

יום רביעי, י' באב התש"ן (1 באוגוסט 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

עוזי לנדאו: הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון - עבירות ביטחון), התש"ן - 1990, מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו: הצעת חוק החלת אמות זנבה על השטחים המוחזקים בידי צה"ל מאז מלחמת יוני 1967, התש"ן - 1990, מאת חברי הכנסת ה' מחאמיד, מ' נפאע ות' גוד'נסקי: הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון), התש"ן - 1990, מאת חברי הכנסת ש' אלוני ומ' וירשובסקי: הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה, התש"ן - 1990, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין: הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון - סטודנט ישראלי בחוץ-לארץ), התש"ן - 1990, מאת חבר הכנסת מיכה גולדמן: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון - שינוי הגדרת השכר הממוצע), התש"ן - 1990, מאת חבר הכנסת רן כהן: הצעת חוק זכויות החירש, התש"ן - 1990, מאת חברי הכנסת ח' פורת וא' רובינשטיין: הצעת חוק הפיקוח על מחירי השכרת דירות (הוראת שעה), התש"ן - 1990, מאת חבר הכנסת חנן פורת.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 34), התש"ן - 1990. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
הנני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למזכיר הכנסת.
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן - 1990, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות: הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11), התש"ן - 1990, הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30), התש"ן - 1990, והצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן - 1990 - שהחזירה ועדת העבודה והרווחה.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9) (תיקון), התש"ן - 1990.

לדיון מוקדם: הצעת חוק הגמלאות (שלילת גמלה בשל עבירות על רקע לאומני), התש"ן - 1990, מאת חבר הכנסת

ב. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן - 1990; הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן - 1990* (קריאה ראשונה)

חברי הכנסת, סיעת חד"ש ביקשה לראות בהצבעה על הצעת חוק התקציב הנוסף, שנדון בשעתו במליאת הכנסת, הצבעת אי-אמון לממשלה. אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה על הצעת חוק זו, שהיא הצבעת אי-אמון. ההצבעה היא על העברת הצעות החוק שצינתי לוועדת הכספים.

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.
חברי הכנסת, אני מבקש שקט באולם.

שבח וייס (המעריך):
אדוני היושב-ראש, אני לא עושה את זה, חלילה, כדי להשהות את ההצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:
רק רגע. מה קורה פה היום?

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה על הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן - 1990, ועל הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן - 1990, קריאה ראשונה.

חברי הכנסת, הרעש גדול מדי. אבקש מכולם לשבת ולהפסיק לדבר.

דן תיכון (הליכוד):
לא ברור על מה מצביעים.

היו"ר ד' שילנסקי:
אם יהיה שקט באולם תוכלו לשמוע. אני מדבר כרמקול ואתם מדברים בלי רמקול, והרעש שלכם גובר.

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ו, עמ' 4826.

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ו

— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990:
— הצעת חוק הסדרים לשנת-חירום במשק המדינה (תיקון) —

שבח וייס (המערך):

כיוון שסיעת חד"ש ביקשה לראות את זה כאי-אמון, שאילתי היא, האם אנחנו מצביעים על הצעת הממשלה או על הצעת סיעת חד"ש, כי אחרת, ההצבעה יכולה להיות הפוכה. אם הממשלה היא שאנחנו מצביעים על התקציב — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא שומע.

שבח וייס (המערך):

אני שואל את היושב-ראש, כי חברים רבים שאלו אותי ואני מבקש הבהרה. יש כאן נושא: הצבעה בקריאה ראשונה, בעד או נגד. עכשיו יש הצעה של סיעת חד"ש לראות את זה כהצעת אי-אמון. השאלה היא האם אנחנו מצביעים עכשיו על הצעת סיעת חד"ש, כי אם כך הדבר, ההצבעות הן הפוכות. זה מה שאני רוצה לדעת.

קריאה:

שבח וייס (המערך):

אני לא סיבכתי. שאלו אותי, ואני רוצה לתת תשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להזכיר, שבדברי כשם סיעת מפ"ם בדיון על התקציב הנוסף בשבוע שעבר ביקשתי כשם סיעת מפ"ם להפוך את ההצבעה על התקציב להצבעת אי-אמון. כך שאין זו רק הצעה של סיעת חד"ש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אבדוק את זה. התשובה לחבר הכנסת צבן היא: כתוב בתקנון שצריך להגיש, ומבינים מכך שזה בכתב. סיעת חד"ש הגישה, והנה המסמך מונח לפני. חבר הכנסת צבן, כדי שלא להיכנס עכשיו לפורמליות ולברר את הסוגיה התקנונית המשפטית, אתה יכול להגיש את ההצעה בכתב בתוך שנייה, אבל ההצבעה תהיה אחת, כי איננו יכולים לקיים עכשיו שתי הצבעות.

חברי הכנסת, יש לפני יותר מ-20 חתימות להצבעה אישית, וההצבעה תהיה אישית.

שר האוצר י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעיר לגבי חלק של הדיון שהתקיים על התקציב לקראת הקריאה הראשונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זכותך. בבקשה, אדוני שר האוצר.

שר האוצר י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי להגיד רק על שתיים-שלוש הסתייגויות שהובאו בדיון על התקציב לקראת הקריאה הראשונה. הנקודות הן נגעו כולן לנושאים שהתקציב המוגש כלל אותם, ולדין התקציב הנוסף פוגע בעיקרו בשכבות החלשות. את הנקודה הזאת אני מבקש להבהיר הבהר היטב.

היו"ר ד' שילנסקי:

עוד דקה. אינני יודע מה ההתרגשות הזאת. אני שוב מבקש שקט. חבר הכנסת ריבלין, אני מבין שאתם רנים פה בבעיות איחוד "הפועל" ו"בית"ר", אבל זה אחרי ההצבעה. בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר י' מודעי:

ראשית דבר, אדוני היושב-ראש — — — אי-אפשר פה לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש מכם. אני יודע שזאת לא הפרעה מכוונת, אלא סתם שיחות חולין, אבל הן מקשות על השר לדבר.

שר האוצר י' מודעי:

ראשית דבר, אדוני היושב-ראש, התקציב הנוסף כל כולו לא נועד אלא לסייע לעולים החדשים ולשכבות החלשות. אדרבה, הסתכלו בתקציב הנוסף, מה יש בו? יש בו שיכון, יש בו קליטה, יש בו תעסוקה, יש בו חינוך, יש בו בריאות, יש בו תוספת תשתיות. קשה לי להבין איך אפשר לבוא ולומר על תקציב כזה של 2.45 מיליארדי שקלים, שכל כולו מטפל בחלקים החלשים של האוכלוסייה, שהוא תקציב על חשבון החלשים.

עמיר פרץ (המערך):

אבל אתה אמרת שאין תקציב לתעסוקה. אמרת שאין בכלל תעסוקה. למה אתה אומר עכשיו שיש תקציב?

שר האוצר י' מודעי:

אתה יודע מה? אתה תעשה את מלאכתך. עשית את זה כאשר הגשתי את התקציב, אבל תשמע גם את התשובה. אתה רוצה לשמוע רק את עצמך? אמרתי שמה שיש בתקציב היום — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לגדאו, אודה לך אם תשב, וכך גם חבר הכנסת מצא. גם חבר הכנסת יאיר לוי מתבקש לשבת, וכן חבר הכנסת פרוש. מותר לך לשבת גם פה בינתיים, עד להצבעה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' שילנסקי:

לא שומעים אותך.

קריאה:

מה קורה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני יודע מה קורה. כולם מדברים. חבר הכנסת רענן כהן, הגב שלך מקסים, אבל לא עכשיו הזמן להראות אותו. אני בשום אופן לא יכול להשתלט פה. השר אהוד אולמרט, אודה לך אם תשב. חבר הכנסת רענן כהן, קודם עמדת בצד זה, ועכשיו אתה עומד בצד זה.

עכשיו הציבור נרגע, אדוני השר, אתה יכול לדבר.

שר האוצר י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פתחתי בדברי — — —

קריאות:

שר האוצר י' מודעי:

לא, ככה אי-אפשר לדבר. אני מוותר על דברי תשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש, אדוני השר, אני אשתדל. אדוני השר — — —

— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990;
— הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון) —

שר האוצר י' מודעי:	אריה גמליאל	נגד —
אני מוותר על דברי תשובה, אדוני היושב-ראש.	משה גפני	נגד —
היו"ר ד' שילנסקי:	פסח גרופר	נגד —
טוב. חברי הכנסת, אם כך, אנו ניגשים להצבעה. כפי שהודעתי, יש לפני בקשה להצבעה אישית.	שרה דורון	נגד —
חברי הכנסת, למען לא תהיה אי-הבנה, מי שהוא בעד האי-אמון מצביע בעד, ומי שהוא נגד האי-אמון מצביע נגד, לפי הבקשה של סיעות חד"ש ומפ"ם.	אלי דיין	בעד —
בבקשה, מזכיר הכנסת.	שלמה דיין	נגד —
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	עבד-אלוהב דראושה	אינו נוכח —
(קורא בשמות חברי הכנסת)	יגאל הורביץ	נגד —
אהרן אבוחצירא	שלמה הלל	בעד —
רפאל אדרי	שמואל הלפרט	נגד —
אהוד אולמרט	זבולון המר	נגד —
חיים אורון	צחי הנגבי	נגד —
מיכאל איתן	אליקים העצני	נגד —
רפאל איתן	שבח וייס	בעד —
שולמית אלוני	אריאל ויינשטיין	נגד —
אריה אליאב	עזר ויצמן	בעד —
שושנה ארבלי-אלמזלנו	מרדכי וירשובסקי	בעד —
נאוה ארד	אברהם ורדיגר	נגד —
משה ארנס	רחבעם זאבי	נגד —
זאב בנימין בגין	עמנואל זיסמן	נגד —
אברהם בורג	מיכאל חריש	בעד —
יגאל ביבי	גד יעקבי	בעד —
צירלי ביטון	גאולה כהן	נגד —
יוסף ביילין	רן כהן	בעד —
בנימין בן-אליעזר	רענן כהן	בעד —
אליהו בן-אלישר	אברהם כ"ץ-עוז	בעד —
אליהו בן-מנחם	דוד לוי	נגד —
מיכאל בר-זוהר	יאיר לוי	נגד —
חיים כר-לכ	יצחק לוי	נגד —
עוזי ברעם	דוד ליכאי	בעד —
גדעון גדות	אוריאל לין	נגד —
תמר גוז'נסקי	עוזי לנדאו	נגד —
יוסף גולדברג	דוד מגן	נגד —
מיכה גולדמן	יצחק מודעי	נגד —
פנחס גולדשטיין	אליעזר מזרחי	נגד —
אפרים גור	האשם מחאמיד	בעד —
מרדכי גור	רוני מילוא	נגד —
גדליה גל	מוחמד מיעארי	אינו נוכח —
	חגי מירום	בעד —

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ו

— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990;

הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון) —

כעד —	אברהם שוחט	כעד —	נואף מסאלחה
כעד —	משה שחל	נגד —	יהושע מצא
כעד —	שמעון שטרית	נגד —	דן מרדור
נגד —	דב שילנסקי	כעד —	יצחק נבון
נגד —	יעקב שמאי	כעד —	אורה נמיר
נגד —	יצחק שמיר	נגד —	משה נסים
נגד —	גרשון שפט	כעד —	מוחמד נפאע
נגד —	יאיר שפרינצק	נגד —	בנימין נתניהו
נגד —	אריאל שרון	כעד —	עדנה סולודר
כעד —	יוסי שריד	נגד —	יוסף עזרון
נגד —	אברהם שריר	נגד —	עובדיה עלי
נגד —	דן תיכון	נגד —	שאל עמור
	שמואל הלפרט (אגודת ישראל):	כעד —	חסיין פארס
	אדוני היושב-ראש, אני מבקש לתקן את הצבעתי.	כעד —	אברהם פורז
	היו"ר ד' שילנסקי:	נגד —	חנן פורת
	בבקשה.	נגד —	משה זאב פלדמן
	מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	אינו נוכח	רפאל פנחסי
	שמואל הלפרט —	נגד —	מנחם פרוש
	שמואל הלפרט (אגודת ישראל):	נגד —	יהודה פרח
	נגד.	כעד —	שמעון פרס
	שמעון שטרית (המערך):	נגד —	יצחק חיים פרץ
	אדוני היושב-ראש, אם חבר הכנסת הלפרט ירצה לתקן	כעד —	עמיר פרץ
	הצבעתו פעם נוספת, זה אפשרי?	נגד —	גדעון פת
	היו"ר ד' שילנסקי:	נגד —	יאיר צבן
	זה לא כתוב בשום מקום.	כעד —	דוד צוקר
	שמעון שטרית (המערך):	אינו נוכח	יעקב צור
	מעניין אותי הצד העקרוני.	נגד —	יואש צידון
	היו"ר ד' שילנסקי:	נגד —	חיים קורפו
	אולי תעשה מחקר על הנושא. אבל עד עכשיו מקובל, שכל	כעד —	ישראל קיסר
	עוד לא הודיעו על תוצאות ההצבעה אדם יכול לתקן. כמה	נגד —	מיכאל קליינר
	פעמים? אולי תאיר את עינינו באיזו אסמכתה מחקרית. נודה	נגד —	משה קצב
	לך על כך.	כעד —	יצחק רבין
	חברי הכנסת, נא לשכת כדי שתוכלו לשמוע את התוצאה.	נגד —	אברהם רביץ
	חברת הכנסת שרה דורון, אודה לך אם תשבי. חלק מהרעש	כעד —	אמנון-ירובינשטיין
	נובע מכך שרבים קמו לכרך אותך. אני מברך אותך בשם הכול,	נגד —	ראובן ריבלין
	על דעת כל סיעות הבית.	כעד —	חיים רמון
	ובכן, הרי תוצאות הצבעה: 48 היו בעד, נגד — 63.	נגד —	אבנר חי שאקי
	נמנעים — 2 ו-7 לא נכחו. אני קובע שהצעת הא-יאמון לא	נגד —	יהושע שגיא
	נתקבלה.	נגד —	זלמן שובל
	חברי הכנסת, אנו ניגשים עכשיו להצבעה על העברת		
	הצעות החוק לוועדת הכספים. בגלל הצעת הא-יאמון לא		
	קיימנו הצבעה על ההצעה להעביר את הצעות החוק לוועדת		
	הכספים.		
	יהושע מצא (הליכוד):		
	כבר הסמכנו את ועדת הכספים.		

— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990; הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון); הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' שילנסקי:

הסמכנו את ועדת הכספים להתחיל בדיון לפני העברת הצעות החוק לוועדה. העברה פורמלית לא נעשתה.

חבר הכנסת שבת וייס, למיקרופון בבקשה.

שבת וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, אני חושב שיש כאן טעות. להצבעה שהיתה יש מסקנות כמו להצבעה בקריאה ראשונה, עם כל המשתמע. זאת הרגשתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

נדון בסוגיה המשפטית הזאת אחר-כך. עכשיו נצביע, ליתר ביטחון. מי בעד העברת הצעות החוק לוועדת הכספים? הלוך פועל. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעות החוק לוועדה 61 —

נגד 44 —

נמנעים אין —

ההצעה להעביר את הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן — 1990, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן — 1990, הועברו לוועדת הכספים להכנתן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, ההצבעה שלי יושל חבר הכנסת רובינשטיין נגד לא נקלטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבקש להוסיף שני קולות נגד.

יהושע מצא (הליכוד):

ההצבעה שלי בעד לא נקלטה. אבקש להצביע מחדש.

רענן כהן (המערך):

אבקש להצביע פעם נוספת.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הצעה לסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין הצעות לסדר כאמצע ההצבעה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם ההצבעה שלי נגד לא נקלטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם היו גם הצבעות בעד שלא נקלטו?

אהרן אבוחצירא (הליכוד):

ההצבעה שלי בעד לא נקלטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין הצבעה חוזרת. אני מוסיף 3 קולות נגד ו-2 קולות בעד. זאת התוצאה.

רפאל אדרי (המערך):

עוד 2 קולות נגד.

היו"ר ד' שילנסקי:

השאלה היא, האם היית נוכח בזמן ההצבעה או לא. האם היית נוכח בזמן ההצבעה?

רפאל אדרי (המערך):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מקבל את מלתך. נוסיף עוד קול בעד. הצעות החוק עוברות לוועדת הכספים. בזה סיימנו את הפרשה.

הצעה לסדר לחבר הכנסת שלמה דיין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, רציתי להפנות את תשומת לבך לכך, שכאשר אתה מצרף קולות להצבעה אלקטרונית יכול להיווצר מצב קריטי. אני מבקש שלא לצרף קולות לאחר ההצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חברי הכנסת, ההצבעה היתה אלקטרונית. מאחר שזאת לא היתה הצבעה קריטית, על-מנת שלא להפסיד זמן אפשרתי להוסיף קולות. נעבור לסדר-היום ונמשיך הלאה. לא קרה דבר.

ג. הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה בשל:

1. אי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה;

2. חוסר האונים של הממשלה בתחום החברתי ובתחום הכלכלי;

3. מדיניותה בתחום המדיני והכלכלי;

4. הקפאת תהליך השלום ואי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה, הדיור והתעסוקה.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפרסטרופיקה היא בגדר נס לעם היהודי. היא מהווה שינוי עולמי שהביא לשינוי במצבו

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעות להביע אי-אמון לממשלה. ראשון המנמקים, חבר הכנסת שמעון פרס. בבקשה.

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם —
להביע איימון לממשלה —

שמעון פרס (המערך):

— — — וכל זאת כאשר האיתניפאדה נמשכת, הבעיות בשטחים החמירו, מירון חילוש חדש עומד בפתח, ואיזמים נשמעים מבגדאד ומדמשק.

על שאלות גדולות ואמיתיות צריך לתת תשובות הולמות ואמיתיות. צריך להחליט מה קודם למה: ההרגלים של האתמול או הצרכים של היום?

מבחינה חברתית, הבעיה הבערת עתה היא בעייתם של חסרי הדיור. אסור להישאר אדישים ואטומים לזעקתם ולעלבונם. אם יש תפקיד לממשלה, הרי זה תפקידה להתמודד מייד עם הבעיה המיידית הזאת. אך מבחינה חברתית ומשקית כאחד, הבעיה הגדולה, הבעיה מספר אחת של ישראל, היא בעיית התעסוקה. ללא תעסוקה לא תהא הכנסה למדינה, ללא תעסוקה לא תהא פרנסה לאזרחיה, ללא תעסוקה בבית חקרון תעסוקה בחוץ, וללא הכנסה ראויה לשמה יידונו רבבות משפחות לעוני ולאפליה.

איך יוצרים תעסוקה? ליצירת מקורות תעסוקה דרוש הון להשקיע בהרחבת המפעלים הקיימים ובהקמת מפעלים חדשים. מפעלים לא יורחבו ולא יוקמו אלא אם כן יימצאו שווקים שיקנו את תוצרתם. הון, ייצור ושיווק הם שלושה שלבים, שלא ניתן לפסוח על אחד מהם.

הייצור ניתן להיעשות בבית. ההון והשיווק תלויים בחוץ, ועל כן כל מדינה בימינו שואפת לייבא הון ולייצא תוצרת, וכל מדינה חייבת להתאים את עצמה לפעול בתנאים של כלכלת שוק; כלומר, במסגרת שבה השווקים קובעים יותר מהמדינות, במסגרת שבה התחרות הכלכלית קובעת יותר מהקברה המדינית, בעולם שבו העוצמה הכלכלית אינה כפופה לעוצמה הצבאית.

ההון הוא הון מפונק. הוא נמשך לאזורים המצטיינים ביציבות ובביטחון. קראתי שמשדר האוצר שלנו חושב למשוך הון על-ידי מתן פרמיה כספית. אינני יודע מהיכן תבוא הפרמיה; ודאי שלא מביטול הסובסידיה ללחם. אך אני יודע שפרמיה כספית לא תחליף צורך מדיני.

שיווק התוצרת בימינו תלוי ברצון השוק לקנות אותה, ומי שיראה, אפילו בעיניים כלכליות, את מדיניות ישראל כסרבנות — יביא בעקבותיו לסרבנות שכנגד, לסרבנות אירופית. פרמיה כספית לא תפצה על מחדל מדיני.

רק אם תרבה התעסוקה נוכל להתמודד כהלכה עם בעיות השיכון, שכן ברור שעלינו להעניק לזוג הצעיר אפשרות שווה כמו למשפחת העולים, אפילו כדאי להקטין את ממדיו הראשוניים של הבית הנבנה ולהגדיל את שיעורה של המשכנתה הראשונית הניתנת לעולים ולצעירים במידה שווה.

כבר מזמן יכלה ישראל לעלות על מסלול כלכלי ומדיני מתקבל על הדעת, אילו היתה הממשלה פותחת בדיאלוג עם משלחת פלשתינית, משלחת שלהרכבה הסכים גם שר החוץ של ישראל, לא רק של ארצות-הברית. אלא שמה שהתקבל על דעת שר החוץ נדחה על דעת ראש הממשלה. ממשלת ישראל הפגינה סירוב ויצרה בדידות.

חברי הבית, עלינו להבין ואף להחליט שקליטת עלייה קודמת לחישוקי הליכוד. עלינו להבין שאין מי שיישא בהוצאות שלנו מלכדנו. עלינו לומר את אמת המצב: מצבנו הצבאי טוב ממצבנו הכלכלי, והחולשה החברתית והכלכלית מהווה כיום אתגר גדול יותר מהאיום האסטרטגי או הטקטי.

של העם היהודי. שבת גדול מעמנו יכול לנוע לעבר מולדתו. אבל גם נס צריך לפרנס. גם עם נסים צריך להתמודד. וממשלת ישראל הנוכחית התגלתה כממשלה שאינה מסוגלת להרים את הנס. היא העמידה מולו בולדוזר. אבל גם בולדוזר אינו יכול להוציא משר אוצר אוצרות שאין לו.

יש שר אוצר שאין לו, לשר האוצר יש ממשלה שאין לה, ממשלה שאין לה תוכנית כדי שתהיה לנו.

את המדינה פוקדת עתה חסיסה חברתית, שייחכן שאנו רואים רק את אפס-קצה. איי אפשר לעמוד חסרי-לב מול חסרי-הדיור; איי אפשר לעמוד מחוסרי-פתרון מול מחוסרי-עבודה — זאת כאשר עלינו להתכונן לקליטתם של לחצי מיליון עולים ויותר בארבע השנים הבאות, וזאת כאשר עלינו להכין מקומות עבודה ומקומות דיור עוד לכרבע מיליון צעירים, וכיצטרפו למשק. הווי אומר, עלינו להכין מקומות עבודה ומקומות דיור עוד לכרבע מיליון צעירים, כ-400,000 מקומות עבודה לצעירים ולעולים, כ-300,000 יחידות דיור לשניהם. כאחד. עלינו לדאוג לבנייתם של בתי-ספר, בתי-חולים, בנייני-ציבור, דרכים וכבישים, תחנות-כוח ומכני מכונימים.

באותה תקופה ממש עלינו להתאים את מבנה המשק שלנו למשק האירופי החדש, שיחל לפעול בשנת 1992. באותה תקופה עלינו להתאים את כללי הכלכלה הישראלית לפעול בתנאי אזור סחר חופשי בארצות-הברית. וכל זאת כאשר האיתניפאדה נמשכת — — —

דן תיכון (הליכוד):

שמעון פרס (המערך):

אתה לא נתת להעביר את 100 הפרויקטים, שיכלו לחסוך דברים רבים.

וכל זאת כאשר האיתניפאדה נמשכת — — —

דן תיכון (הליכוד):

אורה נמיר (המערך):

עמיר פרץ (המערך):

דן תיכון (הליכוד):

אתה היית שר האוצר הגרוע ביותר, עכשיו אתה מעז לבזא ולדבר — — —

אורה נמיר (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון — — —

שמעון פרס (המערך):

— — — וכל זאת כאשר האיתניפאדה נמשכת, הבעיות בשטחים החמירו, מירון החילוש — — —

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת אורה נמיר, חבר הכנסת חגי מירום, נא לאפשר לחבר הכנסת פרס להביא את דברו.

— הצעות סינות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

לפני כמה חודשים וקראתי לה "החלטה חלמאית". לא אמרתי מעולם "ממשלה חלמאית".

שמעון פרס (המערך):

מי שמקבל החלטה חלמאית מהווה בסופו של דבר ממשלה חלמאית. אין לה תוכנית, אין לה מדיניות, אין לה תקציב. האינפלציה מרימה ראש מצד אחד, והאבטלה גואה מהצד האחר.

לאוהלים אין תשובה, ובהתנחלויות — גם הליכוד מודה כיום — אין מקום ליישב עולים. העולם הערבי הולך ומתארגן, הפלשתינים נעים מקהיר של שלום לבגדאד של איומים. ארצות-הברית מסוגלת ובוחנת, אירופה מבקרת ומסתגרת, וטעם של בידוד מרחף באוויר. וככל שסדר-היום הולך ומתעבה, כן השליטה בהגה הולכת ורפה.

אדוני היושב-ראש, אין לנו אמון בממשלה זו. אין סיבה לאיש לתת בה אמון.

הי"ר ד' שילנסקי:

תורה רבה. המנמק הבא הוא חבר הכנסת דוד צוקר.

יואש צידון (צומת):

מר פרס רוצה "פרס-טרויקה".

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, משקיף שייקח עצמו למרחק ויביט ממרחק על מדינת ישראל ועל ממשלת ישראל יראה בעצם מדינה העומדת מול סיכוי יחיד במינו, צירוף מקרים נדיר מבחינת הסיכוי, מבחינת האתגר, הזדמנות העלולה שלא לחזור עוד הרבה שנים, ואולי הפתח הזה עלול אפילו להיסתם, סיכוי יוצא דופן — ומולם עומדת, אדוני שר השיכון, ממשלה של קוצר-יד, קוצר-דמיון, שום יצירתיות; מדינה שמגיע אליה נחשול עליה הכי משובח, לא היה נחשול עליה משובח מזה, עם משק במיתון — —

יצחק נבון (המערך):

מה זה "משובח"?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כמעט מכל בחינה שהיא. אני גם אעמוד על זה אחר כך. מבחינת האיכויות, מבחינת הפוטנציאל שלהם למשק, לחברה.

— — עם אבטלה שהיא היום ברמה של שנת 1966 —

יצחק נבון (המערך):

כל העולים שבאו הם משובחים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתייחס לזה אחר כך ברצינות.

יצחק נבון (המערך):

גם אני מתייחס ברצינות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני בטוח.

— — עם תקציב מתוח, עם סיכוי שעמד עליו חבר הכנסת פרס שדיבר לפני, ולא ארחיב, סיכוי עצום שפותחת בפנינו אירופה.

ומול זה — ממשלה בדמותו של ראש הממשלה. ראש הממשלה הזה עיצב את הממשלה בדמותו ובצלמו, ממשלה פסיבית, קפואה במחשבתה, ממשלה שראש ממשלתה הוא חסיד המצב הקיים בכל תנאי. לפעמים נדמה שלראש הממשלה הזה יש איזה חשש כמעט פתולוגי מכל תמורה, מכל שינוי; גם

אני יודע שמצטבר עתה אצלנו מלל של הפחדות. אל נפחיד את עצמנו מעבר לדרוש. עירק, אם תשקול הגיונית, לא תתקיף את ישראל, ואם "יכרח" לה ההגיון, היא תיתקל בכושר הרתעה וביכולת התגובה של ישראל, כושר ויכולת שאין שני להם באזורנו.

לא צריך להפחיד את עצמנו ולא צריך לאיים על זולתנו. עלינו להיות מורידים מתח ולא מעלי מתח. יתר על כן, באמצעים מדיניים ניתן להרפות את המתח הביטחוני ולחסוך בהוצאות ביטחון. אם נתחיל כדיאלוג עם הפלשתינים, תתחיל דעיכת האינתיפאדה, ונחסוך הוצאות של מאות מיליוני דולרים לנו ולתושבי השטחים כאחד. אפשר לצמצם את פעולותינו בשטחים; אין צורך בהתנחלויות נוספות, וניתן להעביר חלק מניהול חיי היום-יום לידי התושבים עצמם.

עם השינויים שחלו ביחסי המעצמות, עם השינוי שחל במדיניותה של ברית-המועצות, עם העובדה שהאזור כולו נכנס והולך למשבר כלכלי רציני — אפשר להביא להאטת מירון החימוש ולהפניית משאבים רציניים לצרכים חברתיים וכלכליים.

אם נפתח במשא-ומתן מדיני עם הפלשתינים, אפשר יהיה לפתוח במקביל בהידברות כלכלית עם מדינות האזור, הידברות על מהלך מדיני-כלכלי משולב, שבמרכזו ניתן להעמיד את פיתוח מקורות המים ופיתוח תיירות אזורית. המחסור במים גדול כיום מהמחסור בשטח. מים ניתן ליצור על-ידי אגירה, מחזור, סיכור, קנייה וגם התפלה. ההתפלה המתוכננת ביותר עדיין זולה מהמלחמה המקובלת בימינו.

העולם כולו השתנה. הוא עבר מאוריינטציה צבאית לאוריינטציה כלכלית. שינוי זה החל לתת אותותיו גם באזורנו, והוא יורגש יותר ויותר.

על ממשלת הימין להשיב, מהיכן יבואו מיליארדי הדולרים הדרושים להתמודד עם האתגרים שלנו. הרי כדי להביא הון צריך לייצר רצון טוב. כדי לבנות משק צריך להשתתף על המשק העולמי החדש של ימינו, לא על האידיאולוגיה המיושנת של הליכוד.

להסתכל, למשל, על עזה ולומר אף צעד ואף שעל — זה לעג לרש. יותר משרצועת-עזה היא שטח, רצועת-עזה היא אוכלוסייה, אוכלוסייה ענייה באמצעה, אוכלוסייה גדולה בריכוזי הטבעי שלה. אין לנו פתרון לפליטיה, אין לנו תשובה לתושביה. עזה יכולה לשמש סעיף במצע הליכוד, אבל לאמיתו של דבר היא נטל על כתפי ישראל ועל ביטחונה.

רק מהפך משולב, משקי ומדיני, יושיע את ישראל. אך במקום תמורה יש לנו ממשלה "שב ואל תעשה", ממשלה שטוענת שיש לה קול אחד, אבל הוא איננו משמיע דבר. חברי הממשלה, אחם סוף סוף לבדכם, באלמנט שלכם, נפטרם משני קולות. עכשיו מספר הקולות הוא כמספר השרים. כל שר הוא קול: יובל נאמן מציע נשק כימי; רפול — פיטורי רמטכ"ל; ארנס מזהיר ממלחמה; דוד לוי מנמס בבון-טון; שרון מציע תוכנית גרנדיוזית; מודעי חושף את חלליה; מילוא מבטיח שימוש בכוח, ושמיר מסיים ישיבות ממשלה מבלי לסכם דבר.

איך אומר שרון? — "ממשלה חלמאית". אין לה תוכנית, אין לה מדיניות, אין לה תקציב.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

אני מצטער, שמעון, דיברתי על החלטה שהיתה בממשלה

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

הזה, אני חושב שחבר הכנסת פרס צדק מאוד: אנחנו בתחילת הדרך, ועד 1992 נראה כאן צרות נוראות — משפחות שלמות מקבוצות חזקות יותר ויותר יפלטו החוצה אל הרחוב. מה שמתגלה לפנינו זו עזובה תוצרת הארץ, כחול-לכן, זה כבר לא מיובא מהמערות — כך נהגו לומר בעבר — זה כבר לא מיובא מן הכורות של מישור שייבא את זה, זאת תוצרת הארץ, ילדי הילדים, נכדיהם של העולים. מה התשובה שאתם נותנים להם?

יש היום, אדוני שר החוץ — בכוונה אני אומר את זה לך — שלושה סטנדרדים לשיכון, ישראל לא יכולה להרשות לעצמה, מבחינת הרקמה החברתית שלה, שלושה סטנדרדים. יש סטנדרד של עולים: יש סטנדרד של ותיקים, ואתה יודע טוב ממני את שיעור המשכנתאות, על מה הן עונות, ובעיקר על מה הן לא עונות; ויש סטנדרד של מי שמחליט להתגורר בחוץ-לארץ, כלומר בהתנחלויות מחוץ לתחומי ישראל, אתם רואים את גובה הסיוע שזכאי לו מתנחל? מי שהולך לגור ביישובי קבוצה א' בגדה מקבל כ-90,000 שקל, אדוני שר השיכון. חלקם הלוואה עומדת, רוב הלוואה, כ-85%, איננו צמוד, ומקסימום ההחזר למשפחה עם חמישה ילדים הוא 251 שקלים לחודש, 125 דולר. נו, אז על זה מקיימים חברה עם סולידריות בסיסית, עם איוו הסכמה יסודית שכל חברה זקוקה לה — על שלושה סטנדרדים של מגורים, של תנאי סיוע של המדינה?

וכמו שאמרנו, 1,670 משפחות. ואני רוצה לשאול את מיקי איתן — הוא איננו כאן — הוא הרי יודע שזה מספר זמני, כבר היום המספר הזה גדול יותר ממה שהוא היה אתמול.

אדוני שר השיכון, אליך העבירו עכשיו את מינהל מקרקעי ישראל. הרי תמיד טענו, שהעובדה שהמינהל שייך למשרד אחר מפריעה לפעולה תקינה יותר. אתה מוכן לבוא ולומר, שמינהל מקרקעי ישראל לא ישחק עוד את משחק השוק, שאתה תוריד מחירים עלייך הצפת המדינה בקרקע וזולה? אדוני שר החוץ, מה היום מרכיב הקרקע כמחיר הדירה? הוא יכול להגיע עד לשליש, לרבע — נכון? משוהו כזה. אם מישור יציף היום בקרקעות במקומות הנכונים — ואני יודע שיש לזה מחיר, ואני יודע שיהיה מי שירויח מזה, הכול ידוע — יריוח מזה גם מי שעומד לרכוש דירה. תציפו את הארץ בקרקע וזולה. היום זה רק בידך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למי זה יימסר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תתבצע, חבר הכנסת צבן, כל הפרוצדורה שתמנע, ככל האפשר, את התעשרותם של המעטים שזו הקרקע שלהם. הרי אמרתי שאני יודע שיהיו גם מעטים שירויחו מזה, אבל חשוב לי יותר, חבר הכנסת צבן, שמי שירכוש דירה — היא תהיה וזולה כ-15%, מחיר הדירה ירד כ-15%. זה חשוב מאוד.

דן תיכון (הליכוד):
זה כלל לא קשור. המחיר נקבע על-פי היצע ובקושי. תפעל על ההיצע ותוריד את המחיר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הרי נכנסת כרגע. הצעתי לפעול עכשיו על ההיצע של הקרקע. אילו נכנסת דקה קודם לכן, היית שומע מה אמרתי: הצעתי לפעול על ההיצע הקרקע, זה בדיוק מה שהצעתי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אין בתקנון תקנה המחייבת לשמור.

כאשר השינוי כבר מתרחש הוא פוחד מן השינוי. והממשלה הזאת נראית בדמותו, רבותי השרים. ממשלה, וצריך להודות על האמת, שקשה לה להחליט. עד שהיא יולדת החלטה — ההחלטה כבר לא רלבנטית, כבר לא ערכנית. זאת ממשלה שנכון העיד עליה שר השיכון, שהיא ממשלת רהב, היא לא ממשלת מעשה. נכון, גם כאן, הממשלה היא בדמותו של ראש הממשלה. זו איננה ממשלת מעשה.

אני רוצה להקדיש את דברי בעיקר לשני תחומים — בעיקר לתחום השיכון, ואחר-כך לתחום התעסוקה. בעניין הזה, נכון, גם מי שהיה שייך לממשלה הקודמת נושא באחריות. זה כמעט שנה הכול ידוע על הממדים, על המספרים, על הנתונים, על הפוטנציאל, על הסיכוי.

יואש צידון (צומת):
שנה ורבע.

שמעון שטרית (המערך):
מינואר 1989.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הכול ידוע. איש מבין השרים לשעבר ומבין השרים הנוכחיים איננו יכול לבוא ולומר כלב שלם: אני עשיתי את כל מה שאפשר כדי שדירה אחת תצא מן היסודות. יכול להיות שהוא אמר, אבל אמרנו שאמירה איננה תחליף למעשה. ממשלת רהב — זו חוכמה קטנה. להיות איש דיכור — זו חוכמה מבוטלת.

בכל חודש אנחנו זקוקים ל-3,000 דירות נוספות. זה המספר. כלומר, כל יום צריכים למסור מפתחות ל-100 משפחות. 100 דירות צריכות להסתיים מדי יום. והממשלה הזאת, כחלק מהיערכות חדשה, לא הוציאה אל הפועל דירה אחת. קרונן אחד, בית טרומי אחד. ואותי באמת לא מעניינים — אבל עוד פחות מזה — מה מעניין את העולים ואת חסרי הדיוור הישראליים הוותיקים — הריבים הללו בין שר השיכון לבין שר האוצר. זה באמת לא מעניין אותם כל-כך, כי זה לא מחליף את האוהל בדירה. אדוני שר השיכון, כמו שאני מכיר את שניים, אני יודע שאתם יכולים להתקוטט עוד חודשים. מזה לא תצא דירה אחת, לא מההתקוטטות שלך ולא מההתגוששות שלו.

אבל אולי הדבר הגרוע מכול הוא העובדה שאתם, את מעט המחשבה שמוקדשת לעניין העלייה ולעניין קליטת העולים בדירות, וגם היא חסרת יצירתיות, המחשבה הזאת אצלכם מנותקת לחלוטין — והעיד על זה התקציב הנוסף שהובא בשבוע שעבר — מן הישראלי שכבר חי פה, מן המצוקות שאנחנו ייצרנו בעצמנו, שהן תוצרת הארץ.

אתם הגשמתם לפני שבוע תקציב נוסף שמשמעותו בעיני הישראלי הוותיק — זה שנמצא באוהלים וזה שיגיע לאוהלים — קריעה גדולה בקרקע הסולידריות של ישראל. ממילא מדובר פה במבנה חברתי שכיר מאוד בישראל, עם מתחים גדולים מאוד מכל מיני סוגים. והנה ישראלי ותיק, או שהוא נמנה כבר עם 1,600 המשפחות באוהלים, או שהוא יגיע לשם, או שלבנו אין מקום דיוור לקראת הלימודים באוניברסיטה — והוא רואה שהוגש תקציב של 2.5 מיליארדי שקלים, ללא אגורה אחת לפתרון מצוקתם של הישראליים הוותיקים. מה הוא צריך להבין מזה? מה צריך להבין מזה חושב ותיק — שהעלייה היא על חשבוננו? האם אנחנו יכולים בכלל להרשות לעצמנו את התפיסה הזאת, את מראית העין הזאת? וגם מראית עין היא חשובה.

ואנחנו עומדים באמת עם קצהו של הקרחון. גם בעניין

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה נכון. דן, אתה פשוט לא שמעת. חבל לי לענות לך ולהבין אותך.

אשר לשאלת התעסוקה — — —

הי"ר ד' שילנסקי:

יש לך עוד עשר שניות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה זמן אתה צריך? ניתן לך את הזמן הנוסף.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני צריך חמש דקות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, הוא יכול להשתמש בזמן הנוסף שיש לסיעה.

הי"ר ד' שילנסקי:

אין זמן נותר בקטע הזה. אני מצטער.

דן תיכון (הליכוד):

יש להם דובר, והם מוותרים.

הי"ר ד' שילנסקי:

בדרך כלל אלה שני דברים נפרדים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא. זאת קופה אחת.

הי"ר ד' שילנסקי:

אולי תגידו לי על חשבון הזמן של מי?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על חשבון זמן ההודעה של הסיעה. יש לה עשר דקות.

הי"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. אני מוסיף לך חמש דקות ומוחק את סיעת ר"צ.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מעולם, מאז 1948, לא קיבלה מדינת ישראל מלאי הון אנושי — בכוונה אני מכנה את זה עכשיו במונח כלכלי — באיכות גבוהה כל כך, בזמן קצר כל כך, ובמחיר — אפס. מה שהיה עולה למדינת ישראל להכשיר את כוח-האדם הזה, שקיבלנו עכשיו בחינם — לא יהיה לנו אי-פעם כסף להשקיע בהכשרת כוח-אדם כזה, ועומדת לרשותנו עלייה משוכחת, עם פוטנציאל כלכלי-חברתי יוצא דופן. אגב, אני לא מבין את ההתפעלות. בכל פעם מצלמים כמה עולים מברית-המועצות, דוקטורים, מוסיקאים ורופאים, מנכשים עשבים בעבודת דחק, ורוצים להתפעל מזה. אני מאוד לא מתפעל מזה. אני רוצה שכל רופא יעבוד במקצועו, כי לזה הוא הוכשר, בזה השקיעו בו ואת זה קיבלנו חינם. והמהנדס — שיעבוד במפעל. מתפעלים מכך שהוא עומד עם כובע טמבל באיזו עמידה רומנטית ומנכש עשבים. אין להתפעל מזה. אבל אנחנו מגיעים למצב הזה שהם מנכשים עשבים, משום שמדינת ישראל עדיין לא הציגה תוכנית רצינית אחת, שמאפשרת את ניצול הפוטנציאל הזה, שהועמד לרשותנו חינם; כוח-אדם שלעולם לא היינו יכולים להגיע לשכמתו כי לא היה לנו הכסף להשקיע בחינוך ובכשרה טובים כל כך.

מה עשתה הממשלה הזאת כדי לפתח מקורות תעסוקה נוספים? אני רוצה לשמוע כאן תוכנית רצינית אחת להעסקת העולים שהגיעו, על הפוטנציאל שלהם, ולהסבתם של ישראלים בני הארץ הזאת לתעסוקה. אנחנו עומדים היום

בשיעור אבטלה של 10%, אלה השיעורים של 1976. יש קרנות הון סיכון — הכול עומד כבר לרשותכם. החקיקה קיימת. העבודה קיימת, זה לא הופעל. אגב, נדמה לי שזו המדינה היחידה שבה קוראים לזה "קרנות הון סיכון": זה תרגום מאוד לא מדויק מאנגלית. למה "קרנות הון סיכון", למה לא "קרנות הון יוזמה"? מאומה לא נעשה בתחום הזה.

בעניין עסקים קטנים ראיתי אתמול, למשל, מאמר מעניין מאוד, כיצד טייזואן, סין הלאומנית, הצליחה באופן יוצא דופן דווקא על-ידי פיתוח עסקים קטנים, ולא פירמות גדולות נוסח קוריאדה. השקעות מחוץ-לארץ? חוץ מההשקעה שמקסול שוקל עכשיו, וגם אותה הוא ביטל, בעניין "הפועל ירושלים" ו"בית-ד ירושלים", וחוז' מרכישת נכסי דלא-ניידי — בזה הושקעו בשנתיים האחרונות בערך 200 מיליון דולר שהגיעו מבחוץ — חוץ מכך הושקע כאן כפי רציני? אגב, דן תיכון, אתה מאמין שבמצב פוליטי-מדיני כפי שאנחנו נחונים בו הון ממש מבקש להגיע הנה, מתפרץ אל השערים ואנחנו בולמים אותו? יש איזה סיכוי שהון רציני יגיע הנה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

United Jerusalem

דן תיכון (הליכוד):

אני מאמין, שאם נשנה את האווירה בכל מה שקשור לייצור ולהשקעות — יגיעו השקעות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הווי אומר, המצב המדיני הוא לא רלבנטי, הבינותי גם את העניין הזה. אז בוא נלך למשהו אחר: חוק עידוד השקעות הון עונה היום במשהו על מה שמדינת ישראל זקוקה לו? אתה יודע טוב ממני, כי התעסקת בזה שנים רבות יותר ממני. החוק הזה אינו עונה על מה שמדינת ישראל מבקשת. הוא לא עורר את התעשיות הנכונות, הוא לא עורר את זה במקומות הנכונים, ובעיקר — הוא לא ייצר מקורות תעסוקה.

אדוני שר השיכון, אדוני שר הדתות, אתם השרים שנכוחים כאן, לפעולה נועזת, אמיתית, בתחום השיכון והתעסוקה אין לכם אופוזיציה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני, גם שר הפנים נמצא כאן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר הפנים, סליחה. אתה כל כך מצטנע.

לפעולה אמיתית בשני התחומים הללו, תעסוקה ושיכון, אדוני שר השיכון, לא תהיה לך אופוזיציה, אם התוכנית תהיה רצינית.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש לו אופוזיציה באוצר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין פה נאומים של אופוזיציה להכעים, או לשם אופוזיציה, או לשם פוזיציה, אבל לשלומיאליות, או לחוסר תעוזה, או לחוסר אומץ, או לסטטוס-קוו — תמצא פה אופוזיציה חזקה.

הי"ר ד' שילנסקי:

חודה רבה. המנמק הבא, חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשו לי לסטות קצת מהטקסט שכתבתי, ובראשית דברי לגנות את הנחת מטען

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

טוטלי בעבר, ובטוח אני שתיכשל בעתיד. הרי גם אתם יודעים זאת, ורוב הנכבדים בבית זה יודעים זאת היטב, ורוב מדינות העולם יודעות זאת, ודעת הקהל הבין-לאומית — הכול מודעים לעובדה ולקביעה שאין תהליך שלום בלי משא-ומתן עם אש"ף ואין מנוס מכינוס ועידה בין-לאומית לשלום בשיתוף כל הצדדים המעורבים בסכסוך. לרבות ממשלת ישראל ונציגו הבלעדי של העם הפלשתיני — אש"ף, ובהשתתפות המעצמות ובראשן שתי מעצמות-העל: ארצות-הברית וברית-המועצות.

האינתיפאדה הוכיחה מעבר לכל ספק ששאיפתו של עם לחירות ולחופש אינה ניתנת לערעור ואינה ניתנת להכרעה צבאית. הממשלה הזאת ממשיכה במשחק המחבואים שלה, ממשיכה בסרכנותה העיקשת והבלתי-ריאליסטית לשיתוף אש"ף בתהליך המדיני. מדיניות זו של ממשלת האטימות הלאומית מעמיקה עוד ועוד את בידודה של ישראל בזירה הבין-לאומית. על אף השיחות החייכניות שהיו בין שר החוץ לבין נציגי מדינות השוק האירופי המשותף, הרי האירופים סבורים כי לעם הפלשתיני זכות למדינה משלו, וכי יש לכנס ועידה בין-לאומית לשלום בהשתתפות אש"ף וישראל.

לאחרונה פורסם באמצעי התקשורת, שמומחים לסקרים בארצות-הברית, וכיניהם המקוריים לליכוד, התריעו בפני שר החוץ ואנשי משרדו, ואף בפני ראש הממשלה, על מפולת חסרת תקדים כאהדה של הציבור האמריקני לישראל. אחד המומחים, ג'ון מרטלה, הציג בפניהם עובדות המצביעות על גממה ברורה של עליית תמיכתו של הציבור האמריקני בפלשתינים וירידה בתמיכתו בישראל. הנתונים שהוצגו מצביעים גם שם על אי-אמון גובר של הציבור האמריקני בממשלת ישראל ובנטייתו לשלום. הדבר, כך נאמר, נכון במיוחד בקרב בעלי ההשכלה הגבוהה, אך הדעות האנטי-ישראליות יהפכו במהירה לנחלת כלל האוכלוסייה.

מכאן שאין ממשלה זו רגישה כלל לרוחות הנושבות בעולם, ואין היא מבינה אחת ולתמיד שהנושא הפלשתיני הוא לכו של הסכסוך הישראלי-הערבי, ואותו אי-אפשר לטאטא אל מתחת לשטיח. הבעיה הפלשתינית ניצבת במרכז סדר-היום הבין-לאומי גם כאשר ממשלה זו משחקת ב"נדמה ל"ז, ומדחיקה את הנושא הצד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השלום חיוני לישראל. פתרון הסכסוך הישראלי-פלשתיני הוא אינטרס ישראלי מובהק. אין אפשרות לבנות מפעלים, להפסיק סגירת מפעלים והשלכת פועלים לרחוב, לא ניתן להתגבר על בעיות הדירור כל עוד ממשלה זו שמה כראש מעייניה את בזבוז הונה ואוניה של המדינה על המשך הכיבוש ועל אמצעים שונים לדיכוי האינתיפאדה ולטרפוד כל צעד לקראת השלום.

אין אפשרות לשפר את תנאי חיייהם של אזרחי ישראל כאשר שני-שלישים מהתקציב מופנים לצבא, לכיבוש ולדיכוי חושבי השטחים הכבושים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על מה בכלל אפשר לתת אומן בממשלה זו? על העלאת מחירים וקיצוץ וביטול סובסידיות ללחם? על צורת הטיפול שלה בשכבות החלשות ובקשישים, בפועלים, בבעיות אבטלה, בבעיות דירור? על סגירת מפעלים ופיטורי עובדים? על השלכת משפחות לרחוב? זה חודשיים כמעט שמשפחות וזוגות צעירים שוכנים באוהלים. מאות משפחות מכל חלקי הארץ מבקשות בצנעה לשים קץ לסבלן, לחיות תחת קורת גג ומחסה.

החבלה הקטלני שהתפוצץ בשכת בחוף תל-אביב וגרם להרג הנערה מארני קימלמן מקנדה ולפציעת אחרים. אנו מגנים את המעשה הזה נגד אזרחים חפים מפשע ושולחים את תנחומינו למשפחת ההרוגה מארני, ואת איחולינו להחלמה מלאה לפצועים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו השנה השלישית ברציפות שהשלטונות סוגרים את המכון למחקרים ערביים בהנהלת פייצל אל-חוסייני באמצעות צו סגירה מינהלי של אלוף פיקוד המרכז, כתוקף התקנות לשעת-חירום. חמישה צוים כאלה נמסרו לאל-חוסייני. זו דוגמה של סתימת פיות של פחד מפני ביטוי דעה, של רמיסת חופש הביטוי, של ניסיון לחסל מוסדות לאומיים פלשתיניים כדי לרכא את התקוממות העם הפלשתיני. מעשה זה כשלעצמו דיו כדי להגיש הצעת אי-אמון בממשלה זו. אך אנו מביעים אי-אמון בממשלה הזו בשל סיבות רבות שאין אפשרות למנותן כאן במסגרת של עשר דקות.

הנה לכם עוד סיבה: בעולם כולו שוררת אווירה של פיוס, אווירה של הפגת מתחיות. אבל כאן, הממשלה וראשה חיים בעולם אחר. שר החוץ דיבר לפני ימים מספר על השינויים שחלו בעולם, והשתומם, כבודו, מדוע אין שינויים אלה מגיעים לאזור, ואני שואל את שר החוץ: אדוני השר, מדוע איננם מוכנים להשתנות? מדוע אתם קפואים כגוש קרח כאשר ידי העולם הערבי מושטות לשלום? ידו של אש"ף מושטת לשלום, להכרה הדדית שתשים קץ למעגל הדמים. סוריה השתנתה, חאפז אל-אסד מושיט יד לשלום. במקום להביע נכונות להחזרת רמת-הגולן הכבושה לסוריה, אתם מעדיפים את רמת-הגולן בלי שלום, מאשר שלום בלי רמת-הגולן. כך אתם נשארים אי בודד של סירוב אטום, אנדרטה להנצחת מצב המלחמה עם העולם הערבי.

בשל כך, בשל המדיניות שלכם, התפטר מתפקידו לפני שבועות אחדים פרופסור שמעון שמיר, בנימוק שאיננו יכול לשרת ממשלה כזו, שאיננה משרתת את השלום באזור.

אדוני היושב-ראש, מדאיג במיוחד ביקורו המפתיע של השר ארנס בארצות-הברית, על רקע המתחיות באזור המפרץ, והדיכויים על חידוש שיתוף הפעולה האסטרטגי עם ארצות-הברית והפיכת ישראל לכלי שמירה, ואת בניה וחייליה לבשר תותחים.

כדי להוסיף שמן על המדורה הקיימת, בא השר, פרופסור יובל נאמן, ומציע לייצר נשק כימי, כאשר הכול דנים בדרכים לפיקוח על נשק בלתי קונבנציונלי ולפיקוח על נשק כימי וגרעיני. בשעה שבין שני הגושים הגדולים ובאירופה נהפכו הפיקוח על הנשק ופירוק החימוש למטבעות לשון רווחות, לישראל — שבראשה עומדת ממשלתו של פרופסור נאמן — עדיין זהה שפה זו, ובא השר נאמן ומוסיף מתח על המתח הצבאי הקיים במזרח התיכון.

מדיניות המתח הצבאי, מירוץ החימוש ומדיניות הסירוב להכיר בזכותה של מדינת ישראל לחיות בשלום וללא מלחמות, כפונקציה מסירובה להכיר בזכויותיו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית ולהקמת מדינה משלו, מדיניות הדיכוי כלפי העם הפלשתיני, ההרג, הגירוש, המצור, אלפי העצורים, סגירת מוסדות חינוך — מדיניות זו לא הצליחה ולא תצליח לשבור את התנגדותו של העם הפלשתיני לכיבוש.

מדיניותה של ממשלה זו לחפש הנהגה אלטרנטיבית לאש"ף, נציגו הבלעדי של העם הפלשתיני, נכשלה כישלון

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם —
להביע אי-אמון לממשלה —

ואת עמי האזור, אינה ראויה בשום פנים ואופן לאמון, ועל כן אני מציע להביע בה אי-אמון מוחלט. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת מחאמיד, זה לא הוגן כאשר מאפשרים לדובר עוד דקה, והוא מנצל זאת עוד לרקה ולדקתיים. זה מלמד אותי לפעם הבאה, שלא לאפשר לך להמשיך.

חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל שרויה במשבר לאומי כולל, קשה, עמוק, ודומיני ש על כך אין ויכוח. כאבו של המשבר נשמע מכל עברי הקשת הפוליטית. המשבר הוא משבר לאומי כולל שהוא גם משבר מפני, הוא גם משבר ביטחוני, הוא גם משבר כלכלי, הוא גם משבר חברתי, וכאשר יש מרכיבים כאלה למשבר, הוא בהכרח יתגלגל למשבר תרבותי, למשבר מוסרי, למשבר ערכי.

המשבר הזה לא נולד בחודשים האחרונים, מאז קמה הממשלה הזו. המשבר הזה הוא תוצאה של מדיניות של שנים לא-מעטות, ובכללן השנים האחרונות, גם הן לא כל כך מעטות, כשבארץ הזאת מלכה ממשלה דו-ראשית של הליכוד ושל מפלגת העבודה. ומי שעומד נוכח המשבר הזה חייב בחשבון-נפש. אינני מצפה מהליכוד לחשבון-נפש גלוי, כי חשבון-נפש גלוי בליכוד, אם ייעשה כאמת ובתמים וברצינות, יביא למפולת של כל עולם הרעיונות והמושגים של הליכוד. אבל אני מצפה לחשבון-נפש של מפלגת העבודה, מה היה חלקה בשנים הללו במתן יד למדיניות שהובילה ליצירת המשבר הלאומי הזה.

מדוע בכל זאת אנו מגישים אי-אמון חודשיים בלבד לאחר שקמה הממשלה? משום שהממשלה הזאת, גם בהרכבה, גם בקווי היסוד שלה, גם בצעדים הראשונים שעשתה, מעמיקה את המשבר ומסמלת כיוון מסוכן עוד יותר.

ישראל עומדת בפני אתגרים אדירים בתחום הביטחון, בתחום העלייה, בתחום המשק, בתחום החברה. מישור כאן, אדוני שר החוץ, מאמין שאפשר כפרמטרים של המצב הקיים להתמודד עם כל זה? שאפשר להתמודד עם כל האתגרים הללו בלי מפנה אסטרטגי כולל? היכול ברידת להאמין בדבר הזה, שפתאום נופלים עלינו אתגרים כאלה ואנחנו נוכל להתמודד אתם בלי לשנות את כללי המשחק מיסודם?

העולים וזרמים אלינו כהמוניהם בגלל תחושה של אי-ביטחון בכרית-המועצות, אי-ודאות, אי-שקט. האם אנחנו מבטיחים להם כאן את הביטחון, את היציבות, את הוודאות ואת השקט ליום המחר, ליום המחרתיים? אפשר להבטיח את זה בלי מפנה אסטרטגי? צריך להביא מנה מאות אלפי יהודים, וזה אתגר מדיני, ארגוני, כלכלי וחברתי. האם זה אפשרי בלי מפנה אסטרטגי? האם אנחנו נוכל, אדוני שר החוץ, להתמודד עם השאלה הזאת בלי סיוע בין-לאומי בהיקף רציני? אתה שומע את הוויכוחים בין שר השיכון לבין השר מודעי על המליארידים. תחתון את זה ביניהם היכן שאתה רוצה. אנחנו נתמודד עם זה בלי סיוע בין-לאומי?

בשבוע הבא אתה נוסע להיפגש עם מזכיר המדינה בייקר. שמעת את התפריט ואת ההזמנה אתמול מהקונגרס, מהוועדה של לי המילטון. הם רוצים להמשיך ממרס, יש לך מנדט, אדוני שר החוץ, למפנה אסטרטגי שיאפשר להתמודד עם כל האתגרים האלה? אתה נוסע לשם עם המסר של סגירת המכוניות של פייצל אל-ח'וסייני. זה השר? הרי אתם רוצים הירבחות עם

ולא די בכך. במדינת ישראל יותר מ-150,000 מובטלים, שהם כ-10% מכוח העבודה בישראל. אם כך יימשך המצב, תגיע האבטלה ל-25% — 30% בתוך שלוש שנים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאמור, מאות משפחות ואנשים אורחים שוכנים בימים אלה באוהלים בדרישה להבטחת דיור הוגן ואנושי. אך אזכירכם, חברי הכנסת, שיש אזרחים במדינה שאפילו ערקע לכניית אוהל אין להם, אלה הם אבות האוהלים — הערבים הכדואים, אוכלוסייה אשר כימי הממשל הצבאי העברה על-כרוחה מארמוניה למקומות שונים על-פי דרישת המושל הצבאי, בהבטחה שיחזור בתוך זמן קצר לארמוניהם.

רבותי, לא רק שהם לא הוחזרו, אלא מתנכלים להם במקום שאליו העברו על-פי צווים צבאיים.

מינהל מקרקעי ישראל, "הסיירת הירוקה", הקרויה בפיהם "השחורה", ומשטרת ישראל, רודפים אותם. כך לגבי השבט אל-עזאזמה, טראבין אל-צאנע, ושבטים אחרים בנגב ובגליל. בני טראבין אל-צאנע שבנו שבטים בכך שהם רוצים לחיות בכבוד, לא בגטו, לא בתוך גדרות כגובה של שלושה מטרים מסביב ליישוב שלהם. הם מסרבים, וזכותם לסרב להפיכתם לשמורה, לספארי מגודר. הם דורשים לפתור את בעיותיהם על-ידי הקמת יישובים חקלאיים שבהם יוכלו להבטיח את פרנסתם ולחיות את חייהם בכבוד.

ביקרתי בטראבין אל-צאנע וראיתי גדרות מרושתות מחרידות. זכותם של התושבים להתנגד לגטו, ובשל כך הם דוכאו בכוח במשך הלילות והימים האחרונים, תוך שימוש בנשק חם. גברים ונשים ערכיות-כדואיות נעצרו, וכיניהם אם לחינוך בן חודש. ידה של נערה בת 13 נשברה, וכאשר פנו כמה תושבים אתמול בבוקר במשטרה להגיש תלונה, המשטרה סירבה לקבל את תלונותיהם. שבירת ידיים עברה את "הקו הירוק", יריות עברו את "הקו הירוק". אתם, חברי הכנסת, מוזמנים לבקר בשבט טראבין אל-צאנע ואל-עזאזמה, ובשבטים הכדואים האחרים, ולראות במדעניכם את אטימות הלב של השלטונות כלפי בני-אדם אלה, שהם אזרחיה של מדינת ישראל.

הערבים הכדואים נאבקים על חלקת אדמה, שעליה יבנו את אוהליהם בלי גידור. לאיזה אכסורד מביאה אותנו ממשלה זו?

אנו דורשים לשחרר את העצורים והעצורים הערבים הכדואים ולהפסיק את מסע הדיכוי והנישול ואת רמיסת זכויות האדם הערבי הכדואי.

בשל הסיבות שהזכרתי, ואחרות שאיני יכול למנותן, אנו חייבים להציג אלטרנטיבה לממשלה זו, המרעילה את גופה של המדינה הזו, מעוותת את פניה ומאיימת לחסל כל סיכוי לעלות אי-פעם על נתיב השלום, הדו-קיום והצדק החברתי. הממשלה הזו פשטה את הרגל. אין לה תוכנית שלום, אין היא אומרת את האמת לעם על הסכנות העומדות בפניו בשל מדיניותה האנטי-חברתית והמנוגדת לשלום. זה הזמן למנוע את האסון הקרב שמביאה הממשלה הזו.

בשל מעשיה, כישלונותיה, מחדליה ומעלליה ותוכניותיה ההרסניות כלפי העם בישראל, בשל חוסר תפקודה בנושא רוחותו של העם בישראל ובשל מדיניותה הרת-האסון, איננו יכולים להתנער מאחריות. לכן, בהכעת אי-אמון לממשלה זו אנו רואים חובה מוסרית ומדינית של כלל השפויים במדינת ישראל, ממשלה זו, ממסכת את חייו ועתידו של העם בישראל

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

בניתיים משהו ממש? אני יודע ששר השיכון לשעבר אמר כמה דברים נכונים לפני כמה חודשים. אבל ידידי דוד לוי, היית צריך — אני אומר לך את זה בכל הרצינות ולא כמשחק מלים, מכיוון שהשאלה היא לאומית כל-כך — לאיים בהתפטרות ולממש את האיום. אני אומר את זה לשר שרון, אל תרחץ בנקיון כפיך רק בביקורת. הרי המחלל פשוט זועק לשמים.

אדוני שר הבינוי והשיכון, טלפנו השבוע למשרדים של "אמנה" וביקשנו לדעת באילו תנאים אפשר לבנות בית כלכנה, בענחות, במעלה-לבונה, בעומרים. בלבנה שבדרום-הרחובות — עד 120,000 שקל משכנתה, בתשלום חודשי של 400 שקל על דירה של 90 מטרים רבועים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו קבוצה יקרה. יש קבוצה זולה יותר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בענחות — משכנתה של 130,000 שקל, רובה צמודה ללא ריבית. במעלה-לבונה, דירה של 75 מטרים רבועים, העלות שלה 130,000 שקל — המשכנתה היא של 118,000 שקל ללא ריבית ו-12,000 שקל צמודים ב-5.5%. בגליל אתה נותן את זה? כנגב אתה נותן את זה? אני כבר לא מדבר על הצד המדיני, מה אתם חושבים, שתעשו את זה בשקט? אתם מסכנים את העלייה בצורה כזאת.

מי שביקרו באוהלים, ואני מרוצה מזה שחברי כנסת רבים מבקרים באוהלים, ראו כיצד על פני השטח עולה לא רק הבעיה של חוסר הדיוור, עלות בעיות חברתיות קשות, חריפות, כואבות. דיבר כאן חבר הכנסת צוקר בדברים נכונים על הקרע בעם. זה קרע נורא, והקרע מחזיר אותנו לכל הקרעים העתידיים. במאהל ברמלה ראיתי מחזה נורא. יושב בתוך המאהל עולה מברית-המועצות, נכה. הוא עלה ב-1970; היום הוא חסר דיור. הוא חלק מהמאהל. אומרים לו חסרי הדיוור שם: אתם הרוסים. הוא יושב שם, נכה חסר דיור שזכא לארץ ב-1970. חסרי הדיוור האחרים אומרים: אתם הרוסים, הכול בגללכם.

והקרע בתעסוקה — אתה הולך למפעלים, אתה מבקר ברפא"ל, אתה מבקר ב"חידראן", והאנשים שואלים אותך שאלה קשה מאוד: אדוני השר, תאמר לנו, אחרי שיפטור אותנו לא ייקחו עולים מברית-המועצות בשכר מסובסד? אותנו, שגדלנו בארץ, ששירתנו בצבא, שמילאנו חובתנו, יורקו טרף לשיני האבטלה? והם לא שואלים שאלה תיאורטית, כי כבר יש מקרים כאלה. כבר יש מקרים של פיטורים, שבבקבותיהם העסיקו באותו מקום עבודה עולים בשכר מסובסד. אנחנו רוצים שהאנשים האלה לא יקומו נגד העלייה ולא יקומו נגד העולים. אין דרך לעשות את זה אלא במדיניות אחת, ההולכת בכ...ון הפוך לחלוטין מהמדיניות שלכם.

אדוני השר, אתם בורחים משאלת נטל הקליטה. אנחנו במשבר עמוק, והכול כימים ימימה. אין פנייה לעם להתגייס, מפני שגם אתם מבינים שפנייה לעם להתגייס צריכה להתחיל מלמעלה. צריך להחזיר את מס היסוף. צריך לבחון מחדש את עניין עלות העבודה ולא לחלק מאות מיליונים לאנשים שאין קשר בינם לבין הייצור והיצוא. צריך לטפל במס רווחי הון באותם מגזרים, באותה דרך שלא תפגע בצמיחה אבל תטפל בחוליות האלה, שבהן צריך וניתן לטפל.

אדוני השר, רק בגלל הצעד של ייקור הלחם, כפי שהוא נעשה, ראוי היה להפיל את הממשלה הזאת. אוטס-לב כזה ושיחוק-מוחין כזה קשה למצוא. בשביל מה עשיתם את זה? בשביל חיסכון של 18 מיליון שקל, בשביל משפחות הצורכות

החושבים הפלשתינים בשטחים. בסדר, לא עם ערפאת. אתם רוצים למחוק גם את ההנהגה המרוכזת סביב פייצל אל-חוסייני, להעמידה מחוץ לתחום? זה רציני?

אדוני שר החוץ, בלי מפנה אסטרטגי לא נוכל להתמודד, ולא יהיה מפנה אסטרטגי אם לא נגיע להשלמה עם הפלשתינים, ולא נגיע להשלמה עם הפלשתינים אם לא תהיה הכרה, לפחות דה-פקטו, במעמדו של אש"ף בתהליך. לא יעזור שום דבר, כל ההתחכמות לא תעזור כאן. אתם רוצים להסתכל בדרך האצבעות, שתכלול דרך האצבעות.

אני מצטער על כך שמפלגת העבודה, גם בשתי שאלות המפתח של פתרון הסכסוך בינינו לבין הפלשתינים, בשאלה של הצורך, על בסיס הדדיות, להכיר בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני, ובשאלת הצורך להיכרך עם אש"ף, בכפיפות לתנאים של הכרה בישראל ושל שלילת הטרור, יישרה קו רעיוני אחר עם הליכוד.

אדוני שר החוץ, רק אם יהיה תהליך מדיני, יהיה שינוי בתפיסה, תהיה רגיעה, תיפסק האינתיפאדה. רק אז יהיה אפשר לא רק להפנות תקציבים ליעדים אחרים, אלא גם יהיה אפשר ליצור את האקלים הדרוש לחידוש ההשקעות כמשק. במצב הזה לא תתחדשנה ההשקעות במשק וממילא לא תהיה צמיחה בשיעורים הדרושים לנו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המחדל בתחום העלייה זועק לשמים. גם המוח האפוזיציוני שלנו, שרגיל לבקר ורגיל להאשים, אינו תופס, איך אחרי כל האזהרות המוקדמות והידיעות המוקדמות — אחרי שביוני 1989 לשכת הקשר מניחה על שולחן הממשלה מסמך, והיא המוסמכת להערכה לאומית בתחום הזה — שבשנת 1990 צפויה עלייה של 100,000 יורדים לפחות, איך הממשלה הזאת מצהירה על מדיניות דרך התקציב שמתייחס ל-40,000 עולים, וגם את זה היא לא מממשת. העניין חוזר על עצמו עכשיו אתם כבר יודעים שבאים 150,000 ואתם מגיישים תקציב שמתייחס ל-96,000 עולים. במי אתם משטים? באיזה נושא אנחנו עוסקים?

השר מודעי אומר: צריך לדון על סדרי עדיפויות. אתם לא מאפשרים דיון על סדרי עדיפויות. אתם לוקחים יותר מ-50% מהתקציב הנוסף ושמים ברורכה, כדי למנוע את הדיון על סדרי עדיפויות ואת הדיון בממשלה על סדרי עדיפויות. זה מתכון בדוק, רבתי השרים, לכך, שהוויכוחים הפנימיים בתוכם יגרמו לשיחוק, וכי משיבה לישיבה יהיה ריב על קרוונים ועל מדיניות בתחום המקרקעין. הרי כבר ארבעה חודשים יש לכם הרשאה תקציבית ל-45,000 דירות.

אדוני השר שרון, אני לא שמעתי במו-אוזני, אמרו לי שאתה אמרת אתמול או שלשום, שבינתיים 600 מתוכן מומשו.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

אתה רוצה חשבון נכון? לגבי 625 דירות, השלימו עד אתמול רק את העסקה על תשלום למינהל מקרקעי ישראל. זה איננו אומר ש-625 הדירות האלה כבר נמצאות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם כן, זה אפילו לא זה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ושום דירה עוד לא בנויה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שאלתי פקידים אם נחתם חוזה אחד — אתם אומרים ייבוא — על ייבוא בתים מוכנים, על הזמנה כאן, האם נעשה

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

לא אלאה אתכם בהיסטוריה הרחוקה מלפני 100 שנים. אני רוצה רק להזכיר למי שכבר שכח, שהיינו מסוגלים להביא לארץ-ישראל אוניות מעפילים בימי המנדט הבריטי, גם להכניסם לארץ וגם לקלוט אותם. יישוב קטן ודל עשה זאת. עשינו זאת תוך מלחמת העצמאות, כשלא הייתה פרוטה בקופה, גם לא כשביל נשק. ואיש לא ידע או ביטויים כמו "מבנה שוק ההון". אותו דבר עשינו כשקלטנו למעלה ממיליון עולים בתחילת שנות ה-50. בכל תקופה הצלחנו בכך משום שהדברים היו נתונים בידי אנשי חזון בעלי כושר החלטה וביצוע, והם נתנו את הטון, ולא אשפים פיננסיים, בכל הכבוד להם.

במצבים קשים אני יודע דבר אחד: כל אחד צריך לתרום את הטוב ביותר בתחום שהוא ממונה עליו ואחראי לו, במסגרת של מאמץ לאומי מתואם וכולל. שמעתי את הטענות, שהממשלה איננה מסוגלת לפתור את הבעיות. הממשלה מסוגלת לפתור את הבעיות. לבעיות שהן תולדה של דבר מבורך, יש תשובות. אני הבאתי תשובות כאלה לממשלה. יש תשובות. אני חוזר ואומר: לבעיות האלה יש תשובות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
השאלה אם הממשלה מסוגלת או לא מסוגלת היא לא שאלה תיאורטית.

שר הבינוני והשיכון א' שרון:
יש תשובות לטווח הארוך. אנחנו מקווים שתהיה עלייה לא רק של מיליון יהודים, ואולי לא רק של 2 מיליון יהודים. זהו תהליך ממושך. אין דבר שעומד להיפתר בתוך שנה. בתוך חצי שנה או בתוך שנתיים. זה תהליך היסטורי שעובר על העם היהודי, והוא יימשך 10 שנים, 15 שנה. כל חיינו כאן יהיו אחרים. ואולי גם כל המטיפים לשלום — אין כאן למי להטף כי כולם כאן רוצים שלום — יבינו שגם השלום יהיה אז קרוב הרבה יותר מאשר במצב הנוכחי. יש פתרון לטווח הארוך ויש פתרון לתקופת הביניים.

אם יחיו יהודים בארץ הזאת, תהיה בכוא היום כלכלה בריאה. אבל אם נעסוק כל היום בכלכלה בריאה, מה יקרה לעלייה? שום הון שבעולם לא יכול להביא עלייה לישראל. זה דבר שאי-אפשר למצוא אותו בתחשיבים פיננסיים, ולכן הוא שווה כל השקעה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למי אתה עונה בדברים האלה? אני לא מבין, אתה באופוזיציה או כממשלה?

שר הבינוני והשיכון א' שרון:
אני לגמרי כממשלה. חבר הכנסת צבן, אני כממשלה זו השנה ה-14.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אנחנו הגשנו הצעת אי-אמון, ולא השר מודיע.

שר הבינוני והשיכון א' שרון:
וכי אני הזכרתי שר כלשהו?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לי הרושם שאתה לא מתווכח עם מגישי הצעת האי-אמון. אנחנו מוכנים לקבל אותך לאופוזיציה. נתגבר, נשכח דברים מהעבר, ואולי — — —

שר הבינוני והשיכון א' שרון:
בינינו לבין עצמנו, האם אתם רומים למה שהייתם בעבר? פעם אחת שאל אותי שר, היום הוא חבר הכנסת: איך עובת אתו? הוא שאל זאת בהתייחסו לכן שהייתי בעבר חבר

ארבע כיכרות לחם ביום זה בכל זאת משמעותי, כי כל פרוטה משמעותית? נכון, יש גם הצד הסמלי. מה משיב לנו כאן השר מודיע? אתה פשוט תמה, אדם אינטליגנטי, כך אומרים. הוא מזכיר לנו את הוויכוחים על הסובסידיות מ-1984. אבל ב-1984 הסובסידיה ללחם הייתה 200% והיתה הסכמה לאומית שמורידים את הסובסידיות כמזון לרמה של 20% — 25%, ובתכנון ל-50%.

בלחם הגיעו לסובסידיה בשיעור 20%. מה קרה? אתם אומרים שיש לכם אידיאולוגיה, אידיאולוגיה ליברלית: סובסידיה לנצרך ולא למצרך. אבל, אדוני השר, גם לאידיאולוגיה צריך כיסוי. אתם באים לעם הזה ולכנסת הזאת בידיים לא נקיות. את הקצבאות של המסכנים ביותר, של המקופחים ביותר, של חסרי האמצעים, של מקבלי הבטחת הכנסה, לא ערכתם מנובמבר 1989 עד היום. ניצלתם בעיה בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בעניין היערכות מחודשת לחישוב השכר הממוצע במשק. גם לבכם בעובדה, שהקצבאות של אלה נשחקו ב-10%.

מי יאמין לכס? אתם מופיעים פתאום עכשיו ואומרים: 27 שקלים. בוודאי, חלק מהציבור יאמין. אבל מי פתי ויאמין — אני מקווה שלפחות כאן איש לא יאמין. הרי כל אחד מבין, שתהיו מוכרחים לעדכן את הקצבאות בספטמבר, ו-27 השקלים הם בסך-הכול הקדמה של חודש.

חברי הכנסת, הדיון הזה נתון בחותמה של העלייה הגדולה, בחותם האתגר הגדול, ומולו המחדל הגדול. על כך נאמר, אדוני השר: עלייה וקוץ בה. עלייה גדולה וקוץ גדול בה. הקוץ הוא הממשלה הזאת. למען העלייה, צריך להוציא את הקוץ. למען החברה, למען המשק, למען השלום צריך להוציא את הקוץ, והדרך הבטוחה ביותר היא להביע אי-אמון כממשלה הזאת.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. ראשון המשיכים — שר הבינוני והשיכון. בבקשה.

שר הבינוני והשיכון א' שרון:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל סיבת קיומה של ישראל היא להפוך לביתו של העם היהודי כולו. לכן אנחנו צריכים לדאוג לכך שקצב העלייה יהיה מואץ ככל האפשר, ולעשות כל מה שניתן כדי לזרז עלייה זו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, כבוד הכנסת מחייב שמגישי הצעות אי-אמון יהיו כאן בשעת התשוכה. אנחנו באים תמיד בטענות אל השרים. אני חושב שאפשר לקרוא לאולם למגישי הצעות האי-אמון.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה על ההערה.

שר הבינוני והשיכון א' שרון:
אנחנו חייבים ומסוגלים לקלוט את מאות אלפי היהודים המתדרפקים על שערי מולדתם, וכן לתת תשובות למחוסרי הדיור, שמספרם הולך וגדל.

צריך לראות את עליית היהודים הברוכה הזאת, עליית הצלה — כמו כל גלי העלייה הקודמים, שכולם היו עליות הצלה. הצלה לא רק מנקודת מבטם כיהודים בארצות מוצאם. אלא עליית הצלה כשבילנו — צריך לראות את העלייה הזאת בהקשר ההיסטורי הנכון כדי להבין שניתן להתמודד עם כל הבעיות שהיא יוצרת.

חבורת ל"ו, ישיבה ר"ו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי אמון לממשלה —

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

אני אומר, שיש לנו כאן טעות בהערכה ואי-כניסה לטיפול בנושא בזמן הנכון. אנחנו נמצאים היום בפיגור של שנה וחצי עד שנתיים, וגם אם נעשה את כל הצעדים, אנחנו עומדים בפני תקופה קשה. ובתקופה הזאת צריכים לתת פתרונות, והפתרונות לא קלים; אלה הם פתרונות קשים.

הממשלה של היום יכולה לתת פתרון לבעיה, אבל כדי להתגבר על הקשיים, כל חלקי העם צריכים לשתף פעולה במאמץ אדיר משותף, ותרשו לי לומר לכם: כך גם נציגי העם ככנסת. מה תשיגו בהצעות אי-אמון אלה, כאשר אנחנו עומדים מול הבעיה הזאת, מול מצב שבו יש לנו היום 1,669 משפחות באוהלים, וזה בהשוואה לאתמול, כאשר היו 1,576 משפחות באוהלים? מה אתם תשיגו בכך?

שמעון שטרית (המערך):

מה נתתם להם בלוד? למה הם יצאו? ראש העירייה ניתק להם את החשמל. הוא — — —

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

מה תשיגו בהצעות האי-אמון האלה? כדאי להוסיף מכוכה?

אני פונה כאן היום לכולכם ואומר: לא ניתן לפתור את הבעיה אלא במאמץ משותף של הכול. זה חייב להיות מאמץ משותף של הכול. מה תשיגו בהצעות האלה?

צריך להבין שאנחנו נמצאים במערכה קשה. אני כבר התנסיתי בעניין הזה. ראיתי פעולות חמורות יותר מאלה בעת מערכה קשה. מה רוצים, לחזור לעניין הזה כמהדורה חדשה, הפעם הזאת בנושא אחר? כשאני שומע את הדברים קשה לי שלא לקבל, שזו, כנראה, המטרה היחידה, ומאחר שהמטרה היחידה היא זריעת מבוכה בעם, אני עצמי אומר שזו בעיה קשה מאין כמוה. אני בעצמי לא נתקלתי בבעיה קשה כמו הבעיה הזאת בכל שנות שירותי הצבאי או כתפקידים מדיניים כאלה ואחרים שבהם כיהנתי. פה צריך לשתף פעולה. פה לא צריך לצאת כל יום בהצעות אי-אמון. פה לא צריך לעסוק בקנטור. פה לא צריך לעסוק בפעילות, שאינני רוצה להשתמש בביטוי המתאים לה, בין יושבי האוהלים. פה צריך לעזור.

שמעון שטרית (המערך):

במשטר דמוקרטי — מי שנכשל צריך לפנות את מקומו. נכשלתם, תפנו את מקומכם. מה כל ההתחסדות הזאת?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שמעון שטרית, זו כבר לא קריאת ביניים, זה נאום.

שמעון שטרית (המערך):

נכון, אבל נאום קצר.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

קצר ולא יעיל.

אני אומר שוב: מאחר שאינני רואה דבר חיובי בהצעות האי-אמון האלה, דבר חיובי, ולו הקטן ביותר, אני מבקש, אדוני היושב ראש, להסיר אותן מסדר-היום.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. כבוד שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר י' מודעי:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, דומני שאין איש באולם הזה ומחוצה לו שאיננו בטוח עמוק בלבבנו שאנחנו נקלוט את

מפלגת העבודה. עניתי לו: אני עזבתי? אתם עזבתם. אמרתי לאותו חבר כנסת נכבד — הוא יושב לא רחוק ממך — אתה רוצה להגיד לי שאתה דומה להורים שלי? זאת מפלגת העבודה שאני זוכר אותה? כמה? זה לא חלק מדברי, אבל אם אתה רוצה תשובה על השאלה ששאלת, הנה קיבלת תשובה.

יצחק רבין (המערך):

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שר הבינוי והשיכון א' שרון: קרוב.

שמעון שטרית (המערך):

הוא, לפחות, לא היה מעולם במפלגת העבודה. הוא היה בשל"ו וכל מיני מפלגות כאלה. התשובה לא מתאימה. היו גם חברי ליכוד — — —

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

רבותי, לא כל מה שעשית מפלגת העבודה כל השנים היה רע. היו גם הרבה דברים טובים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שמעון שטרית (המערך):

היו"ר ש' דיין:

רבותי, אני מבקש להפסיק את הדיאלוג הזה.

אלי דיין (המערך):

אבל השר לפחות מכון את דבריו למי שיש לו כסף.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

הבעיה שלפנינו היא בעיה קשה מאוד, והיא נובעת מאי-הערכה נכונה של המצב. כאשר היה ברור שהעלייה הזאת כבר מתדפקת על שערינו — אני זוכר את שר הבינוי שקדם לי, השר דוד לוי, זועק ומתריע בממשלה. נדמה לי שהוא השתמש בביטוי "זה יהיה משגה היסטורי", ואולי בביטוי חריף יותר. ומה קרה? כדאי שהדוברים שהתבטאו כאן היום ייזכרו. הרי היו גם כאלה שהתריעו.

כאשר התפטרתי מהממשלה וקראתי את מכתב ההתפטרות שלי, היו שם שלוש סיבות: הסיבה הראשונה — המחדל הביטחוני.

יצחק רבין (המערך):

ומה קרה מאז?

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

הרי אתה יודע שאי-אפשר להתפטר כל יום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

הסיבה השנייה היא תהליך השלום, והסיבה השלישית שצינתי היתה המחדל של העדר ההכנות לקליטת העלייה. אלה היו שלושת הנימוקים, כשעמדתי אז באותו אירוע וקראתי את מכתבי. אלה שלושת הנימוקים שנתתי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם
להביע אי-אמון לממשלה —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה עשו במשך ארבעה חודשים?

שר האוצר י' מודעי:

תיכף אדבר על זה. זאת לא הצעה שלכם. רציתם להצטרף להצעה, או יזמתם אותה. זאת הצעה משותפת שלכם ושל חדר"ש, לכן חצתם לשאת בתשובה הנוגעת גם לכם וגם לחד"ש.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אילו היית מקשיב, היית רואה שהיה הבדל גדול בין הצעות האי-אמון.

שר האוצר י' מודעי:

אני קורא את הצעת האי-אמון המשולבת. אינני חייב להקשיב. ההצעות הן באותו סגנון ובאותה שפה. כל היתר — פירוש.

מי שבא בטענות כאלה על התקציב, או שלא למד אותו היטב, או — גרוע יותר — יש כוונות למה שמסתתר מאחורי הצעות האי-אמון, והכוונות האלה הן במגמה. שר השיכון, שעמד פה לפני, הפנה את תשומת הלב לכך שיש מגמה, באמצעים דמגוגיים וזולים, להסית ולפלג עם שצריך לעמוד כאיש אחד במשימה, שאני שומע את משק כנפי ההיסטוריה מעליה. אנחנו, בקטנות שלנו, מתבוססים בפרש הזה, מפני שיש קואליציה ואופוזיציה.

כל התקציב שהוגש, כל כולו, נועד להביא פתרון לבעיות החריפות של המצוקה, גם בתחום הכלכלי וגם בתחום החברתי, גם לחדשים וגם לוותיקים. האם מישוהו מדר ומצא, שכמות הבנייה עונה בדיוק רק על צורכי העולים החדשים, וישאירו את הוותיקים, את הנוקדים, כמובן, בחוץ?

שמעון שטרית (המערך):

הם נשארים בחוץ כי אין להם יכולת לקנות.

שר האוצר י' מודעי:

כאשר יש לך יכולת לקנות ואין לך מה לקנות, היכולת הזאת אינה משנה מאומה. כרגע זהו המצב.

שמעון שטרית (המערך):

גם להיפך.

שר האוצר י' מודעי:

הבעיה היא להבטיח שיהיה מה לקנות, שיהיה במה להתעסק, שיהיה ממה להתפרנס. השיטה שלנו, של "לא נתת לי מספיק", היא לאורך כל הגזרה. הממשלה היא הנותנת.

אלי דיין (המערך):

האם נכון שהתחילו — — —

שר האוצר י' מודעי:

היה פה שר השיכון. מה אתה שואל אותי?

אלי דיין (המערך):

— — —

שר האוצר י' מודעי:

הכי טוב שלא תשאל, אם אינך יודע מה לשאול.

אלי דיין (המערך):

איני יודע את מי לשאול.

שר האוצר י' מודעי:

מוטב שלא תשאל גם כן, אם אינך יודע את מי לשאול.

יהודי בריית-המועצות. כל אלה שיעליחו להגיע למדינת ישראל, כן ירבו. יכול להיות שדווקא בזכות עלייה רבתי זו נוכל לשפר גם את מצבן של השכבות החלשות במדינת ישראל. יכול להיות שבזכותה של עלייה רבתי זו נצליח להחזיר ארצה את מאות אלפי היהודים שלנו, ואני מאמין שבזכות העלייה הזאת ניתן גם לקדם את עצמאותה הכלכלית של מדינת ישראל.

העלייה מרוסיה הסובייטית איננה של מספר בני-אדם, גדול או קטן ככל שיהיה. העלייה של יהודים מרוסיה הסובייטית היא לא רק תוספת כמותית, אלא גם תוספת איכותית, והיא לא רק תוספת בתחום החברתי ובתחום העוצמה הכלכלית שמסוגלים לפתח, אלא היא גם תוספת בהיבטים רבים ושונים אחרים של מדינת ישראל.

הממשלה תעמוד במשימות שהיא קיבלה על עצמה — אם אתם רוצים, שההיסטוריה הטילה עליה — והיא תעמוד בהן עם כל הקשיים וכלי להתעלם מן העובדה שיש קשיים. אלו המאשימים את הממשלה בחוסר אונים בתחום הכלכלי והחברתי או בהטלת גזירות קשות על השכבות החלשות, על רקע התקציב הנוסף — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אלה שמאשימים — בתוך הממשלה ומחוץ לממשלה.

שר האוצר י' מודעי:

אני עונה על הצעות האי-אמון. מישוהו הגיש אותן. אפשר כמובן לומר, שיש המאשימים גם בתוך הממשלה. יש ניואנסים כממשלה, ואני גאה על כך, אבל אם אתה רומז להערות שהפנית קודם לכן לשר השיכון — יכול להיות שהיום עדיין אין לממשלה החלטה בנושאים הללו, אבל מחר תהיה לה, וזאת תהיה מדיניות הממשלה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

במשך ארבעה חודשים, בהצעת התקציב יש תקציב ל-45,000 דירות, ואומר השר, שעד היום ניתן תקציב רק ל-620 דירות, וגם זה עוד לא כביצוע. האם אלה "ניואנסים"?

שר האוצר י' מודעי:

אם כוונת ההצעה היתה למה שאתה אומר, היית צריך להציע הצעות אי-אמון בממשלות ישראל, כי מאז שזה קרה היו שלוש ממשלות בישראל. אומנם ממשלת ישראל היא ממשלת ישראל, אבל היו שלושה הרכבים. גם ההרכב הראשון כבר ידע על ההיקף השונה של העלייה, בוודאי ההרכב של ממשלת המעבר, ובוודאי ההרכב של היום.

אני רוצה לומר לך, משום-מה הצעת האי-אמון שאני מתייחס אליה הופנתה לממשלה הזאת, מתוך ידיעה שהתקציב הנוסף הוכן עוד באותה ממשלה. אבל, אני מקבל על עצמי להסביר וגם להגן על עמדת הממשלה בפתרונות שהיא מציעה לבעיות, גם אם אינם מלאים, גם אם אינם שלמים. אנחנו נשלים את המלאכה. תקופה של ארבעה חודשים איננה תקופה ארוכה למשימה אדירה כזאת. שום מדינה בהיסטוריה האנושית לא טיפלה במשך ארבעה חודשים בהיקף כזה של בעיות; מעולם, אבל, קל לשכת שם — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ארבעה חודשים?

שר האוצר י' מודעי:

גם אם במשך ארבעה חודשים רק ישבו וחשבו. אני יודע שאתם חכמים גדולים. אני מכיר את חוכמתכם ואת ניסיונכם בדרכי ביקורת ובלע. את זה אני מכיר.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

אלי דיין (המערך):

שרון אומר שהתחילו ושר אחר אומר שלא התחילו.

שר האוצר י' מודעי:

מי השר שאומר שלא התחילו?

אלי דיין (המערך):

עמיר פרץ (המערך):

השכבות החזקות — — —

שר האוצר י' מודעי:

אני אניג לך עוד הפעם הזאת.

עמיר פרץ (המערך):

אתה לא — — —

שר האוצר י' מודעי:

חבר הכנסת עמיר, ידידי, תנסה להקשיב, גם אם אתה לא מסכים אתי. תנסה להקשיב לתורה החברתית-הכלכלית שלי, שאני יודע שאתה לא מסכים לה.

אני יודע שכדי להיטיב עם העם, צריך גם שמישהו יסכים לעשות את המאמץ להיטיב אתו. שיהיו לו המשאבים להיטיב עם העם, שיהיה מוכן לסכן את המשאבים שלו, והוא יעשה את זה רק בתנאי אחד — שגם תיתן לו להרוויח. הוא לא יעשה את זה אם תיקח ממנו את המשאבים, גם אם הוא ירצה, כי לא יהיה לו ממה. ואנחנו כל הזמן חיים בטכניקה של שילומים מגרמניה, סיוע מארצות-הברית, יהדות העולם, ואנחנו מה?

אנחנו, עם כזה תוסס, מדינת ישראל, שבעיני היא הישג אנושי אולי מהגדולים ביותר בתולדות האנושות — היא חדלת אונים, שאחרים יעשו, משום שיש לנו מכנה מעוות; כשאנחנו רואים שלמישהו יש משהו, אנחנו קודם-כול לוקחים ממנו. מי יצמיח את היש הנוסף? הלא המוני העם לא יכולים, יש להם כדי מחיתם, וגם זה לפעמים בקושי. אז מי ידאג לצמיחה? מי ידאג לגידול? רק לקחת, לקחת, לקחת. גם כך אנחנו לוקחים יתר על המידה, והלוואי שיכולנו לוותר היום על חלק מהלקחה הזאת, והייתם רואים איוז מהפכה היתה קורית במשק ובחברה הישראלים. אבל, לדאבוני, אנחנו לא במצב כזה היום.

אנחנו משתדלים, לכן, שגם המקורות לכיסוי ההוצאה האיריה הזאת יבואו קודם-כול ממכירת הרכוש שהמדינה צברה במרוצת השנים. היום זה עושר שאינו פועל לטובת בעלי, איננו רוצה להשתמש בביטוי הנגדי. למדינה יש עושר. אין מדינות רבות שהן בעלות 92% מהקרע של המדינה; אין מדינות רבות שהן בעלות 25% מהשירותים התעשייתיים והשירותים האחרים של המדינה; אין מדינות רבות, שלא בטובתן הן בעלות כל הבנקים של המדינה. זה שנים אנחנו רוצים למכור את כל זה. במקום למכור — מביאים לנו ססמאות. זה בבעלות המדינה, קרוש. ואם לא בבעלות המדינה — בבעלות המעמד, עד שזה פושט את הרגל, ואז למי באים? למדינה. אז מה ההבדל בין בעלות המדינה לבין בעלות המעמד? זה חייב להיות המקור העיקרי של מימון הגירעונות והחסרונות של המשק הישראלי, והוא יהיה.

קריאה:

תמכור קרקע?

שר האוצר י' מודעי:

בוודאי, ובשפע. אנחנו נעמיד קרקע בכל ההיקפים האפשריים לרשות יזמים.

קריאה:

במחירי השוק?

שר האוצר י' מודעי:

כשלא מציעים קרקעות אין מחירי שוק.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכל החושבים?

שר האוצר י' מודעי:

אינני מבין.

בתקציב הנוסף יש הקצבות של 2.45 מיליארדי שקלים חדשים — לשיכון, לדיר, לקליטה ישירה, לחינוך, לתרבות, לעבודה, לרווחה, להכשרה למקצוע, להסבה מקצועית וגם להכנת תשתיות כגון כבישים, מים, חשמל, שאין לנו היום במדינת ישראל, לקליטה מהירה של מספרים אדירים כאלה של אזרחים חדשים. למעשה 100% התקציב החדש, או כמעט 100% התקציב החדש, מוקדשים לתחום החברתי והכלכלי. הם נועדו למנוע מחסור בקורטג, להסיר את הלחץ מעודפי ביקוש לנדל"ן, להבטיח חינוך ושירותי רווחה ברמה סבירה, להביא לכך שזרם העלייה המגיע לכאן לא ייקלט על חשבון ותיקים וחוגות צעירים. אבל, נגד זה יש הצעות אי-אמון.

לא אחזור על דברים שאמרתי כאן עם הצגת התקציב, אבל כל זה, ידידי, על רקע של נתונים כלכליים חמורים ביותר, חמורים ביותר, שגם אתם צריך להתמודד, ולהתמודד ברומנית. איננו יכולים, ולא נעלה בדעתנו לבקש עיכוב, רחיה או דילול של העלייה. באותה מידה איננו יכולים להגיד למשק להמתין בסטגנציה קשה כזאת, בשיתוק מוחלט כזה. באותו זמן מוכרחים לעודד גם את המשק, לדרבן אותו, כדי שיהיה מקום גם לוותיקים וגם לחדשים.

נכון, קליטתם של מאות אלפי עולים, ואולי — אני מקווה — מיליונים, תוך שמירת האיזון החברתי בין ותיקים לבין חדשים, תוך שמירת היציבות היחסית הכלכלית, זוהי משימה קשה מאוד. היא קשה לא רק למדינת ישראל הקטנה והדלה, היא קשה גם לאימפריות כלכליות, אילו הוטלה עליהן משימה כזאת. אבל, אנחנו חייבים לעמוד בה ולהצליח בה.

אנחנו גם רוצים להימנע, ככל שניתן הדבר, ממה שנקרא כאן "גזירות כלכליות". לא שאזרחי מדינת ישראל יוכלו לחיות כאילו הם במדינה נפרדת, זה לא יכול לקרות, אבל היינו רוצים שלא להכביד את הנטל, שגם כך הוא כבר מאוד, כבר יותר מאשר על אזרחי כל מדינה אחרת. זו אחת הסיבות העיקריות לכך שיש לנו אולי חצי מיליון אזרחי מדינת ישראל, ותיקים, מיושבים, שלא גרים אתנו כאן.

אנחנו רוצים לקלוט את העלייה תוך הבטחת רווחתן של השכבות החלשות — גם זו משימה קשה, ועוד לא הראתה מדינה אחרת שהיא מסוגלת לעשות את זה — ולשלב את כל זאת, כלי לחנוק את סיכויי הצמיחה של המשק. ואנחנו משתדלים לגייס את המקורות, שלא יפעילו תוספת חנק, תוספת טבעות-חישובים, על המשק הישראלי.

עמיר פרץ (המערך):

למה אדוני לא תובע דבר מהשכבות החזקות? כבר שאלתי זאת בפעם הקודמת.

שר האוצר י' מודעי:

השכתי לך בפעם הקודמת, אבל אוזניך אטומות. אני אניג לך עוד הפעם הזאת.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

שר האוצר י' מודעי:
לכל התושבים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ומי ששכרם הוא 4,000 שקלים?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יהודים וערבים?

שר האוצר י' מודעי:

מי שמשלמים 4,000 שקל לחודש, מוכרחים להורים להם מתקציב המדינה? מה יש, 4,000 שקלים זו איננה משכורת טובה? כמה אתה משלם?

שר האוצר י' מודעי:

יהודים וערבים. מה, הערבים מתאוננים על קיפוח במכירת קרקעות? אני יודע על החלפות קרקעות בהיקפים ענקיים לאוכלוסייה ערבית. רק לפני שבועיים חתמתי על החלפת שטחי קרקע באזור נצרת, כבעלות ערבית. אז מה, היה איזה הכרל בין החלפות, או העברות, או מכירות, לבעל קרקע יהודי או לבעל קרקע ערבי?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
באיזו מדינה יש שתי משפחות, שההכנסה שלהן אותה הכנסה, לאחת יש ילדים ולשנייה אין ילדים, והנטל עליהן זהה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר האוצר י' מודעי:

בכל מדינה שיש לה חברה ומשק ליברליים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא.

שר האוצר י' מודעי:
תנו לי להמשיך.

שר האוצר י' מודעי:

אתה יכול להגיד "לא" אלף פעמים.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר — — —

שר האוצר י' מודעי:

אתם טובים במחקרים, בעשייה אתם כמרחק מזרח ממערב.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אנגליה של תאצ'ר לא עשתה זאת.

שר האוצר י' מודעי:

אנגליה של תאצ'ר לא החזירה כלל. היא לקחה ולא החזירה לאיש. היא לקחה תמיכות בסיסיות. התאצ'רים — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מודיע לך — — —

שר האוצר י' מודעי:

אתה מודיע. יש עוד מישור שקורא מה שאתה קורא.

דן תיכון (הליכוד):

אתה צודק, אבל גם הוא צודק. ככל העולם המתקדם מקובל לפצות את המשפחות בגין ילדים.

שר האוצר י' מודעי:

גם אנחנו מפצים. חשאל את היועץ שלך, מר שלמה מעוז, שבדק את הנושא הזה ופרסם עליו שורת מאמרים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, חבר הכנסת תיכון אמר שאתה צודק, והוא אמר שהשר צודק, ואני אומר שחבר הכנסת תיכון צודק. שניכם דיברתם על שני דברים שונים. חבר הכנסת דן תיכון דיבר רק על נושא הילדים, והשר דיבר על נושאים בסיסיים.

תראו לאיזו הסכמה נהדרת הצלחתי להביא בין האופוזיציה ובין השר: אני חושב שכפרס תיתנו לי לאפשר לשר מודעי לסיים את נאומו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בכל אותם דברים שבהם פגעה מרגרט תאצ'ר — בזה הוא לא מעז לפגוע.

היו"ר ג' גדות:

הוא מסכים אתך.

רק פחות מ-20% מהתקציב ממומנים בדרך של קיצוץ תקציבי. ואני אנצל את ההודמנות הזאת לומר לכם: אני בעד הקטנת גירעון תקציבי בדרך של הקטנת ההוצאות, לא בדרך של הגדלת ההכנסות, גם אם אפשר. הפעם הזאת אי-אפשר, כי דלינו כבר כל טיפה אפשרית. אבל מי שרוצה משק בריא, שגם אנשים משכבות חלשות יוכלו לחיות בו בכבוד, צריך להתאמץ ולהגיע לכך שהוצאות המדינה תהיינה מינימליות ולא מקסימליות. ודווקא על הקיצוץ, שהוא מפתח לאיזון תקציב המדינה, שהוא תנאי לצמיחת המשק, דווקא על הקיצוץ הזה יצא הזעם, יצא הקצף, מכל הצדדים. הבה נראה מהו.

מישהו אמר, למה על חשבון החלשים? כואו נראה מהו הקיצוץ. אנחנו קיצצנו, נכון להיום, כ-430 מיליון שקלים. שאינם נוגעים לשכבות החלשות; ככלל לא. ואני אפרט:

השתתפות הממשלה באכסוחת "אל על" — שכבות חלשות? לא שמעתי ששכבות חלשות הן אלו שטטות בעיקר.

הקטנת מענק לעולים — לא שמעתי שהשכבות החלשות ביקשו להגדיל מענק לעולים. ידענו שאי-אפשר לתת סכומים כאלה, הקטנו אותם.

קיצוץ של 1.7% מהתקציב הרגיל של כל משרדי הממשלה — זה שייך לשכבות חלשות? אם כתקציב הביטחון, או כתקציב התחבורה, או כתקציב משרד המשפטים, קיצצנו 1.7%, מה זה קשור בשכבות החלשות?

יש שני נושאים הנוגעים לשכבות החלשות, נכון, לא נוגעים: פוגעים: האחד הוא קצבת ילד שני, ואנחנו כבר הסכרנו. שאנחנו מחזירים את הקיצוץ הזה לכל משפחה שמפרנסה הראשי איננו מביא הביתה 150% מהשכר הממוצע במשק. זה 3,330 שקלים חדשים לחודש. עד לסכום הזה יקבלו את מלוא הפיצוי בחזרה. אז חברי הכנסת, אנשי הרווחה, מדוע הם מקימים צעקה על שקיצצנו קצבת ילד שני למי שמשתכר 10,000 שקל לחודש, או 8,000 שקל לחודש, או 18,000 שקל לחודש? על זה אתם מקימים את הצעקה וממרידים ומשמים יום ולילה? זה לא מאי-בנה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
עד איזה סכום יניתן ההחזר?

שר האוצר י' מודעי:

אמרתי: עד 3,300 שקלים חדשים לחודש.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ז

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם —
הביע אי-אמון לממשלה —

שמעון שטרית (המערך):

שר האוצר י' מודעי:
עם הסובסידיה שנתנו, ההובלה נעשתה כדאית מאוד, והלחם, כנראה, טעים מאוד אצלנו. אני לא רוצה להזכיר לכם דברים; יכולתי להזכיר כאלה.

א-אפשר להיות ממוקד, כל אחד ב"טבורו" האישי. אנחנו, כאן, איננו נציגי עצמנו. אנחנו נציגי הראייה הממלכתית הכוללת, גלמי שאין כזאת — לבי לו.

עמיר פרץ (המערך):

כמה אתה חוסך בזה?

שר האוצר י' מודעי:

אל תפריע לי; לא עכשיו. אני רוצה להוסיף עוד מלה: אני יכול להעיד מכלי ראשון שהסובסידיה ללחם, כאשר אני הייתי שר האוצר בשנת 1984, עמדה על 200%, וכשחזרתי עכשיו לאוצר היא היתה 20%. היכן הייתם כאשר הורידו 180% בלי לתת פיצויים על חלק גדול מזה, רק מפני שזה התאים להשקפת עולמכם? לכם מותר לקחת מעניים? רק לי אסור?

עמיר פרץ (המערך):

התנגדנו; הצבענו נגד התקציב.

שר האוצר י' מודעי:

הצבעתם נגד, ושמעון פרס העביר את כל תקציביו.

עמיר פרץ (המערך):

בעזרת — — —

שר האוצר י' מודעי:

בעזרת האל. עובדה. אתם רוצים עוד דוגמאות?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה עם החלב?

שר האוצר י' מודעי:

אני מציע לשותות חלב לרוויה ולבריאות טובה. מה אתה שואל אותי מה עם החלב?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

שר האוצר י' מודעי:

כל אחד על-פי צרכיו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר האוצר י' מודעי:

אני שותה חלב דל-שומן ומשלם בעדו יותר כסף. אותו דבר לגבי סובסידיות אחרות, ואני לא רוצה להיכנס לעניין הזה עכשיו. הסובסידיות, עכשיו, הן ממש שוליות.

לסיום דברי אני מבקש לומר לכם, שניסיתי להביא בפניכם עד כאן נתונים, כדי להוכיח בעליל שאין שום יסוד להצעת הא-אמון. לפי התוכן, כפי שהיא הוגשה לממשלה על-ידי סיעת ר"צ וסיעת חד"ש, אבל אני רוצה להתייחס עוד לנימה אחת שאינני יכול לעבור עליה לסדר-היום, שכלולה ומשתמעת מתוך נוסח הצעת הא-אמון שהוגשה לממשלה. סיעת חד"ש מנסה לקשור את מצבנו הגיאופוליטי, וטוענת שבו בזמן שישאל מחרתת מלחמה — ועל זה אינני רוצה לדבר — היא פוגעת בשכבות החלשות. לקשור בין שני הדברים האלה בראש פתוח ובהבנה פשוטה, כאילו יש כאן מזימה של פגיעה בשכבות החלשות והקרבן על מזבח מלחמה או מדיניות מלחמה, בשביל זה, אני רוצה לומר לכם, גבירותי ורבותי, צריך

שר האוצר י' מודעי:

אתה לא חסכים שנקצץ פה כל מה שהתאצ'ריום קיצץ, כי לא נחויץ מעמד; לא נחיה כחברה מסודרת.

שמעון שטרית (המערך):

הצעתך, אדוני השר, כמה הצעות.

שר האוצר י' מודעי:

אני יודע.

שמעון שטרית (המערך):

אני מבקש ממך להתייחס אליהן באופן ענייני.

שר האוצר י' מודעי:

נכון. אתה הצעת הצעות, ואני לא בטוח שלא נודק גם להן.

הנושא השני שנוגע לשכבות החלשות, אלה הם הקיצוצים בסובסידיות, שנחשבים תמיד עניין קשה, והפעם קיצצנו בסובסידיה של המצרף אולי הכי רגיש — הלחם. אני כבר רוצה לומר לכם, שעם הקיצוץ, ובניגוד לכל השמועות שמפורסם בחלל האוויר, כאשר תופסים איוה מסמך עבודה וקובעים שזאת החלטה, קבענו מראש עיקרון, שלפיו כל השכבות החלשות, עד למטה מסיומת, תפוצינה במלוא הפיצוי — לא פיצוי חלקי. לא נמתין עד שהפיצוי יגיע אליהן אוטומטית בעקבות התאמת המענקים לבעלי הזכויות, ואני רוצה להזכיר מי הן שכבות אלה: מקבלי קצבאות השלמת הכנסה, בתוך מקבלי קצבאות זיקנה ושאידיים; מקבלי קצבאות הבטחת הכנסה ומקבלי קצבאות נכות. בסך-הכול אלה 280,000 מקבלי קצבאות. זה אחוז לא מבוטל. אני חוזר: 280,000. הם אומנם היו מקבלים את הפיצוי שלהם עם ההתאמה של הקצבאות בעת התאמת תוספת היוקר, באקטובר, אבל ידענו שבינתיים הם צריכים לאכול, ולכן — לא במועד המקובל אלא עוד החדש ניתן לכל אדם מכל אלה 27.5 שקלים לחדש. תמיד תמצאו מישו שאוכל לחם והפסיד 31 שקלים, אבל אני אמצא לכם בין אלה מי שאוכל לחם והפסיד בגלל ההוורדה של הסובסידיה רק 7 שקלים, או רק 10 שקלים. א-אפשר לשבת ליד כל אחד ולשקול את כמות הלחם שהוא אוכל.

לשכבות הללו הפיצוי הוא ראוי, אני לא אומר נדיב, ראוי, מפני שלא העלינו בדעתנו לפגוע ביכולת שלהן לקנות לחם. זה איסור לא מהסוציאליזם, זה איסור מדאורייתא, וזה חזק יותר בשבילי מהשאלה אם תקנות הרווחה מאפשרות או לא. אין, לא יהיה רעב בתוכך, וזה הלחם, קודם כול.

עמיר פרץ (המערך):

— — —

שמעון שטרית (המערך):

— — —

שר האוצר י' מודעי:

אתה שוב מבקש שאני אתן לחם זול לתושבי ירדן ולתושבי לבנון? הביאו לי כיכר לחם עטופה מלבנון מתוצרת אחת המאפיות המוכרות בארץ-ישראל — — —

שמעון שטרית (המערך):

כמה כאלה יש? רק ההובלה — — —

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

ולאחר מכן — על המעמד הסופי. ישראל לקחה סיכונים גדולים מאוד ביוזמה הזאת, אפילו אליבא דספסלים אלה; סיכונים גדולים מאוד. איש אינו יודע, כאשר היוזמה הזאת תצא אל הפועל, מה יצא מכל זה, איזה מחיר נשלם. אבל הנה ישראל לקחה סיכונים, ולראשונה ניתנת אפשרות לאוכלוסייה הזאת לבחור בבחירות דמוקרטיות נציגים, שלה, אשר ייצגו אותה במשא-ומתן עם ישראל.

ביוזמה הזאת יש כמה מרכיבים, ולא הייתי מציע שאנחנו ננפה ממנה את המרכיבים האחרים ונשאיר רק את עניין הבחירות. במרכזו, ואסור לנו להתייחס מזה, יש להיאבק על כך — שבו בבר עם קידום היוזמה ומרכיב הבחירות שבה והרצון של ממשלת ישראל לקיים דיון חופשי, ללא אימה, ללא טרור וללא הפחדה, עם נציגים נבחרים על-ידי האוכלוסייה בבחירות דמוקרטיות, בד בבד אנחנו דורשים ונדרוש, וזאת לא רק זכותנו אלא חובתנו, מהמעצמות ומהעולם הקרוי העולם החופשי, ובראשו ארצות-הברית, לעשות למען — — —

עמיר פרץ (המערך):

אדוני השר, משפט אחד, אם אפשר.

היו"ר ג' גדות:

אני לא מרשה. אתה צריך לבקש רשות ממני, לא ממנו, ואני לא מרשה.

שר החוץ ד' לוי:

— — — למען תהיה פעולה, ופעולה גלויה, כדי שמדינות ערב יבטלו את מצב המלחמה עם ישראל וייכנסו אתנו למשא-ומתן ללא תנאים מוקדמים, בד בבד עם ביצוע יוזמת השלום.

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה מתאים לרעיון של ועידה בין-לאומית.

שר החוץ ד' לוי:

לא. זה יהיה טריבונל.

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כולם ביחד.

שר החוץ ד' לוי:

לא. לשם ישראל לא תלך. אנחנו מכירים את האינטרסים היום בעולם. ישראל תעמוד שם בפני תביעה, והתביעה היא המקסימום שרוצה העולם הערבי, ובראשו אש"ף. וישראל תואשם שם, שהיא בעצם נדרשת — — —

עמיר פרץ (המערך):

מי להערכתך ייבחר בבחירות?

שר החוץ ד' לוי:

— — — נדרשת לתת יד לאפשר הקמתה של מדינה פלשתינית. וכדברי ערפאת, שמציינים אותו כימים אלה כמתן וכמי שהסתלק מטרור — הוא אמר במסיבת עיתונאים לפני ימים מספר: זכות להגדרה עצמית, זכות השיבה, מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים. פחות מזה, הוא אומר, לא יקום ולא יהיה. זו התביעה. ואנחנו עושים את עצמנו ככתייענה ומאשימים את עצמנו, שישאלה היא האשמה בכך שיש קיפאון בתהליך השלום. וכדי להוכיח את רצונה העז וכוונתה, היא צריכה לקבל את התנאי הזה: מדינה פלשתינית, שבירתה ירושלים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
המזרחית.

"מוח עקום". אתם צריכים להבין, שכל הקישורים האלה לא יעזרו. בזמן שיבואו לכאן מאות אלפים ואולי מיליונים של עולים מברית-המועצות, אנחנו נמשיך בפיתוח המשק. בזמן שנקלט עלייה — נבטיח תעסוקה. נבטיח תעסוקה גם לבני הארץ הוותיקים וגם לעולים החדשים. בזמן שאתם תמשיכו להלעזיז, אנחנו נחזק את המרקם החברתי שבין עולים לוותיקים. בזמן שאתם תצביעו אי-אמון בעלייה, אנחנו נמשיך לטפח אותה. בזמן שאתם מפחידים את הציבור מפני מלחמה, אנחנו נתקדם לעבר השלום. בזמן שאתם מבקשים לערער את יציבותנו הכלכלית-החברתית והפוליטית, אנחנו נתעצם, נתגבר, נקלט, נשגשג, ונמשיך להפריח את הארץ הזאת.

לאור כל הנ"ל, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדחות את הצעת האי-אמון.

היו"ר ג' גדות:

תורה רבה. אני מזמין לדוכן את כבוד סגן ראש הממשלה ושר החוץ, מר דוד לוי.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נאמרו כאן דברים, הוטחו האשמות, ומכל אלה מצטיירת תמונה: בתחום המדיני, כאן, בירושלים, בכנסת ישראל, חברי כנסת קמים ומאשימים את ישראל, את ממשלת ישראל, בקיפאון בתהליך השלום. זר לא יבין זאת, ואויב לא יצטרך להוכיח, אלא יצביע על הבית הזה.

נדמה לפעמים כי כשאפתנו לשלום, המשותפת לכולנו, יש כאלה הרוצים להיראות כרודפי שלום, ויש האחרים שנרדפים על-ידי שלום. מפוחצים משלום, בורחים משלום ומקפאים את השלום, דברי הבל. מדוע? שמעתי כאן: הנה העולם הערבי מושיט ידו לשלום, וישראל כגוש קרח, קפואה, איננה נענית. אולי יקום מאן דהוא, זה שאמר זאת, מעל הבמה הזאת, ויצביע על מדינה ערבית אחת שמוכנה להידבר עם ישראל, שמוכנה להיענות לקריאת ישראל, החזרות ונשנית ככל מקום ומעל כל במה, גם היום וגם מחר, לדבר אתנו שלום, ככל מקום, ככל שעה, ללא תנאים מוקדמים? הרי זו שאפתנו, ואנו מוכנים להגיע לכל מקום, ויהיה רשאים להעלות כל נושא. האם אין זאת השאיפה של העם הזה כולו?

אין מדינה כזאת, עדיין. ואנחנו לא אומרים נואש. אנחנו מאמינים שיבוא יום, כפי שקרה עם מצרים, והיה מדינות נוספות אשר ידברו אתנו שלום ויכרתו עמנו חוזה שלום. כי זאת דרך החיים להם ולנו באזור הזה, שבע המלחמות. אבל לעת עתה אין מדינה כזו. בינתיים אנחנו שומעים רק אימים, ואיזה אימים; לא אחזור עליהם.

יש בעיה, זו הבעיה הפלשתינית, אנחנו מכירים בקיומה, עוד מקפ"דיוויד, וגם ביוזמת השלום של ממשלת ישראל, שהיא לא הסתלקה ממנה. אבל הבעיה הזאת היא שלנו בלבד. והשאלה המתבקשת היא: האם צריכה ישראל לעשות בעניין הזה מה שהם, קרי מדינות ערב, מצפים שנעשה, ואחר כך נראה אם ידברו אתנו שלום? מה הם אומרים? — קודם כול, תקימו מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים, ואחר כך נראה. ובנתיים — חומת האבה סביבנו. ובנתיים — אימים לעברנו. ובעת שבכל העולם אנחנו רואים שינויים, כאן אין שינוי כזה, עדיין.

אנחנו יצאנו ביוזמה. אני התנגדתי לה, כל אחד זוכר. היא מרחיקה-לכת. היא נותנת לראשונה לתושבי יהודה, שומרון ועזה הערבים את הזכות לקבוע את גורלם, בבחירות, בקלפי; את הנציגות שלהם אשר תדבר אתנו, בעתיד, על הסדר הביניים.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ז

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

שר החוץ ד' לוי:

הנה, אתה בעצמך אומר. זכות השיבה — זוהי התביעה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר ג' גדות:

אני מבקש ממך לעזוב את האולם. הסדרנים, אני מבקש מכם לעזור לו לצאת מהאולם.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הי"ר ג' גדות:

אני מבקש שתצא מן האולם. זה לא לכבודך שיוציאו אותך בכוח.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

גם לא לכבודך שאתה עושה כך.

הי"ר ג' גדות:

אנחנו נמתין עד שתצא מן האולם.

(חבר הכנסת מ' מיעארי יוצא מאולם המליאה.)

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני שר החוץ, מה עם התביעות האמריקניות של שר החוץ בייקר? על זה לא דיברת. זה חשוב מאוד כשאתה הולך לפגישה אתו.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת זיסמן, מנעתי אחרים מלשאל שאלות. זה לא הוגן כלפי אחרים.

כבוד השר, אבקש ממנו בתום נאומו. אם הוא יאות, הוא ישיב.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, שאלה לכבוד השר אפשר לשאול?

הי"ר ג' גדות:

אמרתי, אתה לא מקשיב. אמרתי: בתום הנאום אבקש ממנו רשות, אם הוא יסכים, יאות, להשיב על שתיים, שלוש שאלות.

שר החוץ ד' לוי:

לכן, אדוני היושב-ראש, אם עדיין אין שלום בין ישראל לבין שכנותיה, האשם אינו בישראל. מאז ומתמיד, תחת כל ממשלות ישראל ועד היום הזה, רצוננו בשלום בא לידי ביטוי בקריאה לשכנינו: בואו ונדבר שלום ונגיע לשלום. לצערי הרב, רק מדינה אחת נענתה, ולאחר המתנה של כ-20 שנה. אנחנו לא אמרנו נואש ונמשך בחתירתנו לשלום, כי זו אמונתנו: באזור הזה הניצחון הגדול של כל אחד ואחד הוא השלום שיושג. לא נתעייף ולא נאמר נואש. בידענו את המצב ובהכירנו את התנאים ואת הנשק האדיר המגיע הנה ואת הכוונות השונות של מנהיגים מסוימים, אין לנו ברירה אלא, לדאוג להיות חזקים, כי בזה תלוי קיומנו. לא שאנחנו מכירים, חלילה, בזכות הכוח; לא העם הישראלי איננו עם מיליטריסטי, הוא שונא מלחמות, אבל כאשר כופים עליו מלחמה, הוא יודע להתגונן. הוא צריך להיות מוכן, והמוכנות שלו למלחמה היא עצמה מניעת מלחמה, היא ההרתעה. משום כך אנחנו צריכים להיות חזקים, כי איש לא יעשה במקומו את המוטל עלינו לעשות. אין אנו בני חסות ואין אנו דורשים מעם אחר וממשיחו אחר שיילחם את המלחמות שלנו, אבל הניצחון הגדול, שוב, הוא מניעת המלחמה וציפייה ליום שבו ישרלמו עם קיומנו וידברו אתנו שלום. לא נתייאש.

אשר ליוזמה שלנו: יש בה מרכיבים. יש גם בתוכנו מי שמולולים בחלק מהמרכיבים שכיוזמה, והם אינם מבינים שאם אתה מפרק את היוזמה שלך, שבמרכזה גם הצורך

הי"ר ג' גדות:

לא אשא עוד את קריאות הכיניים האלה.

אני רוצה להפנות את תשומת לבך, חבר הכנסת מיעארי: מורח-ירושלים, על-פי חוק, היא מדינת ישראל. תפקידי כיושב-ראש להעיר לך את זה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הי"ר ג' גדות:

אני לא רוצה לשמוע ממך עוד ויכוחים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): — — אל תתרגו.

הי"ר ג' גדות:

אני לא רוצה לשמוע ויכוחים. אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): תקרא.

הי"ר ג' גדות:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הי"ר ג' גדות:

אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. נא להוציא אותך.

עמנואל זיסמן (המערך):

מה זה? מה זה?

הי"ר ג' גדות:

אני מבקש שתצא החוצה מהמליאה. אתה תתייחס בכבוד אל היושב-ראש.

חיים בר-לב (המערך):

מה זה? מה זה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני חושב שליושב-ראש אין כבוד לכיסא שלו.

הי"ר ג' גדות:

אני מבקש ממך לעזוב את האולם. אבקש ממך לעזוב את האולם.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הוא לא אומר שיש עילה, עושה מעצמו גיבור פה.

הי"ר ג' גדות:

אני אבקש ממך לעזוב את האולם.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כך אתה נוהג כבוד לכנסת?

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם
הביעו אי-אמון לממשלה —

בהתקדמות מקבילה בשיחות עם מדינות ערב, לא נשיג את
השלום, לא נשיג אותה. והיא לא נועדה רק לפתור את הבעיה
הפלשתינית. הבעיה קיימת.

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מדוע לא אמרתם את זה במסמך — — —

שר החוץ ד' לוי:

אני מבקש לקרוא את החלטת הממשלה. זה שמישהו
חושב אחרת, זה עניין אחר. זה שבמהלך הזמן היא עוותה
וחלקים ממנה גם הוזזו הצדה, זה לא אומר שזאת החלטת
הממשלה, או שהממשלה שינתה את החלטתה. לא ולא, ולכן
היא תעמוד.

שאלת שאלה ואשיב עליה: לא ייתכן, שמצד אחד נשיא
ארצות-הברית מודיע לאומה האמריקנית ולעולם כולו,
שאש"ף הפר את הבטחתו לארצות-הברית שיסתלק מן הטרור,
ולכן הוא משעה את הדיאלוג עם — דיאלוג שאמרנו, אגב,
שלא יוביל לשום דבר, אלא אש"ף הוא טרור וימשיך בטרור.
כפי שבעצם ימים אלה הוא ממשיך לטפח טרור — וכך כבר
ארצות-הברית, הידידה שלנו, תגיש לנו את תביעות אש"ף. הוא
משעה את הדיאלוג משום שאש"ף נקט את דרך הטרור והפר
את הבטחתו, ולישראל יוגשו תביעות אש"ף, והיא תקבל אותן.
זה לא עניין של יוקרה, זה עניין של אמינות. אמינות היא
דו־סטרית, היא לא חד־סטרית. ומשום שאנחנו רוצים, עם
ארצות-הברית, לסלק את האליהבות ולהגיע להסכמה ולחדש,
כמתחייב, את ההידברות והתיאום, אנחנו חייבים לדבר
בגלוי־לב: אנה אתם באים?

אתם אומרים לנו וכותבים לנו, כי ארצות-הברית היא נגד
מדינה פלשתינית. אתם כותבים לנו את זאת, אתם הכותבים
זאת. בבקשה, אם כך, איך אפשר להצביע עלינו, איך יצביע
מישהו עלינו, כעל קיצונים? ארצות-הברית, בבקשה, נסגור את
זה בינינו. אתם כותבים שלא תכפו עלינו משא ומתן עם אש"ף.
בבקשה, חזרתם וכתבתם, ככתב ידכם, שתהליך קמפ־דייוויד
הוא יסוד, מסד של תהליך השלום. בבקשה, בואו נסגור.

אתם רוצים שישראל תיקח על עצמה סיכונים? בבקשה.
לא עם ארצות-הברית נייטרלית. כי מישהו צריך לשאול את
עצמו, האם זו נייטרליות "פרו" או חלילה נייטרליות נגד. נדבר
כדידים, בגלוי, על־פי הצהרות שלכם, כי דברים אלה הם
בסיסים, הם קיומים, הם חיוניים לנו. בואו נסגור אותם
בהסכמה.

אני לא אומר שאין בעיות, יש בעיות. אבל אני הולך
בתחושה, בכוונה, כרצון ובמוכנות להגיע להידברות וגם
לתיאום עם ארצות-הברית. אבל בראש ובראשונה, בבקשה —
שישראל לא תהיה מופתעת.

עמנואל זיסמן (המערך):

שר החוץ ד' לוי:

אתה בינתיים לא בייקר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת זיסמן, הרי יש לנו סיכום, נכון? אני מבקש.

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש מכם. אתם תאפשרו לשר לסיים את נאומו.

שר החוץ ד' לוי:

קידום היתומה, כנפשנו הדבר — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר החוץ ד' לוי:

דדי, דדי, דדי. תאפשר לי, בבקשה. לא הפרעת
לאיש.

אם מישהו חושב שאני אעמוד פה ואומר מה אני הולך
לומר לבייקר, הוא טועה: א. מי שחושב כך איננו נאיבי; ב. אני
לא חושב שהוא חושב שאני נאיבי.

אני אומר שאנחנו מצווים ביחד, זה לא תלוי רק בנו,
כמובן, יש גם הצד השני, האוכלוסייה ביהודה, בשומרון
ובעזה. אם היא רוצה לקחת את גורלה בידיים — בבקשה. יש
היחמה הישראלית, יש בה גם המתווה הידועה. זה גובש
בממשלת האחדות הלאומית. כמה דובר על המתווה? ומי דיבר
על המתווה? מי לימד את עם ישראל את המתווה? לא
מהספסלים האלה נולדה המתווה. אזי צריך להישאר נאמנים
למתווה שמישהו התווה.

שמעון שטרית (המערך):

זו לא התחייבות לעולם ועד.

שר החוץ ד' לוי:

אני לא אומר לעולם ועד. דרוש כירור יסודי.

יאי צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זו מתווה שהיא — — —

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, מי שיקרא קריאת ביניים יאבד את זכותו
לשאלה בסוף הנאום.

חיים רמון (המערך):

לא ידעתי שיש לי זכות כזו.

היו"ר ג' גדות:

זה מכון לאלה שהיו לפני שנכנסת. אתה נכנסת מאוחר.
לך — לא שאלה ולא קריאת ביניים.

שר החוץ ד' לוי:

אתה רואה, כשהייתם בממשלה לא היתה לך זכות כזאת.
תראה איזו פריבילגיה יש לך עכשיו, כשאתה באופוזיציה.

אנחנו צריכים לקיים את הבירור עם ידידנו האמריקנים,
ונקיים אותו בגלוי לב. ישראל לא יכולה להיות מופתעת.
ישראל, כשתסכם דבר — היא תקיים אותו. זה הכל. אותם
דברים אשר מועברים אלינו, צריך גם לדאוג לכך שהם יקוימו,
וצריך ליצור את המסגרת שתאפשר ותבטיח את קיומם,
כדידים.

מה נאמר כאן לפני זמן מה, וזה אולי ישמש לנו דוגמה
לעתיד: מה נאמר כאן? בתוך שבוע, בתוך שבועיים. נו? אלה
שהאמינו שאי אפשר להמתין שבוע־שבועיים, כמה המתינו?
אז היה סיכוי רב יותר להתקדם ביחד, לו המתינו
שבוע־שבועיים. עכשיו מדברים על שנתיים.

אותו דבר בעניין החברתי. מתי מתעוררת הרגישות
החברתית? מתי? זו אולי נשמת הפרלמנט. כימים אלה אנו
שומעים מה שלא שמענו לפני חודשים מספר. אני חופשתי את
הקול הזה בממשלה, ולא מצאתי אותו. אין לי טענות
לאופוזיציה הוותיקה והקטנה. אין לי טענות.

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

עשיתם? שכחת? חבר הכנסת בר-לב, הצבעת אתי או נגדי? תגיד. על הזוגות הצעירים, על הורדת המשכנתאות — הצבעת אתי או נגדי? כוא נדבר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, כמה דקות, באופן מצטבר, הקדיש ראש הממשלה לנושא הזה?

דן תיכון (הליכוד):

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת שטרית, עם כל הכבוד, אתה עושה עכשיו מעשה לא יפה, אתה מסדר אותי, מדוע? כי אני אמרתי שמי שיפריע לא יקבל את זכות השאלה הנוספת, מה קרה? מאחר שכבר איבדת את זכותך, אתה מרכה להפריע. זו טעות טקטית שלי. אני עשיתי טעות בעניין הזה, ולכן אני מבקש ממך. אני מוכן לחזור בי, רק שב בשקט.

שר החוץ ד' לוי:

לכן, אדוני היושב-ראש, בעניין השלום אני חוזר על מה שאמרתי בפתח דברי ישראל לא הסתלקה מיוזמתה, היא מעוניינת בקידומה. ישראל תעשה הכול ותיקח על עצמה גם סיכונים. ברגע שהיא תסגור הבנות עם ארצות-הברית —

רחבעם זאבי (מולדת):

עם איזו נציגות?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת זאבי, אתן לך אפשרות לשאלה קצרה בסוף הדברים.

שר החוץ ד' לוי:

אמרתי למי שהתנגד בזמנו ליוזמה, שיש סיכון בקיום בחירות דמוקרטיות ביהודה, בשומרון ובעזה. אף פעם לא ניתן לקבוע את הנציגות אשר תכנס למשא-ומתן עם ישראל, להסדר ביניים ראשון, ולאחר מכן להסדר קבע.

אנחנו נחפש כל דרך אפשרית להגיע לתיאום עם ארצות-הברית, שמבחינתנו הוא חיוני עד מאוד — ולקידום השלום בוודאי. במסגרת התיאום הזה, בפרט בימים אלה, כאשר עידן חדש פוקד את העולם כולו, כאשר נופלות חומות שהפרידו בין גושים, לא יעלה על הדעת שחומת האיבה והעוינות סביב ישראל תישאר, ולא תיעשה פעולה כדי להביא לשולחן הדיונים את שכנינו, לדבר אתנו שלום.

בתחום החברתי, אני מקווה מאוד כי יחול המפנה אשר דובר עליו כאן. לצערי הרב, בדרי בממשלה על אפשרות שצעירים יפגינו בגנים ציבוריים ומול הכנסת חרוטים בדברי ימי הממשלה. הממשלה הקולוסלית הגדולה קבעה: כאשר יהיו הפגנות, נשוב ונדון. לצערי הרב, זה קרה. נלמד מזה. אסור שיעמדו אלה מול אלה, ואסור שזה יהיה האחד על חשבון השני. צריך לראות הן לזוגות הצעירים והן לעולים החדשים תוך יצירת תחושת ה"ביחד", כי העלייה המגיעה לכאן היא לא רק סס חיים, היא גם עתידנו, היא גם חובתנו כממשיכי הדרך. המדינה הזאת קלטה את גלי העלייה הראשונים, שידעו גם תלאות ומצוקות. יש לעשות הכול כדי שאלה שעדיין סובלים ימצאו מזור ועזרה מהממשלה. אין laissez-faire כאן מהממשלה, כי היא אחראית, ובעשייה זאת למען אלה ואלה נצטרך בדרך המלך לחיזוק חברתנו ולקידום השלום.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הצבענו — — —

שר החוץ ד' לוי:

נכון. נכון. אין לי טענות.

אני שואל על הזוגות הצעירים. לא היתה זו חרפה לממשלה להוריד אותם בכלל מהתקציב — המעט שעור היה מעוגן? איך הצביעו?

שמעון שטרית (המערך):

מה זה שייך?

שר החוץ ד' לוי:

שייך. שייך.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שטרית, איבדת את זכות השאלה.

שר החוץ ד' לוי:

אני מנקה את חברי? גם את חברי אני לא מנקה. זהו ההבדל. כאשר זה הגיע להצבעה, ראיתי ועזבתי את האולם. ובעניין של העולים, אני לא רוצה לדבר עוד. אני מקווה שיעשה ואני מקווה שנצליח כולנו. אני מקווה שיוכח, שכל מה שנעשה בתקופתי הוא אפס ונראה עשייה גדולה.

אני מסתכל לאחור ורואה, ברוך השם, מה עשיתי בתנאים הכי קשים. אבל לא ככלו לי ידיים? ובשנה האחרונה, עת נודע מספר העולים הצפוי להגיע לא העליתי את הנושא? לא נאבקתי? לא נשאיתי במיעוט?

שמעון שטרית (המערך):

ראש הממשלה לא עזר לך.

שר החוץ ד' לוי:

חסלח לי, רק הוא? כמה לא עזרו?

שמעון שטרית (המערך):

פרס לא עזר. ראש הממשלה לא עזר.

שר החוץ ד' לוי:

אתה מודה. כוא נלמד מזה. אבל לא אתן לכם את התענוג. מה קורה פה? בידועכם את העובדות, יש לכם החוצפה לקום ולומר שיש מחדל? ומי האשם במחדל? — דוד לוי. ואתם חושבים שזה נקלט ככה?

עמיר פרץ (המערך):

שר השיכון אמר את זה.

שר החוץ ד' לוי:

קודם-כול זה התחיל מפה. במשך עשר שנים לא נפתרו בעיות? הרבה בעיות.

קריאות:

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת שטרית חיסמן. חבר הכנסת פרץ.

חיים בר-לב (המערך):

בעיית הזוגות הצעירים נולדה בשנה האחרונה?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בר-לב, אנא.

שר החוץ ד' לוי:

בשנה-רחצי האחרונה, מה עשיתם עם המשכנתאות, מה

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

המנהיגים שייבחרו יגידו: אנחנו אנשי אש"ף ותומכי אש"ף. האם ממשלת ישראל תהיה מוכנה להידבר אתם?

לבסוף, הערה לאדוני היושב-ראש. אני חושב שהיושב-ראש היה קצת זריז בהוצאתו של חבר הכנסת מיעארי. האזהרות באו בזו אחר זו, שלוש אזהרות, ואחר-כך באה הוצאת חבר הכנסת מיעארי. אף פעם לא קרה דבר כזה בכנסת.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פארס, אתה מנצל שלא כדין — — — נא לסגור את המיקרופון.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יאיר צכן, בבקשה.

יאיר צכן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר החוץ, אתה הסתמכת על החלטת הממשלה כאשר הצבעת על לינק' שנקבע, לדעתך, בין התפתחות התהליך בינינו לבין חושבי השטחים ובין התפתחות תהליך השלום באזור, ביחסים עם מדינות האזור. לכאורה יש בהחלטת הממשלה אזכור גם של התהליך הזה.

אני בכל זאת שואל אותך שתי שאלות: א. מדוע, בכל זאת, אתם כותבים במסמך הזה בסעיף ו' להלן יפורט האמור בנקודה ד' לעיל — ורוב הנייר הוא אכן על עניין הבחירות בשטחים? ב. כאשר אתם מגיעים לסוף ואומרים: שלוש שנים, אחר-כך המשאלה וכו', בשום מקום אינכם אומרים שזה יהיה כפוף, קשור, מותנה גם כמה שיהיה באזור. איך אתה חבוי היום, על בסיס הנייר הזה, לתכוע את הלינק' הזה?

היו"ר ג' גדות:

תודה. חבר הכנסת פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני השר, אני מברך אותך על הצטרפותך לשיירת המתווה. אני מאחל לך הצלחה בשיחותיך הקרובות בארצות-הברית. אני מבין מנימת דבריך, כי קיום הבחירות בשטחים יהיה אחת ההצעות המרכזיות שעליהן יתקיימו הדיונים.

אני רוצה לחזור באופן ברור על שאלת חברי, חבר הכנסת חסיין פארס: האם אדוני חושב שיש סיכוי, כמערכת בחירות דמוקרטיות, שייבחר מישהו אחר זולת נציגים המזוהים עם אש"ף?

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש סיכוי שיהיו גם אנשי "חמאס".

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שטרית, בבקשה.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני השר, אני מודה ומוכן להעיר שגם במליאה, כאמצע דברי בזמן הדיון על התקציב, קמת ונוזעת בדיוק באותה סוגיה, כשאני שאלתי אותך: הרי בתקציב יש כיסוי ל-40,000 עולים בלבד, ואתה זוכר את זה היטב. לכן אני מקבל את המחאה שלך.

עכשיו אני שואל שאלה: קודם כול, מה האחריות של ראש הממשלה? נכון שהיו שרים אחרים. לפי מה שאתה חושב, מה האחריות שלו?

משום שממשלת ישראל עושה ותעשה למען קידום יוזמתה בכיוון של שלום כולל, כי זו כמיהתנו, אינני רואה מקום להאשים כאן, בבית הזה, את הממשלה כאחראית לקיפאון, בעוד הכול יורעים מי מחרחר מלחמה, מי מאיים על ישראל ומי מסרב לדבר עם ישראל שלום. לכן אין מקום לאי-אמון שהוגש, וצריך לדחות אותו.

היו"ר ג' גדות:

כבוד השר, האם תיאות להשיב על כמה שאלות?

שר החוץ ד' לוי:
כן.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש מחברי הכנסת הרוצים לשאול שאלות, לשאול שאלה קצרה ולא נאום. השר ישיב לכולם יחד. ראשון השואלים — חבר הכנסת האשם מחאמיד.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני רוצה לשאול שתי שאלות קצרצרות.

אדוני השר, דיברת על ניהול מערכת בחירות דמוקרטית בשטחים הכבושים. 1. האם אדוני באמת מאמין, שאפשר לנהל מערכת בחירות כזאת תחת שלטון צבאי ותקנות חירום למיניהן?

2. דיברת על כך שיש לעשות הכול כדי להגיע לשלום עם מדינות ערב. אם מדינות ערב מוכנות להיכנס למשאומתן עם ישראל, בכלל זה סוריה, אבל גם תוך שיתוף העם הפלשטיני, שהוא חלק מהבעיה, מדוע לא לבוא למשאומתן בוועידה בין-לאומית, שבה יהיו מיוצגים גם ישראל וגם הפלשטינים, דהיינו גם אש"ף? למה אדוני פוחד מזה?

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת חסיין פארס, בבקשה.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ג' גדות:

לא, אתה הגעת עכשיו. רשות השאלה ניתנה לאלה שהיו כאן ושמעו את רוב נאומו של השר.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה עונש?

היו"ר ג' גדות:

זה לא עונש. הם היו כאן וגמנעו מלהעיר הערות כיניים.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא צודק.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני השר, שמענו אותך, וכל הזמן שומעים את הפזמון של ממשלת ישראל, שמצד אחד "אנחנו מוכנים ללכת למשאומתן ללא תנאים מוקדמים", יפה. אבל ממשלת ישראל עצמה מפירה את התנאי הזה ואומרת: רוצים ללכת למשאומתן, להידברות עם אויבנו בלי תנאי מוקדם — אבל היא מעמידה תנאים מוקדמים. איך זה הולך יחד?

שאלה שנייה — אם תקום מחר ההנהגה שתיבחר באופן חופשי, כהגדרת הממשלה הישראלית, ואחרי הבחירות,

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ו

— הצעות סיעות המערך. התנועה לזכויות האזרח ולשלום. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

שישראל תשלם עם כך, שבעוד היא תעשה את כל הסידורים ותקיים את חובתה שהבחירות תהיינה דמוקרטיות בכל המובנים, אחרים יאימו על מועמדים, או ירצחו מועמדים, או יקבעו את תוצאות הבחירות בשיטה שאנחנו רואים אותה היום, ברצח שאנחנו עדים לו היום — ואלה ידרשו דמוקרטיה?

חיים רמון (המערך):

הם לא דורשים את זה. אנחנו המצאנו להם את זה.

שר החוץ ד' לוי:

אנחנו גאים בדמוקרטיה שלנו. כאשר ישראל אומרת שהיא תקיים בחירות דמוקרטיות, היא תקיים בחירות דמוקרטיות, אבל היא גם לא תרשה שמצד שני יהיו טרור, הפחדה ורצח.

חיים רמון (המערך):

אם יהיה טרור, לא יהיו בחירות?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, זה פשוט לא הוגן. היה נאום ארוך. לאחר מכן אנשים ישבו בשקט וקיבלו אפשרות לשאול שאלות. הסיכום היה, שאין קוראים קריאות כיניים. הפעם זה כולל גם אותך. אני מבקש סליחה על זה, שאני מחיל עליך הפעם את התקנון. אני מבטיח שלא אחזור על זה הרבה פעמים, אבל הפעם הזאת תיכנס.

חיים רמון (המערך):

אני לא זוכר שהיה סיכום כזה — — —

שר החוץ ד' לוי:

אתה עוד תבחר ותלמד.

כאשר אומרים: הרי אתם אומרים כלי תנאים מוקדמים, מדוע אתם מדברים עם הפלשתינים על תנאים מוקדמים? אני אומר: ללא תנאים מוקדמים עם מדינות. לגבי התושבים ביהודה, בשומרון ובעזה — יש יוזמה ישראלית עם המתווה שלה. יקבלו אותה — יקיימו בחירות חופשיות, דמוקרטיות. שואלים: ואם אחרי זה אלה שייבחרו, יצהירו ויגידו, אנחנו אנשי אש"ף? אני אומנם לא עוסק בסוגיה הזאת עכשיו. הם יפחידו אותי, או אני אפחיד אותם? אם יש להם נכונות לקבל את היחמה הישראלית, לקבל את המתווה, בבקשה. ממשלת ישראל מוכנה לקיים את יוזמתה. מדוע לא ועידה בין-לאומית — הסברתי.

ידידי חבר הכנסת יאיר צבן מכין תמיד את שיעורי הבית שלו. אנחנו ידידים ותיקים, אזי אני פטור מלכת תשובה. אתה עצמך פתחת את דברך על החלטת הממשלה באזכור הדרך, שיוזמה זאת מושתתת עליה — שלום עם מדינות ערב. קרא גם את התהליך של קמפ-דייוויד: בזה היא פותחת. אתה רק אומר: מדוע היא לא חוזרת על זה בכל סעיף, ומדברת רק על התנאים, איך יתקיימו הבחירות? כי היינו צריכים להוכיח שאלה לא בחירות מוניציפליות אלא בחירות אחרות — מי רשאי להשתתף בהן, מי לא, באילו תנאים יתקיימו, וזה מצוין ביוזמת הממשלה.

אדוני היושב-ראש, ניסיתי לענות גם על השאלות הנוספות. אני מצטער שזה ארך זמן רב כל-כך. תודה על הסבלנות שלך.

היו"ר ג' גדות:

אני חושב שהחברים כולם מודים לך על התשובות המלאות ועל האופן שבו השבת.

שנית, עזבו את הממשלה הזאת. עכשיו הממשלה הזאת. הממשלה הזאת פטורה מאחריות? כבר עברו ארבעה חודשים. אין פתרון לאנשים שאני רואה אותם יום יום. אני שמח שבלוד, באותו לילה כשהייתי שם, אחיך סידר את כולם. אולי אלך למקומות אחרים וגם שם יסדרו את האנשים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

או שהאחים שלו ילכו.

היו"ר ג' גדות:

תודה. חבר הכנסת זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, בדרכיך אמרת שישראל תהיה מוכנה לקחת סיכונים. על שאלתי השיבות כדוגמה את עניין הבחירות בקרב ערביי יהודה, שומרון ועזה. האם זהו הסיכון האחד, היחיד או הקיצוני ביותר, או יש סיכונים אחרים שאתה יודע עליהם ומוכן להצביע עליהם?

היו"ר ג' גדות:

תודה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני השר, אתה נוסע בקרוב לארצות-הברית. אני מאחל לך הצלחה וזריחה בריאות בנסיעה הזאת, אבל הצלחה במוכרן של קידום תהליך השלום. כאשר אתה נוסע ויודע שארצות-הברית מצפה לתשובות על שאלותיו של בייקר, והשאלות מוגדרות, בעניין שיתוף מגורשים, אנשים שגרים בירושלים המזרחית, ובעניין המפגש בקהיר, האם אתה נוסע בידיים ריקות? האם מר שמיר לא נותן לך סמכויות לנסות ולקדם את התהליך, או האם אכן אתה מתכוון לנסוע בידיים מלאות — אני מקווה שבידיים מלאות — בכוונה לקדם את התהליך? איך אתה נוסע, אדוני השר?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת דראושה. תם סדר השואלים. כבוד השר, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, אני נוסע עם רצון של ממשלת ישראל לקדם את היחמה שלה. אני נוסע עם אמונה בלב, שאם הדבר יהיה הדרי והנכונות תהיה של כל הצדדים, תהיה התקרבות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ידיים מלאות וכיסים ריקים.

שר החוץ ד' לוי:

אני נוסע, לא עם כיסים ולא עם סלים. בעבר נסעו עם סלים. אני נוסע בתחושה של עמדה איתנה ושל תקווה ונכונות להתקדם. אני מקווה שזה יהיה הדרי ונוכל להגיע לתמימות דעים.

כשדיברתי על סיכונים, אמרתי, שליוזמה הזאת התנגדתי בזמני, משום שגם הטיפול בה, לצערי הרב, לא היה נכון. הרבה דברים שישראל לא התכוונה להם כלל וכלל הועלו אחר-כך כבדרך אגב, וישראל דיברה בכמה קולות. לכן טופחו גם כמה אשליות, שבסופו של דבר הביאו אותנו למצב הנוכחי. אני מקווה שנדבר באופן גלוי, על החלטת הממשלה, על רצונה לקיים בחירות. אני חדר ואומר: יימצא הפרטנר, ירצו התושבים ביהודה, בשומרון ובעזה לקחת חלק בדיונים האלה — יתקיימו בחירות. ישראל תעשה הכול, כידוע, ואין צורך לחזור על זה, שבחירות אלה יהיו דמוקרטיות. אבל השאלה נשאלת לא רק לעבר הכתובת הזאת, ישראל. האם חושב מישהו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם
להביע אי-אמון לממשלה —

אדוני היושב-ראש, אני עובר בארץ לאורכה ולרוחבה במחנות האוהלים, אני רואה את אלו שאיבדו את קורת הגג, אני פוגש את המשפחות שנפגעו מאסונות פיננסיים, אני שומע על סבלם וכאבם. אני לא יכול להימנע מלציין לפניכם, שחלקם הגדול של האזרחים והאזרחיות האלה אלו בניהם ונכדיהם של בני העליות הגדולות של שנות ה-50, ממרוקו ומתימן, מעירק ומפרס, מתוניס ומאלג'יריה. רבותי חברי הכנסת, האם אני צריך להזכיר לכם, מי העלה את חרות ואת מפלגת הליכוד לשלטון? אלה בדיוק הציבורים, שעל בסיס המחאה והתרעומת שלהם כלפי המערך העלו אתכם לשלטון. ומה אתם עושים בשבילם? אתם גורמים להם לרדת לרחובות, למחנות האוהלים, אתם גורמים להם לכרוע ולהיכר תחת נטל המשכנתאות והחובות, ואתם מביאים לידי כך שבבתיכם מבקרים המעקלים, השוטרים והמוציאים לפועל. מה אתם עושים, שרי הליכוד, לציבור הבוחרים שלכם, בני המעברות והשיכונים שהעלו אתכם לשלטון? אתם גוזלים את החלב מפי תינוקותיהם, שוללים את הלחם מילדיהם, אתם שוחקים את קצבאותיהם, ובאותו זמן ממש אתם ממשיכים להזרים כספים אדירים כתנאים מועדפים למתימעיט, למיוחסים היושבים כשטחים.

עד מתי אתם חושבים שתוכלו לרמות את העם הזה? עד מתי אתם חושבים שתוכלו להגיד ליושבי האוהלים ולזוגות הצעירים: בלי פוליטיקה? הרי אתם יודעים שהפוליטיקה שאחם ניהלתם היא הגורם לכישלון שלכם, שהביא למצוקה הנוראה שלהם הזועקת לשמים וקורעת את הלב, בלי מליצות.

ביום ראשון השבוע ביקרתי במחנה אוהלים בלוד. אתם יודעים מה קרה באותו לילה? באותו לילה הוזמנו המשפחות לראש העיר מקסים לוי וסידרו להם דירות. יש לי שלוש שאלות. שאלה ראשונה — למה צריך היה לחכות שבועיים עד שנחנו פתרון, עד שאני הגעתי למקום? שאלה שנייה — האם בכל פעם שאבקר במחנה אוהלים בלוד אפשר יהיה למצוא פתרון ליושבי האוהלים? הרי יכולו תושבים אחרים לאוהלים האלה. שאלה שלישית — למה לא פתרו את הבעיות בכל מחנות האוהלים שבהם ביקרתי, בגסי-כהן ובכתיים, באשרוד ובקרימה, כחל-כביר ובכפר-איוז, וכי' וכי'?

חברי הכנסת, הממשלה הזאת איננה ראויה לאמון, משום שבמחללה הגדול היא הציבה זה כנגד זה את העולה מול החייל המשוחרר. הממשלה הזאת איננה ראויה לאמון משום שגרמה לכך שהחייל המשוחרר מתחרה, ובלי שום סיכוי לנצח, עם העולה החדש, גם על המגורים וגם על מקום העבודה, על קורת הגג ועל פת הלחם. הממשלה ידעה שלחייל המשוחרר אין סיכוי לנצח, כי העולה מקבל מהמדינה מראש משאבים לשנה שלמה.

הממשלה הזו אינה ראויה לאמון כי היא מקצצת סובסידיה ללחם וחוסכת — כמה? 20 מיליון שקל. מבטלת פטור לסטודנטים וחוסכת — כמה? 20 מיליון שקל. אבל לעשירים שצריכים לשלם 51% מס הכנסה היא נותנת להם — כמה? 80 מיליון שקל. איזו אטימות ואיזו איוולת.

הממשלה הזו איננה ראויה לאמון משום שהיא נושאת באחריות לגידול בעוני, להתרחבות האבטלה. הממשלה הזאת אינה ראויה לאמון משום שסדר העדיפויות שלה משובש. לעשירים היא נותנת ומהעניים היא גוזלת את פיתם ואת חלבם.

בישיבת ועדת הכספים שלשום אמרתי לשר האוצר, ואני חוזר על כך היום בפניכם, חברי הכנסת: כדי למנוע פגיעה בחלשים, אציע לך כמה מקורות הכנסה. 80 מיליון שקל תוספת מס יסף. 500 מיליון שקל עליידי הפעלה סלקטיבית של

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. הדיון הוא סיעתי. הוקצתה שעה לדיון סיעתי. רשימת הדוברים מובאת בפנינו. אני מבקש להקפיד על לוח הזמנים. מי שלא יהיה, יאבד את זכות הדיבור שלו. ראשון הדוברים, חבר הכנסת שמעון שטרית. אחריו — חבר הכנסת מנחם פרוש.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו מצויים בעיצומו של משבר חברתי חמור, אולי החמור ביותר שידעה המדינה מאז הקמתה. המרקם החברתי שלנו מתוח עד הקצה. החישובים החברתיים בין העשיר לבין העני, בין החזק לבין החלש, בין זה שיש לו ובין זה שאין לו — התרופפו. נשארו תפרים עדינים, וגם הם הולכים ונפרמים.

אנו נמצאים בעיצומה של תנועת מחאה חברתית גדולה ביותר, מחאת חסרי הדיור באוהלים. מחאה זו גדולה יותר מאירועי ואדיס-אלב שבנות ה-50, ממחאת הפנתרים של שנות ה-70, וגדולה הרבה יותר מתנועת האוהלים של תחילת שנות ה-80. למחאה של חסרי הדיור מצטרפת גם מחאה של נפגעי הבנקים, אלה שנאנקים תחת עומס החובות והמשכנתאות, ואינם יכולים לעמוד בו.

תנועת המחאה לסוגיה היא סימפטום של מחלות חברתיות קשות. ממדי העוני הגיעו להיקפים מדהימים: 600,000 נפש מתחת לקו העוני. מהם 300,000 ילדים. האבטלה גואה, היא כבר עברה את מחסום ה-9%, והיא עוד תגדל. מצוקת הדיור קשה וחמורה. אומה שלמה של אנשים חכמים עמדה משותקת, חסרת אונים, קצרת-יד, ושקעה במחדל ובאיוולת. לא עשתה דבר לענות על גל העלייה המבוהר של עשרות אלפי אנשים. בינואר 1989 ידענו שבשנת 1990 יבואו למעלה מ-100,000 עולים, ולמעשה כמעט שלא עשינו דבר.

זוגות צעירים ומשפחות צעירות נאנקים תחת עומס המשכנתאות, ואינם יכולים עוד לעמוד בו. יש גם תופעת המרדנות העולות — החוקים מתחזקים, העניים מתחזקים קצת, אבל הפער נשאר קבוע.

מה עושה ממשלת ישראל לנוכח המצוקה החברתית הקשה הזאת? היא מקצצת את הסובסידיה ללחם ומתכוונת לקצץ בסובסידיה לחלב, ואולי היא נרתעת קצת. אחר כך אולי יבוא תורן של הסובסידיות לתחבורה הציבורית, ואחר כך ייתנו פיצוי-דמה על ההתייקריות. איזה מסר יש בתקציב הנוסף שהגיש ממשלת ישראל? מסר אנטי-חברתי, פגיעה בקצבאות הילדים — עכשיו מעבירים עניין זה לחוק נפרד, אני מקווה שהוא יישאר במגירה — קיצוץ בשירותים החברתיים. בתקציב הזה עצמו אין שום מענה על בעיית הדיור של חסרי הדיור. כל מה שיש בנושא השיכון היא בנייה לטווח ארוך, כשנתיים. בעניין זה אני רואה את שרי הממשלה, אני רואה אותם בקוצר-יד, אני רואה אותם בוויכוח הפנימי האין-סופי ביניהם, במלחמות בין המשרדים ובחילופי האשמות ישירות ומרומזות. שמענו אותם כאן וגם בחוץ. ופתרונות למשבר החברתי אין.

הגשם יבוא, הקור יקפא, יושבי האוהלים יהיו בחוץ, ברחוב, בלי קורת גג. ומה אתם, שרי ממשלת ישראל, אומרים לילדים, לפעוטות ולתינוקות היושבים בנגים הציבוריים ובמחנות האוהלים? מה אתם אומרים למובטלים שהגיעו עד פת לחם? מה אתם אומרים לזוגות הצעירים שהמעקלים והמוציאים לפועל והשוטרים באים אליהם לקחת את המקר, את הטלוויזיה ואת התנור ומה לא, כיוון שאינם יכולים עוד לעמוד בתשלום חובם?

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע איאמון לממשלה —

כשב-1989 ידענו כולנו שצפויה עלייה אדירה — גמרנו לבנות רק 20,000 דירות.

אני חושב שהמספרים מדברים בעד עצמם. אני צריך לפרש אותם, ואני לא רוצה לחלק כאן אחריות. אומר רק, שאם זו הממשלה שהיה לה חלק באחריות — בארבעת החודשים האחרונים רק היא אחראית לכך — ובתקופה האחרונה היא גם אחראית לכך שעדיין צצים אוהלים על כל מדשאה בכל עיר גדולה, ממשלה זו נכשלה ואינה ראויה לאמון, ולכן אצביע היום נגדה.

ה"יר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת שמעון שטרית. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, אחריו — לחבר הכנסת אריה גמליאל, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשמעלים הצעת איאמון בממשלה וכאשר, לפי המצב הנוכחי, עוד לא נראית אלטרנטיבה — סיעת אגודת ישראל תימנע.

לא אתעכב בדברי על קידום תהליך השלום, שאנו מקווים כי הקובעים מדיניות הממשלה עושים ניסיונות ומאמצים לקדם אותו.

שר החוץ החדש, מר דוד לוי, אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולברך אותך בכריאות שלמה, כי רבים צריכים לך, וכן לברך אותך לרגל תפקידך החדש כשר החוץ. אני מקווה שתחזור לחדש משהו בתפקידך ולא לדרוך במקום, ושחוציא את ממשלת ישראל מהמבוי הסתום שבו היא נמצאת מאז הצגת הנושא: תשובה למזכיר המדינה, מר בייקר. אנחנו לא יוצאים מהמבוי הסתום הזה. כפנים חדשות במדיניות החוץ, אנו מקווים שאתה תחדש משהו.

לפני פיזור ממשלת האחדות היתה ביקורת קשה ומוצדקת על שני הקולות שדיברו בשם הממשלה, וזה היה אחד הגורמים לפיזור. הנה קמה ממשלת הליכוד, קואליציה מצומצמת, מצומצמת עד מאוד, אשר בנושאים המדיניים והכלכליים חשבנו שתשמיץ את עמדותיה בקול אחד, והנה, לתימהוננו, מחוג מצומצם של צוות השרים בממשלה הצרה הזאת אנחנו שומעים כך: שר האוצר מגיש תקציב, ושר הביטחון מצד אחד ושר השיכון מצד שני — ואיזה שר לא? — יוצאים חוצץ נגד עקרונות שר האוצר בהגישו את התקציב הנוסף.

בהזדמנות זו שמדברים על התקציב הנוסף, אני רוצה להגיד משפט בקשר לביטול הסוכסדיה ללחם. נכון, אנחנו סובלים, המדינה סובלת סבל רב מאוד מסטנדרד החיים שאנחנו העלינו כאן במדינה, ללא כל פרופורציה ליכולתנו. אני עוד זוכר את השנים שבהן היו עורבים בכל בוקר עניים לבית ומבקשים — מה ביקשו ומה נתנו להם? פרוסת לחם, חתיכת סוכר. כיום זה לא חסר. חסרים דברים אחרים. לכאורה, אנחנו יודעים שקשה לעבור היום ברחובות ולמצוא מקום חנייה, כיוון שכמעט לכל משפחה יש לא מכונית אחת אלא שתי מכוניות. אם רוצים לצמצם, צריכים לעשות זאת במקום שאפשר לצמצם. אבל איפה התחילו לצמצם? במצרך הלחם. אל נשכח, שיתכן שאלה שקבעו זאת — ואני בתוכם, אנחנו בתוכם — הם אנשים שכאלו שומרים על דיאטה ולא אוכלים כלל לחם, אבל אותן משפחות ברוכות לידם, הלחם הוא לחם חוקן, זה המצרך היומיומי שלהן. כזה מצמצמים, במקום להטיל מס על ייבוא דברים שלא צריכים, על נסיעות לחוץ-לארץ, ללא צורך. על זה היה צריך להטיל מסים, ולהכניס בדרך זו את ההכנסות שיש בהן צורך.

הפחתת עלות העבודה בארבעה תחומים — בלבד: תיירות, תעשייה, בנייה וחקלאות. אני פונה לשר האוצר ושואל: למה אתה לא מקבל את ההצעות האלה? הוא אמר במליאה, שאולי יקבל אותן. מדוע אתה טוען, שהצמיחה תבוא רק על-ידי עידוד העשיר? האם העובד בתעשייה, בסדנה, על-יד המכונה, לא תורם לתפוקה? איך אפשר להשיג יעד של צמיחה אם העם שבור ברוחו, אם העם מתוסכל ומריר?

שר השיכון אמר לנו, שהמטרה בהצעת האיאמון הזאת היא לזרוע מבוכה בעם. אני רוצה להגיד לשר השיכון, במשטר דמוקרטי — ממשלה שנכשלת צריכה לפנות את מקומה לטובה ממנה. אתם, ממשלת ישראל, ממשלת הליכוד, נכשלתם. במשטר דמוקרטי, אחרי כישלון נותנים את הדין בפני הציבור, והכנסת מחייבת אתכם לתת את הדין.

נס התרחש בשנה האחרונה, שערי כרית-המועצות נפתחו לרווחה לאחינו, שציפו לכך בכיליון עיניים. הנס של יציאת מצרים 1990, אקסדוס של 1990, הוא התרחשות היסטורית לאומית, וצריך היה לקלוט את העלייה הזו, להבטיח לה תעסוקה, דיור ושירותים חברתיים. עלינו לקבל את העלייה הזאת ברוחב-לב ולא בצרות-עין, בנדיבות ולא ביד קמוצה. אבל קליטת העלייה המבורכת והחשובה הזו, אסור שתבוא על חשבון החיילים המשוחררים והזוגות הצעירים.

כתוצאה מחוסר היערכות בתחום השיכון והתעסוקה, כפינו על העולים החדשים, על הזוגות הצעירים ועל החיילים המשוחררים תחרות על הדיור. נקלענו למשבר חברתי. חיילים משוחררים ומשפחות צעירות סולקו מבתיהם, פשוטו כמשמעו, בעקבות סחרור מחירי שכר הדירה בשל הכסף הציבורי שניתן לעולים, ובצדק, אבל לא בכמות שהיה צריך לתת להם.

זה חטא חברתי, שנבע מתכנון לקוי, מהזנחה ומכישלון היסטורי של מי שהיו אחראים בשנים האחרונות ולפני כן להיערכות לקליטת העלייה. לשיכון ולבניה, וכל הממשלה אחראית לכך, גם ראש הממשלה.

הקו המנחה צריך להיות: משפט אחד לעולה ולחושב הוותיק. דין אחד וזכויות שוות בדיוור ובתעסוקה לחייל המשוחרר ולעולה החדש. אם יש משאבים ותקציבים לקליטת העולים, איך נוכל להשיב ריקם את ציפיותיהם הלגיטימיות של הישראלים כאן לגבי מילוי צורכיהם הבסיסיים בדיוור ובתעסוקה? אם אנחנו ממשיכים, ובצדק, להקצות משאבים לקליטת העולים החדשים, עלינו למצוא את האיוון הנכון בין הטיפול בעלייה לבין הדאגה לישראלים כאן, ואם לא נעשה כן, נגרדם לקושי ולמשבר.

כל נשכח שמאות אלפי ישראלים צעירים ירדו, חלקם בגלל קשיים כלכליים ועומס מטרות. עלינו להיזהר, אדוני היושב-ראש, מיצירת ניגוד לכאורה בין עולים לבין ותיקים, שכן אין ניגוד כזה. כולם בנינו, ועלינו לדאוג לכולם.

יש לזכור גם, שכל עולה חדש הופך לישראלי ותיק בתום תקופת הזכאות שלו.

אדוני היושב-ראש, משפט סיום. אני מחזיק בידי טבלה של כל התחלות הבנייה וכל גמר הבנייה מ-1975 עד 1989 ומהפרויקט הראשון של 1990. ב-1975 גמרו לבנות 56,000 דירות; גם ב-1976 — 56,000 דירות. לא היתה צפויה עלייה של 100,000 איש בשנה שלאחר מכן וגם לא ב-1976; ב-1977 בנו 42,000 דירות; ב-1986, 1987, 1988 ו-1989 —

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

האפליה המשוועת כלפי מוסדות התורה ומוסדות החינוך. שני הגושים החליטו, ההחלטה אושרה, הסכומים נכנסו לתקציב, ספר התקציב הודפס, ואחרי הדפסת ספר התקציב הורידו סכומים אלה כאמצעות תקנות. בין השמשות, בין ממשלה לממשלה, הם הרשו לעצמם לעשות קיפוח זה. הפנינו את תשומת לב שר האוצר לעניין זה. שר האוצר תיקן את זה עכשיו. אנחנו מעריכים את העובדה שהוא לקח את העניין לידי ושמ קץ לאפליה הזאת.

כעת, איך מציגים אותנו בעיני הציבור? — שאנחנו רוצים עוד 50 מיליון ועוד 17 מיליון. כאשר 17 מיליון אלה נועדו להבטחת הכנסה לאלה שתורתם אומנותם. עלינו לדעת מה היא המשמעות של הבטחת הכנסה. הבטחת הכנסה ניתנת לכלל האזרחים הנוזקים, עד ל-40% מן השכר הממוצע במשק. כאן ניתנו רק 18% מן השכר הממוצע במשק, וזה אושר בשעתו על-ידי ועדת העבודה והרווחה, פתאום, בשנים האחרונות, אנחנו רואים שחיקה אחרי שחיקה, ומ-18% הגענו להשתתפות של 8%. מה ביקשנו? — וזה סדר. לשבחים של כל חלקי הבית ייאמר, שמתן ההשלמה אושר. אבל מה עשה אגף התקציבים? הוא הוריד סכום זה והעביר אותו לרזרבה. כיום, כעבור ארבעה חודשים, ועד השעה הזאת עוד לא ניתן הדבר הזה. נאמר ששוב סחטנו ושוב דרשנו ושוב קיבלנו, בעוד למעשה לא נתנו לנו מה שמגיע לנו.

אנחנו מבקשים שיושם קץ וסוף לתחושה שאנחנו אזרחים ממדרגה שנייה, שאין לנו הזכויות הקיימות לכל אזרחי המדינה. אני רוצה להדגיש, שלצערנו הגדול — ואני אומר זאת בכאב — איננו מקבלים גם מה שניתן לסקטור הערבי. גם את זה איננו מקבלים. אילו היינו מקבלים את זה לא היינו מקופחים. איננו רוצים כספים ייחודיים. אנחנו מוותרים על כספים ייחודיים. תנו לנו אותה דרגה שניתנת לכל אזרחי המדינה. אותו דבר לגבי מוסדות התורה, אותו דבר לגבי חינוך ואותו דבר לגבי תרבות. כארחי המדינה, זה מגיע לנו.

אם תהיה לנו תחושה שרוצים לשים קץ וסוף לאפליה הזאת, נהיה שותפים לממשלה. כל עוד אין לנו תחושה שמתקנים את המצב למעשה, אנחנו נימנע בהצבעה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת מנחם פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריה גמליאל, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, גלי העלייה השוטפים אותנו הולכים ומתגברים, עד שלעתים נדמה כי הגלים הם חזקים וזועפים, הם קמים עלינו ומקשים עלינו לתפקד. כבר אמרו חכמינו, במסכת תענית: עם ישראל אינו יכול לסבול לא רוב טובה ולא רוב פורענות.

עליית יהודים לארץ-ישראל במספר הגדול שבו הם מגיעים היא בבחינת רוב טובה, אולם עלינו להיזהר זהירות גדולה מאוד, שלא נסבול משני הדברים יחד — מרוב טובה ומרוב פורענות. כי אם האוצר יגזור גזירות כלכליות קשות על השכבות החלשות, נוסף על מצוקת הדיור הקשה של הזוגות הצעירים והאבטלה הנוראה, ההולכת ומתגברת, זה יהיה בבחינת רוב פורענות.

משום כך, אני רואה בצעדים שנקטו על-ידי האוצר — ביטול הסובסידיות ללחם — טעות חמורה מאוד. אומנם קל יותר לאוצר לבצע קיצוצים בסובסידיות, כי אין מי שיילחם

אני תמה מאוד על כך, ואני פונה אליך, אדוני שר החוץ, כיוון שזה נוגע ליחסי פנים, שתשמיע את קולך בעניין זה, כאיש המייצג את המוני העם.

רבותי חברי הכנסת, אין כל ספק שההיסטוריון ישפוט קשה מאוד את המתרשש אצלנו בתקופה גדולה זו, כאשר זכינו ומסך הברזל הורס ושערי רוסיה פתוחים, ואנו זוכים לזרם גדול, אדיר, של עולים שחיינו וציפינו להם 70 שנה. הם כאים, הם זורמים, ואנחנו מפולגים, מפורקים, במקום להיות מאוחדים ומלוכדים כאיש אחד כפעולה לקליטת העלייה הגדולה; ואין כל ספק, שגם בכוחות מלוכדים קשה עד מאוד המשימה הגדולה המוטלת עלינו, של קליטת העלייה.

אל נחפז לעל תופעת האוהלים. גם אם לא נצדיק דרך זו או אחרת של המארגנים, הזעקה מוצדקת, כי הגיעו מים עד נפש אצל הזוגות הצעירים, והוא הדין אצל המשפחות ברוכות הילדים. עם כל גורל שמחתנו על העלייה הזורמת מרוסיה לשערי ארצנו, הרי מהצד השני של אותם שערים יוצאים יורדים, לבושתנו, לכאבנו, לחרפתנו. יורדים לא רק מאות אלא גם אלפים, ואם אנחנו שואלים ורוצים לדעת למה הם יורדים, חלק גדול מהם מצביע על בעיית הדיור. את בעיית הדיור שהתפוצצה ניקח לתשומת-לב כמלוא הרצינות — אין וכיצד? ברור שלזה יש צורך באיחוד ובליכוד של כל חלקי העם. אין זה יכול להיות בקואליציה מוצמצמת? לי את התשובה, ומי שיש לו התשובה, אדרבה, יפתור לנו את הבעיה.

כפי שאמרתי בתחילת דברי, לסיעת אגודת ישראל אין כעת אלטרנטיבה, והיא תימנע. אני רוצה לנצל הזדמנות זו כדי להסביר. אני בטוח, שמי שעוקב אחר מהלכיה של אגודת ישראל מאז כינון מדינת ישראל יודע, כי מעולם לא היינו מעוניינים בעטרה, אלא כמטרה. ויתרנו על העטרה למען המטרה. מטרתנו בשותפות בקואליציה היא למלא את אשר שולחנו וזקוקים לו. אנו נצטרף לקואליציה כאשר יעלה בידנו להשיג סיכום ברור ומשמעותי בנושאים הערכיים, ובלי סיכום שנהיה בטוחים בביצועו, אין לנו כל עניין להיות שותפים בקואליציה. כי על העטרה אנחנו מוותרים, והנושאים הערכיים הם אבני-סוד לשמירת ייחודה של מדינת ישראל כמדינה יהודית — אם זה נושא בלימת הפרצות בשבת, שגורמות לא רק לחילולי שבת, אלא לביטול השבת כמדינת ישראל, ואם זה נושא בלימת תופעת התועבה.

למראה תופעות התועבה יש לשאול את השאלה הנוקבת, הכואבת: האם כסדום היינו? האם לעמורה דמינו? זה המצב בבעיה זו.

נהיה מוכנים להצטרף לממשלה אם תהיה לנו התחושה ששום קץ לאפליה המשוועת של מוסדות התורה ומוסדות החינוך.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת ולומר מעל במת הכנסת, שנפגענו קשות על-ידי מי שהעביר לרשות השדור הבוקר, כאילו הפעלנו לחץ על שר האוצר שיתן לנו 50 מיליון שקל עבור מוסדות התורה ו-17 מיליון שקל למשפחות ברוכות ילדים. ידוע הדבר — אם כי רבים אינם יודעים — מה ביקשנו לא ביקשנו דבר. לא ביקשנו כל חריגה, לא ביקשנו שום פרוטה נוספת. ביקשנו רק מה שקיים בכל סעיפי התקציב. הכנסת אישרה תקציב באפריל. אין מורידים בשרירות סכומים מסעיפי התקציב, סכומים שאינם נראים לאגף התקציבים, לרזרבה. מדובר בתקציב שאושר על-ידי שני הגושים. גם המערך וגם הליכוד אישרו את התוספת הזאת לתקציב, על-מנת לשים קץ לאפליה המשוועת כלפי הישיבות. אין לכם מושג מה היא

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אריה גמליאל. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק לוי.

רחבעם זאבי (מולדת):
ובהיעדו?

היו"ר ג' גדות:

לחבר הכנסת רפאל אדרי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לצערי, כל אלה שהגישו את הצעת האי-אמון, אינם נוכחים במליאה, וזה דבר חסר תקדים, לפחות לגבי אופוזיציה שמנסה להתארגן. ועל הכול אני מוכן לעבור לסדר-היום, אך לא כשרוצים להגיש הצעת אי-אמון בעת שהכנסת יוצאת לפגרה, ומשום-מה אין כוח נפשי לאותם אנשים לשבת באולם ולשמע את אשר טוענים נציגי הסיעות.

עוד הערה לסדר: כבר הייתי מסכים לכך, שתוגש הצעת אי-אמון בתחום הכלכלי, אבל נפלא מבינתי, חבר הכנסת שחל, איך וכיצד אתם קבעתם, שחבר הכנסת שמעון פרס, שר האוצר לשעבר, שר האוצר עד לפני כחודשיים, הוא שיגיש את הצעת האי-אמון, והוא שינמק אותה, והוא שידבר על האינפלציה הגואה.

משה שחל (המערך):

דן תיכון (הליכוד):

לא.

אני גם שמעתי כמה תגובות של חברי הסיעה שלכם, שהרי אני חוזרת מחוץ-לארץ במיוחד לקראת הדיון היום, וידעתי, שחבר הכנסת בן-אליעזר הוא שיגיש את הצעת האי-אמון. אבל, שיכוא לכאן שר האוצר לשעבר ויטען נגד שיעור האינפלציה במדינת ישראל? אפשר לחשוב, שאני הייתי שר האוצר והוא היה חבר הכנסת באופוזיציה או בקואליציה, והוא האיש שמדבר על המיתון. אפשר לחשוב, שאני עשיתי את המיתון ולא הוא; והוא מדבר על שיעור האבטלה, ואפשר לחשוב שאני הגעתי לשיעורי אבטלה שמתקרבים ל-10%.

רבותי, אינני רוצה לרדת לרמה של שר האוצר לשעבר שמעון פרס, שהרי על אותו משקל אני יכול לומר, שהוא היה שר האוצר הגרוע ביותר בתולדות מדינת ישראל.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אתה יכול להגיד.

דן תיכון (הליכוד):

לא, אינני רוצה להירדד ולרדד את עצמי לרמה הזאת. אבל כל העניין הזה של הצעת אי-אמון רק משום שצריך להראות ש"אנחנו קיימים" ולשלוח את שר האוצר לשעבר שמעון פרס אל הרוקן, זה נראה כמעשה חוצפני, אם לא למעלה מזה, ודאי שאינו הוגן.

רבותי, כשמדברים בתחום הכלכלי, אני מכין את כל אלה שאומרים, שאין תכנון, ואני אומר לכם: כל מדינה מודרנית בעולם, שמדי לילה נוחתים בה מטוסים ואין יודעים כמה אנשים יצאו מהם ומי יצא מהם, יהיו לה בעיות בתחום התכנון הכלכלי ופתרון הבעיות המתעוררות.

מי שחושב שלפני שנה יכולנו לבנות 100,000 דירות בלחיצת כפתור, איננו יודע מה הוא סח. יגיד כאן עמיתי לניהול

כנגדו, אבל עליידי כך אנחנו מאבדים את הערכים המוסריים שלנו, והם: דאגה לחלשים ולמעוטי יכולת. אחד הדברים החשובים ביותר לדמותנו הערכית והמוסרית הוא הדאגה לחלשים ולמעוטי יכולת. בתורה יש דינים בעניין זה; האחד הוא לעזור לחלשים ולעניים, והשני הוא לא להתעלם. לכן, אסור לנו להסתכל על העניין במבט של ספרות ומספרים. צריכים להסתכל על התוכן של העניין, על איבוד צלמנו הערכי והמוסרי.

אני משוכנע שהאוצר נקט צעדים וגזירות אלו בלב ככר, אבל אלו גזירות שאין הציבור יכול לעמוד בהן. צאו וראו מה אומרות הבריות — פוק חזי מאי עמא דבר. קולות אלו צריכים להאזר לחזקו ולעורר את המיתרים הרגישים ביותר כלפי "עמך". שהם הרוב הדומם שאינו מפגין ואינו מבעיר צמיגים. וכי משום שהם חלשים ואין להם "אבא" חזק, מאורגן ומסודר, עליידי ועדים מתורגלים ואיגודים מקצועיים, הם צריכים להיות הסובלים הנחצחים?

אומנם יש לנו מחויבויות קואליציוניות, אבל צו המצפון ודמעת העשוקים הם מעל לכל הסכם פוליטי. לכן, אני תובע מן האוצר לחזור בו מביטול הסוכסידה לחם האחיד, לא לנגוע בסוכסידה לחלב ולתחבורה הציבורית, כי אלו הם ממש כבשת הרש. אם רוצים לקצץ, יש לקצץ קודם-כול בהוצאות הממשלה, להגביר את הנטל על השכבות החזקות והמבוססות ולצמצם את מספר העובדים במגזר הציבורי.

המצב כיום הוא מצב חירום לאומי. בעיות הדיור לעולים ולזוגות הצעירים, וכן בעיית האבטלה והתעסוקה, הן הבעיות המרכזיות. הממשלה צריכה לפעול לגיבוי לאומי רחב עליידי כל העם וכל הסיעות בכנסת.

על רקע בעיות אלו, אדרבה, אסור להפיל את הממשלה. וכי עליידי הפלת הממשלה יימצאו פתרונות? הרי עליידי כך יוחמר עוד יותר המצב. בעניין זה צריכה היתה גם האופוזיציה להירחם למאמץ הלאומי ולעזור בכל דרך אפשרית לממשלה כדי לפתור בעיות אלו.

אם מדברים על המחדל הגדול של הממשלה באי-היערכותה לקליטת העלייה, יש לצרף גם את האופוזיציה לשותפות במחדל הזה. כאשר שר השיכון לשעבר, מר דוד לוי, ביקש להוסיף לתקציבו סך 200 מיליון שקל עבור בניית דירות לעולים ולזוגות צעירים, האופוזיציה התנגדה בכל. תוקף לתוספת זו לתקציב. לכן, הצעת האי-אמון על רקע זה היא חסרת טעם.

התופעה הקשה של הזוגות הצעירים המשתכנים באוהלים בכל עיר ועיר צריכה לעורר את הממשלה לפתור את הבעיה בדרך לא-שגרתית, כי בעיה זו היא פצצה חברתית העולה לגרום נזק חמור לחברה, ולהביא לניתוק ולקטיוב בין ותיקים לבין עולים ובין עדה לעדה, ולהביא את הזוגות הצעירים לנקיטת צעדים חמורים, צעדי ייאוש בלתי נשלטים.

למרות הכול, אמרו חז"ל: ארץ-ישראל נקראת ארץ הצבי משום שהיא מתרחבת כעורו של הצבי ויש לה סגולה מיוחדת לקלוט את בניה הבאים לשכון בתוכה.

אשר על כן, יש-לראות את בעיות הדיור והתעסוקה כבעיות שניתן לפתור אותן. צריך להאמין בכך. אם נתאחד כלנו יחד, אכן יימצא הפתרון. אף אם יהיה קשה וכואב, האחרות והרצון לקלוט אחים יקלו עלינו להתגבר על כל הקשיים.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה; דברי ברכה של היושב-ראש למשלחת פרלמנטרית מארגנטינה —

אנשים ייתפסו לססמה, שאנחנו פותרים בעיות של מצוקה באמצעות השכרת דירות, אנחנו מנציחים עוני לדורי דורות. ואני אומר את זה לך, חבר הכנסת שמואל הלפרט, כי אתם שברייס בדי הססמה, שאם נבנה דירות להשכרה, תפתורנה הבעיות שלנו. ואני אומר לך, שפתרון בעיות המצוקה באמצעות השכרת דירות מנציח את בעיית העוני במדינת ישראל.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
איך זה בכל העולם?

דן תיכון (הליכוד):

בכל העולם שינו את הקונצפציה הזאת. גם בארצות הברית חדלו מן העניין הזה של דירות בשכירות. שהרי מה קורה? כל עוד דמי השכירות היו נמוכים, ו"פרזות" השתתפה בתשלום דמי השכירות בירושלים, לא היתה בעיית מצוקה, לא היו הפגנות של "אוהלים". כרגע שדמי השכירות עלו מעלה מעלה, ולאותם דיירים העלו את דמי השכירות, נוצרה בעיה, והם מפגינים, בצדק מנקודת ראות.

עכשיו, מה אתה תעשה?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת הלפרט, מה שאני רוצה לומר לך — כי אני צריך גם לסיים את דברי וגם להחליף את היושב-ראש — הוא, שאם תבדוק פעם אחת את יצירת העושר וחלוקתו במדינת ישראל, תיווכח לרעת, שכל מי שפנה למסלול של שכירת דירה, מצוי בעשירונים הנמוכים, כי עיקר ה"עושר" של התושבים במדינת ישראל מקורו בבעלות על נכסים, שציקים דירות.

אם אנחנו מסייעים היום לזוגות הצעירים בתחום הגדלת ההשתתפות בדמי השכירות, אנחנו עוזרים להם היום, ובעוד עשר שנים הם יבואו אלינו בטענות ויאמרו, שהממשלה רימתה אותם, שכן מה שהם רוצים זה סיוע כפעם שנייה, כרכישת דירה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

על-פי השיטה הנוכחית, חבר הכנסת דן תיכון — — —

דן תיכון (הליכוד):

לכן, רבותי, הצלחתי "להבריח" את כל חברי סיעת המערך שהגישו הצעת אי-אמון, והצלחתי "להבריח" גם את שאר הסיעות שהגישו הצעת אי-אמון. לכן לא נותר לי אלא לפנות לאותן סיעות ולומר להן: השתמשו במשורה ב"מכשיר" הזה שניתן לכם כדי להציע הצעת אי-אמון לממשלה. הממשלה הזאת יצאה לדרך, והיא ממשלה של כל עם ישראל. היא איננה ממשלה של הימין הקיצוני, לצורך ההיכרות בין רבין לבין פרס. מי שלא יסייע לממשלה בתחום קליטת העלייה, חוטא חטא כבד ביותר.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת דן תיכון.

חברת כנייה גדולה, חבר הכנסת אדרי, שחברת כנייה שכונה 100 דירות, ואין לה אפשרות למכור ולאכלס אותן, פושטת את הרגל ונקלעת לקשיים. לבוא ולומר, שהיינו צריכים לחתך לפני שנה? ואותם חברי הכנסת מסיעות קיקיוניות באים לקאן ומלינים על הממשלה ועל השרים שצריכים להתפטר, ויושב-ראש ועדת הכספים קורא לשר החוץ הנוכחי להתפטר בשל מחדלי העבר. אני אינני מבין זאת.

מי שחושב שממשלה אחרת היתה מסוגלת לעכל את העלייה הזאת, אינו יודע מה הוא סח. מי שעוקב אחרי מה שקורה בגרמניה, במינון נמוך בהרבה — לשם הגיעו פליטים ממזרח-אירופה בכמות של שבריר אחוז ולא של שליש מהאוכלוסייה בחוץ שלוש שנים כמו במדינת ישראל — ושם יש בעיות דומות. שהרי הממשלה קולטת את הפליטים, ודמי השכירות של הדירות עולים מעלה מעלה, ונשמעת אותה ועקה כמו כאן. ויש אותן בעיות בתחום האכטלה, ויש אותן בעיות בקרב השכבה החלשה יחסית. שם זה ממש זהה למה שקורה אצלנו.

שמעתי אתמול את פידל קסטרו נואם בהוואנה ואומר: אני יכול להעניש את האמריקנים. אני אשלח לארצות-הברית כ-200,000 — 300,000 גולים פוליטיים ונראה איך ארצות-הברית מתמודדת עם הבעיה. ושם מדובר על מדינה עם 240 מיליון תושבים.

רבתי, מי שחושב שהחסיסה החברתית הזאת לא היתה צפויה, איננו יודע מה הוא סח. כשמביאים לכאן מדי לילה 1,000 תושבים חדשים, ברור שדמי השכירות יעלו, וברור שצריך להיערך, וברור שאין מקורות תעסוקה. מי שחושב שהממשלה תלחץ על כפתור ויקומו מפעלים בבעלות הממשלה, איננו יודע מה הוא סח. גם בברית-המועצות סיימו עם השיטה הזאת תוך כדי כישלון מרהים.

אמר חבר הכנסת שמעון פרס: מצבנו הצבאי טוב מהמצב הכלכלי. אפשר לחשוב שאני אחראי למצב הכלכלי, והוא אחראי למצב הצבאי.

רבתי, שיהיה ברור — אני אומר זאת לעמית-יחברי מן המערך ומסיעות האופוזיציה: אתם, במשך השנים הקרובות, אם תהיו באופוזיציה, תלוו אותנו בהצעת אי-אמון חדשות לבקרים מדי שבוע ואולי מדי שבועיים. ואנחנו מבקשים מכם: בנושא קליטת העלייה, בואו אנו יחד, אין אופוזיציה ואין קואליציה — כולנו עוסקים בקליטת העלייה. ויש בעיות קשות ביותר.

שואלים אותי: למה לא פתרו את בעיית האוכלוסייה החלשה בתחום הדיור? רבותי, כשאנחנו אוכלוסייה שילמה דמי שכירות בסך של 120 דולר עבור דירה בגולה, היא לא רצתה לפתור את הבעיה שלה. זה היה נוח לה, כי היא קיבלה השתתפות נמוכה מן הממשלה, והיא לא האמינה שיקרה מהפך כזה, שדמי השכירות יעלו מעלה מעלה.

לכן, מה שצריך לעשות — פשוט לעדכן את הסיוע לאותן משפחות. אבל צריך להיות ברור: זה דור שני של מצוקה. ואם

ד. דברי ברכה של היושב-ראש למשלחת פרלמנטרית מארגנטינה

היו"ר ג' גדות:

זאת משלחת של ועדת החוץ של בית-הנבחרים הארגנטיני, בראשותו של מר דאנטי האראנדה. ברוכים אתם במדינת ישראל, בבירתנו ירושלים ובכנסת ישראל. ברוכים הבאים.

בטרם אומין את חבר הכנסת יצחק לוי לרוכן, אני מבקש, בשמכם ובשמי, לכרך את המשלחת הפרלמנטרית מארגנטינה.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

ה. הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון

ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה בשל:

1. אי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה;

2. חוסר האונים של הממשלה בתחום חברתי ובתחום הכלכלי;

3. מדיניותה בתחום המדיני והכלכלי;

4. הקפאת תהליך השלום ואי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה, הדיור והתעסוקה

היור"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תמה, בעיקר על סיעת המערך, מה טעם היא ראתה בהגשת הצעת אי-אמון. הממשלה הרי עוד לא מילאה חודשים לפעילותה. האם בחודשים אפשר לבחון דברים? אם כבר מגישים הצעת אי-אמון, היה צריך להגיש הצעת אי-אמון לממשלה הקודמת. זו שנפלה. הממשלה הזאת, בניגוד לממשלה הקודמת, מקדישה מאמץ רב לפתרון אותן בעיות שאתם מדברים עליהן.

משה שחל (המערך):

אתה מאמין בזה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מאמין בזה במאה אחוז. אני מאמין שהממשלה היא ממשלה אחראית, אני מאמין שהיא רוצה לפתור את הבעיה, והיא מתמודדת עם הבעיה. הבעיה לא קלה. שר האוצר הקודם התמודד עם הבעיה? הרי מדובר על שלושה-ארבעה חודשים. גלי העלייה שבאו, מבחינה מספרית לא היו צפויים, אבל כבר לפני חצי שנה או לפני שמונה חודשים החלה העלייה וידענו שתהיה בעיה של קליטה, ידענו שתהיה בעיית בינוי, ידענו שתהיה בעיה של דיור, וידענו שתהיה בעיה של תעסוקה. איפה היה שר האוצר הקודם? לו המתין המערך שנה, שמונה חודשים, חשעה חודשים, והיה רואה שבאמת "הכול דיכורים" ולא נעשה דבר, אולי אז היה קם ומגיש הצעת אי-אמון. אבל עכשיו? כאשר אנחנו נמצאים בזמן של גיבוש הצעות? כאשר המחירים הם בעיקר המחירים של הממשלה הקודמת, שגם חלק מהממשלה הזאת היתה שותפה להם, אבל היו גם שותפים אחרים לממשלה הזאת? אותם שותפים באים כרגע ומציעים הצעת אי-אמון? הדבר הזה איננו ברור; הוא לא מובן לי.

לפני הפגרה הקודמת, פגרת פסח, התקיים כאן דיון נוקב בין הרבני והשיכון. מר דוד לוי, ובין שר האוצר, מר שמעון פרס, בקשר להקצאת סכום מסוים לכנייה. שר האוצר אז אמר שהתוכנית עדיין לא מוכנות, ושהדברים לא ברורים. מה הוא מלין עכשיו? הרי שר האוצר החדש היה צריך להיכנס למשרד שבו הכול מוכן ופרוס. הרי המשבר לא היה מתוכנן מלפני שנה, אני מקווה כך.

אינני מבין מה טעם בהצעת אי-אמון לממשלה. עם כל זה שגם בקואליציה יכולה להיות ביקורת, ואפשר להגיד אותה — במקרה הזה אני מתפלא על המערך, שהיא סיעה גדולה ואחראית, למודה בענייני שלטון וממשל. לא מדובר כאן על סיעות אופוזיציה שנמצאות 40 שנה באופוזיציה, שכל עניינן להגיש הצעות אי-אמון. היה צפוי שסיעת המערך תגיש הצעת אי-אמון בעניין שיש בו באמת עניין של אי-אמון.

אני רוצה לגעת עכשיו בעיקר בנקודה אחת, באחת ההצעות שהוגשו, שבה נקשר העניין המדיני לעניין העלייה, ואחר כך אחזור בכמה הערות לנושא הבינוי, לנושא התעסוקה ולנושא החברתי. לפני חודשים מספר הוזמנו אל שר האוצר, מר שמעון פרס, במטרה להצטרף לממשלתו, ואז הוא אמר דברים ברורים מאוד. הוא אמר: דעו לכם שאם תקום ממשלה ימנית, העלייה תיפסק; אם לא נאמר "כן" לבייקר בתוך שבועיים, כל השערים ייסגרו; אינכם יודעים מה קשר יש בין העניינים המדיניים ובין העלייה. הדברים לא נאמרו רק לסיעתנו. הם פורסמו, אולי כדי לעורר איזו הרגשת פניקה, כלה, שצריך לומר "כן" לבייקר, שצריך להיענות, שצריך ללכת לווייתורים מדיניים, ולא — העלייה תיפסק. דבר לא נפסק. בדיוק להיפך. העלייה זורמת בגלים גדולים יותר, ואני לנו אם ממשלת ישראל תשרד לאויבינו ולידידנו כאחד שאנחנו חושבים שהעלייה והווייתורים המדיניים קשורים זה בזה. הרי זה הנשק הטוב ביותר שנוכל לתת בידי אויבינו.

עמדתנו צריכה להיות, שהעלייה לארץ-ישראל היא זכותו של כל יידי, ואנחנו איננו תולים דבר אחד בדבר אחר, בשום פנים ואופן. מדינה שאיננה מאפשרת ליהודים לעלות לארץ-ישראל היא מדינה פושעת. האם נסכן את ביטחוננו בגלל העניין הזה? מה עוד, שהדברים אינם עומדים כך, לכן צריך לרחות מכול וכול קשר בין העניינים המדיניים ובין נושא העלייה. אלה שני נושאים שיש ביניהם קשר בזה שהעלייה מחזקת את מעמדנו המדיני, ולא הקשר המעוות — שנצטרך לעשות ויתורים מדיניים כדי שתימשך העלייה. המציאות מוכיחה שלא כך הם פני הדברים. הכיוון הזה הוא כיוון מסוכן מאוד למדינת ישראל. מסוכן לשדר שאולי נהיה מוכנים לווייתורים מסוימים כדי שהעלייה לא תיפסק. חס ושלום. לא יקום ולא יהיה. העלייה תימשך והעניינים המדיניים יישקלו על-פי העניין ולא בלחץ של הפסקת העלייה.

אני מבקש להעיר עוד שתי הערות בקשר לבינוי ולתעסוקה, וקודם כול, אני מבקש להשיע הערה לממשלה, כיוון שנציגה יושב כאן: חמור מאוד שוויכוחים המתנהלים בתוך הממשלה פוני נושאים החוצה, ונשמעים כמחלוקות בתוך הממשלה. כל ממשלה שנפלה, קלקוליה התחילו מכך. כאשר יש הצעות שונות, יש לברר אותן בתוך הממשלה ולא להתבטא בתקשורת, שר כנגד רעהו. צריך להביא את הרעה הזאת בחשבון ולהפסיק עם הדבר הזה.

יש אולי שאלה עקרוניות, והשאלה הזאת צריכה לעמוד בפני הממשלה: האם תעסוקה קודמת או בינוי קודם?

היור"ר ד' תיכון:

אולי במשולב?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

או במשולב; אם ניתן — במשולב. ודאי שכסופו של דבר התהליך הוא משולב. אני מאמין שהבינוי יביא לתעסוקה, אבל

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם —
להביע אי-אמון לממשלה —

במשרד הזה, וכבר יצא לציבור, קבל עם ועדה, והציג תוכנית. הוא הולך אל יושבי האוהלים ואומר להם שיש לו פתרון. הוא הולך אל העולים ומכטיח. האם הוא חושב שכניית 100,000 או 200,000 יחידות דירות אפשר לעשות ביום אחד? האם הוא חושב שהפתרון שהציע לממשלה, לייבא 40,000 בתים ו-50,000 קרוונים, הוא רציני? אל מי הוא מדבר? גם אל ילדים, בגן לא מדברים כך, והציבור במדינת ישראל הוא ציבור מבוגר, מבין. לא כל שכן הכנסת, הממשלה.

40,000 בתים מוכנים לא מחכים בקרן הרוחב. צריך לפרסם מכרז. כדי לבדוק את תוצאות המכרז דרוש חודש ימים. צריך לייצר 40,000 בתים בחוץ-לארץ. זה שבעה, שמונה, תשעה חודשים. הבתים אינם מחכים במפעלים. לייבא אותם באונייה — זה חודש ימים. אחר כך צריך לשחרר אותם, ואחר כך צריך להרכיב אותם במשך חודש ימים. ובכן, זה שמונה-תשעה חודשים. 100 בתים זה לא בעיה, אפשר לייבא אותם בתוך שלושה-ארבעה חודשים; אבל אנחנו לא צריכים 100 בתים. להשקיע ב-40,000 בתים מיוכאים — זה בזבוז משאבים למדינת ישראל. זו תהיה אחת התוצאות הגרועות. לבנות ולייבא 20,000 או 40,000 בתים זה שבעה-שמונה חודשים מנימום. להכין תשתית — זה חודשים-שלושה חודשים. תשתית לבית כזה שמייבאים מחוץ-לארץ — זה 20,000 דולר, תלוי באיזה אזור. צריך יותר קרקע לבית מוכן, מפני שזה בית בודד, צריך ביוכ, מים, חשמל, צריך יותר מדרכות, יותר כבישים, יותר קרקע שעולה ביוקר. האם הוא לא יודע את כל זה? זה 50,000 דולר ליחידה, כלי קרקע — הייצור, ההובלה, ההרכבה וכו'. 50,000 דולר דרושים לתשתית ולייבוא הבית. 40,000 בתים — זה למעלה מ-4 מיליארדי שקלים. ל-50,000 קרוונים צריך גם כן קרקע ותשתית. זה 3 מיליארדי שקלים. יחד זה 7 מיליארדים, 7.5 מיליארדי שקלים. אני לא מהקואליציה, ואני מדבר כך, אני מדבר באחריות. בנייה של 100,000 דירות — זה עוד 15 מיליארד שקלים. בכלל זה קרקע; יחד — 23 מיליארד שקלים. האם למדינה הזאת יש 23 מיליארד שקלים להוציא בשנתיים הקרובות? החשובה ברורה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל אם המדינה מעמידה את הקרקע לרשות בניית הבתים?

רפאל אדרי (המערך):
אני מודה לך על השאלה, ואני רוצה להתייחס לשאלה הזאת. מה עושה הממשלה, מה עושה משרד החקלאות, מה עושה משרד הבינוי והשיכון? הולכים להפשיר 42,000 דונם, ל-110,000 יחידות דיור. האם הם יודעים מה הם עושים בכלל? האם הם יודעים על מה מדובר? מתוך 110,000 יחידות הדיור, ארבעים ושלוש אלף יחידות דיור הן במרכז הארץ, רובן על קרקע פרטית.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ארבעים ושלושה אלף יחידות דיור.

רפאל אדרי (המערך):
ארבעים ושלוש אלף יחידות, אדוני. יחידה, דירה, זה נקבה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל מדובר על אלפים.

רפאל אדרי (המערך):
אומרים יחידות דיור אחת, נכון?

כאשר עושים את הצעד הראשון, אם לא ייבאו הכול מחוץ-לארץ, אם ייתנו לקבלנים לבנות — — —

היו"ר ד' תיכון:
זה פתרון חלקי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
בהחלט. נושא התעסוקה רחב הרבה יותר מנושא הבינוי, אבל אנחנו רוצים להתחיל בצעד הראשון ולבדוק איך פותרים את מצוקת העולים ואת המצוקה החברתית כאחד. אני מברך את שר הבינוי והשיכון על שבכל הכרזה שלו הוא קושר את שני הדברים יחדיו. ברור שאי-אפשר להפריד עניין אחד מהעניין האחר.

אני הייתי מעדיף לעסוק קודם לכול בכביית התעסוקה, לפני כביית הבינוי. אנשים יהיו מוכנים לגור בדיוור מצוקה אם הם ידעו שיש להם תעסוקה, ואחר כך הם יוכלו לעבור לדיוור מרווח יותר. אנשים יבואו לכלל ייאוש מהר מאוד אם ניתן להם דירות, אבל לא נספק להם תעסוקה. לכן, לדעתי, הדגש בממשלה צריך להיות מושם, בראש ובראשונה, בנושא התעסוקה, כאשר הדברים, כמובן, צריכים להיות משולבים, אבל תחילה צריך לראות לעניין התעסוקה, ואחר כך לעניין הבינוי.

היו"ר ד' תיכון:
ברשותך, אני רוצה להעיר לך, שנושא התעסוקה אינו קשור אך ורק בכסף. את נושא הדיור אתה יכול לפתור בסופו של דבר, כי הוא בעיה טכנית. תיאורטית, אם תמצא תקציב, תפתור את כל הבעיות. בתחום התעסוקה אתה צריך ליצור מקורות תעסוקה, זאת אומרת לחפש קודם-כול יזמים שיאיתו להשקיע, וזה תהליך ארוך ומסוכן הרבה יותר.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
נכון. אני מסכים לדברך, אדוני היושב-ראש, אני רק לא מתרשם שהממשלה עוסקת בכך.

היו"ר ד' תיכון:
זה עניין אחר.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
הווי אומר, אני מתרשם שהממשלה עוסקת בפתרון בעיות דיור, בהצעות כאלה ואחרות. אינני מתרשם שהממשלה עוסקת בפתרון בעיות התעסוקה, גם באותם חלקים שעולים כסף וגם באותם חלקים שבאמת אינם עולים כסף, אלא מדובר בהם בהבאת יזמים ומשקיעים מכל מיני מקומות.

לכן, הייתי רוצה מאוד שהממשלה תעסוק לפחות בשני הדברים האלה יחד, כדי שלא נהיה במצב שיהיה דיור ולא תהיה תעסוקה. אמרתי שבענין, עניין התעסוקה קודם לעניין הדיור.

על כל פנים, אין ספק שסיעתנו תדחה את כל הצעות האי-אמון ותתמוך בממשלה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפי אדרי, ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

רפאל אדרי (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא הייתי נוטל היום את רשות הדיבור אילולא נוכחתי לדעת, ששר הבינוי והשיכון החדש שולף מדי שבוע תוכניות חדשות, רעיונות חדשים. והדבר המוזר ביותר הוא שהוא לא יושב אפילו שלושה ימים

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם

— להביע אי-אמון לממשלה —

58,000 יחידות דיוור, אדוני היושב-ראש, וראו את הפלא: ב-1989 — 1990 — 115,000 עובדים בונים 20,000 יחידות דיוור. מה קורה? התשובה, אני מניח, ברורה לכולנו. אבל לא די לבקר, זו לא דרכי.

הי"ר ד' תיכון:

מה התשובה, לדעתך?

רפאל אדרי (המערך):

המחסור עד מרס הבא יהיה 70,000 יחידות דיוור — לעולים, לזוגות צעירים, ליושבי אוהלים, מה צריך לעשות? בקווים כלליים, יורשה לי, אדוני היושב-ראש, לומר, אם יש לי זמן, כי צריך לנסות לעזור גם לממשלה. אפשר לבנות דירות ב-37,000 דולר במרכז הארץ, במדינת ישראל, ב-1990, ואפשר לבנות 100,000 יחידות דיוור בתוך שנה, בתוך 15 חודש.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
פנחס 37,000 דולר בלי הקרקע.

רפאל אדרי (המערך):

בלי הקרקע.

יואש צידון (צומת):

למה לא עשיתם את זה?

רפאל אדרי (המערך):

למה לא עשיתם? אני, עבדכם הנאמן — יש פה שר לשעבר ושר נוכחי שהוא גם לשעבר וגם היום — הגשתי תוכנית לממשלה באוקטובר.

יעקב צור (המערך):

זה בלי קרקע ובלי מסים?

רפאל אדרי (המערך):

לא, לרבות מסים. מרכיב המסים במחיר דירה הוא 37%. מחיר הקרקע נע, ציינתי, בין 38% ל-55%, תלוי איפה נמצאת הקרקע. כשאני מדבר על 37,000 דולר, אני מדבר על תיעוש הבנייה, אני מדבר על היערכות אחרת, אני מדבר על תכנון סטנדרטי, תכנון אחיד, תכנון שלא משלמים עליו בכל פעם 2,000 דולר או 2,500 דולר. ואפשר לתעש באתר ולא בבית-החרושת. לא צריך להשקיע פעמיים, לא צריך להוביל את האלמנטים לאתר. יושב-ראש הישיבה יודע ומבין, הוא גם עשה את הדברים הללו.

יואש צידון (צומת):

אני מתנצל, אבל הדובר איננו יודע מה הוא מדבר.

רפאל אדרי (המערך):

סלח לי, נראה שאתה, אדוני, לא יודע כלל כמה אתה עוסק, וחמשיך לעסוק בחקלאות שאתה לא מבין בה. בעסקים ובבנייה — — —

הי"ר ד' תיכון:

רבותי, להירגע, להירגע. אני מציע, חבר הכנסת יואש צידון, שלא תפגע בו, אתה יכול לחלוק עליו. אני עוד זוכר את המפעל לחיעוש הבנייה שאתה הצעת. זה נכון?

יואש צידון (צומת):

נכון.

רפאל אדרי (המערך):

זוה הצליח מאוד.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל מדובר על אלפים.

הי"ר ד' תיכון:

בסדר. חנה בבלי, כאשר נתנה שיעורים שעוסקים בנימוסים, טענה שאסור לחקן באמצע הנאום.

רפאל אדרי (המערך):

אבל אני מקבל את זה. מכל מלמדי השכלתי.

אני חוזר לשאלה של חבר הכנסת דיין. האם הממשלה מודעת לכך שמתוך 110,000 יחידות דיוור שהיא הולכת להפשיר, 43,000 הן במרכז הארץ, ורובן על קרקע פרטית? וכל יחידה כזאת של קרקע במרכז הארץ מחירה נע בין 20,000 ל-55,000 דולר, תלוי איפה היא ממוקמת. והאם הממשלה מודעת לכך שהמרכיב של מחיר הקרקע בדירה נע בין 38% ל-55%? ומדוע מדינת ישראל, במצבה, במצוקה שאנחנו נמצאים בה, צריכה להפשיר קרקע פרטית? עשיתי חשבון והגעתי למסקנה, שזה יעשיר בין 70 ל-80 משפחות. אבל זה מיליארדים, לא מאות מיליונים. היא הולכת לתת מיליארדים, כאשר הקרקע של המדינה שעומדים להפשיר בקריית-שמונה או בדימונה, בחצור-הגלילית, לא עולה כלום. למדינת ישראל יש די קרקע גם במרכז הארץ, והיא צריכה להפשיר רק קרקע של המדינה. 91% מהקרקעות במדינת ישראל שייכים לממשלה.

הי"ר ד' תיכון:

אבל לא במרכז הארץ.

רפאל אדרי (המערך):

גם במרכז הארץ. עשיתי בדיקה, אומנם לא יסודית — — —

הי"ר ד' תיכון:

אבל לא 91% במרכז הארץ.

רפאל אדרי (המערך):

לא. אני אומר ש-91% מהקרקע במדינת ישראל שייכים למדינת ישראל. לא אמרתי זאת לגבי מרכז הארץ. במרכז הארץ יש באפשרותה של הממשלה — כך היה עד לפני שנתיים, ועד אז ידעתי, פחות או יותר, מה יש לממשלה — להפשיר 280,000 יחידות דיוור.

האם שר הבינוי והשיכון לא מסוגל להתמודד עם הנושא כמו שצריך, לשכת שבועיים ולחנכן, ולא בכל שבוע לבוא עם תוכנית חדשה? במחילה מכבודו, כשר חדש, רציני, הוא היה צריך ללמוד מה יש במשרד הזה. אין בו הרבה, לא היה בו הרבה. במשך העשור האחרון לא הוכנה תשתית; ושלא יספור לנו סיפורים. בעשור האחרון, בסך-הכול היתה בנייה ציבורית של 60,000 יחידות, ולא של חצי מיליון כמו שמנסים לספר לנו.

הי"ר ד' תיכון:

אבל לא היה צורך.

רפאל אדרי (המערך):

לא אמרתי שהיה צורך, אבל שלא יספרו שכנו חצי מיליון או שפתרו בעיות של חצי מיליון נפש. בין השנים 1965 ל-1975 אכן נבנו 450,000 יחידות דיוור, מתוך זה 260,000 יחידות דיוור בבנייה ציבורית.

אבל, יש עוד דבר אחד שאנחנו צריכים לשים בו את הדגש: ב-1975 ענף הבנייה העסיק 85,000 עובדים ובנו

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם
להביע אי-אמון לממשלה —

שנחנה במאבק עם גורמי ההתקוממות ביהודה, בשומרון ובעזה. הם באים למשק שהיה כמיתון ופסק לצמוח, הם באים להתמוגז בציבור ישראלי הנתון בבעיות חברתיות וכלכליות קשות, כאשר הזוגות הצעירים חסרי הדיוור ושוכני האוהלים של החקופה האחרונה נושפים בעורפם, ובכל זאת הם באים אלינו בהמוניהם, כאשר אנו מבינים, כולנו, שנתוספת של מאות ואלפים על אוכלוסיית מדינת ישראל היא כבחינת ציונות צרופה, וזו אפשרות בלתי חוזרת לקדם את מדינת ישראל בשנים רבות קדימה לאחר דריכה במקום, שהיתה מנת חלקנו, לצערנו הרב, בשנים האחרונות.

חברי הכנסת, אנו מצויים בעיצומה של רעידת אדמה אדירה. לא רק האדמה רועדת אלא גם אמות הספים נעות. עלות הקליטה של רבע מיליון עולים היא קרוב ל-22 מיליארד דולר, שהם יותר ממחצית התוצר הלאומי של המדינה הקטנה הזאת. ובמקום להתאחד, במקום להתלכד, להיות לאגודה אחת, לחסיכה אחת, לדאוג ליצירת מקומות עבודה, לפרנסה, לדאוג לעלייה ולקליטתה, הרי אנו עוסקים בקטנות, באי-אמון שאין לו מקום ואין בו צורך, והוא פוגע במורל של העולים.

בל נשכת, חברי הכנסת, שזה ציבור טוב המוכן לעבוד ואיננו כוחל בעיסוק כלשהו. צריך לזכור את התמונות של הרופאה העובדת כחדרנית או של מהנדסים המחזיקים כמטאטא ועוסקים בניקוי רחובות, תמונות שפורסמו בעיתונות הישראלית, והן מדברות בעד עצמן. זהו ציבור העשוי לגרום לשינויים חברתיים חיוביים כל-כך במדינת ישראל. זהו ציבור, שקבלת הפנים שבה הוא נתקבל עושה לו טוב יותר מאשר מתן שקל אחד או דולר אחד.

אליהו בן-מנחם (המערך):

למה אתה מתכוון כשאתה אומר "שינויים חברתיים חיוביים"? מה זה "שינויים חברתיים חיוביים"?

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
ובמה אתם עוסקים, חברי הכנסת ממפלגת המערך?
באי-אמון, שאין לו מקום ואין בו צורך.

ולבעלי הזיכרון הקצר נזכיר את כתבת הטלוויזיה על קליטתן של משפחות בלומי הצפונית, כאשר בינן לבין התושבים המקומיים אין כמעט כלום מבחינה חברתית, תרבותית ועדתית. ובכל זאת, כאשר נפגשה המשפחה מרוסיה עם אחת המשפחות מארצות המגרב, הרי החוס שבו נתקבלו העולים החדשים כאילו דחק והשכיח את כל הבעיות ואת כל האי-הבנות.

אבל אתם, חברים, היושבים מימין, אבל בשמאל, אתם עוסקים בקטנות במקום לעסוק בגדולות. במקום הסכמה לאומית רחבה שצריכה להיות, אתם עוסקים בניסיונות להכות את הממשלה, שאך אתמול הייתם חלק ממנה —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אתה רוצה גם להקשיב, או שקיבלת דף ואתה קורא ממנו כמו בוכה?

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
— — — שאך אתמול הייתם שותפים להחלטותיה, שאך אתמול נציגכם החזיקו בקופתה, מחד גיסא, ובקרעוניה מאידך גיסא. קרי, האוצר היה בידכם ומינהל מקרקעי ישראל היה בידכם.

יותר משיש להצטער על כך, שבכך עוסקים אתם ומעסיקים בכך את כנסת ישראל, דומני שיש לרחם קצת על

לפחות אני יכול לדבר בשם 220,000 יחידות דיור, שהייתי מעורב בבנייתן, לא בדיבורים, לא בהצהרות, לא בשיבויות ועדות חקלאיות, ישיבות סרק, אלא במעשים ובהוכחות וברווחות. כל הדיבורים הללו מקומם אינו כאן, אולי במקום אחר.

אני מבין שאני לא יכול להציג את התוכנית. אבל חשבתי, אולי גם אני יכול לתרום משהו, כדי שהממשלה הזאת תחדל מההצהרות, תפסיק את הדיבורים, ישר הבינוי והשיכון הנוכחי יתחיל להתייחס ביתר רצינות גם לציבור ולא יוליך שולל את יושבי האוהלים והעולים, אנשים קשיי-יום, בהכטחות ובדיבורים.

מאחר שזמני מוגבל, אמרתי את מה שאמרתי בקשר לעלותה של יחידת דיור, ואפשר לעשות את זה. נכון שצריך לתכנן, צריך להיערך, צריך גם שיטות אחרות ולא שיטות מיושנות.

ומהטעמים הללו, אדוני היושב-ראש, אין לי ברירה אלא להצביע אי-אמון בממשלה. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת פנחס גולדשטיין — עשר דקות. ואחריו — חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המערך בדמוקרטיה הישראלית בין קואליציה לאופוזיציה יוצר לעתים בעיות, אשר המרכיב שבהן היא, חבר הכנסת אדרי, אובדן זיכרון. היום נוכחנו לדעת כי קיים מצב שבו גוף פוליטי, שהיה עד לפני חודשים מספר שותף בכיר לכל מה שהיה ומה שקרה במדינת ישראל, שכח באורח מוחלט את שהיה ונכנס למצב של שכחה, אובדן זיכרון, ממש "קומה".

חברי הכנסת, רק לפני חודשים מספר היה המערך שותף בכיר בממשלה, ואילו היום הוא בא ומבקש להביע אי-אמון בממשלה ובקווי היסוד שלה בנושאים מרכזיים הקשורים בדיוור, בעלייה ובקליטתה, במציאת מקורות תעסוקה לעולים. אלו הם, חבר הכנסת אדרי, ידידי הטוב, שדיבר לפני, נושאים שלא השתנו מהממשלה שהוקמה לאחר הבחירות לכנסת השמינית-עשרה, שבה הייתם שותפים בכירים. ומכיוון שכך, אין מקום, לדעתי, להצעת אי-אמון בממשלה. אדוני היושב-ראש, להצעה הזאת אין הצדקה, אין מקום ואין בסיס, והיא רחוקה מאמת המידה שצריכים לנהוג בהן במדינתנו ביחסים שבין קואליציה ובין אופוזיציה.

על מדינת ישראל כעברת היום מהפכה, שתלך ותגבר ותגיע לממדים שהם כמעט בלתי נתפסים גם במושגים של הגדולות במדינות תבל. היה מי שטען ש-200,000 עולים לשה במדינת ישראל, יחסית לגודל המשק, הם כ-30 מיליון מהגרים בשנה לארצות-הברית הגדולה, וקליטת חצי מיליון עולים בישראל שוות ערך היא, מבחינת הנטל הכלכלי היחסי, לקליטת 75 מיליון מהגרים על אדמת ארצות-הברית. איוו התרוצצות כלכלית, פוליטית וחברתית הייתה מתרחשת בווינגטון לו היו צריכים לקלוט שם עולים במספרים כה גדולים; אילו מאות ואלפים, ילדים, גברים, נשים וזקנים היו באים אליה ומוכנים להסתגל לכל התנאים ולכל הדרישות של ארץ האפשרויות הכלכליות מוגבלות.

ואילו העולים הבאים אלינו מברית-המועצות אינם באים, לפחות חלקם, בשמחה ובששון. הם באים מחברה מאובנת, שמרנית ומתפוררת למדינה שמשאביה מתוחים עד הקצה.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

סררי בראשית ותשפ"ע על המדינה הקטנה הזאת, השוכנת לחופו של הים-התיכון, באורח משמעותי. תוצאות השפעה זו ייראו כמשך עשרות שנים. בעיקר אם נצליח במשימה, וגם אם לא נצליח במשימה זו, חס וחלילה.

לצערי, רבים במדינה הזאת ניצלו את התקופה האחרונה להתעשרות קלה, פגעו בעשירונים התחתונים של החברה, שמצאו עצמם חסרי דיוור ושוכני אוהלים. זוהי תופעה פסולה, וצריך לעשות הכול כדי שהיא תיפסק, ובכל דרך שהיא.

לצערי, יש גם מי שתופסים טרמפ על גבם של החלכאים והנדכאים, ומנסים לשחות בבריכת הרמעות של אלה המצויים בתחתית הסולם הכלכלי, וחבל.

לכן חייבים אזרחי מדינת ישראל וחברי הכית להתלכד ולעשות הכול כדי שהעולה החדש ימצא את ביתו בישראל, למצוא פתרון נאות למשפחות חסרות הדיוור ולמשותרי צ"ה, ולאו הן, לכל הדעות, משימות חשובות כל כך, עד שצריך להניח למחלוקת ולא להתעסק בקטנות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאלה שישבו בממשלה והיו חלק ממנה זהו יום עצוב, שהרי הם נושאים באחריות לכל אותם נושאים שבעניינם דיברו היום מעל בימת הכנסת נציגיהם. למפלגות שיש הצדקה, על בסיס הדמוקרטיה הצרופה, להצעת האי-אמון שלהן, שהרי לא שירתו בכנסת השתיים-עשרה בממשלה, לאלה ולא לה יש לומר: לא עת למחלוקת היא, לא זמן לאי-אמון. כאשר ילך העם לכחירות, ואני מעריך שזה יקרה בנובמבר 1992, ייוכרו לרעה כל אלה שהצביעו היום אי-אמון בממשלה ופגעו במורל הלאומי, וחבל על כך.

לא שאני מצר על כך מבחינה פוליטית, אלא שאני מאמין שיש זמנים שבהם עם צריך להתלכד ולפעול כמשותף. אני מאמין שזו אחת התקופות ואחת השעות שבהן חייב להיות איחוד לאומי, ולו רק בנקודות שעליהן דנו היום.

אילו ניתן הרבר בידי, הייתי קורא לכם לרדת מהאי-אמון. ההצעה איננה בזמן ואיננה במקום. אך משום שאני יודע שקשה יהיה לשכנע אתכם, אני מציע לדחות את הצעת האי-אמון בממשלה ולחמוק בממשלה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, עשר דקות, ואחריה — חבר הכנסת גרשון שפט.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת גולדשטיין ביקש רחמים על הממשלה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): לא רחמים.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני הקשבת בלי שמישהו פירש את דבריי, והבנתי שאתה מבקש רחמים על הממשלה, מכיוון שפנית לאופוזיציה שתואיל להוריד את הצעות האי-אמון שלה, לאור הנסיבות כפי שתיארת אותן.

הבקשה של חבר הכנסת גולדשטיין מזכירה את הסיפור על אותו בן שרצח את אביו, ולאחר מכן בא לכנות בפני השופט שהוא יתום. כלומר, הממשלה נושאת באחריות לכל המצב החמור שקיים, לכל המשבר החברתי, לכל הכישלון הקולוסלי בתחום הדיוור, היא אחראית לקיצוץ האכזרי

אלה שאצה להם הדרך. שהרי הממשלה הזאת הוקמה רק עתה, רק לפני שבועות מספר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה מפריע לחבר הכנסת שחל. תאמין לי שאתה מפריע לחבר הכנסת שחל.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): אני מסכים עם היושב-ראש, שהרי חבר הכנסת שחל נכנס במיוחד כדי להקשיב לדברי.

לא על נושא זה תהיה תפארתכם. אין לי כל ספק, שבכוד כמה שבועות וחודשים חצטערו על שהגשמתם הצעת אי-אמון בממשלה בנושאים אלה, אפילו היה זה בבחינת מס שפתיים או ניסיון שלא לפגור אחרי מפלגות קטנות בבית הזה, שלפחות להן יש הצדקה להצעתן, שהרי הן לא שירתו בממשלה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו זקוקים לתוכנית חירום. אנו זקוקים למאמץ לאומי מן הדרגה הראשונה. אנו זקוקים למאמץ אדיר של כל עם ישראל בארץ ובחוץ-לארץ. הזעזוע של קליטת העלייה הענקית הזאת מרוסיה, כשמצטרפת אליה העלייה מאתיופיה, מדרום אמריקה ומארצות אחרות — משימה זו לא תוכל להתבצע אם כל שדרות העם מהעיר, הכפר, המושב, הקיבוץ ועיריית הפיתוח, לא ייקחו בה חלק ולא יהיו בה שותפות מלאות.

לא צריכות להיות כאן, ידידי חבר הכנסת אלי בן-מנחם, קראליציה ואופוזיציה; לא צריכות להיות, אין כאן מתנגדים לעלייה או למציאת מקורות פרנסה לעולים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

תזכיר גם את יושבי המעברות של היום.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בן-מנחם.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): הגיעה העת להבין שבעת כזאת, כבעת מלחמה, צריכים להתלכד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת חייבים להביא לעסקת חבילה לאומית כאשר אתם, קרי המערך ושאר המפלגות הציוניות, הם חלק מעסקה זו: לא רק ממשלה — ממשלה, הסתדרות ומעסיקים וכל אלה שהארץ הזו יקרה להם, והעלייה הזאת והזוגות הצעירים ושוכני האוהלים יקרים להם. הם יקרים לכולנו באותה מידה. זו עסקה כוללת וסוחפת של כל העם היהודי, ככל אתר ואחר. שהרי אם חס וחלילה, אם חס וחלילה ירגישו העולים שהם אינם רצויים — אני מודע לכך שחלק מהעולים אולי אינם יהודים במאת האחוזים, אבל אסור היום לגעת בנושא זה בידים לא נקיות. צריך לפתור בעיה זו בשכל ובשקט ולא בצעקה, וככל שיבינו זאת כולם כן ייטב.

אני חוזר ואומר, אדוני היושב-ראש, שאם חס וחלילה יחשבו העולים שהם אינם רצויים, יתחילו לצאת המכתבים הראשונים לברית-המועצות, שיביאו זאת לידיעתם של אלה המחכים לעלייה, והגל הטוב הזה יכול להשתנות ולשנות כיוון. שונאי ישראל באזור ובמקומות אחרים מחכים לכך. גם ארגונים יהודיים המצוינים בנתחי תקציב שונים בארצות-הברית לא יעמדו מן הצד.

אנו בעיצומה של רעידת אדמה, רעידת אדמה שתשנה

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

מוסר דין-וחשבון, כי עכשיו לא נוח לו למסור זאת. על התוכנית ההרסנית הזאת של יישוב השטחים ושל היישוב לאורך ואדי-עארה, שמטרתה לעורר מרינים, לעורר סכסוכים — על התוכנית הזאת אנחנו חייבים להביע אי-אמון.

שר האוצר הציע כאן בכנסת קיצוץ שווה בכל המשרדים. הקיצוץ הראשון שמהירו לעשות, עוד לפני שאושרה כאן ההצעה של התקציב הנוסף, היה, כידוע, ביטול הסוכסידה ללחם וביטול יום חינוך ארוך. הלובי הצבאי — — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גם למוסדות דת. תגידו את זה, מה יש?

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון, הוא קיצוץ בהרבה מאוד תחומים אחרים. אבל אני חושבת שאם, שזכיתם בהרבה מאוד כספים ייחודיים, אין לכם כל כך על מה להתלונן.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בכמה מיליארדים וכו' הקיצוצים?

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אנחנו לא עושים עכשיו חשבון של כל מי שזכה.

הלובי הצבאי שקיים בכנסת ומחוצה לה יצא למלחמה נגד הקיצוץ בתקציב הצבאי. אני חושבת שאם יימצאו בקרב סיעות האופוזיציה, המערך, ר"צ או סיעות אחרות כאלה שיתמכו כתביעה הזאת של הלובי הצבאי, הם יוכיחו שהדרישה שלהם לאי-אמון בממשלה היא בעצם דרישה חלולה, דרישה ריקה מתוכן. מי שמתנגד לקיצוץ גדול ומשמעותי בתקציב הצבאי, לביטול ההוצאות להתנחלויות ולדיכוי האנטיפאדה לא יכול מבחינה מוסרית לבוא לכנסת ולהתעטף בדגל הדאגה לחסרי דיור, למוכטלים ולמקבלי הקצבות. יש היום תשובה מוסרית ויש תשובה כלכלית, יש תשובה חברתית ויש תשובה מדינית למדיניות של הממשלה הקיימת. התשובה המוסרית, או אחת התשובות המוסריות, היא לסרבות של אותם חיללים בשירות סדיר ובמילואים, שאינם מוכנים ליטול חלק בדיכוי האנטיפאדה. זוהי תשובה מצפונית, כנה ואמיתית לסרבות של הממשלה, לסרבות שלה לשלום, לסרבות שלה להידברות, לסרבות שממטטת את ישראל גם מבחינה חברתית. לכן ראויים סרבני הכיבוש, המשלמים אישית את מחיר הנאמנות שלהם לערכים ההומניים, להוקרתם של כל שוחרי השלום.

אפשר לומר, שבמאבק נגד האטימות החברתית ונגד סרבנות השלום של הממשלה עומדים זה לצד זה הסיורב לשרת בשטחים והדרישה לקיצוץ בתקציב הצבאי כתביעה חברתית-מוסרית עליונה לסדר עדיפויות שונה. מי שמתנגד למאבק הזה על כל השלכותיו, גם אם הוא יושב על ספסלי האופוזיציה, לא יכול היום בלב שקט וביד נקייה לבוא כאן ולהציע אי-אמון.

אני רוצה לומר, שיש היום אפשרות בישראל לתת פתרונות, אבל לא במדיניות הקיימת. הממשלה אינה יודעת, צריך לומר את האמת, מניין יילקחו הכספים לכל תוכניותיה, מכיוון שהיא לא מוכנה לשנות את מדיניותה היסודית. ומכיוון שאינה מוכנה לשנות את מדיניותה היסודית, אין לה כסף לא לבנייה, לא לעולים ולא לתושבי הארץ. אין לה כסף לא לפתרון מצוקת המוכטלים ולא כדי לעזור למפעלים העומדים להיסגר. לממשלה אין כסף, גם משום שאינה מוכנה לעמוד מול הציבור הישראלי ולתת דין-וחשבון על ההפליה לטובה שהיא עושה כלפי המעבידים ועל ההפליה לרעה שהיא עושה כלפי הפועלים והמוכטלים.

סובסידיות, ואחר-כך היא באה לכאן ומבקשת רחמים מהאופוזיציה על עצם קיומה ושלטתה.

אני באה ללמד סניגוריה על אחריותו של המערך להרבה עוולות שהיו ולמצב החמור שקיים. אבל אני רוצה לשבח את החלטת המערך להגיש הצעת אי-אמון, כי כבר נוצר הרושם בציבור, שאולי המערך נמצא בחוץ אבל מרגיש בפנים. וטוב שהמערך יהיה בחוץ וירגיש בחוץ.

חברי הכנסת, בשכונות האחרונות שוטפים את אוזניו יום-יום בהודעות על סכנת מלחמה המתרגשת ובאה. הרמטכ"ל, רב-אלוף שומרון, אמר אתמול, לפי מה שכתוב בעיתונים, שהערכת אגף המודיעין של צה"ל היא כי סיכויי המלחמה בשנים הקרובות הולכים וגוברים. יש מי שרוצה לתלות את קולר האשמה לסכנת המלחמה בכלי המלחמה עצמם, שהפיתוח שלהם מקנה להם לא רק תחכום וגבר אלא גם כוח הרס איום. אבל לא הכלים אשמים בסכנה.

בעובדה שאנחנו עדיין נמצאים במצב שבו סיכויי המלחמה גדלים אשמה מדיניות הממשלה. שר החוץ, דוד לוי, הוזמן לארצות-הברית. אבל כפי ששמענו ממנו היום, הוא יבא עמו לארצות-הברית מדיניות לאווים שכבר מזמן העלתה עובש, הוא יביא אתו מדיניות שנשענת על דיכוי אלים של האנטיפאדה ועל סיורב דבר עם הפלסטינים, עם נציגותם, אש"ף.

אפילו הממונה על המזרח התיכון במשרד החוץ האמריקני, ג'ון קלי, אמר אתמול כי מאחר שלישראלים צעירים — הוא כנראה צופה בטלוויזיה — אין איפה לגור, יש סכנה, כך אמר המומחה האמריקני, שהם לכו לשטחים כי הממשלה מעוררת זאת. והממשלה הזאת, כמו קודמותיה, ואולי אפילו יותר מקודמותיה, מעוררת את ההתנחלויות. כל ההכחות כלפי חוץ אין להן שום ביסוס במציאות בשטח.

עובדה היא, שממשיכה תנופת ההתיישבות, כפי שהיא מכונה; עובדה היא, שניתנים תנאים בלתי רגילים, נוחים, למי שבחר לגור שם; ועובדה היא, שזה מהווה פיתוי; ועובדה היא, שהממשלה מעוניינת בהגדלת ההתנחלויות.

אני רוצה להזהיר מפני האשליה הדמוגרפית, האומרת שתוספת מתנחלים בשטחים תשנה את הפתרון היחיד האפשרי, שהוא שתי מדינות, שהוא פינוי השטחים הכבושים. המתנחלים רק יוצרים קבשולים נוספים, הם יוצרים רקע לעימותים נוספים, הם יוצרים תנאים לקורבנות נוספים.

לממשלה הזאת יש גם תוכנית חמורה נוספת, התוכנית של ההתיישבות לאורך ואדי-עארה, ושילוב של שני הדברים הללו הוא מסוכן מאוד. שר השיכון מנופף בתוכניות רבות מאוד. מספרים נורקים רק ברבבות. מה שנופל מרכבה כלל לא עולה על סדר-היום.

אבל למזכ"ל מועצת יש"ע, אורי אריאל, יש דעה אחרת על השר שרון. מזכ"ל זה של מועצת המתנחלים סבור, שתעודת הביטוח לביצוע בשטח היא דווקא השר אריאל שרון, עכשיו שר הבינוי והשיכון. לדעתו, שרון כבר הוכיח את עצמו כשר החקלאות כאשר הוא פרס 100 יישובים ברחבי השטחים. ועכשיו, על רקע המצב המדיני והתלות הישראלית בסיוע כספי לקליטת העולים, אומר אורי אריאל, יבצע שרון את המדיניות של ויצמן, כך הוא חושב, מלפני 11 שנה. יהיה עיכוי לא של שש ערים, כפי שאמר כנראה ויצמן, אלא של 140 יישובים.

זאת היא התוכנית האמיתית של שרון, שעליה הוא לא

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אש"ף יפתור את הבעיה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
פשוט מאוד, אני רואה שלא מתייחסים לנאום שלה, אז אני רוצה לעשות את הנאום שלה למעניין.

היו"ר ד' תיכון:

כסדר. היא כבר סיימה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מודה מאוד לחבר הכנסת דיין על תשומת לבו.

אני רוצה לסיים ולומר, שהממשלה הנוכחית ממשיכה את המדיניות של קודמותיה. היא ממשיכה את המדיניות הזאת, אבל במהדרה גרועה יותר. למהדרה הגרועה יותר הזאת יש מחיר אנושי וחברתי כבד מאוד.

אתמול הייתי בהפגנה של מחוסרי הדיור. הייאוש ניכר מפניהם — לייאוש הזה אחראית הממשלה. אם אנחנו עדים היום לדברים מחרידים, של אנשים המנסים להתאבד — לכך אחראית הממשלה. ואם אנחנו עדים היום למצבים חמורים מאוד בעיירות פיתוח, ביישובים ערביים ובשכונות עוני — לכך אחראית הממשלה, ממשלה האחראית לכל האסונות הללו אינה צריכה להמשיך לשלוט, ואני מקווה שהיא תופל.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — לחבר הכנסת יואש צידון.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אנחנו צריכים לפתור את הבעיה, ולא אש"ף. אבל אתה לא יכול לפתור בעיה אם אתה רוצה לדבר עם עצמך. אחד האסונות של הממשלה הזאת הוא שהיא עומדת מול הראי ומדברת אל עצמה, במקום לדבר אל העם שיושב בשטחים, אל העם הפלשתיני, עם נציגיו. כל מי שניסה אי-פעם לפתור סכסוך בין שני עמים יודע ששני העמים חייבים לדבר. כל עם צריך לקבוע את נציגיו. אזרחי ישראל קבעו את נציגיהם בבחירות. לעם הפלשתיני יש נציגות המוכרת על-ידי כל מדינות העולם כמעט ועל-ידי האומות-המאוחדות. לא יקרה למדינת ישראל שום דבר רע, אלא רק תצמח לה טובה מהמשא-ומתן הזה. מי שלא רוצה לעשות את זה, מי שמשלה את העם בישראל שאפשר להניף הלאה את דגל ההתנחלויות ודיכוי האינתיפאדה ולנופף בסממאות ריקות מתוכן של שלום, ולחשוב שעל-ידי כך ייפתר משוה — באיזה מקום גם משלה את עצמו. הגיע הזמן שפשוט נתנער מן האשליות האלה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שלמה דיין, כל קריאת ביניים שלך מאריכה את הנאום של חברת הכנסת גוז'נסקי בשתי דקות.

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מס' 23, הצעת ועדת הכנסת; ומטעם הממשלה — הצעת חוק לחיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 24), התש"ן — 1990.

עוד הונחו על שולחן הכנסת — החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן — 1990; וכן מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: משטר חירום במשק המים. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

היו"ר ד' תיכון:

לפני כן, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

וכן לקריאה ראשונה — הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון

2. הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם

להביע אי-אמון לממשלה בשל:

1. אי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה;

2. חוסר האונים של הממשלה בתחום החברתי ובתחום הכלכלי;

3. מדיניותה בתחום המדיני והכלכלי;

4. הקפאת תהליך השלום ואי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה, הדיור והתעסוקה

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו חוזרים לדיון בהצעות האי-אמון לממשלה. חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש משר האוצר לחזור ולקבוע שקליטת העלייה היא פרויקט לאומי חסר תקדים, וככזה יש צורך לבצע אותו במרחב הפרלמנטרי מקיר

אל קיר. אני מיעץ לשר, שבעניינים העיקריים הנוגעים לקליטה, ישתף את נציגי האופוזיציה, וכיחד אתם יפעל בארץ ובחוץ-לארץ. הן לגיוס כספים והן להסכמה על מירב ההוצאות הכרוכות בכך. אני מקווה שחילוקי הדעות בין שר האוצר לבין שר השיכון ייושבו בישיבת הממשלה מחר, כשהפשרה המאוזנת ביניהם תהיה הפתרון המעשי, ואז נשתף בפתרון גם את נציגי האופוזיציה המעוניינים בכך.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

היור"ר ד' תיכון:

במחזה הזה כבר היינו. זה עלה יותר. לא רק שזה לא הוזיל את הבנייה, זה גרם להתייקרות ולפיצויים.

גרשון שפט (התחיה):

אני עוד לא יודע. לכן יש מוסדות מקצועיים, גם הטכניון, גם מוסדות של משרד השיכון שיכולים לבדוק אם האנשים בסדר או לא. אני לא אומר לקחת חתול בשק ולתת להם 500 יחידות דיו. אבל אפשר להזיל את הבנייה. את זה אומרים רבים, מפני שהזילת הבנייה היא הפתרון האמיתי, ולא הגדלת המשכנתאות. אם משך הבנייה יקטן למחצית, ובתוך חצי שנה או שבעה חודשים או שמונה חודשים יבנו את הבתים, רק הפרשי הריבית יהיו סכום לא קטן, וכן מחירי הקרקעות וכל מה ששייך למדיניות הבנייה לקרקעות לא מנהלתי ישראל. לדעתי, המדיניות צריכה לבוא היום לקראת העובדה שבונים. צריך להוריד את המחירים, וכדי להוריד את המחירים — גם המינהל צריך לתת את תרומתו.

אני יודע שיש אנשים שמוכנים לבנות זול יותר וטוב. אנחנו בכלל לא צריכים, לא את הבנייה הזמנית ולא את הבנייה הקבועה, אם היא לא טובה. אבל יש לתת את הדעת על כך, שאותו שיכון שאנחנו רוצים מנהלתי היום — רבים כמותו, ושיכון, כפי שנאמר כאן לא פעם אחת ולא פעמיים, אינו 10,000 יחידות דיו, אלא המספר יכול להתקרב בשנתיים ל-100,000 יחידות דיו, אם לא יותר. אם כן, שיכון כזה — גם קבלנים מקומיים, שהיו רגילים לבנות 20,000 יחידות דיו בשנה, כשנים האחרונות, גם הם לבד לא יוכלו לבצע זאת. אם נבנה בשיטות חדשות שיאפשרו לקחת גם פועלים לא מקצועיים, שאחרי חודש-חודשיים ילמדו את העבודה ויחליפו את הפועלים שיש היום, אני חושב שאם נעסוק בזה, גם נתרום לעבודה יהודית בבנין, גם נחיש את הבנייה, גם נוזיל אותה, והדבר הזה אפשרי.

לכן, אני פונה שוב גם לשר השיכון וגם לשר האוצר, לשניהם, שילכו בדרך הזאת כדי לייעל, לשכלל ולזרז וגם להזיל את הבנייה. זוהי התשובה האמיתית גם לזוגות הצעירים, לגבי עניין המשכנתאות. אם תזול הבנייה בשליש לעומת עלותה היום, יהיה בזה משום אפשרות לזוג צעיר ולזוג עולים גם לחתום על המשכנתה וגם לשלם אותה לאחר מכן.

לכן, אני פונה לממשלה כולה ולשני השרים במיוחד, לתכנן את השיכון כך שיתבצע מהר, ויהיה זול ואפשרי לכל נפש.

היור"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת גרשון שפט. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

יואש צידון (צומת):

כבוד היושב ראש, כבוד השר, עמיתי חברי הכנסת, שוב הצעת אי-אמון, שוב בזבוז זמן עבודה יקר. שוב קם האיש אשר היה במשך שנה-יחצי המכשול העיקרי לפיתוח המשק ולבנייה לעולים, איש התקציב המגוון שהובא בפנינו כפתח שנת התקציב הזה — קם ומאשים את עמיתו למחדל מן העבר.

כשכא חבר הכנסת צוקר וטוען כנגד הממשלה, אפשר לומר לזכותו כי הוא איננו אלא חוזר, ולצערי במידה רבה של צדק, על דברים שאמר במשך השנה-יחצי האחרונה.

אבל שר האוצר לשעבר, שמעון פרס, אמר בנאום התקציב שלו, ואני מצטט מהזיכרון: קמה זעקה רבה על שלא נעמוד

דוגמה נוספת היא תקציב הביטחון: ראינו היום בוועדה המשותפת לתקציב הביטחון, כי הרוב הגדול של החברים לא תומך בקיצוץ של 80 מיליון שקל מתקציב הביטחון. אני פונה לשר האוצר לשקול מחדש קיצוץ זה. דווקא נוכח האיומים של רודן עירק והתנהגותו של אש"ף והמלחמה באנתיפאדה, יש משנה חשיבות להיערכותו הנכונה של צה"ל.

אני שמח ששר האוצר חזר בו מייקור הלחם עליידי פיצוי השכבות החלשות, ואני מקווה שלא תוסר הסובסידיה לחלב, כדי לאפשר חתונן ומניעת בזבוז של משאבים כלכליים.

לעניין התעסוקה — עדיין לא ראינו את תוכניות האוצר בשטח חשוב וחיוני זה. יש לעזור למפעלים הקיימים, המבוססים והעוסקים בייצוא, לגדול, לקלוט פועלים נוספים, להגדיל הייצוא, וכמובן יש להקדיש לעניין זה את המשאבים המתאימים למחקר ולפיתוח שייתן תעסוקה גם לעולים מדענים. זה במישור הממשלתי, הפרלמנטרי.

אשר לציבור — יש לכולנו תחושה שיש השתתפות בלב. ראינו איך הציבור הישראלי מוכן לקלוט את העלייה, אבל עדיין אין השתתפות בכיס. התוכנית שהביא שר האוצר איננה כזו שיכולה לסחוף אחריה את הציבור הרחב. יש לנו יעד של עלייה, והנה, הציבור צריך להירתם למשימה. אני מצטער על שאין בתוכנית הזו החזון שהיה צריך להיות, ואני מקווה ששר האוצר יעשה זאת בימים הקרובים.

לעניין הבנייה — אני חושב שעניין זה הוא קריטי היום. אינני חושב ששר האוצר צודק כשהוא מניח, שעד לסוף שנת 1991 לא יהיה צורך במכונים זמניים. אנחנו יודעים שחלקיך בניית יחידות דיו אינו מהיום למחר. יש תכנון, יש מכרזים, יש קבלנים שונים, ועד שהיחידות האלה תהיינה גמורות, אנחנו צריכים לתת פתרון ל-200,000 איש. בכללם אותם חסרי דיו, שבהזדמנות זו אנחנו חייבים לפתור גם את בעיותיהם. יכול להיות, שאילו העלייה העניין הזה לא היה חריף כמו שהוא היום, אבל הוא קיים, והיום אנחנו צריכים לתת את הדעת גם לפתרון בעיית הזוגות הצעירים, החיילים המשוחררים. ואני לא מדבר על אלה שעוברים ממקום למקום ומסיתים; אני מדבר על האמיתיים. על אלו יש לתת את הדעת ולתת גם להם פתרון.

אם כן — פתרון ל-200,000 איש. אי-אפשר לבוא ולומר, שיתחילו עכשיו לבנות ונראה מה יהיה. לכן, נראה לי שצריך לעשות משהו בעניין השיכון הזמני. אנחנו יודעים ששיכון זמני הוא דבר לא טוב. טוב יותר שיכון קבע. אבל מה לעשות, והעולים אינם מחכים לנו. אני שמח מאוד שמכל האנשים האחרים בממשלה, לא היה איש שהלך כעקבות מאמרים מסוימים בעיתון ואמר שצריך להאט את קצב העלייה. לא היה איש אחראי בממשלה שאמר זאת, ואני שמח שזה נאמר רק בעיתונים ולא בממשלה. לכן, אם באמת רוצים להגיע לפתרונות, חייבים להביא בחשבון גם פתרונות זמניים.

אשר לבנייה עצמה, צריך לעשות את כל המאמצים כדי להזיל אותה. דיברתי עם שר השיכון הקודם, עם שר השיכון הנוכחי ועם שר האוצר. זוג צעיר ישראלי, או זוג עולים, לא יוכל, גם אם נגדיל להם את המשכנתאות, להשלים במשך הזמן את הסכומים שהדירות הללו עולות. אנחנו חייבים להזיל את הבנייה. אפשר לעשות זאת על-ידי שימוש בשיטות חדשות, אם אלה אינן כנמצא בארץ, אנחנו חייבים לייבא אותן. יש קבלנים שמוכנים להציע שיטות בנייה, שלפיהן אפשר לגמור בית בחצי שנה ולא בשנה ולא בשנה-יחצי. מדוע לא נביא את האנשים לכאן והם יבנו? ניתן להם לניסיון 500 יחידות, 1,000 יחידות דיו.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ז

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם — להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' תיכון:

תודה על שעמדת בלוח הזמנים, ואולי גם יותר מזה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו — לחבר הכנסת עבד-אללה דראושה; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מיכאל איתן; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, שהוא אחרון הנואמים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנוכחים, אכן קשה או בלתי אפשרי שיהיה אמון בממשלה הזאת, ולא דווקא בשל הסיבות שנקבו המציעים.

הממשלה הזאת, שקראנו לה "ממשלה לאומית", איננה לאומית כלל ועיקר, וספק אם היא ממשלה. במשך החודשים שחלפו מאז כינונה היא איננה חזלה מלהוכיח לנו זאת.

על שלושה פשעי הממשלה ועל ארבעה לא נשיבנה: על חטאי המחדלים הלאומיים — בחוסר ההיערכות לקליטת העלייה, בהמשך ההפסקה בתנופת ההתיישבות ביהודה, בשומרון ובעזה; ועל חטאי המדיניים — בהשמעת גמגומים לעבר וושינגטון, איתותים מסוכנים לדמשק והזמנת האו"ם לביקורת ביהודה, בשומרון ובעזה; ועל חטאי הביטחוניים — בטיפול האומלל באינתיפאדה, בהפקרת מורח-ירושלים לשליטת פרחי אש"ף, ועל שהיא מאפשרת לטרור להלך כערינו וכחופינו, בקיצוצים מדאגים כתקציב הביטחון; ועל חטאי הכלכליים והחברתיים — באכזבה גוברת, בייקור הלחם, במחול השיכון למחוסרי הדירות.

בשל כל אחד מאלה — צריכה הממשלה הזאת לזכות באי-אמון, ובשל כולם יחד — עליה לעבור מן העולם. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אמרת תודה לחבר הכנסת צידון, שעמד במסגרת הזמן —

—

היו"ר ד' תיכון:

תודה על מה שאמרת ועל הצורה שבה אמרת את דבריך.

חבר הכנסת דראושה איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן איננו. חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר איננו. תם הדיון. אני מבקש לצלצל להצבעה. הפסקה לחמש דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה הפסקה?

היו"ר ד' תיכון:

אני מצטער, אתה לא היית. הדיון הסתיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

כתוב על הלוח האלקטרוני שרשות הדיבור לחבר הכנסת זאבי, אחריו חבר הכנסת דראושה, ואני אחריו.

היו"ר ד' תיכון:

כתוב מה שכתוב. חבר הכנסת דראושה לא היה באולם. חבר הכנסת זאבי קיצר בדברים. חבר הכנסת בן-אליעזר לא היה באולם. לכן הדיון חס.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אתה מדבר ברצינות?

חיים רמון (המערך):

אני מציע שהממשלה תשיב.

בשיכון העולים. והנה באו 24,500 עולים — מדובר על שנת 1989 — ושיכנו את כולם. מה אפוא הזעקה?

בהמשך אותו נאום אמר שר האוצר דאז בקשר למדד: המדד השנתי עלה ב-20.7%, זה הרבה מעל הצפוי. תרומה מופרזת של 5.7% תרמה להתייקרות המפתיעה של מחירי הדירות.

איזו אחיזת עיניים. מה מפתיע אם המחיר עולה כאשר מלאי הדירות הולך ואוזל? חוקי היצע וביקוש. שהאנכרוניסטים מסרבים להכיר בהם.

אני קובע, כי חבר הכנסת שמעון פרס הוא האדם האחרון בין חברי הכנסת הרשאי להציע אי-אמון לממשלה בנושא קליטת העלייה. הוא היה שותף בכיר למחדל.

כעת לעניין עצמו. אני מברך את שר האוצר ומאחל לו הצלחה במימוש נכסי המדינה החלויים על צווארנו כאבן ריחיים תחת לתרום תרומה נכבדה ביותר.

מי שחושב שקליטתו של עולה, מחירה פחות מ-30,000 דולר — משלה את עצמו ואת הציבור. מקום עבודה זול עולה 50,000 דולר. דירה ממוצעת זולה עולה 50,000 דולר. 100,000 דולר לקליטת משפחה, על בסיס עובד אחד בה. משפחה ממוצעת של עולים מהאימפריה הרוסית, ז"ל, מונה 3.1 נפשות. 100,000 דולר ל-3.1 נפשות הם 32,258 דולר לאיש, וזאת ללא ההוצאות השוטפות של השנה הראשונה. מיליון עולים, רבותי, הם לפליארד דולר. 30 מיליארד דולר, הכניסו זאת היטב לראשיכם.

השר אריק שרון צודק כשהוא דורש את המיליארדים לשיכון, והשר יצחק מודעי צודק כשהוא קובע כי ללא פרנסה אין קיום. שניהם צודקים, ואת הסכומים יש לחבר.

היו דברים מעולם וגם יהיו, אם יהיו רצון מפוכח, מכירת נכסי מדינה ועידוד קיצוני של ייזום השקעות פרטיות. יש לשאת יזמים על כפיים: הם מניחים את מסר ההשקעה, ממציאים את הפרויקט ומוכיחים את הגיונו עד כדי לשכנע את המשקיע. הם מקימים את המפעל. אלה הם החלוצים של היום, ויש להכיר בהם כתור שכאלה. ובכן, אם היזם יקרוס, כפי שנהוג היה, תחת עול הביורוקרטיה, הוא ילך וייזום במקום אחר. ואם להשקעה ברמת סיכון מסוימת לא תהיה תשואה שווה, לפחות שווה, לתשואה שהיא עשויה להשיג במקום אחר, גם היא תתדרדר למקום אחר.

מלים יפות, פופוליות זול, דברי הבל, לא כוונים פרנסה, גם לא בתים. ישראל עוברת כיום את תהליך הגמילה, כעמיתה הכלכליים במזרח-אירופה, גמילה ממשטר כלכלי שהוכיח את כישלונו המחפיר בבית ובעולם.

כעת אני פונה לממשלה. חבר הכנסת צוקר צודק בביקורתו על תהליך קבלת ההחלטות, האטי עד כדי להחריד. כבוד ראש הממשלה והשרים בה. העולם ממשיך להסתובב, אם תחליטו או לא; העולים זורמים בינתיים, אם תחליטו או לא. אבל חשבו על החוב העצום בעיכוב קבלת ההחלטות, שלו אתם גורמים, ועל הריבית דריבית האיומה, קשה יותר מכל ריבית דריבית כספית אחרת, כי לכזבו זמן אין תמורה.

הזמן הוא אל-חוזר. הכניסו זאת לראשיכם ולתהליך החלטתכם. החליטו ועשו.

צומת תצביע אמון לממשלה.

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, זאת הצעת אי-אמון. אין מי שישב. מובן שכל שר יכול להשתתף בדיון.

רבותי, נא לשבת. חברי הכנסת לא עקבו אחרי הדיון ולכן לא צלצלו. נותרו לנו עוד שלוש דקות ולכן אנחנו ממתינים. אלא אם כן אחד השרים ירצה להשתתף בדיון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אם אין שר שמיש, אפשר להצביע עכשיו. אני שמעתי את הצלצול והגעתי בעקבותיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה יודע שאני וריו ורץ מהר. מייד כששמעתי את הצלצול התחלתי לרוץ. כמה זמן עבר, דקה אחת? יש עוד ארבע דקות. הנה נעמיד את השעון על שלוש דקות, כדי שלא יהיה ויכוח.

חברי הכנסת, שר השיכון רוצה להשיב. אבקש מכולם לשבת. בבקשה, אדוני השר.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

אדוני היושב-ראש, ברשותך אתרכו רק בנושאים שנוגעים לענייני משרדי.

אדוני היושב-ראש, אולי אני יכול לבקש את עזרתך בהרגעת הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לשבת.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדברי תשובתי אני רוצה לגעת רק בענייני משרדי. לא אגע בנושאים אחרים. כדי לאפשר לחברי, אם ירצו, לענות גם הם בתחומיהם שלהם. האזנתי לדברים שנאמרו כאן היום ורציתי לומר, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, שהממשלה הזאת המכהנת עכשיו, יש בידה לתת את התשובות הן על המצוקה החמורה של מחוסרי הדיוור והן על בעיית קליטת העלייה.

לפנינו הזדמנות היסטורית שיוצרת גם קשיים, אבל זו הזדמנות מכובדת. כמו כל העלויות שהיו לישראל, וכולנו צריכים להתאחד במטרה אחת: להיות מסוגלים, במקביל, לפתור את בעיות מחוסרי הדיוור ולתת פתרון לעולים.

הפתרונות אינם מסוג אחד. יש בעיה דחופה וקשה, וזו בעיית הדיוור. הצגתי בעניין זה תוכנית לממשלה. הממשלה דנה בכך כיום ראשון שחלף, ותמשיך ותסכם את הנושא כיום ראשון הקרוב. יש בעיות של תעסוקה. מדובר במשק שייצטרך לקלוט בשנתיים הקרובות כ-240,000 עובדים כחעשייה וכמה שכרונם, וזאת נוסף על 160,000 איש מתוך מיליון נפש העוסקים בנושאים השונים הכרוכים בכעיה זו.

בהקדם, כבר בשבוע הבא, תתחיל הוועדה שאני עומד בראשה לעסוק בענייני התעסוקה בראייה מיוחדת של נושא המדענים המגיעים לכאן. בין העולים יש אלפי מדענים, ואנחנו מעבדים עכשיו תוכנית לקליטתם בתחומי עיסוקיהם המדעיים. יש נושאים אחרים, נושאים של התערות בתוך החברה, לימוד עברית, לימוד ההיסטוריה של עם ישראל ושל ארץ-ישראל. זה מחייב מאמץ גדול. זה לא רק דיוור. זה דיוור, תעסוקה. זה מחייב היתרמות מוחלטת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש מכולם לשבת. חבר הכנסת בני בגין, אודה לך אם תשב. חבר הכנסת דן תיכון. אני מבקש מכולם לשבת.

בבקשה, אדוני השר.

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

אמיתי, שנוסף על נושא הדיוור ונוסף על נושא התעסוקה, יש עניין של קליטה חברתית. בעניין זה צריך להיות מאמץ של הכול. גם כלי התקשורת צריכים להירתם למשימה הזאת. אנחנו עכשיו במגע עם כלי התקשורת לסוגיהם השונים. צריך לאפשר תוכניות של חדשות, פרט לתוכניות בעברית ובעברית שקיימות — ברוסית, באמהרית, בספרדית. מגיעים עולים מכל המקומות. נוסף על החדשות, צריך שכלי התקשורת ילוו את נושא העלייה. אין דבר קל יותר מלצייר תמונה קודרת יום-יום. תמונה קודרת איננה מעודדת. היא איננה מעודדת עולים לבוא, והיא איננה מעודדת את אזרחי ישראל להצטרף למאמץ. אנשים מטבעם מצטרפים כאשר יש תקווה, כאשר יש חזון, כאשר יש תוכנית. אני אומר לכם, שעל כל הבעיות האלה יש תשובות. בידינו לתת את התשובות.

עמנואל זיסמן (המערך):

מתי? מתי?

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

זה לא עניין לזמן קצר, זה עניין לזמן ממושך. אם אתה שואל אותי כמה זמן יימשך המאבק שלנו כאן — עם עצמנו, עם הבעיות — לקליטה אולי של 2 מיליוני עולים, אומר: 10 שנים, 15 שנים. מדובר במהפכה בכל תחומי החיים שלנו כאן. צריך להסתכל על הבעיות. להבין שיש פתרון על בעיות אלה. אני חוזר ואומר: יש תשובות על בעיות אלה.

עמנואל זיסמן (המערך):

למה יש 621 התחלות בנייה בלבד? למה?

שר הבינוי והשיכון א' שרון:

מתוך דברי הדוברים אני מבין שאולי היתה אי-בהירות. היכן אנחנו מנהלים את המאמץ ההתיישבותי הגדול של קליטת העלייה? אני רוצה לומר משהו על המפה שתהיה לישראל בעקבות גל העלייה הגדול הזה: ירושלים, בירת ישראל, בראש ובראשונה. אנחנו מתכוונים, במשך השנים הבאות, לבנות בירושלים לא פחות מ-5,000 יחידות דיור בשנה.

מכאן, לגליל — תמיד נשמעה הקריאה: מה יהיה בגליל? אני מודיע לכם שהגליל יקבל תנופה מחודשת. אם כרמיאל היא היום עיר של 22,000 נפש, אני מקווה שבתוך שנים מספר היא תהיה עיר של 60,000 נפש. כרגע אנחנו ניגשים להגדלת המצפים ב-5,500 משפחות, והכפלה, שילוש או יותר של כל מה שקיים היום במצפים.

אנחנו עומדים להקים בוואדי-עארה יישוב יהודי, על הרכסים משני צדי ואדי-עארה. בעיקר בצד הדרומי. כך לאורך "הקו הירוק", בנגב — בהיקפים נרחבים מאוד בנגב — וכמובן, במרכז-הארץ.

אם אתם רוצים לדעת איך אני רואה היום את החלוקה, איך אנחנו רואים את החלוקה, כפי שגם אציג אותה מחר לממשלה — מדובר בכשליש במרכז-הארץ, עוד שליש באזורים מחדרה וצפונה ומאשדוד ודרומה, ועוד שליש בגליל, בירושלים ובנגב. זאת תהיה החלוקה. אולי החלוקה אינה דומה לחלוקה שהוצגה בממשלה לראשונה, אבל זאת החלוקה. כך שכל מי שראג, אין

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה —

גדליה גל	— בעד
אריה גמליאל	— נגד
משה גפני	— נגד
פסח גרופר	— נגד
שרה דורון	— נגד
אלי דיין	— בעד
שלמה דיין	— נגד
עבד-אלוהב דראושה	— בעד
יגאל הורביץ	— נגד
שלמה הלל	— בעד
שמואל הלפרט	— נמנע
זבולון המר	— נגד

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אני קורא לחברי מאגודת ישראל להביע אמון לממשלה ולא להימנע.

היו"ר ד' שילנסקי:

קריאתך נשמעה, ואנחנו נמשיך בקריאת השמות. עכשיו קובעת קריאת השמות עלי-די מוזכיר הכנסת.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

צחי הנגבי	— נגד
אליקים העצני	— נגד
שבח וייס	— בעד
אריאל וינשטיין	— נגד
עזר ויצמן	— בעד
מרדכי וירשובסקי	— בעד
אברהם ורדיגר	— נמנע
רחבעם זאבי	— בעד
עמנואל זיסמן	— בעד
מיכאל חריש	— בעד
גד יעקבי	— בעד
גאולה כהן	— נגד
רן כהן	— בעד
רענן כהן	— בעד
אברהם כ"ץ-עוז	— בעד
דוד לוי	— נגד
יאיר לוי	— נגד
יצחק לוי	— נגד
דוד ליכאי	— בעד
אוריאל לין	— נגד
עוזי לנדאו	— נגד

לו על מה לדאוג. יש מי שיעשה את העניין הזה. יש תוכנית ואפשר לבצע, אך זה מחייב שיתוף פעולה של הכול.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברי הכנסת. אנחנו ניגשים להצבעה. יש פה פנייה להצבעה שמית. ובכן, אבקש ממוזכיר הכנסת לקרוא את השמות. אנחנו מצביעים על הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה.

אדוני מוזכיר הכנסת, בבקשה. אני מבקש להבהיר: מי שהוא בעד האי-אמון, יגיד "בעד". מי שהוא נגד יגיד "נגד". היום כבר עברנו פעם אחת את המסלול הזה.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת):

אהרן אבוחצירא	— נגד
רפאל אדרי	— בעד
אהוד אולמרט	— נגד
חיים אורון	— בעד
מיכאל איתן	— נגד
רפאל איתן	— נגד
שולמית אלוני	— בעד
אריה אליאב	— בעד
שושנה ארבל-אלמחלינו	— בעד
נאוה ארד	— בעד
משה ארנס	— נגד
זאב בנימין בגין	— נגד
אברהם בורג	— בעד
יגאל ביבי	— נגד
צ'רלי ביטון	— בעד
יוסף ביילין	— בעד
בנימין בן-אליעזר	— בעד
אליהו בן-אלישר	— נגד
אליהו בן-מנחם	— בעד
מיכאל בר-זהר	— בעד
חיים בר-לב	— בעד
עוזי ברעם	— בעד
גדעון גדות	— נגד
חמר גוז'נסקי	— בעד
יוסף גולדברג	— נגד
מיכה גולדמן	— בעד
פנחס גולדשטיין	— נגד
אפרים גור	— נגד
מרדכי גור	— בעד

— הצעות סיעות המערך, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה: הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23) —

דוד מגן	נגד	דוד צוקר	נגד
יצחק מודעי	נגד	יעקב צור	נגד
אליעזר מזרחי	נגד	יואש צידון	נגד
האשם מחאמיד	נגד	חיים קורפו	נגד
רוני מילוא	נגד	ישראל קיסר	נגד
מוחמד מיעארי	נגד	מיכאל קליינר	נגד
חגי מירום	נגד	משה קצב	נגד
נואף מסאלחה	נגד	יצחק רבין	נגד
יהושע מצא	נגד	אברהם רביץ	נגד
דן מרידור	נגד	אמנון רובינשטיין	נגד
יצחק נבון	נגד	ראובן ריבלין	נגד
אורה נמיר	נגד	חיים רמון	נגד
משה נסים	נגד	אבנר חי שאקי	נגד
מוחמד נפאע	נגד	יהושע שגיא	נגד
בנימין נתניהו	נגד	זלמן שובל	נגד
עדנה סולודר	נגד	אברהם שוחט	נגד
יוסף עזרן	נגד	משה שחל	נגד
עובדיה עלי	נגד	שמעון שטרית	נגד
שאול עמור	נגד	דב שילנסקי	נגד
חסיין פארס	נגד	יעקב שמאי	נגד
אברהם פרוז	נגד	יצחק שמיר	נגד
חנן פורת	נגד	גרשון שפט	נגד
משה זאב פלדמן	נגד	יאיר שפרינצק	נגד
רפאל פנחס	נגד	אריאל שרון	נגד
מנחם פרוש	נגד	יוסף שריד	נגד
יהודה פרח	נגד	אברהם שריר	נגד
שמעון פרס	נגד	דן תיכון	נגד
יצחק חיים פרץ	נגד	היו"ר ד' שילנסקי:	
עמיר פרץ	נגד	חברי הכנסת, התוצאה היא:	
גדעון פת	נגד	55 בעד, 60 נגד, ארבעה נמנעים, אחד אינו נוכח.	
יאיר צבן	נגד	אני קובע, שהצעות סיעות המערך, ר"צ, חד"ש ומפ"ם להביע אי-אמון בממשלה נדחו.	

ח. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23)*

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23), המובאת לקריאה ראשונה.

יביא את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חיים קורפו.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ח' בתמוז תשנ"ן, 1 ביולי 1990, החליט בית-המשפט העליון, ברוב דעות של כבוד המשנה לנשיא מנחם אלון וכבוד השופט יעקב מלץ, בבג"ץ 142/89 ו-172/89, תנועת לאו"ר ואחרים נגד

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2011).

לכנסת של בעלי אזרחות כפולה. אשר נתקבלה בדיון מוקדם ללא מניין הקולות.

על אלה יש להוסיף. כמובן, את תיקון מס' 8 לחוק מימון מפלגות, שהיה נשוא הבג"ץ. אשר נתקבל בכנסת ברוב מיוחד בכל שלוש הקריאות, למעט בקריאה המוקדמת.

יש לזכור כי עדיין לא ידועים לנו בכמה חוקים משוריינים נתקבלו הסתייגויות, אשר גם לגביהן חל הכלל של: "שלב משלבי החקיקה", וכן על כמה מהן הוחל דין הרציפות, אשר ייתכן שגם הוא יכול להיחשב כ"שלב משלבי החקיקה".

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כדי להסיר את כל המכשולים מדרכנו הננו מציעים כזה לכנסת לקבל את התיקון האמור, ולתת חוקף לכל החקיקה שנפסלה בשל פגם שהכנסת סברה שהוא איננו פגם כלל. תודה רבה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. הדיון יהיה אישי, במסגרת של חמש דקות, והמשתתף הראשון הוא חבר הכנסת רן כהן.

קריאות:

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

יש שבעה משתתפים בדיון, ואני מזכיר לכם כי כל אחד מהם יקבל רשות הדיבור לחמש דקות ותו לא. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, הצעת החוק הזאת של ועדת הכנסת באה "לטהר את השרץ", לפגוע בסמכותו, באמינותו ובכוחו הכרעתו של הבג"ץ.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא מסוגל "לסחוב תחת כנפי" את כמויות ה"שרצים" שאחה וחבריך נושאים. אני מבקש ממך, אל תתחיל.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מחברי הכנסת שלא להרבות במתן "מחמאות".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש שתאמרו זאת כלפי מי שפותח ב"שרצים".

הי"ר ד' שילנסקי:

אני אמרתי זאת לכולם.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני אודה לך אם תשב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש — — —

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מנסה להשתתף אתכם. אני מבקש ממכבוד שר הביטחון, השר ארנס, לשבת. אם הוא ישב — כולם ישובו.

יושב-ראש הכנסת ואחרים, כי הדיון המוקדם בהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת הוא שלב משלבי החקיקה, ובתור כזה דורש רוב מיוחד על-פי הוראת סעיף 46 לחוק-יסוד: הכנסת. דעת המיעוט, מפי כבוד השופט ברק, היתה כי הביטוי "למעט הדיון בהצעה לסדר-יום של הכנסת" משמעותו למעט הדיון בהצעה לסדר-היום של הכנסת, שעניינה הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת. והוסיף השופט ברק: "הפירוש שנחן יושב-ראש הכנסת לסעיף 46 לחוק-יסוד: הכנסת — בעקבות חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה — הוא פירוש נכון".

תוצאותיה של פסיקת הרוב עשויות לפגוע בתוקפה של חקיקה קיימת, מעבר לזו שנדונה בפסיקה האמורה של הבג"ץ. ומוצע על-כן לתקן את החוק כך, שייאמר במפורש את אשר לא היטיב המחוקק בשעתו להביע בניסוח.

הסעיף הראשון בהצעת החוק ממיר את המלים:

"ככל שלב משלבי החקיקה, למעט בהצעה לסדר-יומה של הכנסת" במלים: "בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית".

הסעיף השני קובע את תחילתו של החוק, והוא היום שבו הוסף סעיף 46 לחוק-יסוד: הכנסת.

הסעיף השלישי בא להסיר כל ספק על אילו חוקים חל התיקון המוצע.

גם בעבר נזקקה הכנסת לחוקי תשריר, כאשר התעורר ספק לגבי תקפותם של חוקים, לרבות חוקי מימון. בשנת 1969 קיבלה הכנסת את חוק הבחירות (אישור חוקם של חוקים), התשכ"ט — 1969, אשר קבע בסעיף 1, ואני מצטט:

"(א) למען הסר ספק, נקבע בזאת, כי ההוראות הכלולות בחוקי הבחירות לכנסת הן תקפות לכל דין ולכל דבר ועניין, מיום תחילתן.

(ב) בסעיף זה "חוקי הבחירות לכנסת" — חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], 1969, חוק הבחירות (דרכי תעמולה), 1959, חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות בשנת התש"ל (מימון), הגבלת הוצאות וביקורת), 1969, וכל הוראת חוק אחרת הנוגעת לבחירות לכנסת, או לתעמולת הבחירות לכנסת, כנוסחם בשעת תחילתו של חוק זה", סוף הציטוט.

הצעת התיקון המונחת לפנינו באה לתת חוקף לכל החוקים שנמצאו פגומים בשל החלטת בג"ץ, ביניהם:

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11), התשמ"ה — 1985 — הצעה בנושא שינוי שיטת הבחירות, שנדונה בכנסת האחת-עשרה, והוחל עליה דין רציפות, אשר נתקבלה בדיון המוקדם ברוב של 50 נגד 39.

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן — 1990, בעניין זכות בחירה לאזרחים ישראלים המשרתים בחוץ-לארץ, אשר נתקבלה בדיון המוקדם ללא מניין הקולות.

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) — בחירות בבתי-חולים), התשמ"ט — 1989, אשר נתקבלה בדיון המוקדם ברוב של 13 נגד ארבעה.

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (שיטת הבחירות), אשר נתקבלה בדיון המוקדם ברוב של 12 נגד חמישה.

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 10), בעניין מועמדות

פה היום, חלילה הכנסת תמשיך ותעשה גם בעתיד, ולכן מבחינתנו — לא יקום ולא יהיה. על העניין הזה אסור היה לנו לעבור לסדר-היום, ואסור לו לעבור גם היום. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, שחבר הכנסת רן כהן אמר שהוא מסיים את דבריו, אלא שהוא לא אמר מתי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מחזיק סטופר ביד. הרי אתה כבר סיימת את דבריי; אני בדברי התכוונתי לתת תזכורת לחברי הכנסת האחרים. לא דיברתי על העבר, אלא התכוונתי לעתיד. בבקשה, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי, בבקשה, להשמיע הערה. אני חבר הכנסת מהכנסת התשיעית, ואני שם לב לכך, שמשנה לשנה וממושך למושך הדיונים נעשים יותר ויותר קשים. זה לא עניין שפורצות סערות בכנסת; זה טבעי. פשוט אי-אפשר לשמוע נאומים בכנסת, משום שמליאת הכנסת הפכה להיות חדר התייעצות כללי. יושב-ראש הכנסת חייב להשתמש בסמכותו כדי להגן על כבודו של הכנסת וכדי להגן על זכותם של חברי הכנסת המבקשים לשמוע דיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני, לדוגמה, רוצה שכולם ישמעו אותך, אבל חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולוני, שכולנו מכבדים אותה מאוד, וחבר הכנסת מיכה חריש מקיימים ביניהם התייעצות בקול רם. עכשיו יש מעט אנשים, אבל אותו דבר קורה גם כשנוכחים הרבה חברי כנסת, ושמעת היום עד כמה ניסיתי להשתתף את הציבור. מעניין, לא היתה היום הפרעה מאורגנת, עד כמה שהתרשמתי מהדברים, לא היו צעקות מיוחדות, אבל כולם דיברו עם כולם, וזאת היתה הבעיה. אני מקווה שמה שקרה היום יהיה בכחית אירוע חד-פעמי. תודה רבה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתחיל מהסוף. לדעתי שגתה דעת הרוב בבית-המשפט העליון בפירוש תקנון הכנסת ובפירוש של חוק-יסוד: הכנסת. לדעתי צדק השופט ברק בדעת המיעוט שלו בעניין זה. אני הבעתי את דעתי, שבעניין זה חמור, כה חשוב, חשוב היה לפנות לדיון נוסף לבית-המשפט העליון בטרם קובעת הכנסת עמדה המבטלת למעשה את החלטתו של בית-המשפט העליון.

אומר בקצרה רק, שדעת הרוב מתעלמת מהנוהג המבוסס של הכנסת, מחוות דעת קודמות, ומן העובדה שהפירוש של הרוב מקשה ביותר את החקיקה של חברי הכנסת, את החקיקה הפרטית. הוא נותן בעצם בנוסח לממשלה וחיסרון לחברי הכנסת בנושאים חשובים ביותר, כגון שינוי שיטת הבחירות והממשל, דברים המסורים בדרך כלל ליוזמה פרטית של חברי הכנסת. ומכיוון שאני חושב שבית-המשפט העליון ממלא תפקיד חיוני בהצלת שלטון החוק ובהתערבות ראויה לשבח בנושאים רבים, אני מצטער על ההחלטה הזאת.

ואכן, אילו צירפו להצעת החוק הזאת הצעת חוק נוספת, שהיתה מבטיחה לנו שמדובר רק בצד העקרוני, ואין כאן כוונה להכשיר מעשים פסולים נוספים בתחום של מימון מפלגות, אני הייתי תומך בה. אבל כמה מדובר, רבותי? כאן מדובר באחת

חבר הכנסת דראושה, גמרת עם שר הביטחון ואתה מתחיל עכשיו עם שר הבריאות? חברת הכנסת נאוה ארד, אני מבקש ממך לשבת; אם את תשבי, הכול יהיה בסדר. עכשיו הכול בסדר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להזכיר לחברי הבית, שהצעת החוק הזאת מתייחסת אומנם באופן עקרוני וכללי, וכך גם הציג את הדברים יושב-ראש ועדת הכנסת, אלא שהעובדה היא שהתיקון הזה בחקיקה לא הוגש לנו אלא בעקבות הפרשייה העגומה מאוד של התיקון הרטרואקטיבי של מימון הבחירות. זאת ועוד, אותה ועדת הכנסת, שבראשה עומד חבר הכנסת קורפו, עדיין לא מצאה לנכון להביא הצעת תיקון לחוק, כפי שעשו חברי הכנסת אמנון רובינשטיין ואנוכי, שתסדיר את הבעיה הקלוקלת, זאת הפוגעת בתדמיתה של הכנסת, זאת שהשניאה את המפלגות על הציבור, ושעינינה שחברי הכנסת והסיעות הם שקובעים את יחידת מימון המפלגות, שממנה המפלגות עצמן ניזונות.

בעצם מה קרה, רבותי חברי הכנסת? הכנסת קבעה בזמנה מהי יחידת המימון לבחירות, והלכנו לבחירות כאשר כל מפלגה ידעה מהו התקציב העומד לרשותה בדין, כחוק. אלא מה? המפלגות הגדולות, אולי גם חלק מהקטנות, פרצו את התקציב הזה באופן פראי, הן על דעת הפוליטיקאים ושלא על דעת הפוליטיקאים. מכל מקום, זאת אחריות הגזברים. מה היתה התוצאה? שבעקבות הפריצה הזאת באו אלינו וביקשו מאתנו בכנסת שנפרוץ את החוק, בעקבות העובדה שפרצו את התקציב. מה שמבקשים היום הוא שניתן גושפנקא לאותה החלטה שנתקבלה לפני כך וכך חודשים, שהיא עצמה היתה טמאה, ולא זו בלבד אלא שהיום גם נעניק סטירת לחי לבג"ץ, שאמר שההחלטה נתקבלה שלא כדיון.

היעלה על הדעת כדבר הזה? האם מתקבל על הדעת שנבוא ונאמץ היום רטרואקטיבית, באיזה הליך פרוצדורלי-טכני, נעקוף גם את ההחלטות העקרוניות, גם את ההחלטות המהותיות לגבי מימון המפלגות והבחירות, וגם נעקוף את בג"ץ?

אדוני היושב-ראש, הגיע הזמן לחדול מהתרגילים האלה. התרגילים האלה, יותר מהכסף ויותר מכל דבר אחר, פוגעים בדמוקרטיה הישראלית; פוגעים באמינותה, ופוגעים בסמכותם ובאחריותם של חברי הכנסת. הגיע הזמן לא רק שלא נעשה תרגיל מן הסוג הזה שמוצע לנו היום, אלא גם שנקדם את החקיקה שאותה העברנו בקריאה הראשונה, חבר הכנסת רובינשטיין ואנוכי.

אילו ידעתי, ואני אומר זאת בכל הרצינות, שיש הסכם בין הליכוד ובין המערך, כמו שיש היום הסכם לקדם את החקיקה שהצענו ולנקות לפחות את השטח לעתיד, גם אם העבר נראה די טמא ולא נקי, הייתי אומר: חצי מחילה. אבל לא ידוע לי, ואני מוסר לכם בשורה לא נעימה, חברי הכנסת, שיש החלטה למנוע את המשך החקיקה של הצעת החוק — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לי יש בשורה "נעימה" מאוד כשבילך; השעון מצלצל —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מסיים את דברי.

מה שהיה, לא רק הוא שיהיה, אלא שעכשיו מנסים לעגן זאת בנוהל של הכנסת, על-מנת להבטיח שמה שאנחנו עושים

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
ואם זה יהיה דרוש? האם שתי המפלגות הגדולות לא יכולות לגייס 61 חברי כנסת?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אני לא רוצה לעשות לכם את החיים קלים. חבר הכנסת קורפו, אני אומר לך במפורש: אם תהיו מוכנים לתת לנו עד ההצבעה בקריאה הראשונה התחייבות, שהצעת החוק שלנו תעבור בצורה הממותנת שאתם הסכמתם לה, ושלא יהיה עוד בכנסת הזאת ביוזי בשל סמכות מפלגות וגזברים להשתמש לרעה בסמכותם בוועדת הכספים ולהגדיל מימון מפלגות — אם תיתנו לנו התחייבות כזאת נצביע בעד החוק. אם לא — אנחנו נצביע נגד.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להגיד שזה חוק שלשני-שלישים ממנו אני מסכים. אני מסכים לשני-שלישים, כלומר לסעיף שלפיו בקריאה הטרוימית לא צריך להיות רוב מיוחס. אני חושב שכעיקרון זה דבר נכון, ואני מצטרף למה שאמר קורמי. חבר הכנסת רובינשטיין, שלדעתו שגה הרוב בבית-המשפט העליון בהחלטתו. צריך להתייחס להצעת חוק פרטית בקריאה הטרוימית בעצם כאל הצעה לסדר-היום. ואיני חושב שהצעה לסדר-היום צריכה לקבל איזה רוב מיוחס.

אני חושב שיש כאן גם פגיעה במעמדו של חבר הכנסת. אם הממשלה צריכה בסך-הכול שלוש קריאות כדי להעביר חוק שהיא יוזמת, הצעת חוק של חבר הכנסת צריכה ארבע קריאות, כלומר גם קריאה טרומית. ואם בקריאה הטרוימית הוא גם כן צריך רוב מיוחס, מצבו בחוק-יסוד המהימנים רוב מיוחס קשה הרבה יותר משל הממשלה. אני חושב שזה פוגע במעמדו ורמת-קודו של חבר הכנסת.

דא עקא, בא סעיף התשריר שמציע חבר הכנסת קורפו, ונגד חוק התשריר הזה אני עושה לא רק שריר אלא גם אגרוף. ואני אצביע נגד התיקון הזה. מפני שאיני חושב שבהזדמנות חגיגית זו, שאנחנו משנים את תוצאות הפסיקה של בית-המשפט העליון, וזה דבר שעקרונות מותר לנו לעשות, כי בסופו של דבר אנחנו המחוקק, איני חושב שבהזדמנות חגיגית זו מותר לגרוף כספים שמלכתחילה לא היו מגיעים למפלגות, אלא ברעבתנות ובחמסנותן מפני העמיקו את ידיהן בחוק כיסי הציבור ונטלו לעצמן סכומים גדולים מעל ומעבר. ואני יכול להגיד, שאנחנו הצבענו נגד הסכומים הגדולים האלה.

לכן אנחנו איננו יכולים, בשום פנים ואופן, לתמוך בחוק הזה. לשנות את החוק, שהוא יגיד שלהבא חוק-יסוד צריכים גם בקריאה הטרוימית 61 קולות, כלומר לבטל את ההגבלה הזאת — לזה אנחנו בהחלט מוכנים, מפני שאנחנו חושבים, כאמור, שזה דבר נכון. אבל אין לעשות תיקון טרואקטיבי למשהו שכבר היה טרואקטיבי כאשר עוד נחשב חוקי. לכן אנחנו נתנגד לחוק הזה.

אני רוצה לומר, שתמכתי ביוזמת החקיקה עם הצעות הפשרה של עמיתי חברי הכנסת רן כהן ואמנון רובינשטיין, שמצד לתקן את החוק כך שחוק או החלטה על הגדלת המכסה צריכים לעבור כחוק בשלוש קריאות.

אני חושב שזה טוב, אבל זה לא הטוב במיטבו, אלא זאת פשרה לנוכח המציאות. אם זה היה תלוי בי, הייתי מוציא

התופעות החמורות ביותר שהיו בכנסת, שמייד לאחר הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות באו שני חוקים טרואקטיביים, שכל כולם פגיעה בעקרון השוויון הקבוע בסעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת.

ונציגי המערך והליכוד הבטיחו כאן הבטחות. אני זוכר הבטחה של דובר המערך, חבר הכנסת ד"ר רענן כהן, שזאת לא רק הפעם האחרונה שנעשים דברים כאלה, אלא שמכאן ואילך יוצא מימון המפלגות מתחום הכרעה מפלגתית בכנסת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו היתה דיאגנוזה לא נכונה של — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת רן כהן ואני הגשנו הצעת חוק שהיא צנועה עוד יותר מההבטחה של חבר הכנסת רענן כהן. והסתפקנו בפשרה עם חברת הכנסת שרה דורון ועם חבר הכנסת חיים רמון, שאנחנו מסכימים לפחות על דבר אחד: שלא ניתן עוד להעלות את מימון המפלגות בהחלטה של ועדת הכספים; מוכרחים לעשות זאת בתהליך של חקיקה רגילה, בארבע קריאות, ובכלל זה הדיון המוקדם, שזאת בעצם ההצעה לסדר-היום כפי שקובע השופט ברק.

היום מביאים לנו רק פן אחד. אין כאן התחייבות חגיגית לקבל את הצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן ושלי. אין כאן התחייבות להוציא את חוק מימון המפלגות הטרואקטיבי הזה מכלל ההלכה הרחבה הזאת. במלים אחרות, אתם רוצים שאנחנו נצביע בעד הכשרה כזאת של דבר שאנחנו מתקוממים נגדו ומתנגדים לו, דבר שיאפשר בעתיד למערך ולליכוד להגדיל את מימון המפלגות — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
איפה זה כתוב?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מה פירוש? זה הסטטוס-קוו. חבר הכנסת קורפו, כשאחזק קובע את הצעת החוק הזאת ואינך משנה את חוק מימון מפלגות, ולא מוציא — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני לא נותן לך לשנות את חוק מימון מפלגות?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
לא, מפלגתך לא נותנת לי.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
או כן או לא.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת קורפו, אני מסוגל להתווכח עם אנשים החולקים על דעתי באורח הקיצוני ביותר. עם היתממות קשה לי להתווכח, אני מרים ידיים. הרי אתה יודע מה עומד מאחורי זה. אתה יודע שבשבוע הבא — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני יודע בדיוק את ההיפך. כי ביום שהצעת את הצעת החוק הוחרתי אותך, שאם לא נקבל את זה יהיה גרוע יותר. על זה בזבזנו חודש.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
תסלח לי, האם אתה נותן לי ערובה שאחרי הצעת החוק הזה לי יוגדל מימון המפלגות? מה ההיתממות הזאת?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
800,000 שקל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לחודש?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
כן. 20,000 כפול 40 הם 800,000 שקל בחודש.

מאחר שאני לא מגיע לכאן מהסטרטוספירה, גם אני מגיע לכאן מתחומים של פוליטיקה וגם לי יש מפלגה, וגם מפלגה הכי קטנה בעולם זקוקה למשרד, לטלפון ולמוכירה — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
ולקומוניקטים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— ולקומוניקטים ולכל מיני הוצאות. אני יודע שאפשר לנהל מפלגה גם בכסף מועט בהרבה, וככל שאנחנו נגדיל, הכסף לא יספיק. אני רוצה לומר שגם סיעתנו וגם סיעת צומת, אף שאנחנו סיעות קטנות, שני חברי כנסת כל אחת, ומנהלים פעילות אינטנסיבית מספיק וניכרת מספיק בסכומים העומדים לרשותנו — עובדה היא שאנחנו מסוגלים להחזיר את הכסף הזה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
למה החזרת רק 100,000 שקל ולא 300,000?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך: אני החזרתי 100,000 שקל — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
למה לא החזרת 300,000?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
יכולתי להחזיר את כל 300,000 השקלים באותו יום. לא החזרנו אותם כי יש לי חשש כבד מאוד — אני אומר לך את האמת — שאחם בתרגילים שלכם תצליחו ובסופו של דבר הכסף יחזור, בכלל זה 100,000 השקלים. אבל אם אתה מבטיח לי שאתה מוותר על החוק, אני מבטיח לך: עכשיו אנחנו הולכים לתת את השיק.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
תעשו הסכם קואליציוני אחר-כך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
מכל מקום, אין לנו בעיה להחזיר את הכסף. גם לסיעת צומת אין בעיה להחזיר את הכסף. לדעתי, הגיעה העת שנשים סבר לדבר הזה. המפלגות צריכות להתנהל ביתר צניעות. לכן, אף שהחוק הוא צודק, אפשר יהיה לתמוך בו בעתיד: כרגע, להחלי אותו וטרואקטיבית על מעשה החקיקה הפסול הזה, שביה"משפט העליון פסל, אני חושב שאין לזה מקום. אני חושב שסיעת צומת והגורמים האחרים שהגישו עתירה זאת לבג"ץ, אף שהגישו אותה על נושא, לכאורה טכני ושולי, ראויים לכרכה מהסיבה הפשוטה — העיקרון שנלחמו עליו הוא נכון: שמירת כספי הציבור מפני חמירותם של עסקני המפלגות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני קורא לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת יואש צידון.

כאופן מוחלט את מימון המפלגות מרשותם של הפוליטיקאים שנהנים מזה, והייתי מפקיד את זה בידי ועדה ציבורית, אשר היא תוכל להחליט. לאור המציאות, לאור הנסיבות, מהי מכסת המימון. הואיל ועשינו את זה, חברי הכנסת, לגבי משכורותינו, ועשינו את זה גם לגבי תנאי ההעסקה והעבודה שלנו, אני חושב שבעניין חשוב בהרבה, יסודי בהרבה, שנוגע ליסודות הדמוקרטיה הרבה יותר וגם לשמירת קופת הציבור מידיהם החמדניות של הפוליטיקאים והעסקנים — היינו צריכים לעשות את התיקון הזה.

לו היה מציע את זה היום חבר הכנסת קורפו, אני חושב שאז הייתי יכול להתייחס להצעתו הטרואקטיבית, המתקנת וטרואקטיביות בלאור הכי, ביתר אהדה. אבל במצב שהוא מתקן רק כדי שלא יצטרך להחזיר כספים שנתקבלו שלא כחוק, כפי שהסתבר, לא נוכל לתת יד לזה ונצביע נגד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התיקון שמוצע היום הוא בעיקרו תיקון נכון וצודק.

שבח וייס (המערך):
תצביע בשבילו אם הוא נכון?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
בעיקרון, נכון שאין צורך לתבוע רוב מיוחס בקריאה טרומית, גם כשמדובר בחוק יסוד. ברם, אנחנו יודעים מה עוד מסתתר מאחורי הדבר הזה. מסתתרת פה אחת השערוריות הגדולות ביותר, שבה מפלגות בישראל פשוט שודדות את קופת הציבור. אין קל למפלגה מלבוא לכאן. בעיקר כשאלה שתי המפלגות הגדולות, ובקואליציה מזוהה וצינית להשתלט שוב ושוב על קופת הציבור ולקחת כסף.

כל שנגדיל את מימון המפלגות — הוא לעולם לא יספיק. אם השיטה הניכחית תימשך, משום שמה קורה במפלגות? היו תקופות שלא היה שום מימון ציבורי והמפלגות חיו, נכון, היו מפעלים כלכליים והיו תרומות, אבל אני חושב שבמנהלים ריאליים, אף שלא בדקתי את זה, רמת ההוצאה של המפלגות היתה נמוכה בהרבה. אבל, כאשר מגיע כסף קל, הנטייה היא כמובן להעסיק עוד פקידים, עוד עסקנים, ובין היתר לעשות פעולות שהן ממש על גבול הפלילים. חלק גדול מאוד מן הכספים שמשולמים, למה שנקרא במרכאות כפולות ומכופלות "פעילים", איננו אלא שוחד פוליטי. שעה שאותו פעיל מרכזי איננו פעיל אידיאולוגי, אלא כל תפקידו הוא לרכז איזה מין חמולה או קבוצה קרובה ולהביא אותם לקלפי ביום פקודה.

על מה אנחנו מדברים? אקח לדוגמה את המפלגה של יושב-ראש ועדת הכנסת, הליכוד. ביחד עם המפלגה לקידום הרעיון הציוני — יש כאלה האומרים "הרעיון הציוני" — 40 חברי כנסת, הכנסה חודשית של 800,000 שקלים. האם מפלגה שיש לה הכנסה של 800,000 שקלים לא יכולה לרדת ברמת ההוצאות שלה אפילו כדי מחצית? האם היא לא יכולה לנהל פעילות ב-400,000 שקלים, ומדי חודש להחזיר את ההלוואות לקופת המדינה, את כל אותם חובות שיש לה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כמה יש להם לחודש?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שתיקון החוק הזה, המוצע עלייך הרוב בוועדת הכנסת, הוא תיקון חיובי ביותר והגיוני ביותר ואני מצביע נגדו.

שבח וייס (המערך):

בעדו?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): נגדו.

הוא חיובי — איפה חבר הכנסת שחל? — מפני שמי שלא יקבל את זה אומר למעשה, שהסיכוי שחבר כנסת או סיעה אופוזיציונית יצליחו להעביר תיקונים בחוק-יסוד ישאף לאפס אם לא נקבל את הגישה שקיימת בהצעת החוק הזאת. אנחנו יודעים שגם כאשר יש הסכמה בקרב רוב חברי הכית לתקן חוק-יסוד, אנחנו מחכים להזדמנות מיוחדת.

חבר הכנסת שחל, אינך מפריע לי, אבל אני רוצה שתשמע את המשך הוויכוח שהיה בינינו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רק הוא? אני מניח שאתה רוצה שהכול יקשיבו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כן, חבר כנסת ותיק, ברה"כ בעניינים האלה.

גם כשיש הסכמה, חבר הכנסת שחל, של הרוב בכית להעברת תיקון בחוק-יסוד, כאשר אנחנו נוקטים ל-61 חברי כנסת לפחות, אנחנו עושים לפעמים מאמץ משותף — אם לא של כל הכית, של רוב סיעות הכית, כי אחרת אי-אפשר להעביר — לנצל מועדים מיוחדים סמוך להצבעת אי-אמון או כגון דא כדי לנצל סיטואציה מיוחדת ולהעביר ברוב המיוחס הזה את הצעת התיקון. אם לא נקבל את הגישה הגלומה בנייר הזה, הסיכוי של סיעה אופוזיציונית, של חבר כנסת בודד, לנסות להעמיד לבחינה רעיון של שינוי חקיקה בחוק-יסוד, הסיכוי הזה כמעט יאבד לחלוטין.

אני חושב שדי לנו בקריאה הראשונה, בעבודה שתהיה אחרי-כך בוועדה, ובקריאות שנייה ושלישית, שבהן יהיה דרוש הרוב המיוחס, כדי שהדרישות הנורמטיביות הנדרשות מחקיקת שינויים בחוק-יסוד יעמדו.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת צבן, רציתי להצביע נגד, ואתה משכנע אותי להצביע בעד.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה מפריע? מפריע ההקשר, וגם הצמידות לפסיקה של בג"ץ, שהיא ממין העניין.

אפשר היה באמת לחלץ את העניין אילו היינו משנים את עניין התחילה. אילו עניין התחילה היה מהיום, הרי אין ויכוח, אני חושב, לגבי רבים מחברי הכנסת. אילו עניין התחילה היה מהיום, אין בעיה.

קריאה:

נכון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מתי הוכנס תיקון מס' 3, אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

ב-1959.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה יודע, מרחיקים עדות. מה קרה ב-1959?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני סיפרתי מה קרה בשנתיים האחרונות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני יודע. אמרתי לחבר הכנסת שחל, שאנחנו כבר חוקקנו לא מעט חוקים בתהליך הזה. אבל אתה לא עושה את זה טרואקטיבי — — —

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת צבן, לאיזה תאריך שהיה בחוק אתה מתכוון ביחס ל-61?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כשהיו שינויים בחוק-יסוד: הכנסת, בקריאה טרומית.

משה שחל (המערך):

לא מדויק. מאז הכנסת הקודמת. לפני הכנסת הקודמת — קריאה טרומית דרשה 61. השינוי בא בניגוד לוועדת הפירושים, שפירשה שזקוקים ל-61.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מקווה שהעובדות האלה מדויקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הן מדויקות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם הן מדויקות, אני אומר שהשינוי הזה היה לברכה. אני חושב שהשינוי הזה היה לברכה. כאשר אנחנו קראנו בספרים של חבר הכנסת שבח וייס על המאזן בין יוזמות חקיקה מטעם הממשלה לבין יוזמות חקיקה אישיות, וראינו את הדלות של הקציר של יוזמות חקיקה פרטיות, ובוודאי בעניינים של חוק-יסוד, אני אומר: זה לטובת הפרלמנט אם הצוהר הזה יפתח שוב.

אני נגד, כאמור, בגלל ההקשר.

אני רוצה לומר, שחוק מימון מפלגות הוא בעיני עיקרון דמוקרטי, יש לו משמעות דמוקרטית חשובה, והניצול שלו לרעה הוא אנטי-דמוקרטי. אי-אפשר להמשיך בשיטה הקיימת. אני מצטרף לדברים של קודמי. היה צריך להוציא את ההכרעה בעניין הזה אל מחוץ למערכת הפוליטית הישירה, כי אלה הם דברים שאין להם שיעור, ביחוד כאשר יד רוחצת יד.

אני מציע, לכן, שלא לקבל את הצעת החוק הזאת, בוודאי לא עם התחילה הזאת ובוודאי לא בלי חקיקה משלימה לגבי האופן שגם נקבע בו את המנגנון לקביעת התקצוב למימון מפלגות, וגם נקבע סייגים נוספים להוצאות של בחירות של מפלגות, שהן הוצאות מוגזמות. אם הסד יהיה נמוך יותר, זה יפעל לטובת המערכת הפוליטית כולה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, אחריו — לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום. ואחרון המשתתפים בדיון — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

היושב-ראש סגר את הרשימה. אי-אפשר להוסיף עליה בלי סוף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לך את הרשימה עם הקו.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
היושב־ראש הודיע.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת שבח וייס, אני לא יכול מהמקום הזה להתפללם. אבל האם הצבת נורמה מסוימת — — —

שבח וייס (המערך):

תיכף אדבר על הנורמה. אני אדבר על הנורמה.

אנחנו מדברים פה על פסק־דין כדעת מיעוט, על שופט נורמטיבי מאוד. מקצועני הנורמות, הפרופסיונלים של הנורמות, נאחזים בו תמיד, ובצדק. כשהוא רוב הם מאושרים; כשהוא מיעוט הם אומרים שהרוב טעה. עכשיו יש הדרגה השלישית: הוא מיעוט, אבל בכל זאת צריך להתחנף לציבור. אז אף שהוא נורמטיבי כל כך, ומשפטן דגול כל כך, הפעם הזאת התנופה לציבור נמצא גם אותו. זה בקשר לנורמות, אדוני היושב־ראש.

פסק־הדין של המיעוט הוא פסק־דין נורמטיבי מאין כמותו. זה שופט שמקובל עליכם. ואני מבקש לומר פה משהו בלי לרצות לפגוע: הוא עבורכם גורו עד הסוף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בכל זאת, טוב יותר גורו מגור.

שבח וייס (המערך):

גורו עד הסוף. שופט דגול. הם תמיד אותו.

אלי דיין (המערך):

הם נעשים אחר כך רוב.

שבח וייס (המערך):

הם תמיד אותו, ובצדק. גם אני כמעט תמיד אותו. אמרתי, כשהוא רוב — עדלאידע, כשהוא מיעוט — הרוב טועה. אבל הפעם הזאת, אף שזה הוא, מתחנפים לציבור ומופיעים בשם המוסרניות המקצועית.

עוד שתי הערות: בוועדת הכנסת התנגדתי בצורה די נמרצת לשיטה שמציע יושב־ראש הוועדה, אף שהייתי מודע לסכך העניינים כאן, כי ידעתי שאנחנו בעצם גורמים כאן לעצמנו נזק. אנחנו, שברובנו נחמוך כנראה בהצעה זו, מפקירים בפעם המיידית־כמה את שמנו הטוב למטיפנים מוסרניים פרופסיונליים. לא כדאי לעשות את זה. אמרתי לך, אדוני היושב־ראש, יכולת ללכת בדרך אחרת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

איך הולכים נגד זה?

שבח וייס (המערך):

אני אגיד לך: א. היתה שגיאה שלא ביקשו דיון נוסף. חבל. פסק־דין של מיעוט — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

— — —

שבח וייס (המערך):

רק רגע. הרי אני אצביע בעד החוק. אמרתי את זה בהתחלה. תן לי.

הרי אם השופט ברק, שהוא שופט באמת מבריק מאין כמותו, נתן פסק־דין כלי־כך כבד וכלי־כך רציני, היה סיכוי שבדין נוסף תתהפך הקערה על פיה. ואז אנחנו, תוך כדי תהליך משפטי מובהק, לא פוליטיקני — בכלל, זה דבר מאוד משעשע, שחברי כנסת שעושים מאמץ עליון, באמצעים פוליטיים, להיבחר לכנסת מתפרנסים כל הזמן מהתקפות על פוליטיקאים. גם זו מקצועיות כזאת, זו פרופסיה וזה משתלם.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אינני יודע מה הודיע היושב־ראש. כנחב יד אחיד מופיעים כאן השמות: יאיר צבן, יואש צידון, שבח וייס, חגי מירום, משה שחל. מתחתם קו. אלה ידברו, אם יהיו כאן. אדוני, חבר הכנסת יואש צידון.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב־ראש, עמיתי חברי הכנסת, אני האשם. אני הגשתי את העתירה לבג"ץ נגד החוק שדן במימון רטרואקטיבי של המפלגות, משום חוסר המוסריות שבמימון רטרואקטיבי זה.

אני מסכים עם חבר הכנסת צבן, אילו היתה התחילה של החוק מהיום — הייתי מצביע בעדו. כי הוא הגיוני. ואני לא יכול אפילו להימנע מאנלוגיה — ובדרך כלל אני מנסה להתרחק מפופולריות — שמימון המפלגות הזה הוא 18 מיליון שקל שצריך להחזיר, כשהסובסידיה ללחם, שבוטלה, היא 17 מיליון שקל. זה, לדעתי, מעשה שלא ייעשה, וכנגדו התקוממתי, כאשר בטרם הקריאה השלישית לחוק התרעתי בבית הזה, שאני אגיש נגד זה בג"ץ, ואומנם כך עשיתי.

אילו קם הבית הזה ואמר, שהוא מוכן להחזיר את הכספים של המימון הרטרואקטיבי המביש הזה, שאנשים קרקסו להם בטלוויזיה, הוציאו כספים ואחר־כך באו והושיטו ידם לתוך כיס הציבור — אילו היו מחזירים את הכסף הזה, ואת הכסף הזה בלבד, הייתי תומך בחוק. אילו החילו את החוק מהיום, הייתי תומך בחוק. אבל אינני יכול להתעלם מהעובדה, שלהצביע בעד החוק הזה היום, פירושו של דבר להצדיק דבר שאני חושב שהוא באופן מוחלט אנטי־מוסרי ואסור שיקרה לנו בימים אלה.

משום כך, אדוני היושב־ראש, אני אתנגד להעברת החוק הזה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת צידון. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה רשומים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

קראתי את הרשימה כמה פעמים. אחרי כן חבר הכנסת חגי מירום, והאחרון — חבר הכנסת משה שחל.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני באתי לכאן מתוך לבטים או מתוך כוונה אולי להצביע נגד החוק, אלא שכל אלה שכעצם יצביעו נגדו שכנעו אותי כל כך להצביע בעד, שאני כנראה אצביע בעד.

מה למעשה קרה כאן? כל האנשים שהופיעו והודיעו שהם יצביעו נגד החוק הזה הציגו מעל הדוכן הזה כמעט את כל הנימוקים האפשריים מדוע צריך לחמוך בו. מה הם בעצם אמרו? הם אמרו: החוק בסדר, אבל אנחנו רוצים להתחנף לציבור ולכן נצביע נגדו. זה כל הסיפור. שיגידו את זה פעם אחת באופן ישיר.

אני מבין שהתפקיד שלנו פה, כחברי כנסת בעידן פופוליסטי, זה להתחנף, כל אחד עושה את זה כלפי הציבור שלו. בשביל מה כל הפלפול הזה?

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבועיים הגשתי הצעת חוק דומה, שעניינה תיקון של חוק-יסוד: הכנסת, אם כי הגשתי אותה בדרך שונה — חברי יושב-ראש ועדת הכנסת — והוא תיקון לחוק הפרשנות. אגב, אני חושב שזו דרך נכונה יותר לעשות כך. אבל כך או כך, הואיל ומדובר בשאלה הקשורה במימון, אני סבור שממילא כורכים אותה פרשנית לחוק-יסוד: הכנסת.

הייתי סבור, שאין זה מתקבל על הדעת שהצעה טרומית, שהיא בבחינת הצהרת חוק יותר מאשר הצעת חוק בשלב ההוא — ואת זה לקחתי מחברי, חבר הכנסת פרופסור שבח וייס, שלימדני מהי הצהרת חוק ומהי הצעת חוק — ודומני שבשלב הטרומי, כל הצעת חוק היא בגדר הצהרה, מפני שהיא מאוד מאוד גולמית, טרם עובדה, טרם עוצבה; אין זה מתקבל על הדעת לומר שבשלב הזה צריך לרכז אותו רוב שצריך לגייס בקריאה ראשונה, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, לפי דעתי זו טעות.

שלמה הלל (המערך):

גם אין עליה ריזן.

חגי מירום (המערך):

אין כלל דיון. חברי, חבר הכנסת הלל, פעמים רבות כאשר המשרד הממשלתי נותן את תשובתו החיובית, ההצעה נדונה בכלל בדיון מן המקום, כלומר רק בהצגה פורמלית, ובכך מסתמים השלב. על-כן אני חושב שבית-המשפט העליון טעה.

אבל, אני מוכרח להגיד, שעם כל הכבוד והיקר לשופט בית-המשפט העליון פרופסור ברק, צריך להיזהר במקצת ולא להעמיד את השופטים אלון ומלך, שופטים ידועי-שם ואנשים נכבדים ביותר, כאילו החלטתם, שאינה נראית לנו, הופכת אותם לטובים-פחות.

אני חושב שבית-המשפט העליון שגה במידה מסוימת בכך שהוא לא שקל, בהפעילו שיקולי מדיניות משפטית, גם שיקולי סבירות מינימליים. הרי ככלות הכול, נניח לרגע שאין דעת השופטים נוחה מכך שהמפלגות מעבירות לעצמן כספים. אבל לבוא, ובהינף קולמוס של החלטת בית-המשפט העליון להפוך לאל חקיקה ענפה קודמת שהתקבלה באותו אופן, לפי דעתי זה לוקה באי-סבירות שיפוטית. אשר על כן, אני רואה בהחלטתו של השופט ברק, החלטת המיעוט, את ההחלטה הנכונה.

חבל מאוד שבית-המשפט העליון גרם לכנסת להעמיד עצמה במקום שבו היא עומדת היום. כי לנוכח הרגישות הציבורית הגדולה שיש היום בכל דבר הקשור בהעברת כספים למפלגות, נאלצת הכנסת לעשות מעשה שאסור היה להעמיד אותה בפני הצורך לעשותו היום. אני חושב שהרשות השופטת, במיוחד בערכאה העליונה שלה, בית-המשפט העליון, צריכה להיות זהירה ככל-כלפילים כאשר היא מחליטה בדברים כגון דא. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת משה שחל, אחרון המשתתפים בדיון.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יוצא אני להגן על החלטת הרוב בבית-המשפט העליון, ולדעתי מן הדין גם לקבל את מה שהוחלט שם.

יש כל מיני ארצי-בנקרים, ובכללם ארצי-בנקרים אקדמיים שאוהבים את הפרופסיה הזאת. כבר ראינו את העדלאידע של ד"ש, שלוחותיה, נספחיה, קרנותיה ושורשיה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

יושב-ראש הישיבה — — —

שבח וייס (המערך):

למה? יושב-ראש הישיבה מרד בד"ש, ואני אומר זאת לזכותו. הוא וחבר הכנסת רובינשטיין מרדו בעדלאידע הזאת מתוך כך שהם היו קבוצה ערכית בתוך העדלאידע הזאת. במקרה זה, זו מחמאה ליושב-ראש.

הי"ר מ' וירשובסקי:

היושב-ראש מקבל זאת כמחמאה.

שבח וייס (המערך):

חברי הכנסת, הצעתי זאת ליושב-ראש הוועדה.

צדק חבר הכנסת משה שחל, שבדרך כלל היה מקובל לראות בקריאה טרומית חלק מתהליך החקיקה. אבל היה מפנה, מפנה נכון, כאשר בהצעת חוק של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי ואחרים בנושא שינוי שיטת הבחירות, בקריאה מקדמית, בהצעה לסדר-היום, לא היו 61 קולות.

הי"ר מ' וירשובסקי:

ב־60 נגד 39.

שבח וייס (המערך):

נכון.

ואז יושב-ראש הכנסת פנה ליועץ המשפטי, והיועץ המשפטי נתן חוות דעת מקצועית מבריקה מאין כמותה. אני, כמורה באוניברסיטה, ביקשתי אחר-כך להשתמש בה ולהכניס אותה למקראה. עכשיו אני יודע בוודאות שהיא ממש מבריקה. כי השופט העליון ברק הסתמך עליה. אני חושב שזה שינוי נכון, ואומר את זה חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, והוא בכל זאת הצביע נגד החוק. מדוע? כי, וכן הלאה.

אישית, קשה לי להצביע בעד כל חוק המוסיף כסף למפלגות, ובכללן מפלגתי, בנושא של בחירות. אני חושב שמערכת הבחירות היתה פרועה, פזרנית, אווילית, בלתי-נוחצת, וגבלה בסממנים של פולחני אישיות מיותרים. אבל אני השתתפתי בה. אני יכול להיות עכשיו חכם לאחר מעשה? איזה מין שיטה היא זו? אני אומר זאת לחברי כנסת ממפלגתי, שהיו חברים אתי במטה, אומנם בתפקידים זוטרים. כל הצבעה היום בעד הוספת כספים למפלגות — יש בה פגם. אבל הרבה יותר ציני לא לעשות את זה כשאחיה היית שותף למעשה הזה, ועוד יותר ציני לתת לנו לעשות כאן את העבודה המלוכלכת הזאת, להשמיץ אותנו, ואחר-כך להושיט ידיים ולומר: הב, הב, הב.

תסלחו לי על הדוגמה, אני כל-כך מתקומם, שאני רוצה להשמיע אותה. כשהיה דיון היסטורי נוקב, נורא וטרגי על השילומים מגרמניה, היו כאלה שהצביעו נגד. יש לי שני מכרים, אחד השתתף בתנועה שהצביעה נגד השילומים, וסירב לקבל אותם — ואני מסיר בפניו את הכובע, ואחר — יום אחרי כן רץ וקיבל את זה. וכך אתם תתנהגו כאן, כל אלה שיקבלו את הכספים אחר-כך.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת וייס. אני קורא לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת משה שחל. בבקשה, חבר הכנסת מירום.

למצב שבו הצעת חוק, ולו בקריאה טרומית, שהיא של ממשלבי החקיקה, תתקבל על-ידי פחות מאשר רוב מוחלט של חברי הבית. לכן לא התועלת כאן צריכה להיות מנחה.

אדוני היושב-ראש, אין לי אלא לסכם את דברי ולומר, שכולי מתקומם כלפי השיטה שבה הכנסת, לאחר פסיקת בית-המשפט, באה מייד ומוצאת את הדרך לתקן את החוק בתפירה גסה, כדי שהדבר יתאים לצרכיה. יהיה הדבר חשוב ככל שיהיה, גם אם מדובר במימון מפלגות, אני חושב שבשום פרלמנט בעולם לא קיים הליך שבו הליכי החקיקה הופכים להיות רוכסן שפותחים וסוגרים אותו לפי נוחות, כאשר בית-המשפט קבע ונתן פירושו. הכנסת צריכה לכבד גם את עצמה וגם את תקנונה.

אצטט את פסק-הדין — יוסי שריד נגד יושב-ראש הכנסת, שבו קבע השופט ברק, שאין המחוקק מעל החוק. במקרה זה דעתי היא שהחקיקה הזאת מיותרת, היא מזיקה, היא קובעת דבר שנוגד ליסוד שלפי חוק-יסוד דורש רוב מיוחס. אני אומר שהתועלת במקרה זה תהיה לרועץ גם לאלה שמציעים זאת. אני אצביע נגד.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין טעם להתווכח עם אלה שעשו את הנושא הזה קרדום לחפור בו, שעולים לבמה ואומרים "זה מטהר את השרץ", אבל לוקחים את הכסף; ועם אלה שאומרים שהם מחזירים, אבל הם מחזירים רק 100,000 כשהם חייבים 300,000, והנימוק שלהם: בין כך ובין כך תשיגו את הרוב, למה לנו להחזיר את הכול?

רבותי, אם זה שרץ, או אז אין לקחת, ולא צריך לחפש תירוצים ונימוקים שונים. על כן אני רוצה לענות רק על הנקודות המשפטיות שהעלו כאן כמה חברי כנסת. ההצעה לקיים כאן דיון חוזר איננה הצעה הגיונית, כי מה הטעם בדיון חוזר, אם בית-המשפט ימצא שהעמדה שלנו נכונה. מה יקרה? יקרה שהחוק הזה שאנחנו רוצים לתקן אותו, יהיה לו תוקף בזכות עצמו. למה לנו להתנחל עם בית-המשפט על פגם בניסוח? בית-המשפט אומר, שאנחנו ניסחנו את עצמנו שלא כראוי. אזי מה הפסול אם אנחנו מנסחים עכשיו את דבריה של כנסת בצורה ברורה וחד-משמעית? אינני מוצא בזה כל פגם. כל חלי התלים שהעליכם כאן אינם ממין העניין. אם שחי המפלגות הגדולות ירצו להעלות את שיעור יחידת המימון, הן יכולות בכל שעה ובכל רגע לגייס 61 קולות למען זה. הן ישקלו את מעשיהן.

הצעת החוק הזאת — חבר הכנסת רובינשטיין יודע זאת — התעכבה חודש ימים בגלל ויכוח, אם להוסיף עליה תוספות או להשאיר אותה כמו שהיא. אני גאה שהיא נשארה כמו שהיא, והיא באה לתת לגיטימציה לחקיקה שלמה. חבר הכנסת שחל יודע בדיוק איזו חקיקה נתקבלה ואיזו לא. רבותי, אפילו החלת דין רציפות, יכול להיות שהיא שלב משלבי החקיקה. חוק הבחירות לכנסת, בעניין שינוי שיטת הבחירות, של חבר הכנסת גד יעקבי, עבר ברוב קטן. הוא לא עבר ברוב מיוחס בקריאה הטרומית.

על כן, רבותי, אני מציע לכנסת לעשות את הצעד הנכון ולקבל את הצעת החוק אשר תתקן את הפגמים.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23). אני מדגיש, מי שלא ישב

ראשית, מפני שזו החלטת הרוב והיא פסק-הדין המחייב, שעל-פיו כולנו, עד לשינוי החוק, חייבים לקבל את הפירוש שלו.

הסיבה השנייה היא, שלדעתי דעת הרוב בבית-המשפט העליון אמרה דברים נכונים שחאמו גם את דעת ועדת הפירושים, והיו למעשה לכלל הנוהג בכנסת עד לכנסת הקודמת ב-1986, שבה השתנה הפירוש הזה על-פי חוות דעת שביקש יושב-ראש הכנסת דאז, מר שלמה הלל, מהיועץ המשפטי לממשלה.

אומר בשפה פשוטה ומובנת: עניינם — —

מיכאל איתן (הליכוד):

איזה יועץ המשפטי?

משה שחל (המערך):

אני באמת לא יודע.

מיכאל איתן (הליכוד):

חריש?

משה שחל (המערך):

כן.

— של חברי הכנסת דווקא, שלא להסכים לפירוש של דעת המיעוט של כבוד השופט ברק, מן הטעם הפשוט — שהתקנון קבע כללים שעל-פיהם הצעה חוק של חבר כנסת, שעברה את השלב הראשון של הקריאה המוקדמת, יש לחבר הכנסת בעלות על ההצעה הזאת, אפשרויות להגיד שזה הליך שונה מהצעה לסדר-היום.

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש מכולם להירגע. חבר הכנסת עוזי לנדאו, עדיין לא התרגלת לשבת?

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אביא דוגמה אחת מני רבות מתקנון הכנסת, שבמקרה שיש חילוקי דעות לגבי הנוסח שבין הצעתו המקורית של חבר הכנסת לבין הצעת הוועדה, בשלב שבין הקריאה המוקדמת לשלב של הקריאה הראשונה, הרי זכותו של חבר הכנסת להביא את הנוסח שלו ואת מלוא הנוסח של הוועדה. הווי אומר, הכנסת והמחוקק נתנו לחבר הכנסת הליך שונה מהצעה לסדר-היום.

אבל לא רק זאת. יש לנו שפה ברורה ופשוטה שבה מדבר המחוקק. כשהוא רצה לומר: אני דן בהצעה לסדר-היום, הוא קבע שיש הצעה לסדר-היום. כשהוא רצה לדבר על הצעת חוק פרטית, הוא דיבר על הצעת חוק פרטית.

אני רוצה לומר, מה הוא החוס המקשר בין חבר הכנסת קורפו לבין חבר הכנסת יאיר צבן. שניהם מדברים מנקודת ראות, שאני מתנגד לה בתכלית, ובגללה אני רוצה להצביע נגד החוק, ולא אשנה החלטה בגלל תועלת לעניין זה או אחר. חבר הכנסת קורפו אומר: מטעמי נוחות אני רוצה את הכסף, לכן אני בא לתקן את החוק. ובמחירי אני מבטל את המחסום שקבע החוק, שקריאה טרומית דורשת רוב מיוחד של חברי הכנסת. חבר הכנסת יאיר צבן אומר: יש קושי לחבר הכנסת הבודד להביא לגיוס רוב של 61. לא רק זה, גם כאשר יש הסכמה בבית, חברי הכנסת לא תמיד נוכחים.

צר לי לומר, שהכוונה במקרה זה היתה צריכה להישאר, שאנו מדברים על חוק-יסוד כמובן החוקתי, ולמובן חוקתי דרוש רוב של כלל הבית. אני לא רוצה, בדרך אגב, להביא

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ו

— הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23); החלת דין רציפות על הצעות חוק: החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990 והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון).
— התש"ן — 1990 —

16 —

נגד

במקומו לא יוכל להצביע. אני מבקש מכולם לשבת, ואחרי ההצבעה נא לא להרים ידיים עם חיקונים — כן הצבעתי, לא הצבעתי. לכן אני מבקש הקשבה.

1 —

נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23) לדיון בוועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23), העברתה לוועדת הכנסת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. מי בעד? מי נגד?

חברי הכנסת, 90 בעד, 16 נגד, אחד נמנע. אני קובע שחוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23), עבר לוועדת הכנסת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני מבקש להודיע בשם יושב-ראש ועדת הכנסת שוועדת הכנסת מתכנסת עכשיו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה

— 90

ט. החלת דין רציפות על הצעות חוק

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להודיע על החלת דין רציפות על הצעת חוק של חבר הכנסת אוריאל לין, ואבקש לאשר זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום: הודעת יושב-ראש ועדת הכספים על החלת דין רציפות על הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון). התשס"ו — 1986. אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

י. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990

והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן — 1990 *

התקציב, שהוגשה ביחד עם הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון). הוועדה רוצה להפריד את חוק התקציב (מס' 2). סעיפים 5 ו-6 (ב) לחוק הסדרים. עניינם ביטול קצבת ילד שני למקבלי הכנסה של פי 1.5 מהשכר הממוצע במשק. הוועדה החליטה על הפרדה, והיא מבקשת אישור מליאת הכנסת.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
מה מגמת ההפרדה?

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

שחברי הכנסת יוכלו להצביע במליאה כנפרד על התיקון לחוק הסדרים ועל חוק התקציב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, שמעתם הצעת ההחלטה מפי יושב-ראש ועדת הכספים. אני מעמיד אותה להצבעה. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

39 —

בעד ההחלטה

— אין

נגד

— אין

נמנעים

ההחלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990 והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון).
— התש"ן — 1990. נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון). התש"ן — 1990. ימסור את ההחלטה יושב-ראש ועדת הכספים.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

לפני שאני עובר להחלטה בדבר חלוקת הצעות החוק, לאחר קריאת הביניים, אני רוצה לחזור ולתת הסבר לנושא הקודם. מדובר בהצעת חוק פרטית שעברה ככנסת הקודמת בקריאה ראשונה, ועניינה הקצאת משאבים מתוך ההכנסות ממסיו על רכב ועל דלק לצורך תשתית הכבישים. אני לא נכנס למהות החוק, גם הוועדה לא נכנסה לכך וגם לא קבעה עמדה לגביה, אלא נענתה לבקשתו של המציע, והיא מבקשת מהכנסת החלת רציפות.

קריאה:

היו"ר ד' שילנסקי:

זאת היתה רק הודעה. מאחר שלא הוגשה התנגדות בכתב, אין צורך בהצבעה.

הסעיף שאנחנו דנים בו עכשיו הוא החלטה של ועדת הכספים, וההחלטה צריכה להצביע במליאה.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

ועדת הכספים החליטה על חלוקה של הצעת חוק

* נספחה.

— הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 10);
— הצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10) —

יא. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 10), התש"ן—1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, להצעת החוק לא היו הסתייגויות. אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה. אני ממיד להצבעה סעיפים 1, 2, 3 ו-4 להצעת החוק. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1—4 — 13
נגד — אין
נמנעים — אין

סעיפים 1—4 נחקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית. נא להצביע. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 15
נגד — אין
נמנעים — אין
חוק ניירות ערך (תיקון מס' 10),
התש"ן—1990, נחקבל.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 10), התש"ן—1990, קריאה שנייה וקריאה שלישית. אני מזמין את יושב־ראש ועדת הכספים להסביר את הצעת החוק.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק כפי שהיא מובאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית היא למעשה טכניקה שהוועדה, כהסכמת נציגי האוצר, סיגלה לעצמה כדי שלא לקבל במלואה את ההכרעה בדבר תיקון מס' 10 לחוק ניירות ערך. תיקון מס' 10 צריך דיון יסודי וארוך. הצעת החוק הגיעה לוועדה רק לפני שבועיים, לכן אישרה הוועדה שני סעיפים טכניים מתוך התיקון, והוסיפה בחקיקה ארכה למצב הקיים עד 31 בדצמבר, שכן לא היה סיפק בידי הוועדה בשבועיים האחרונים כמושב הכנסת לקיים דיון ממצה בתיקון חוק רחב וחשוב זה.

זאת משמעות ההצעה המונחת לפניכם. אני מניח ובטוח שבמושב הבא, שיתחיל ב־15 בחודש אוקטובר, עד 31 בדצמבר, תספיק הוועדה להשלים את עבודת החקיקה של החוק כולו ונוכל להביאו כמושב הבא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לאחר שהוועדה תדון בו כיאות.

יב. הצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן—1990** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים להצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן—1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. לחוק הזה יש הסתייגויות. אני קורא ליושב־ראש ועדת הכספים להביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, החוק הזה דן בענייני מס קנייה ומתייחס בעיקר לשיטת החישוב של המחיר הסיטוני, שכן מס הקנייה מוטל בקטע של העברת הסחורה בין הסיטונאי לקמעונאי, לפי השווי במהלך העסקה הזאת. כך נקבע מס הקנייה.

היתה בעיה מיוחדת בעניין סחורה המיוכאת מחוץ־לארץ. שיטת החישוב התבססה על מה שנקרא תמ"א — תוספת מכסת אחוזים. מכיוון שלא היה לנו מחיר יצוא, היה מחיר של יבוא, נקבע סכום מסוים כתמ"א. היום יש מושג חדש — יבואן בהסדר. לשם הכרה ביבואן כיבואן בהסדר צריכים להתמלא כמה תנאים: צריך להיות לו מחזור של לפחות 500,000 דולר, הוא צריך להיות בסדר עם שלטונות המס, ושר האוצר זכאי, בתנאים מסוימים, לאשר יבואן בהסדר. הוא יוכל לבחור, במקום המהלך שנעשה על בסיס ערך קבוע לסחורות מסוימות ולסוגים מסוימים של דברים, הוא יוכל לשלם את הסכום לפי ערך היבוא שישולם בין סיטונאי לקמעונאי. הדבר הזה יכול

להביא, במקרים מסוימים, להורדת מס הקנייה המוטל על הסחורה. זה מעוגן גם בהסכמים ובקשרים הבין־לאומיים שלנו, בעיקר עם ממשלת ארצות־הברית, שכן היו טענות רבות ששיעור תמ"א שנקבע באופן שרירותי, הרבה פעמים הוא מעל הערך האמיתי שצריך להינתן כסכום לתשלום מס קנייה.

הנושא נדון בהרחבה די רבה בשתי ישיבות של ועדת הכספים. שמענו גם נציגים של לשכות המסחר, התאחדות התעשיינים, אנשים העוסקים ביעוץ בענייני מס. כסיכומם של דבר נעשו כמה תיקונים במהלך הדיונים, ויש הבדל מסוים בין הצעת החוק שהובאה בקריאה הראשונה לבין הצעת החוק כפי שהיא מוגשת היום בקריאה השנייה.

יש הסתייגויות בנושא אחד, בנושא הריבית. עמדה השאלה, אם כשנקבעים תנאי תשלום בין סיטונאי לקמעונאי תחושב הריבית כהוצאה לצורך מס קנייה או לא. כסופו של דבר, הרוב בוועדה, אחרי ויכוחים לא מעטים, חשב שכן, מפני שראינו בדרך המימון חלק מעלות המוצר.

אם יש תנאי תשלום מיוחדים, ויש על כך ריביות וכתוצאה מכך עולה ערך הסחורה, חשבנו שמן הראוי שגם על זה ישולם מס קנייה. ואומנם יש פתח מילוט לנושא הזה. אם שר האוצר יראה, שבקטע מסוים או בענף מסוים מערך התשלומים הוא כזה שהוא מחויב במתן אשראי לחקופה ארוכה, זכאי שר האוצר לפטור אותו מוצר מריבית לצורך תשלום מס קנייה. תודה רבה.

* "דברי הכנסת", חוברת ל"ז, עמ' 4786; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוברת י"ד, עמ' 1720; נספחות.

ה צ ב ע

13 — בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 13, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר סעיף 2 כהצעת הוועדה.

לסעיפים 3 עד 6 אין הסתייגויות. נא להצביע. זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

12 — בעד סעיפים 3—6

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 3—6 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 12, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושרו הסעיפים 3 עד 6 כהצעת הוועדה. בזה אישרנו את הצעת החוק בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן—1990, בקריאה שלישית. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

11 — בעד החוק

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן—1990, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 11, ללא התנגדות וללא הימנעות, נתקבל חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן—1990, בקריאה שלישית, והוא עכשיו חלק מספר החוקים שלנו.

יג. שאלות ותשובות

1. האם מסייע משרדך לבתי-מלון המבקשים לערוך שינויים כדי להתאים עצמם לאירוח נכים?
2. אם כן — מה הוא הסיוע הניתן?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו אכן מסייע לבתי-מלון המבקשים להתאים עצמם לאירוח נכים.
2. הסיוע הוא בצורת מענק כשיעור מההשקעה, המשתנה בהתאם ל"אזור הפיתוח" ובהתאם לדרגת המלון, כאשר המינימום הוא 16% והמקסימום 29%.

1883. הדרכת צליינים

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר התיירות ביום כ"ד בשבט

התש"ן (19 בפברואר 1990):

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להסתייגויות. רשות הדיבור לחבר הכנסת הורביץ — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת שטרית — גם אותו אינני רואה באולם. אנחנו נצביע על הסתייגויותיהם, אבל הם הפסידו את זכותם לנמק אותן.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. לסעיף 1 אין הסתייגויות. נא להצביע. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

12 — בעד סעיף 1

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 12, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר סעיף 1 לחוק.

אנחנו ניגשים לסעיף 2. בסעיף זה יש הסתייגות של חברי הכנסת יגאל הורביץ ושמעון שטרית. נא להצביע. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

12 — בעד התיקון של חברי הכנסת

"הורביץ ושר שטרית לסעיף 2 — אין

נגד — 12

נמנעים — אין

התיקון של חברי הכנסת "הורביץ ושר שטרית לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 12, ללא התנגדות וללא הימנעות, נדחתה ההסתייגות של חברי הכנסת הורביץ ושר שטרית.

מי בעד סעיף 2 כנוסח הוועדה? זו הצבעה מס' 8.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: שאלות ותשובות. אני מזמין את שר התיירות להשיב על שאלות. בבקשה.

1639. אירוח נכים בבתי-מלון

חברת הכנסת ג' ארד שאלה את שר התיירות ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

לאחרונה פורסמה עליי דובר משרד התיירות הנחיות המשרד שלא לאשר פרויקטים תיירותיים אשר אינם מתחשבים בצרכים המיוחדים של הנכים. לדברי הדובר, אין זו הנחיה חדשה והיא קיימת זה שנים מספר. עם זאת, ידוע כי קיימים בתי-מלון שאינם ערוכים לאירוח נכים.

ברצוני לשאול:

2. מה הם הפגמים בשיטות הדירוג עד כה?

3. מה בדעת השר לעשות בנדון?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. יש פגמים ועיוותים בשיטת הדירוג הנוכחית.

2. בין יתר האלטרנטיבות שאני שוקל לשיפור המצב, קיימות שתי אלטרנטיבות עיקריות: א. כיטול שיטת הדירוג הנוכחית מכול וכול; ב. הקשחת הקריטריונים בשיטת הדירוג הקיימת.

3. טרם הכרעתי בנושא, ואעשה כן עד סוף השנה האזרחית.

2444. פרויקטים תיירותיים בכפרים דרזויים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלניו שאלה את שר התיירות ביום י"ב בתמוז תש"ן (5 ביולי 1990):

בכפרים הדרזויים שבכרמל — דליית-אל-כרמל ועספא — קיימים תנאים אידיאליים להופכם למוקד לביקור תיירים, מבחינת מקומם הגיאוגרפי, הנוף, הטבע וייחודם הפלורליסטי.

הקמת פרויקטים תיירותיים יש בכוחה לפתח את היישובים ולהבטיח תעסוקה ליושביהם.

ברצוני לשאול:

1. האם היישובים דליית-אל-כרמל ועספא כלולים בתוכנית משרד התיירות מבחינת פיתוח פרויקטים תיירותיים?

2. אם כן — אילו פרויקטים כלולים בתוכנית?

3. מתי יוחל בביצוע הפרויקטים?

4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

שר התיירות ג' פת:

1 — 4. לאחרונה מינתי ועדת היגוי לבחינת פיתוח התיירות במגזר הדרוזי, שבה היו שותפים פעילים ראשי המועצות המקומיות של עספא, דליית-אל-כרמל ופקיעין.

בין היתר, המליצה הוועדה: א. לפתח את עספא כמוקד אכסוני, בהתבסס על אמצעי אכסון קיימים ובתוספת אמצעי אכסון; ב. לפתח את דליית-אל-כרמל כמוקד תיירותי פעיל, בהשקעה של כ-1.6 מיליון שקלים; ג. לפתח מרכז מבקרים, ובשלב הראשון לתכנן חנייה בפקיעין, בהשקעה של כמיליון שקלים.

כמובן נקבעו יעדי שיווק ואמצעי שיווק ספציפיים לעידוד הביקורים בכפרים הדרוזיים, הן לתיירות פנים והן לתיירות נכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלניו.

שושנה ארבל-אלמוזלניו (המעריך):

אדוני היושב-ראש, קודם-כול אני רוצה להודות לשר התיירות על דברי התשובה. אני שמחה לשמוע, שהוועדה שהוא מינה אכן המליצה על הדברים שהוא מסר לנו. שאלתי היא: מתי יתחילו בביצוע ההמלצות של הוועדה?

שר התיירות ג' פת:

בתכנון — השנה, בביצוע — בתחילת השנה הבאה.

למרות פסיקת בג"ץ, ממשיכים צליינים הבאים לישראל לקבל הדרכה מגורמי כנסייה, כמרים ונזירות, ולא מאנשי מקצוע מקומיים. יש גם גילויים מובהקים של חוסר ידע, והדרכה המתעלמת, במקרה הטוב, ממדינת ישראל וממה שיש בה, ובמקרים קיצוניים נשמעים גם הסברים אנטי-ישראליים ואנטישמיים.

מאחר שהכנסייה טענה בעבר, שמורי דרך ישראלים אינם מוסמכים להדריך באתרים נוצריים, עברו עשרות מורי דרך קורס ב"נוטורדאם", ולהם תעודות הסמכה להדרכה מטעם הכנסייה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לו כל הפרטים דלעיל, והאם נכונים הם?

2. מה עושה משרדך כדי שמורי הדרך הישראלים המוסמכים לכך ידריכו את הקבוצות?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הואיל ונושא הדרכת כמרים נמצא בבירור בג"ץ, אני מנוע מלהתייחס לנושא.

1994. הדרכת תיירים

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר התיירות ביום ט"ו באדר תש"ן (13 במרס 1990):

בישראל, כל אדם הרוצה להדריך קבוצות תיירים בביקורם בארץ מחויב לעבור קורס של מורי דרך, אשר בסופו הוא מקבל תעודת המסמיכה אותו לעסוק במקצוע זה. הקורס מלמד את מורה הדרך המוסמך להגיע ליכולת להסביר את ישראל ומצבה בצורה הטובה והאהודת ביותר.

ברצוני לשאול:

1. מדוע בימים אלו, כאשר קיימת בעיה לגבי מספר התיירים המגיעים ארצה וקיימת בעיה של הסברה בעולם לגבי עמדותיה ומצבה של ישראל, נותן משרד התיירות אישורים לאנשי כמורה, שלא עברו את ההכשרה המקצועית שאותה עברו מורי הדרך הישראלים, להדריך קבוצות תיירים בארץ?

2. האם מוכן כבוד השר לבחון מחדש מדיניות זו?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד התיירות לא נתן ואיננו נותן רשיונות מורי דרך למי שלא סיימו את הקורס למורי דרך.

2. נושא הדרכת קבוצות על-ידי אנשי כנסייה נמצא בבירור בבית-המשפט הגבוה לצדק, ולפיכך אני מנוע מלהתייחס לנושא.

2269. שיטת הדירוג של בתי-המלון

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר התיירות ביום י"ד בסיון תש"ן (7 ביוני 1990):

נדע לי, כי מלונאי ירושלים מתרעמים על שיטת הדירוג של בתי-המלון על-ידי משרד התיירות. לטענתם, הדירוג החדש לא בא לתקן, אלא להיפך מזה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בטענת מלונאי ירושלים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תורה לשר התיירות.

שר התיירות ג' פת:

יש עוד שאלות של חבר הכנסת שבח וייס.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אצלי ברשימה לא מופיעה שאלתא של חבר הכנסת שבח וייס, אבל תהיה עוד הזדמנות להשיב עליה.

אני מזמין את שר התעשייה והמסחר להשיב על שאלות של חברי הכנסת. בבקשה.

2241. שעטנו בכגדים

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ה' בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

נמסר לי על-ידי האגודה השיתופית להתיישבות קהילתית נווה-צוף (מכתב רצ"ב), שבחנות המפעל "פולגת" בתלפיות, ירושלים, מוכרים פריטי בגדים מסוימים שיש בהם שעטנו כמזוהר (רשום עליהם שמכילים צמר ופשתן).

ברצוני לשאול:

1. האם משרד התעשייה והמסחר מודע לכעייט השעטנו בכגדים?

2. האם קיימות הוראות בדבר איסור שעטנו בכגדים?

3. מה ככוונת השר לעשות בעניין זה?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. העברנו את נושא השאלתא לחברת "פולגת", וזה תוכן תשובתה:

"פולגת" נמצאת בהשגחה מלאה של המחלקה לפיקוח על שעטנו בראשותו של הרב ארליך ובטיפולו של הרב נוימן. שניהם מומחים בנושא ומפקחים על הייצור בכל מפעלי "בגיד" בארץ.

שלושת הז'קטים תוצרת "פולגת", שעל הרכבם צוין: פוליאסטר, צמר ופשתן, הם שאריות של מוצרים שיוצרו לפני שנים עבור חברת "מרקס אנד ספנסר" באנגליה, ואלה הגיעו בטעות לשיווק בחנות.

בעקבות פנייתו של הרב יהונתן בלס מנווה-צוף נתגלתה התקלה, והז'קטים סולקו לאלתר מהחנות. החברה מצטערת מאוד על טעות אנוש זאת, ותמשיך לעשות הכול, בסיוע הרבנות הראשית, למניעת תקלות מעין זו.

2242. פסטיבל סרטים ישראלי בניו-יורק

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ה' בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ג באייר התש"ן (18 במאי 1990) פורסם, כי בפסטיבל סרטים ישראלי שהתקיים בניו-יורק הוצגו סרטים שהעלו נושאים דתיים בלגלוג, וחיילי צה"ל הופיעו כסדיסטים ורוצחים. בין מממני הפסטיבל היו משרד התעשייה והמסחר, משרד התיירות והקונסוליה הישראלית בניו-יורק.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — האם העלאת הסרטים הנ"ל נעשתה על-ידי משרדי הממשלה הללו?

3. מה היא עמדת כבודו בנושא זה, ומה ברעתו לעשות בעתיד?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. פסטיבל הסרטים הישראליים בארצות-הברית, המאורגן על-ידי מאיר פניגשטיין, מתקיים מדי שנה בניו-יורק ובלוס-אנג'לס. הפסטיבל אינו ממומן כלל על-ידי משרדנו. השתתפותו מתבטאת בפרסום מודעה בקטלוג הפסטיבל, במחיר של כ-2,000 דולר, כאשר תקציב הפסטיבל הוא מאות אלפי דולרים. למשרדנו אין שליטה על הרפרטואר של הפסטיבל, אבל הוא מורכב תמיד מסרטים ישראליים שהוצגו קודם לכן בארץ, באישור הצנזורה.

המאמר ב"יום השישי" מתייחס באופן ספציפי לסרט "אחד משלנו", המתאר מקרה חריג בצה"ל וחקירתו מטעם מצ"ח — משטרה צבאית חוקרת — על רקע האינתיפאדה. צה"ל סייע בהפקת הסרט, וביקש שבתחילתו ובסופו יוקרנו כתורות המסבירות כי הסרט אינו מבוסס על מקרה שקרה.

אם אומנם בתרגום האנגלי לא הופיעו הכתורות הללו, זה דבר חמור, אבל יש להפנות את הדבר למערכת הביטחון ולא למשרד התעשייה והמסחר.

לפי מה שנמסר לי, אין בסרט התייחסות לנושא דתי כלשהו.

הואיל והפסטיבל הוא פרטי, לא בחסות ולא במימון של משרד התעשייה והמסחר או כל גורם ממלכתי אחר — אין בידינו למנוע את קיומו או לפקח על תוכנו.

2296. בטיחות השימוש בסדינים חשמליים

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

בעקבות מקרים אחרים של אנשים שנכוו קשות עקב התלקחות סדינים חשמליים, ובעקבות מקרים של מוות כתוצאה מכך, ברצוני לשאול:

1. האם קיים פיקוח על ייצור סדינים חשמליים על-ידי משרדך, ומה הוא?

2. האם ידועה לכם התופעה של היווצרות גז מרדים קודם להידלקות הסדין?

3. מה עושה משרדך בתחום ההסברה לתושבים על האסונות הצפויים מאי-שימוש נכון בסדינים חשמליים, שהפכו למוצר שכיח בקרב האוכלוסייה?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. המצב החוקי —

(1) קיים תקן רשמי מס' 583, ועל-פי החוק אסור לסחור ואף להחזיק בסדינים חשמליים שאינם עומדים בדרישות התקן הרשמי. התקן תקף גם לגבי מוצרים מיובאים.

(2) על-פי צו הגנת הצרכן (סימון טובין), התשמ"ג-1983, התוספת השלישית, ועל-פי התקן הרשמי 583, חייבים לסמן את המוצר ולצרף הוראות שימוש כשפה העברית גם לגבי מוצרים מיובאים.

עם הגידול הצפוי בכנייה, יש סיכוי שהמפעל יצליח, בהתארגנות נאותה, לשפר את מכירותיו.

2341. מפעלי תעשייה בשטחים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

בעיתון "הצפה" מיום י"ז בסיוון התש"ן (10 ביוני 1990) פורסם, כי עשרות מפעלים הוקמו לאחרונה בשטחים, רבים מהם ללא רשיון ותוך עקיפת המינהל האזרחי, כשהם מספקים תעסוקה לערבים מקומיים. המפעלים הוקמו על סמך ידע מצטבר שרכשו הפועלים במפעלים ישראליים בעבר, וזאת מתוך כוונה לפגוע בתעשייה הישראלית. מקור הכספים לבניית המפעלים הוא אש"ף וארגוני חבלה אחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה למשרדך תופעה זו, ואם כן — מה הוא היקפה?

2. מה בדעתך לעשות כדי למנוע פגיעה בתעשייה הישראלית?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא מוכר לנו. באחרונה קיימת אומנם מגמה של האצה בהקמת מפעלים ביהודה, בשומרון ובאזור — אזור רצועת עזה — על-ידי מקומיים. מדובר בכמה עשרות מפעלים, שרובם אינם דורשים כוח עבודה מיומן.

2. כל הקמת מפעל באזור יו"ש ואזור ע"מ מחייבת מתן רשיון מהמינהל האזרחי באזור, שהוא הסמכות לכך. סמכות משרדנו מתבטאת במתן חוות דעת מקצועית.

באותם מקרים שבהם עלולה הפגיעה בתעשייה המקומית להיות חמורה, אנו פונים למינהל האזרחי לפעול למניעת הקמתו של המפעל, וזאת, כמובן, אך ורק במסגרת הכלים החוקיים העומדים לרשותנו.

נוסף עוד, כי ביקשנו מהמינהל האזרחי כי כל בקשה של יום מקומי ואישורה יותנו בעמידה בדרישות שונות — כטיחות, תקינה, סימון מוצרים, תברואה, אקולוגיה וכדומה.

יש לזכור, כי כל עוד אין היזם המקומי מבקש הטבות כלשהן והוא עומד בדרישות שפורטו לעיל, הכול בהתאם לסוג המפעל, אין כל אפשרות חוקית למנוע את אישור הבקשה.

2342. סיגריות מייבוא ומייצור מקומי

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בסיוון התש"ן (21 ביוני 1990):

נודע לי כי בימים הקרובים יפורטו כ-200 עובדים ממפעלי "דובק".

ברצוני לשאול:

1. מה הוא שיעור המס המוטל על חומרי גלם המיועדים לסיגריות מייצור מקומי?

2. על סיגריות מייצור מקומי חלה חובת סימון מקור על כל מוצר. האם חלה חובה דומה על סיגריות מייבוא?

3. מחיר הסיגריות המקומיות נמצא בפיקוח. האם מחירן של סיגריות מייבוא נמצא בפיקוח?

(3) כתאריך 29 באפריל 1990 פורסם צו האוסר ייצור, הרכבה, החזקה או מסחר של סדינים חשמליים, אלא אם כן היצרן חתם על הסכם עם מכון התקנים הישראלי לפיקוח שוטף על תהליכי הייצור, על-מנת להבטיח את עמידת המוצר בכל דרישות התקן הרשמי. כניסתו לתוקף של הצו היא כעבור 180 יום מפרסומו. זאת אומרת, ב-27 באוקטובר 1990. הצו מתייחס ליצרנים מקומיים בלבד.

ב. הפיקוח למעשה —

(1) לא קיימת ביקורת יוזמה של המוצרים שבשוק, ואולם אם מגיעות תלונות ספציפיות, מתקיימת בדיקה. מצב זה נובע ממגבלות תקציביות של יחידת הממונה על התקינה, אבל הדבר יבוא על תיקונו עם כניסתו לתוקף ב-27 באוקטובר 1990 של הצו שהזהכרתי לעיל.

(2) ייבוא — המוצר נמצא בחובת רשיון. בעבר לא נבדקו הטובין לפני כניסתם לארץ, בשל חוסר מודעות בחטיבת הטקסטיל לגבי קיומו של התקן הרשמי 583, ועקב זה אושרו רשיונות ייבוא בלי להתנותם בהצגת אישור מכון התקנים.

עתה עודכן הממונה על קיום התקן, ומכאן ואילך כל רשיון ייבוא מותנה באישור מכון התקנים על עמידה בתקן.

2. לא ידוע לנו ולא למכון התקנים הישראלי על תופעה של היווצרות גז מרדים קודם להידלקות הטדין.

3. משרדנו פעל לקביעת החובה לצירוף הוראות שימוש מוגדרות ומפורטות בשפה העברית לכל סדין וסדין. אין משרדנו פועל להסכרה מעבר לכך.

2297. מפעל הזכוכית "פניציה"

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

בהתאם להחלטת ממשלת ישראל, קיימת הגנה על מפעלי הזכוכית בארץ. ההגנה נועדה, בין היתר, לשפר את ההיערכות לקראת אירופה 1992, וכן לסייע למשקיע ("פניציה אמריקה בע"מ"), המשמש גם כראש "כוח המשימה" של ישראל. אך נודע לי, כי קיימת כוונה לחשוף את השוק לייבוא ממזרח אירופה, דבר העלול לסכן את "פניציה", על 250 עובדיה. חיפה היא מוקד של אבטלה, ויש חשש להחמרתה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן העובדות לאשורן?

2. מה ייעשה כדי למנוע פגיעה במפעל?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע על החלטת ממשלה להגן על מפעלי הזכוכית בארץ. קיימת הסכמה להמשיך במדיניות הייבוא כפי שיתואר להלן:

ייבוא הזכוכית לארץ מוגבל: א. ברישוי מכל העולם; ב. במסכות ייבוא מהשוק המשותף; ג. מסכות הייבוא שנקבעו כסיכום עם השוק המשותף מתבטלות בדצמבר 1990; ד. עם ביטול המסכות יבוא הייבוא מהשוק המשותף פתוח; ה. נמשיך במדיניות הרישוי כלפי שאר המדינות.

2. למפעל הזכוכית בחיפה היה זמן להתארגן כדי להתייעל ולהחליף את מוצריו. במסגרת הייעול צומצם מספר העובדים במפעל, ועתה רווחיות המפעל טובה.

המפעל אינו מסוגל להתקיים, וכי עליה למצוא קונה פוטנציאלי כדי שחלק מן העובדים יוכל להמשיך בעבודה.

2446. מחירים גבוהים בישראל

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום י"ב בתמוז התש"ן (5 ביולי 1990):

בעיתון מיום שישי 22 ביוני 1990 פורסם: "סקר מטעם התאחדות התעשיינים מגלה, שפער המחירים בין מוצרים מיובאים הנמכרים בישראל לבין מוצרים זהים בחוץ-לארץ מגיע למאות אחוזים".

לעומת זאת, לפני שבועות מספר פורסם סקר מטעם לשכות המסחר, והוא מגלה, שמחיר המוצרים המיוצרים בישראל גבוה בהרבה ממחיר מוצרים זהים המיוצרים ונמכרים במדינות אחרות.

המסקנה העשויה להתקבל מכך היא, שהצרכן בישראל משלם מחיר מופרז הן לגבי מוצרים מתוצרת הארץ והן לגבי מוצרים מיובאים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד התעשייה והמסחר מקיים מעקב אחר מחירי המוצרים השונים הנמכרים בישראל בהשוואה למצב הקיים במדינות אחרות?

2. אם כן — האם הסקרים שפורסמו על-ידי התאחדות התעשיינים ועל-ידי לשכות המסחר תואמים את המציאות?

3. אם כן — האם פעל משרד התעשייה והמסחר להוזלת המחירים?

4. אם לא — האם מוכן כבוד השר לברר באופן יסודי את תוצאות הסקרים ולהסיק את המסקנות המתחייבות מכך כדי להגן על הצרכן בישראל?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. משרד התעשייה והמסחר איננו מקיים מעקב שיטתי אחר הבדלי מחירים בין מוצרים הנמכרים בישראל, בהשוואה למחירי המוצרים במדינות אחרות. בהתחשב במגוון העצום של רכבות מוצרים, שמחיריהם מושפעים בארצות שונות על-ידי גורמים רבים ושונים, לרבות מיסוי שונה על המוצר ומיסוי שונה על התשלומות, משימה כזאת תהיה רבת היקף, תחייב השקעת משאבים רבים וספק אם תביא תועלת כלשהי.

2. המידע שפורסם על-ידי התאחדות התעשיינים ועל-ידי לשכת המסחר הוא מעניין, אך חלקי מאוד, ואינו משקף את מלוא המציאות. לכן, לא ניתן להתבסס עליו לשם הסקת מסקנות.

3. המחירים של מרבית המוצרים והשירותים במשק נקבעים על-ידי כוחות השוק החופשי, כמו ביתר ארצות העולם החופשי. משרד התעשייה והמסחר מתערב רק לגבי מחירים של מוצרי מונופולים וקרטלים שאינם חשופים לתחרות ממשית, ולגביהם קיים פיקוח מינהלי והמחירים נקבעים על-פי קריטריונים כלכליים.

4. אני סבור כי ההגנה הטובה ביותר לצרכן בישראל היא קיום תחרות חופשית וממשית בין כל ספקי המוצרים והשירותים במשק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

4. לאור נתונים אלו, האם יוכל כבוד השר להסביר, מדוע מאפשרת ממשלת ישראל היצף השוק בסיגריות מיובאות העלול להגביר אבטלה בישראל?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. מיסוי חומרי גלם לייצור סיגריות — חומר הגלם העיקרי, טבק, חייב במימיו המסתכם ב-0.12 ש"ח לק"ג טבק וכן בהיטל של ג, שהם מרכיב שולי בעלות חומרי הגלם.

2. חובת סימון סיגריות חלה הן על סיגריות מתוצרת מקומית והן על סיגריות מייבוא.

3. מחירי הסיגריות, הן מתוצרת מקומית והן מייבוא, נמצאים תחת פיקוח מחירים מלא על-ידי משרד התעשייה והמסחר.

4. הסכמים והתחייבויות בין-לאומיים מונעים מאתנו להגביל או לצמצם באורח חריגני ייבוא סיגריות או טובין כלשהם. תלויות על ייבוא בהיצף מובאות לדין בוועדה הציבורית למניעת היצף הפועלת במסגרת החוק למניעת היצף. בקשה למניעת ייבוא בהיצף של סיגריות אכן הוגשה לאחרונה, והיא מטופלת בהתאם להליכים שנקבעו בחוק.

מחירי הסיגריות מייבוא הם במוצע כמעט כפליים ממחירי הסיגריות השכיחות מתוצרת מקומית. לרוגמה, סיגריות ייבוא מארצות-הברית, מחירן 3.40 ש"ח לעומת חפיסת "טיס" שמחירה 1.75 ש"ח. למותר לציין שמרכיב מס הקנייה בסיגריות, בייבוא מארצות-הברית, גבוה מהמס המשולב על סיגריות מתוצרת מקומית, וזה כשל מחירן הבסיסי הגבוה יותר של סיגריות מתוצרת מקומית.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
מרגישים שאינך מעשן.

2445. פיטורים כ"תדיראן"

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ב בתמוז התש"ן (5 ביולי 1990):

הנהלת "תדיראן" רמזה על כוונתה לפטר עובדים מקבוצת הקשר שלה, ומקבוצות ומחטיבות אחרות.

ברצוני לשאול:

1. האם יפוטרו עובדים אלו נוכח רמת הניהול של חברת "תדיראן"?

2. מה ניתן לעשות כדי שעובדים אלו לא ייפלטו למערך האבטלה?

3. האם שוקל משרדך לפנות להנהלת "תדיראן" למנוע פיטורי העובדים עד שתגיע להסכם עמם?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חברת "תדיראן" היא חברה השייכת ל"חברת העובדים" ולקונצרן "כור" הסובלים מהפסדים כבדים ביותר בשנים האחרונות.

כפי שנמסר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, על-ידי מנכ"ל "תדיראן", מטרת הנהלה היא להבריא את אשר ניתן להבריא. כדי להמשיך ולקיים את "תדיראן" כתחברה תעשייתית מייצרת ומייצאת. לדבריו, הפיטורים של העובדים וסגירת המפעל המכני של החברה הם במסגרת מאמצי ההבראה, אחרי שנות הפסד. חברת "תדיראן" סבורה שבמכתכונת הקיימת,

2490. סיווג לאזורי פיתוח

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ט בתמוז התש"ן (12 ביולי 1990):

בתאריך 28 במאי 1990 אושר בוועדת הכספים של הכנסת מעמד של אזור פיתוח א' למפעל "כתר פלסטיק" ביוקנעם.

ברצוני לשאול:

1. מה ייעשה בעניין יישום החלטתה של ועדת הכספים, אם בכלל?

2. מה מתכוון כבוד השר לעשות לגבי אישורים כאלה בעתיד?

3. אילו אמצעים ינקטו לגבי מתן הטבות היאות לאזור פיתוח א' ליישובים הקרובים למרכז?

4. מה ייעשה לעודד יזמים להשקיע בגליל?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החלטת ועדת הכספים טרם קיבלה ביטוי בכתב האישור "למפעל מאושר" שנקבע לפי אזור פיתוח ב', לפי הסיווג הקיים. השלמת המענק לפי השיעורים הנהוגים באזור פיתוח א' אינה נעשית על-ידי מרכז ההשקעות אלא על-ידי משרד האוצר מתקציב נפרד המשולם לאחר החלטת ועדת הכספים, בהסתמך על אישור ועדת השרים לענייני כלכלה.

2. כל מקרה נבחן לגופו, ושינוי סיווג, כמתואר, נעשה על-ידי ועדת השרים לענייני כלכלה, באישור ועדת הכספים.

3. דעתי היא, שיש להיצמד לחלוקה הקיימת של אזורי הפיתוח, בלי לסטות ממנה.

4. ראה תשובתי על שאלה מס' 3.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה לשר התעשייה והמסחר על התשובות. כנראה עוד נחזור לשאלות ותשובות.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני למדה מדברי התשובה של כבוד השר, שהסקר שנעשה על-ידי לשכת המסחר היה מגמתי, והיה בו כדי לנגח למעשה את התעשייה במדינת ישראל ואת מחירי מוצריה. נשאלת השאלה: האם מוכן כבוד השר לזווג פרסום, שלסקר אין שום יסוד ואין שום בסיס, מבחינת הנתונים שהצביעו על הפער במחירים בין המוצרים המיובאים ובין המוצרים המיוצרים בארץ?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אייאפשר לשים כפי, כאילו אני אמרתי שהסקר של לשכת המסחר הוא מגמתי.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

כן הכנתי מדברין. זאת התרשמות שלי.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

לא אמרתי זאת. אמרתי שהמידע שפורסם הן על-ידי התאחדות התעשיינים והן על-ידי לשכת המסחר הוא מעניין אך חלקי. בשני המקרים, הסקרים אינם משקפים את המציאות לגבי רכבות מוצרים שלגביהם אייאפשר לעשות סקר. לא אמרתי שהסקר מגמתי. המבין יבין. אם מגמתי, אינני רוצה להגיד, אם זה על-ידי גוף אחד או על-ידי שני גופים. זאת לגבי המסקנות מדברייך.

אשר למשאלה שניזום איסור פרסום של סקרים, אין בידינו לעשות זאת. אלה גופים וולונטריים. כל אחד חופשי לומר את אשר הוא חפץ, במסגרת חופש הביטוי, חופש ההבעה. משרד ממשלתי איננו יכול להגיד לגוף וולונטרי: אל תעשה זאת, אלא אם כן יהיה חוק שיאסור סקרים. כידוע, אין כוונה לחוק חוק כזה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

כדי להסיר אייבהנה, לא אמרתי שיש לאסור עריכת סקרים ופרסומם, שאלתי, האם מוכן השר לפרסם את דברי התשובה שלו, על-מנת להזים את הדברים.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

את דברי התשובה — בהחלט כן.

יד. הצעה לסדר-היום

יישום מסקנות ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין תאונות דרכים

שהכנסת יצרה לעצמה כלי למלחמה בתאונות דרכים באמצעות ועדת חקירה פרלמנטרית שהוקמה בכנסת האחת-עשרה. היה לי הכבוד להיות היוזם של הקמת הוועדה הזאת ולשמש עם חבר הכנסת אוריאל לין כיושבים-ראש ברוטציה. עבדנו במשותף כדי להביא את העבודה של ועדת החקירה לסיום מסודר, תוך כדי מערכת הבחירות לכנסת. השלמנו את העבודה לאחר הבחירות לכנסת. כך, הכנסת הנוכחית פתחה את דיוניה בישיבה השנייה שלה, כמעט, בדיון באותן מסקנות של ועדת החקירה.

יהיה מעניין להזכיר ששר התחבורה דאז, חיים קורפו, התנגד תחילה להקמת ועדת החקירה, אבל בדיון שהתקיים בראשית הכנסת הנוכחית הוא שיכח את עבודת הוועדה והביע תמיכה במסקנותיה. באופן כללי היתה תמיכה, במליאת הכנסת באותה ישיבה, בכיצוע המלצות הוועדה.

הכנסת, כאמור, אימצה את מסקנות ועדת החקירה בישיבתה ביום 12 בדצמבר 1988. היא הדגישה כ-13 נושאים,

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום חכרי הכנסת, חוק. אני קורא לחבר הכנסת חריש, שיביא הצעה לסדר-היום מס' 3547 בעניין יישום מסקנות ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין תאונות דרכים. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל חריש.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא של תאונות דרכים נדון בכנסת, לצערנו, לעתים קרובות. הוא נדון, משום שההזדמנויות הניתנות לנו לכך על-ידי תאונות דרכים קטלניות הן רבות, ובכל פעם הועזע מביא לידי כך, שחברי כנסת לא מעטים מעלים, ובצדק, את הנושא במליאה. עם זאת יש גם העבודה השוטפת, השיטתית, שנעשית בוועדת הכלכלה לטיפול בנושא הזה.

אפשר לשאול: אם כך, מה הטעם בהעלאת עוד הצעה לסדר-היום בנושא הזה? אדוני היושב-ראש, הטעם אולי בכך,

מיכאל חריש (המעריך):
הם אינם מספיקים.

אדוני היושב-ראש, אני מודה שבמידה מסוימת גם אני מכה על חטא בנושא הזה. ראיתי בנושא הזה נושא מרכזי מאוד בפעילותי בכנסת הקודמת, כאשר שימשתי ממלא-מקום יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, משום שראיתי זאת במלחמה למען החיים במדינת ישראל, אם עוסקים בביטחון ואם עוסקים במאבק למניעת תאונות דרכים. אותם אורחים נהרגים בפעולות איבה ובתאונות דרכים, בהבדל אחד — מדינת ישראל מצליחה במלחמתה על הגנת אזרחיה מאז קום המדינה במידה גדולה הרבה יותר מאשר במלחמתה על חיי האזרחים שלה נגד האויב הזה שנמצא בכביש.

ואני אינני יכול להסיר מעצמי את האחריות, כמו שאינני יכול להסירה מאחרים, בגלל סדר עדיפויות אחר, נושאים לאומיים, נושאים פוליטיים ונושאים של מעורבות אישית וכדומה. גם אני חזיתי מאז אותן מסקנות של ועדת חקירה, שהוצעו לכנסת ב-1988, ועד היום כדי לבוא ולשאול: איפה יישום המסקנות? כאשר היה לוח זמנים במסקנות אלו. ואני מנסה לתקן את החטא הזה שלי על-ידי כך, שאני אעשה מאמץ היום, ומעכשיו והלאה, עם שר התחבורה, עם ועדת הכלכלה ויושב-ראש ועדת הכלכלה ועם חברים אחרים בכנסת, כדי ללחוץ מחדש על הממשלה, שתעמיד את הנושא הזה במקום המתאים בסדר העדיפויות תוך מתן פתרונות בנושאים שעליהם המלצנו במסקנות ועדת החקירה; היתה הסכמה שצריך לבצע מסקנות אלה, ורק השגרה והטיפול בנושאים שהם דחופים יותר מבחינה פוליטית, אף שאולי הם אינם חשובים יותר, והשמירה כל אחד על העצמאות ועל השליטה על המשרד שלו, מנעו ביצוע דברים שכולם חושבים שצריך לבצע אותם.

אני חושב שלכנסת יש תפקיד בעניין זה, תפקיד מרכזי חשוב — לעמוד מאחורי הרצון לקדם מלחמה על תאונות הדרכים. ובעניין זה, שר התחבורה באופן טבעי הוא ראש החץ בתוך הממשלה להעמדת הנושא במקום הנכון בסדר העדיפויות.

במלחמה הזאת, אדוני היושב-ראש, הכנסת מאוחדת באמת מהקצה עד הקצה. היא חייבת להיות מאוחדת למען שמירת החיים. ואת האחדות הזאת של הכנסת צריך לתרגם לעוצמה, להשפעה ולביצוע באמצעות ביצוע המסקנות של ועדת החקירה. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת חריש. אני קורא לשר התחבורה להשיב על ההצעה לסדר-היום, ואולי להאיר את עינינו, אם בכל זאת יש שיפור כלשהו.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לשבח את חבר הכנסת מיכה חריש על ההצעה הרגילה לסדר-היום שהעלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

היא רגילה מבחינה פרוצדורלית-פרלמנטרית, אבל היא בלתי-רגילה מבחינת חשיבותה.

שר התחבורה מ' קצב:

בעיקר אני משבח אותו, כיוון שהוא הקצה מהמכסה השנתית שלו הצעה לסדר-יום בנושא המלחמה בתאונות הדרכים, הגם שהוא יכול היה להעלות את הנושא בדרך קלה יותר.

שהם במוקד הבעיות, על-מנת להתמודד עם תאונות הדרכים. היו שתי ישיבות שבהן דנו במסקנות. בישיבה הראשונה, ב-28 בנובמבר 1988, אמרתי את הדברים האלה על תפקיד הכנסת:

"לכנסת במצב כזה — כמות כה גדולה של הרוגים ופצועים קשה, כ-400 עד 500 הרוגים בשנה וסדר גודל של אלפי פצועים קשה, נדמה לי שכ-22,000 פצועים מהסוגים השונים — לכנסת במצב כזה יש, לדעתי, אחריות עליונה. אני חושב שהיא לפחות עשתה צעד אחד חשוב בעניין הזה בקריאת הקודמת, בעצם ההחלטה של מליאת הכנסת להקים את ועדת החקירה. הוועדה מעמידה לרשות הכנסת כלי יעיל של פיקוח עם הצעות מעשיות. ובמקום שנבוא עם רכבים הצהרתיים, יש לנו מסמך שאתו אנחנו יכולים לבוא לממשלה ולומר: הנה אלה הדברים שאנחנו ממליצים שתכבדו, זה לוח הזמנים שאנחנו מבקשים שתפעלו לפיו. אני חושב שבדברים האלה נוכל לסייע רבות, קודם כול למי שאחראי בנושא הזה."

הממצא הקשה ביותר, אדוני היושב-ראש, שעלה בעבודת ועדת החקירה, הוא הממצא הראשון, ולגבי נאמר כך:

"הממצא החמור ביותר שהתגלה לוועדה הוא העובדה, שלמרות המספר הגבוה של הרוגים ונפגעים בתאונות הדרכים, הנושא אינו נמצא בעדיפות גבוהה בתפקוד הממשלה ובהיערכותה למלחמה בתופעה."

הממשלה ממשיכה לפעול בכלים בלתי מתאימים תוך פיצול משתק של סמכויות ואחריות בין משרדי ממשלה וגורמים שונים, אשר לעתים אינם מגיעים להסכמה בנושאים מרכזיים הקשורים בתאונות הדרכים. חילוקי הדעות אינם מוכרעים על-ידי הממשלה."

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שבמוכח זה המצב לא השתנה בצורה דרסטית. אני יודע את המאמצים שעושה שר התחבורה, בכלים שיש בידו ובירי משרדו, כדי להילחם בתאונות. ואומנם, לפחות בעניין מספר ההרוגים היה שיפור-מה בשנה האחרונה. אבל בסך הכול — הקטל עדיין נמשך, ובסדר העדיפויות של הממשלה הנושא עדיין נמצא בשולי הפעילות.

רק לאחרונה התבשרנו בעיתונות, ששר התחבורה בא לממשלה עם הצעות שונות בנושא התחבורה והמלחמה בתאונות הדרכים. ונדמה לי, שהוא לא היה מרוצה במיוחד מהדיון הזה בממשלה.

כוונתי, בהעלתי הצעה זו לסדר-היום, לנסות להשתמש בסמכותה של הכנסת ובעוצמתה כדי להחזיר את הנושא למקומו הראוי בסדר העדיפויות של המדינה ושל הממשלה, מקומו הראוי לנוכח הנתונים שהבאתי על מאות הרוגים ואלפי פצועים קשה, והנוק הכלכלי של כ-460 מיליון דולר בשנה — מחירן של התאונות למדינה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

460 מיליון דולר?

מיכאל חריש (המעריך):

זו הערכת הנוק הנגדם לרכוש, ההוצאות לטיפול בנפגעים ואובדן ימי עבודה. לכן ההשקעה במלחמה בתאונות הדרכים היא בהחלט השקעה שיש לה גם היבט כלכלי, אם העניין של שמירה על חיים ועל בריאות אינו מספיק.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אפילו 10% מסכום זה הם כמעט 50 מיליון דולר.

ריכוז האחריות לכבישים במדינת ישראל במשרד התחבורה הוא צורך חיוני. לא סביר, לא מובן ולא מוצדק לפצל את האחריות לכבישים בישראל בין שני משרדי ממשלה. שוחחתי עם ראש הממשלה ועם שר הבינוי והשיכון הנוכחי בנושא, ובכוונתי להעלות את הדרישה להעברת מע"ץ-כבישים לאחריות משרד התחבורה. אני אעלה זאת לדיון בממשלה.

2. בתחום החינוך — ועדת החקירה הפרלמנטרית המליצה להגדיל את מכסת שעות לימוד החובה בגני-ילדים ובבתי-הספר בנושא תאונות הדרכים, ולהרחיב את תוכניות לימוד הנהיגה בבתי-הספר תיכוניים.

הנושא הוא בתחום אחריות משרד החינוך והתרבות, אולם אני יכול לדווח לכנסת, כי בישיבת הממשלה מיום 7 במאי 1989 הוחלט על: א. הכללת נושא הבטיחות בדרכים כנושא חובה במסגרת תוכנית הלימודים בבתי-הספר; ב. הכללת הוראת נהיגה במסגרות לימוד של כיתות י"א וי"ב בבתי-הספר העל-יסודיים.

ואכן, בשנה האחרונה הפך נושא הבטיחות לנושא חובה הנלמד בכיתות בית-הספר היסודי, בסיוע של המינהל לבטיחות בדרכים.

בישיבת הממשלה מיום 15 ביולי 1990, בהסכמת שר החינוך והתרבות, הוחלט כי: א. נושא הבטיחות בדרכים יכלול כנושא חובה במסגרת תוכנית הלימוד בבתי-הספר בחטיבות הביניים; ב. משרד החינוך והתרבות יעשה מאמץ להכליל גם בבתי-הספר העל-יסודיים; ג. הנושא יכלול כנושא בחינה במבחני הבגרות והסיום של בתי-הספר העל-יסודיים; ד. נושא הבטיחות בדרכים ייקבע כנושא לימוד לשנת הלימודים התשנ"א.

3. הוועדה המליצה על הגברת ההסברה לבטיחות בדרכים כאמצעי התקשורת הממלכתיים, כרדיו ובטלוויזיה, וכמימון ממלכתי.

הממשלה, בהחלטתה מיום 7 במאי 1989, פנתה לרשות השידור להרחבת שעות השידור ברדיו ובטלוויזיה, וכן להרחבת בטלוויזיה הלימודית לשם הגברת התודעה לבטיחות בדרכים בקרב הציבור.

ביום 23 במאי 1989 פניתי למנכ"ל רשות השידור ולמנכ"ל הטלוויזיה הלימודית ליישום ההחלטות, ואכן, חל גידול מסוים בזמן השידור ברשתות השונות ואף ניתנו תשדירים ללא חשלום לפני החדשות. כמו-כן הופקו 50 תשדירים בטלוויזיה הלימודית. אולם השיפור שחל עדיין לא מניח את דעתי, ולכן הגשתי לממשלה הצעת החלטה נוספת בנושא, ואומנם בישיבת הממשלה מיום 15 ביולי השנה הוחלט כי הממשלה מבקשת מהוועד המנהל של רשות השידור להקצות מדי שבוע 30 דקות שידור וחמישה תשדירי שירות לנושא המלחמה בתאונות דרכים.

החלטה דומה לכיצוע נתקבלה גם בטלוויזיה ככללים, בתמיכת שר התקשורת.

4. ועדת החקירה הפרלמנטרית המליצה לקבוע מוטות בטיחות במסגרת הרשויות המקומיות והאזוריות למטות חובה על-פי דין. הנושא הוא בתחום האחריות של שרי האזור, המשפטים והפנים, אולם אני שמח להודיע, כי המינהל לבטיחות בדרכים של משרד התחבורה הצליח בתקופה זו להביא להקמת 82 מוטות בטיחות ברשויות המקומיות.

מאז מסקנות ועדת החקירה הפרלמנטרית של הכנסת, מיום 12 בדצמבר 1988, גיבש משרדי תוכנית-אב רב-שנתית למלחמה בתאונות הדרכים, אשר נדונה בממשלה ביום 7 במאי 1989. התחלנו בדיון נוסף בממשלה לפני שבועיים, ואני מקווה שנמשך בדיון כאחת הישיבות הקרובות של הממשלה. הממשלה אז, בחודש מאי 1989, החליטה כי יישומה של תוכנית-אב יידון ויטופל על-ידי המשרדים השונים האחראים לנושא.

משרד התחבורה והמינהל לבטיחות בדרכים פועלים ליישום ההחלטות, אך כפי שציינתי, רבות מהן הן תוכניות אחריות של משרדי ממשלה אחרים. אתעכב על מסקנות אחרות של ועדת החקירה הפרלמנטרית, ואמסור דיווח ככל האפשר, על מה שנעשה עד כה:

1. הוועדה המליצה על ריכוז סמכויות ותיאום בנושא בטיחות בדרכים. התיאום בין המערכות נעשה על-ידי הפעלת הצוות הבין-משרדי למאבק בתאונות דרכים כאמצעות המינהל לבטיחות בדרכים.

המינהל לבטיחות בדרכים במשרד התחבורה משמש גוף המרכז ומתאם את כלל הפעילויות הקשורות למאבק בתאונות הדרכים. המינהל לבטיחות בדרכים מרכז את עבודת המטה, עורך סקרים ומחקרים בתחומי הבטיחות השונים בנושאי התשתית, הרכב והגורם האנושי.

אולם ההמלצה העיקרית לעניין ריכוז הסמכויות נוגעת להמלצה שנושאי תשתית, לרבות סמכויות תכנון וביצוע וסמכויות סטטוטוריות הקשורות בפיתוח הכבישים, ירוכזו במשרד התחבורה, וכן שמע"ץ — מחלקת עבודות ציבוריות — תועבר למשרד התחבורה. המלצה זו לא התבצעה עקב התנגדות שר הבינוי והשיכון.

הטיפול בכבישים מחולק בין מע"ץ-כבישים במשרד הבינוי והשיכון, שהינו הורוע הביצועית של הממשלה לתשתית הכבישים הבין-עירוניים במדינה, ובין משרד התחבורה, אשר אחראי לתכנון ולהפעלת מערכות התחבורה ולהתאמתן זו לזו בכל הארץ.

בישיבתה ביום 7 במאי 1989 החליטה הממשלה, כי תוכניות הפיתוח לתשתיות דרכים ייקבעו במשותף על-ידי משרד התחבורה, משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר, לרבות קביעת מידת הסיכון בדרכים כגורם משמעותי לנושא.

באופן מעשי, אדוני היושב-ראש, לא היה שיפור משמעותי בקידום ריכוז הסמכויות והטיפול בתשתית.

אנו מודעים גם לפיצול הקיים בהקצאת המשאבים בתקציב המדינה לפיתוח תשתית תחבורתית בתחום העירוני. לכן משרדי פועל לתיאום עם משרד הפנים באשר לפיתוח התשתית התחבורתית העירונית.

היינו מעדיפים שכל הכספים המיועדים לתשתית התחבורתית העירונית והבין-עירונית ירוכזו במשרד התחבורה ויופנו ליעדים מוסכמים ומוגדרים. אך אנו מוכנים בהחלט להשאיר, ככל מה שנוגע למגזר העירוני, את המצב הקיים, שלפיו תחום זה הינו באחריות משרד הפנים, ובלבד שהקצאת הכספים, כמו 42% מאגרות הרכב, תתבצע כתיאום מלא בין משרדי הפנים והתחבורה ובצורה אופטימלית.

תוכניות הפיתוח לדרכים, התשתית העירונית והבין-עירונית, קביעת העדיפויות וכיצוען והכללת שיקולים בטיחותיים מובהקים בקבלת ההחלטות מחייבים איחוד הטיפול וריכוז הסמכויות בידי גוף ממלכתי אחד.

ל-1,000 נפש — חצי לעומת אירופה המערבית ושליש לעומת ארצות-הברית. בעשר השנים האחרונות עלה מספר כלי הרכב ב-80%, אך ההשקעות בתשתית עלו רק ב-15%.

ההשקעות בתשתית הן חיוניות ויש בהן יתרונות רבים. בין היתר, ההשקעות בתשתית הן תנאי לצמיחה כלכלית ולגידול בתוצר, ויש להן תשואה כלכלית גבוהה. להשקעות בתשתית יש יחס של עלות מול תועלת — 1 ל-4.5. השקעה של כל דולר מביאה לחיסכון של 4.5 דולרים: חיסכון בעלויות של המשתמשים בכבישים — 2 דולרים, חיסכון בזמן — 1.5 דולר, צמצום תאונות דרכים — 1 דולר. ההשקעות בתשתית יביאו לתוספת תעסוקה בתקופה שבה האבטלה גדולה, ומעל ל-9% הם בלתי מועסקים. ההשקעות בתשתית תבאנה חיסכון ניכר בזמן: כאמור, 30 מיליון שעות מתבזבזות מדי שנה בפקקים, והן שקולות כנגד 300 מיליון שקלים.

בתקופת קליטת העלייה יש חשיבות לקליטת בעלי המקצועות מבין העולים ולהכנת תשתית דרכים הראויה לגידול הצפוי במספר כלי הרכב. השקעות בתשתית מקורות אזורי פיתוח למרכז הארץ, מעודדות פיזור אוכלוסין לנגב ולגליל, וזו הדרך להביא לגידול בהשקעות באזורי הפיתוח. כך גם נטות את תחושת הניתוק והניכור המאפיינת חלק מערי הפיתוח. והעיקר, ההשקעות בתשתית יביאו להפחתה ניכרת בתאונות הדרכים. בכבישים האדומים, המשתרעים על כ-250 קילומטר, נהרגים כ-58% מהנהרגים בתאונות הדרכים, בעוד בכבישים המהירים והטובים מתרחשת בממוצע שישית תאונות הדרכים במדינת ישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אינני רוצה להפסיק אותך בהצאה המאלפת הזאת, אבל אני מניח שאתה מציע להעביר את הנושא הזה לוועדה.

שר התחבורה מ' קצב:

אם תאפשר לי להעביר את כל החומר לפרוטוקול, אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מאשר להעביר את כל שאר החומר לפרוטוקול. הדברים ברורים. אין ויכוח אידיאולוגי עליהם.

שר התחבורה מ' קצב:

אני מסכים, בתנאי שהכול יירשם בפרוטוקול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שאין התנגדות לכך שדבריו הנוספים של השר יועברו לפרוטוקול.

שר התחבורה מ' קצב:

(להלן המשך דברי שר התחבורה שהועבר לפרוטוקול:)

6. בתחום אחריותו ובסמכותו של שר הפנים מופיעה המלצת הוועדה לחקונו חקיקה לשינוי יסודי בהליכי הרישוי של פרויקטים תחבורתיים.

לפני כשנה התקבל תיקון לחוק התכנון והבנייה, המזרז הליך אישור תוכניות מתאר, לרבות תוכניות דרכים. נוסף על כך, במסגרת אותו תיקון, צומצם כוחה של הוועדה לשמירת קרקע חקלאית, שהיוותה גורם מעכב משמעותי באישור פרויקטים.

הניסיון המצטבר עד עתה אכן מלמד, כי תיקון החוק גרם לזירוז הליכי אישור פרויקטים, וכדוגמה — פרויקט עוקף עכו, שהתעכב 13 שנים. הבעיה העיקרית כיום היא תקציבית ולא

5. הוועדה הפרלמנטרית המליצה על מתן תנופה להרחבה ולשיפור רשת הכבישים ועל יצירת מקורות מימון לצורך זה על-ידי: א. הקצאת סכום השווה ל-15% מהכנסות המדינה ממיסוי הרכב לחקופה של חמש שנים; ב. ייעוד כלל ההכנסות מאגרות רישוי הרכב לבנייה ולהחזקת תשתית הדרכים בכבישים העירוניים; ג. הגדלת אגרת הדלק לשלוש שנים לצורך שיקום כלל הכבישים הבין-עירוניים.

הנושא נמצא בתחום אחריות משרד האוצר, ויש לדון עמו על כך. אני ער לקשיים הכלכליים של המשק ושל אוצר המדינה, אך לצערי, משרד האוצר הביע התנגדות נמרצת לכל אחת משלוש ההצעות האלה. עם זאת, אני שמח להודיע, כי הממשלה אישרה תוספת של כ-90 מיליון שקל לתשתית הכבישים העירוניים באמצעות משרד התחבורה, וכ-150 מיליון שקל לכבישים הבין-עירוניים, באמצעות משרד הבינוי והשיכון.

חשוב, אדוני היושב-ראש, להביא בנושא המימון נתונים אחדים לידעת חברי הכנסת. ההכנסות לאוצר המדינה, מדי שנה, מבעלי הרכב, מגיעות לסכום של כ-3.5 מיליארדי שקלים. ההשקעות של הממשלה בתשתית, מהכנסות מסי הרכב — פחות מ-15% מדי שנה. על-פי כל היגיון וכאים בעלי הרכב לקבל תשתית טובה יותר מהכספים שהם מעבירים לאוצר המדינה. בארצות-הברית, שהמשק שם הפך להיות מודל לחיקוי למשק הישראלי, יש הכנסה ייעודית להשקעות בתשתית — אחוז קבוע ממחיר הדלק מיועד לקרן תשתית. והדבר מתקבל בהסכמה וללא כל עוררין על-ידי בעלי הרכב.

לעניין מחירי הדלק, שוועדת החקירה הפרלמנטרית התייחסה אליו גם כן, אני חייב לציין, כי מחירי הדלק בישראל הם מהנמוכים ביותר. מסי הדלק בישראל נמוכים יותר מאשר בכלגיה, בגרמניה, בצרפת, באיטליה, בהולנד ובאנגליה. שיעור המס הממוצע באירופה על הדלק הוא כ-70% ממחיר הדלק; בישראל רק 45%.

מחירי הדלק בישראל זולים מאלה במרבית מדינות אירופה, ואם יוחלט, לדוגמה, להעלות את מחיר הדלק בישראל באגורה אחת, הכנסות המדינה יגדלו ל-15 מיליון שקל. כך נעודד את אזרחי ישראל להעדיף את הנסיעה בתחבורה ציבורית על פני נסיעה ברכב הפרטי, וכך נוכל להועיד להשקעות בתשתית, אם אכן משרד האוצר יסכים לייעד את תוספת הגבייה למטרות זו.

חמור מכך, בשעות העומס אורך הפקקים מגיע ל-30 קילומטר. כשנה הולכים לאיבוד בפקקים 30 מיליון שעות. השקולות ל-300 מיליון שקלים. ההקצאה הלאומית לתשתית ולבטיחות מגיעה כעת ל-70% בהשוואה ל-1970, אף שהצרכים גדלו מאז ב-250%. קיים פיגור מצטבר ניכר בהשקעות בתשתית. נגיד בנק ישראל מעריך את הפיגור בתשתית כמשק הישראלי כ-3 מיליארדי שקלים. היקף ההשקעות הדרוש כדי למנוע הידרדרות נוספת בתשתית הוא כ-750 מיליון שקלים מדי שנה.

נגיד בנק ישראל, בדוח שהגיש לממשלה, מדגיש כי השקעות בתשתית תחבורתית הן בעלות תשואה כלכלית גבוהה והן תנאי לצמיחה כלכלית. המשק משלם מחיר כבד על הפיגור בהשקעות בתשתית.

ישראל היא אחת הארצות הצפופות בעולם מבחינת התנועה בדרכים, פי שלושה מהצפיפות בגרמניה, באנגליה ובארצות-הברית, ופי שבעה מזו ביפן. בישראל 220 כלי רכב

לבטיחות והמלל"ת — המועצה הלאומית למניעת תאונות — את פעילות מתנדבי המלל"ת, ובתקופה הקרובה נחיל בתוכנית מיוחדת למלל"ת לגיוס מתנדבים רבים ולשיפור השימוש במתנדבי המועצה.

10. בעקבות המלצת הוועדה לפעול לאימוץ וליישום המלצות הוועדה לשינויים בשפיטה ובענישה בעבירות תנועה, מיניתי ב-28 באפריל 1989 ארבע ועדות בין-משרדיות לכחינת המלצות ועדת-ליון וורכי יישומן. ההמלצות שניתנות היו ליישום כבר מומשו.

מסקנות ועדת החקירה הפרלמנטרית נדונו בממשלה, והן היוו בסיס חשוב לעבודתנו.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא רציתי להפסיק אותך, אבל אני חושב שהדברים ברורים, ויש לנו עוד סדר-יום ארוך. תודה, אדוני השר.

חבר הכנסת חריש, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת?

חברי הכנסת, יש רק הצעה אחת, הצעת השר, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכה חריש לוועדת הכלכלה של הכנסת. נא להצביע. זו הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 7

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועבר הנושא לוועדת הכלכלה, ואני מקווה שהוא יזכה שם לטיפול הראוי לו.

טו. הצעה לסדר-היום

הקמת שדה-תעופה בנבטים שליד באר-שבע

תחיל לשגשג ולהתפתח בחשומת לב מרבית של הציבור והרשויות — לצערנו הרב, הנגב וכאר-שבע נמצאים בתהליך של נסיגה במרבית תחומי החיים.

אם יתאפשר מימושו של פרויקט גדול אחד, הוא עשוי בהחלט "להצית" את הפעילות הכלכלית באזור כולו ולהשיב לנגב את העטרה שאבדה, אם היתה בכלל, או זו שהיתה בימי אברהם אבינו. להערכתך, אדוני השר, בהקמת שדה-תעופה בין-לאומי בסביבות באר-שבע יש לראות את הפרויקט אשר יביא למפנה המיוחל. ואני שמח שדווקא משרדך הוא זה שיכול להביא לתנופה, שלה מצפים ולה אחראית ממשלת ישראל כממשלה. והאפשרויות צריכות להיות נתונות לכל המשרדים הביצועיים בממשלה.

היום יש משנה חוקק להצעה שאני מציע, אשר הונחה על שולחן הכנסת כהצעה לסדר-היום עוד לפני כחמישה חודשים. כאשר עדיין לא הבנו את המשמעות העצומה של העלייה.

סטטוטורית. הן כמע"ץ והן במשרד התחבורה יש ניצול מלא של התקציבים לתשתית כמשך השנתיים האחרונות.

7. בנושא האכיפה המליצה הוועדה על הגברת האכיפה והקמת משטרת תנועה ארצית. משרד התחבורה מימן, באמצעות הקרן לבטיחות, ציוד אכיפה מהמשוכללים בעולם, לתגבור היקף האכיפה ורמתה, עבור משטרת ישראל. אשר להקמת משטרת תנועה ארצית, בשל התנגדותו הנמרצת של שר המשטרה הקודם לא נתאפשר הדבר.

שר המשטרה החדש והמפכ"ל החדש תומכים בהקמת משטרת תנועה, אולם הם מתנים זאת בקבלת תוספת תקנים. לדעתנו, הקמת משטרת תנועה ארצית היא צורך חיוני להגברת הבטיחות בדרכים, בכל תנאי, ומשרד התחבורה מוכן להשתתף בשליש מהוצאות תוספת התקנים להקמת משטרת תנועה, הנאמדות ב-31 מיליון שקל, בתנאי של השלמת המימון על-ידי משרדי האוצר והמשטרה.

8. בנושא התחבורה הציבורית המליצה הוועדה על חיזוק מערכות התחבורה הציבורית.

משרד התחבורה עוסק בקידום התחבורה הציבורית ובשיפור, בעיקר באזורי המטרופולין תל-אביב, וזאת לצד שיפורים בשאר הערים הגדולות. בין היתר, ניתן לציין את כרטיסי המנוי החודשי, נ"צ"ם — נתיבים לתחבורה ציבורית, חנה וסע, הצטיידות באוטובוסים חדשים מפרקיים ודו-קומתיים, מיוג האוטובוסים, הקצאת 850 רשיונות חדשים למוניות ועוד.

יש לציין את קידום התוכניות בדבר הקמה והפעלה של רכבת פרברים, את שיפור תשתית הרכבת והפעלתה בהיקף רחב יותר.

9. הוועדה המליצה על הרחבת השימוש במתנדבים למאבק בתאונות הדרכים. צוות משותף של המינהל לבטיחות ומשטרת ישראל גיבש תוכניות לגיוס של 5,000 מתנדבי יח"ם — יחידת תנועה משטרתית — בתוך שלוש שנים. השנה אנו מקווים להגדיל את מסגרות יח"ם מהיקף של 1,800 מתנדבים ל-2,500 מתנדבי יח"ם. כמובן כוח צוות משותף של המינהל

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 3040 בנושא: הקמת שדה-תעופה בנבטים שליד באר-שבע — של חבר הכנסת ראובן ריבלין. בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, מבקש אני להעלות על סדר-היום נושא העומד על סדר-יומיה של הממשלה כבר תקופה ארוכה, ומדובר בהקמת שדה-תעופה בין-לאומי בנבטים שליד באר-שבע.

כידוע, אדוני השר, הנגב משתרע על פני למעלה מ-60% משטחה הריכוני של מדינת ישראל, אך חיים בו פחות מ-7% מכלל אוכלוסיית המדינה. זה למעלה מעשר שנים, אף שכולנו משלמים מס שפתיים לנושא הנגב וכולנו מדברים על הצורך לפתחו, תחזוקו, וכל מפלגה וכל סיעה וכל מי שיש לו יד בנושא הציבורי מבטיחים הבטחות, שבאר-שבע בירת הנגב

אדוני היושב-ראש, מבקש אני לא רק לשלם מס שפתיים לנגב; מבקש אני לא רק להזכיר את באר-שבע מפעם לפעם, לספוק כפיים ולמרוט שערות ראש ולומר: מה יכולים אנו לעשות? הכית כולו התאחד למען הנגב, ובעצם אין אנו עושים דבר. הקמת שדה-התעופה בין-לאומי נוסף היא צורך חיוני למדינת ישראל. יש מקום. ניתן להקימו באזור באר-שבע. החזון צריך להפוך למציאות. יש אומרים שבין-גוריון היה בעל החזון. אני מוסיף אותך, אדוני שר התחבורה, כנציג הממשלה, להיות מגשים חזון הנגב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת ריכלין. אני קורא לשר התחבורה להשיב על ההצעה. בבקשה.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מעריך שהיושב-ראש לא ממחר הפעם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש מגבלות של התקנון. אדוני השר, שאם יש מציץ אחד — השר מוגבל בעשר דקות. ואם הנושא לא שנוי במחלוקת כל-כך, והשר מתכוון להציע להעבירו לוועדה — — —

שר התחבורה מ' קצב:

רציתי להיות בטוח שהיושב-ראש לא ממחר; אז אוכל להתחיל לנאום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אסגור כאן את העסק הלילה, אבל בכל זאת יש מגבלות. אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה מ' קצב:

במסגרת המדיניות לפיתוח מואץ של הנגב פועל משרד התחבורה לקידום פרויקטים תחבורתיים באזור באר-שבע ולפיתוחו של הנגב. הן בתחום הטיסות והן בתחום התעשייה התעופתית.

בסוף 1989 ביקרתי בבאר-שבע, ודנתי עם ראש העירייה בדרכים לקידום פיתוח הנגב ואזור באר-שבע, והחלטנו, בין היתר, להקים צוות משותף למשרד התחבורה, לרשות שדות-התעופה ולעיריית באר-שבע כדי לדרון באפשרות של קידום התכנון של הקמת שדה-תעופה אזורי כנבטים. ביוערה שותפו גם נציגי חיל-האוויר, שבאופן טבעי יש להם חלק נכבד בקבלת התלטה כזאת.

יש לציין כי האתר שבו נבנה שדה-התעופה נבטים תוכנן עוד ב-1974 לשמש כמקום לשדה-תעופה בין-לאומי חלופי לנמל התעופה בין-גוריון, ואף הוקצה לצורך זה שטח של 40,000 דונם. עם הקמת שדה-התעופה של חיל-האוויר באתר, לאחר הנסיגה מסיני, הוקצה שטח של 4,000 דונם באזור הרומי של השרה לשימוש אורח. הכנת תוכנית המתאר הארצית לשדה-התעופה עדיין נמצאת בדיון, אך היא בשלבי סיום.

קיים באזור פוטנציאל ביקוש לתעשייה תעופתית ולשיפוץ מטוסים תחירות, בעיקר למטרות מופא בים-המלח ולתיירות מדברית, להטסה של תוצרת חקלאית מאזור הערבה והנגב הצפוני, להטסת אוכלוסייה מדרום-הארץ, לתחזוקת מטוסי תובלה צבאיים ולשימוש שדה כשדה משני לנח"ג למקרי חירום, ובהתאם לכך יש לבסס את התכנון להקמת שדה התעופה כנבטים. אבל, מעבר לכך, אני רואה את שדה התעופה כנבטים כשדה שצריך להיות מיועד לשמש שדה התעופה הבין-לאומי השני של מדינת ישראל. אנו מחויבים לפיתוח

הקמת שדה תעופה בין-לאומי שני, כנבטים, יכולה להיות פריצת דרך לא רק לנגב, אלא גם לכל נושא התעופה בישראל. שהרי, אדוני השר, בנמל-התעופה בין-גוריון, ליד לוד, על-פי נתונים שרדתי ממשרדך, בשנים 1980 עד 1987 גדלה תנועת הנוסעים הנכנסים והיוצאים מ-2.7 מיליונים ל-3.5 מיליונים. נכון שבשנה האחרונה ירד במקצת מספר הנוסעים, ומטעמים מוכנים אינני רוצה לנקוב במספרים. מעריכים שירידה זו בכניסה לנמל-התעופה בין-גוריון וביציאה ממנו נובעת בעיקר מהמצב השורר בארץ, וככלל המצב הביטחוני. אבל אין כל ספק, תקוותנו רבה, ואין להוציא זאת מכלל תקווה ואפשרות, שבשנים הקרובות עתיד מספר הנוסעים לגדול באופן משמעותי.

היום מגיעים לארץ בכל יום כ-1,000 עולים, כן ירבו. ובשעות מסוימות, נמל-התעופה בין-גוריון נסתר ואינו יכול למלא את ייעודו כניסה לישראל, כאשר הוא משמש כשדה-התעופה הבין-לאומי היחיד, מבחינת הנכנסים והיוצאים. אינני מדבר על שדה התעופה הבין-לאומי לשעה באילת, או לרגע בירושלים.

במשרד התחבורה מעריכים כי בעשור הקרוב אפילו תוכל תנועת הנוסעים והמטענים בנמל-התעופה בין-גוריון, אין כל ספק שנושא העללי מכרית-המועצות אכן יימשך עוד תקופה ארוכה, ובהחלט צריך למצוא פתרון לשנים הבאות, לקליטת העלייה ההולכת וגואה, ואשר בלי כל ספק, אם תצלח, תוסיף כמשך העשור הבא לזרם ואף לגבור.

לכן, אדוני השר, אין לי כל ספק שהקמת נמל-תעופה בבאר-שבע היום, כאותו אזור — לפי תוכנית בניין ערים, גם של הוועדה המחוזית לדרום וגם של הוועדה הארצית, שייחדה מקום מיוחד במשולש של נבטים — תוכל בהחלט למלא שתי פונקציות שאנחנו מבקשים להשיג: קודם-כול שדה-תעופה כזה יוכל לשמש בשלב הראשון, עד אשר יתארגנו העניינים, כשדה-תעופה לקליטת עלייה, גם אפשר יהיה להעביר אותם עולים שנוחתים בשדה-התעופה כנבטים לאותם מקומות כנגב שאנחנו מבקשים ליישבם.

אין לי כל ספק, שבתוך עשר שנים תצטרך מדינת ישראל שדה-תעופה בין-לאומי שני ולא תסתפק בשדה-תעופה אחד, זה שכלוד, לכן, הקדמת הקמת שדה-תעופה כנבטים יכולה לשרת את התעופה הבין-לאומית הבאה לישראל ויוצאת ממנה, את קליטת העלייה, ועיקר העיקרים — את פיתוחה של באר-שבע.

יודע אני, שהיום אין לבאר-שבע פה בכנסת ישראל. לכן נתבקשתי על-ידי ראש העיר באר-שבע, כמו גם על-ידי סגנו אלי בוקר, להעלות נושא זה, לשטוח את כל העובדות ולהביאן בפני הממשלה והכנסת, כדי שאלה ייתנו את דעתן על כך וינסו לקדם את הפרויקט הזה. שכן באר-שבע זקוקה לעבודה, היום, כאשר אנחנו מדברים על מקומות תעסוקה, אין כל ספק שגם בניית שדה-התעופה וגם תפעולו יכולים להביא רווחה גדולה לבאר-שבע. שהרי הפיתוח של נמל-התעופה כנבטים יוכל לספק אלפי מקומות תעסוקה לתושבי הנגב, שהאבטלה בו, לצערנו הרב — ואינני מדבר רק על באר-שבע אלא גם על דימונה, ירוחם ומקומות אחרים — מגיעה לממדים חסרי תקדים.

זה יביא גם לקליטתן של מאות משפחות חדשות שיכולות להיות מועסקות ישירות כשדה-התעופה וכמעשיות האוויריות והצבאיות שיכולות להתפתח במקום אגב הקמת שדה-תעופה כזה.

— הצעה לסדר-היום; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת;
— הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה — התליית אגרות) —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מניח שזה מטבע הדברים.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת השר להעביר את הצעתו של חבר הכנסת ריבלין לוועדת הכלכלה של הכנסת? מי נגד? נא להצביע. זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 9

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה

נחקבלה.

הנגב באזור באר-שבע, ומכירים בחיוניות הנגב כאזור עתודה לתעופה האזרחית בישראל.

הבעיה העיקרית היא, שהיקף ההכנסות הצפוי מהפעלת השדה לשימוש אזרחי לא יכסה את ההשקעות שצריך יהיה לבצע בשדה בעת ההוצאות השוטפות של הפעלתו בטווח של עשר השנים הקרובות. לשם כך יש להקצות משאבים כספיים למטרה זו על-ידי תוספת תקציב.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לאדוני שר התחבורה. חבר הכנסת ריבלין, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מסכים, והייתי מבקש, בהסכמת יושב-ראש הוועדה והשר, שלוועדה זו יוזמן ראש עיריית באר-שבע.

טז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

זרכים (תיקון מס' 8), התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כמזכר הנוחו מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: עידוד פיתוחם של עסקים קטנים. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנינו מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות

יז. הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה — התליית אגרות), התש"ן — 1990*

(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

ניסיון של שנתיים — בשנות הכספים 1990 ו-1991 — ובמהלכה ניתן היה להפיק את הלקחים ולגבש מסקנות לגבי האפשרות לבטל את האגרה לתמיר.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מניסיוני הקצר כחבר ועדת הכספים אני יודע שאנו, בוועדת הכספים, אישרנו לרשות השידור את גובה אגרת הטלוויזיה בלי שנהיה מודעים להכנסות העורפות בסך 172 מיליון ש"ח שצברה רשות השידור עד סוף מרס 1989. אישרנו לרשות השידור הכנסות אלה, בלי שראינו את התקציב ובו סעיפי ההוצאה. אין בעולם נוהל דומה של אישור הכנסות ללא בדיקת ההוצאה. זהו נוהל פסול, שיש לשנות אותו, ומיד.

כיום, אדוני השר, לרשות השידור יש כ-240 מיליון ש"ח, המופקדים בקרן מוזרה הנקראת "קרן פיתוח", שנושאת ריבית והצמדה. לאור זאת, האם יש הצדקה כלשהי שרשות השידור תגבה גם את האגרה? המלה "אגרה", אדוני היושב-ראש, אדוני השר, באה מהשורש אגר, ואכן רשות השידור אוגרת את כספי הציבור. האם יש צידוק לכך, שהרשות תאגור כספים שכל משפחה יכולה היתה לנצל לצרכים חשובים לא פחות —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אגרה — זה לא לאגור. זאת לא עברית, זאת לשון ארמית נכונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מניח שזה היה משחק מלים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת ד"ר רענן כהן להעלות את הצעת חוק תמ"א, הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה — התליית אגרות), התש"ן — 1990. בבקשה.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החינוך והתרבות, השר דוד מגן ואנוכי מניחים בפניכם את הצעת החוק, הבאה לבטל את אגרת הטלוויזיה לתקופת ניסיון של שנתיים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעת החוק הזאת יכולה להיות רק שלך. רוחו של השר יכולה לרחף מעל החוק ובתוכו, אבל היוזמה היא עכשיו של חבר הכנסת.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את התיקון. ההצעה הוגשה בזמנה על-ידי דוד מגן ואנוכי כחברי הכנסת. היום, כשר, הוא בוודאי לא יהיה שותף, אבל רוחו של השר, כשותף להצעה —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אולי ההצעה הזאת היא סגולה לשרות, מי יודע.

רענן כהן (המערך):

הצעת חוק זו באה לבטל את אגרת הטלוויזיה לתקופת

רענן כהן (המערך):

אני מקבל, אבל ניצלתי את — — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הכנתי.

רענן כהן (המערך):

תודה על ההערה.

— ואולי חשובים יותר מאשר תשלום עבור החזקת

מקלט טלוויזיה.

ממשלת ישראל הוסיפה חטא על פשע, ושמה ידה על חלק מהכספים העודפים של רשות השידור, בסך כולל של 125 מיליון שקל — פעם אחת 50 מיליון ולאחר מכן 75 מיליון שקל. בכך לקחה הממשלה כספים שלא מגיעים לה, השייכים בעצם לציבור כולו.

אדוני, אנו כאן בישראל מהווים שריד לדבר שאבד עליו כלת. ברוב מדינות המערב אין תשלום עבור החזקת מכשיר ביתי כמו מקלט טלוויזיה או רדיו. אגרת הטלוויזיה נוספת על מס קנייה ומס ערך מוסף שמשלם האזרח בעת קניית המכשיר. לא פלא הוא, אם כן, שהאזרח רואה באגרה מס' קנס. אך בעוד מס קנייה ומס ערך מוסף משלמים כולם, מסתבר, אדוני השר, שרק 60% מבעלי מקלטי הטלוויזיה ו-50% מבעלי הרכב משלמים אגרות לרשות השידור. יש להוסיף, שרק 5% במגזר הערבי משלמים את האגרה. הווי אומר, כמחצית מתושבי ישראל מתעלמת מן האגרה ואינה משלמת אותה. משמעות הדבר, שמערכת הגבייה של רשות השידור אינה יעילה ואינה יכולה לכפות את תשלום האגרה. יש כאן גם אי-צדק משווע כלפי אלה שכן משלמים, ואם אפשר לכפות על הציבור את תשלום האגרה, הרי יש לבטלו, משום שזה בכחית "גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה". מה עוד שרשות השידור למעשה איננה זקוקה לדמי האגרה, לאור ההכנסות העודפות שבידיה.

אגיש לאחר מכן לאדוני השר חוברת שערכתי על הפעילות ברשות השידור ועל חוסר התפקוד שקיים ברשות השידור. לאחר הדיון במליאה אגיש לאדוני השר את החוברת. אני מקווה שאולי זה יסייע בידו לעשות את השינויים הדרושים ברשות השידור.

הכנסות עודפות אלו של רשות השידור לא צצו יש מאין. הרדיו משדר זה שנים רבות פרסומות בכל רשתותיו, דבר שהביא להכנסות נאות ואף לשיפור באיכות המשדרים. גם טלוויזיה חדרה הפרסומות, בדלת האחורית, אף שלא הוחלט על כך באופן רשמי. התשדירים שאנו רואים מדי ערב של "מה לעשות? — לעשות" אינם, לדעתכם, תשדירי פרסומת למוצרים שונים? התשדירים לגלירות, למעדני חלב, ללוטו, לטוטו, לפיס ועוד אינם תשדירי פרסומת? משדירי החסות למיניהם אינם תשדירי פרסומת? ובכן, למה להתחסד? להודות. יש פרסומת בטלוויזיה ומותר להפוך אותה לחוקית, מקובלת ומוגדרת על-פי אמות מידה נכונות ובזמנים מתאימים, ולהפסיק להטריד את הציבור עם אגרה מיותרת, שלא רק שאין בה כדי לכסות את הוצאות רשות השידור, אלא רשות השידור, בעיני הפרסומות, גם אינה זקוקה לה. התרת הפרסום בטלוויזיה באופן רשמי תאפשר לרשות להגדיל במידה ניכרת את הכנסותיה, להעלות את רמת השידורים ואת כמות ההפקות המקומיות ואיכותן, דבר שיהיה בעל חשיבות רבה כאשר תיאלץ הרשות לעמוד בתחרות עם הערוץ השני ועם רשתות הטלוויזיה בכבלים.

כן יתאפשר לרשות השידור להפוך לגורם כלכלי בעל כסים איתן, ובו בזמן תשחרר אותה המדינה מחוק יסודות התקציב ותחירי לה לעבוד כמוסד עצמאי מבחינה כלכלית ולהעסיק עובדים כתנאים הולמים. בצורה כזאת תעסיק הטלוויזיה את מיטב כוח האדם הניתן להשגה בשוק הישראלי.

אני רוצה להדגיש: אינני מציע לבטל כליל את הפיקוח הציבורי. הפיקוח הציבורי יישאר על התכנים, לפי חוק רשות השידור, אך לא על ההיבט הכלכלי. רק כך תצליח הרשות להתגבר על אותם ליקויים ומחדלים חמורים שהתריעה עליהם מבקרת המדינה בדוח מס' 39, ורק כך יושגו תכנון ותקצוב ריאליים ליחידות השונות ברשות. אני עצמי הגשתי לכם, כפי שאמרתי, חברי הכנסת, חוברת, שבה פירטתי את הדרכי הלווקה בחסר גדול שבה מתנהלת הרשות, ולא ארחיב כאן.

לסיים, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, שידורי הטלוויזיה הם מצרך בידורי-תקשורתי, שהמדינה יכולה וצריכה לספק לאזרחיה ללא תשלום, בדומה למדינות העולם. אין הטלוויזיה או הרדיו צריכים ליפול כנטל על משלם המסים. להיפך, ניתן בהחלט לאזן את תקציב הטלוויזיה ואף להגדילו בלי להזדקק לגביית האגרה, זאת על-ידי מיסוד תשדירי הפרסומת, שבלא-הכי כבר קיימים כיום.

נטל המסים על האזרח במדינה אדיר, כך או כך, והגיע הזמן לגבות פחות מסים עקיפים שאין בהם צורך. כמו האגרה המיותרת של רשות השידור.

לפיכך אנו, ואני מוסיף גם את השר מגן, קוראים לחברי הכנסת מכל המפלגות בבית הזה: בואו נבטל את היטל האגרה לחקופה מסוימת, לשנות הכספים 1990 ו-1991 כתקופת ניסיון, ונוכחית לאורחית המדינה שאם יש עוול — הכנסת מתלכדת כגוף אחד ועושה הכול לביטולו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. אני קורא לשר החינוך והתרבות להשיב על ההצעה. בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אומר את השורה התחתונה: מי שלא רוצה שתהיה אגרה אומר באופן מעשי כרגע אחת מהשתיים: או שהטלוויזיה והרדיו יהיו על חשבון תקציב המדינה — לחזור לשטיה של התקציב, במקום שהתקציב יהיה פנוי מהחזקת הרדיו והטלוויזיה, או לסגור את הרשות. זה בפועל.

מי שאומר שצריכים להכניס פרסומת באופן פתוח בתקשורת הישראלית, בטלוויזיה, וזה יהיה גם נושא של הכנסה, לא יכול להגניב את זה בדרך האחורית של ביטול האגרה. בבקשה, תהיה הצעה כזאת, ואז נדון בה לגופה ולא באמצעות דבר כזה של הפסקה לשנתיים של תשלום האגרה, שעל זה מבוססים 70% מתקציב רשות השידור.

ואשר להצעת החוק — אילו לא היתה זו הצעת חוק אלא הצעה לסדר-היום הייתי אומר: נעביר לוועדה שתדון בה. כשמדובר בהצעת חוק, פירוש הדבר, להחליט על כך עכשיו באופן ממשי, ולזה הממשלה מתנגדת.

לא נכון שכרוב ארצות המערב אין גובים אגרות. בארצות-הברית זה כך, מפני ששם אין שידור ממלכתי ציבורי לפני-הארץ. אולי גם כמה מדינות באמריקה הלטינית הלכו בעקבות ארצות-הברית בנושא הזה. אבל במערב-אירופה, שם משדרים שידורים לאורחים, 17 במאצות אירופה המערבית

בדברי ההסבר או בדברי חבר הכנסת רענן כהן, אלא 4.1%. חברי ועדת הכספים ראו את התקציב המפורט של רשות השידור, הגבייה מתייעלת כל הזמן. זה אחד המקורות החשובים ביותר להקלה שחלה לאחרונה, לאחר הרבה זמן, במצב הכספי של רשות השידור.

אני רוצה לומר מלים אחדות על האגדה בדבר העושר של רשות השידור. זה לא היה נכון מעולם. לא היו סתם עודפים, אלא מתוך התקציב, הרשות הקציבה קרנות לצורכי פיתוח. זו לא קרן משונה, כפי שחבר הכנסת רענן כהן מעלה את זה. זה רעיון לפתח משדרים, לפתח בית שידור. רוב הכסף נלקח, לפי החלטת הכנסת, למימון צרכים — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא, חבר הכנסת פורז, אפשרתי לך בסוף שאלה כדי שלא תפריע במהלך הדין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

המשדרים שייכים למדינה, תקציב הפיתוח הוא תקציב המדינה והמפעילה היא חברת "בזק".

קריאות:

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, זה לא חידון שכל אחד תורם בו את הידע הכללי שלו.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אני רוצה להגיב על הערה שנשמעה קודם לכן. כפי שמסור לי, ועדת הכספים באמת לא הסכימה בפעם האחרונה להעלות את שיעור האגרה אלא בחצי משיעור ההתייקרות. זו אולי דרך לפעול כדי לאזן את השיעור שצריך להיות, אבל לא לבטל באופן כללי.

נכון הוא שמדינת ישראל עומדת בפני מהפכה גדולה בתקשורת המונים — גם העניין של הטלוויזיה בכבלים והשידור על-ידי לוויין, והערון השני, על בסיס מסחרי — כל זה יחייב את רשות השידור לתנופה ממין אחר, אם היא רוצה להתחרות בכל אלו עם יצירות ישראליות, עבריות, יהודיות מקוריות. אני חושב שהדבר הזה מחייב שינוי אמצעים מסוימים, כדי להתחרות בקרשיות האחרות.

אני פונה אל הכנסת, על-מנת לאפשר לרשות השידור לעמוד באתגרים העומדים בפניה, שלא לדבר על הפסקה של שנתיים בתשלום האגרה, אלא לבחון אם בתקופה הזאת של התחרות המצפה לנו, רשות השידור באמת עושה כראוי בגביית האגרה, ואם היא מספיקה לה כדי לענות על הרמה התרבותית שהיא רוצה לחת.

לכן, אני מבקש מהכנסת להניח לגורמי השידורים הציבוריים להתארגן ולמצוא את מקומם בתקופה החדשה של התקשורת, ולראות, איך ההתמודדות עם המציאות החדשה תלבש צורה, ואז להסיק מסקנות לגבי המבנה של תקשורת ההמונים במדינה בכלל.

אני מבקש שלא לאשר את הצעת החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני השר, הבטחתי לחברי הכנסת דן תיכון ואברהם פורז לאפשר להם לשאול שאלה, בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

משלמים אגרה רגילה. בארץ אחת, כיוון, משלמים בצורת היטל על חשבון החשמל, ובארץ אחת אין אגרה. מכאן, ב-17 ארצות מ-18 יש אגרה רגילה. זו השיטה לרשת הממלכתית. שלוש תחנות שידור נמצאות פיסית במדינה מערב-אירופית ומשדרות לאזרחי מדינות אחרות, ולכן שם זה לא רלבנטי. לכן לא נכון לומר שכרוב ארצות המערב אין גובים אגרה.

האגרה ברשות השידור מהווה כ-70% מהכנסות רשות השידור. נכון שיש אחוז מסוים של השתמטות מתשלום מס, אך התשובה היא לא ביטול האגרה בגלל ההשתמטות שקיימת — — —

דן תיכון (הליכוד):

בוודאי לא אגרה בשיעור כזה. 40% לא משלמים את האגרה. 70% מהמיעוטים לא משלמים. הממשלה מעלה את שיעור האגרה, יש עודף הכנסות. אולי במקום לבטל מוטב לקבוע אגרה ריאלית.

רענן כהן (המערך):

250 מיליון שקל בקופה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

חבר הכנסת דן תיכון, זו הצעה. אגב, לא הממשלה לבדה מעלה, הכנסת מאשרת זאת.

דן תיכון (הליכוד):

ועדת הכספים.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

ועדת הכספים של הכנסת מאשרת את זה, בבקשה. כידי הכנסת להחליט על שיעור האגרה. על שיעור האגרה — תחליט הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

קורם הממשלה מעלה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

בסדר, צריך להתדיין כמו שמתדיינים בנושאים אחרים. חבר הכנסת תיכון, מתדיינים עם הממשלה בנושאים כספיים בכמה תחומים. אם זה תחום, שהכנסת מרגישה שיש בו יותר מדי — תדון בו עם הממשלה. אבל לבטל את האגרה לשנתיים פירושו של דבר שתהיה שוקת שכורה עד שלא יהיה ניתן לפעול.

דן תיכון (הליכוד):

מה שקורה הוא, שהצעה זו נולדה על רקע של עודף הכנסות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אם אתה רוצה לשאול את השר, אני אפשר לך לאחר שהוא יסיים את דבריו.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

גם אני רוצה לשאול משהו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

גם אתה תוכל לשאול. בזה תמו השאלות. בסוף תשאלו שניכם. לא יותר.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

נכון שיש מידה מסוימת של השתמטות, כמו שיש מידה מסוימת של השתמטות מתשלום מס הכנסה ומס ערך מוסף. המסקנה אינה לבטל אותם, במדינה שנותנת שירותים שונים.

תקציב הגבייה של האגרה הוא לא 20%, כמו שנאמר

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אני מציע לך לעיין בדוח מבקרת המדינה מן השנה האחרונה, שבו היא מגלה לנו זו הפעם הראשונה, שבסך-הכול כ-60% מבעלי המכשירים משלמים אגרה. היא מציינת שעיקר המשתמטים, אם אפשר לקרוא להם כך, מצויים במגזרי המיעוטים, שכן כושר האכיפה כמעט שאיננו קיים לגביהם.

אני חוזר להצעה הישנה לגבות את האגרה באמצעות חברת החשמל, ומיד תהיה לך תוספת של 40%, ותוכל להוריד את האגרה ב-40%.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת תיכון, לא זו היתה שאלה. ניחא, חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני השר, יש הצדקה מלאה לחשלום אגרה, משום שרשות השידור היא ה-BBC שלנו, אבל, אני רוצה לשאול אותך אם בכוונתך להתערב בפרסומת שכבר הפכה לגלויה ברשות השידור, כמו התשדירים האלה "מה לעשות? — לעשות", שבהם רשות השידור, בעיקר הטלוויזיה, בעצם החדירה פרסומת גלויה, דבר שאסור לה לעשות. רשות השידור אמורה לממן את פעולותיה מאגרה, ואני בעד האגרה, אבל הפרסומת היא עבור הערוץ השני, ואם הטלוויזיה תיקח את הפרסומת, הערוץ השני לא יוכל לקום. מה בכוונתך לעשות בעניין הזה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, תשובה קצרה בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

קודם כול, כוונתי לבקש מהכנסת שלא לקבל את החוק הזה, על-מנת לאפשר בדיקה חיובית של שני הנושאים שהועלו כאן. חבר הכנסת תיכון, דעתי חיובית בנושא, ולא מעכשיו. בעבר תמכתי, וגם היום אני תומך בגביית האגרה, אם הדבר אפשרי, באמצעות חברת החשמל. על-מנת שאפשר יהיה לגבות את דמי האגרה ממנויים רבים יותר.

אני גם מקבל את דבריו של חבר הכנסת פורז, שיש לשים לב יותר שהטלוויזיה הישראלית לא תהיה קשורה בטבורה בפרסומת, מעבר לגבולות המצומצמים שהוקצו לה, אבל כל זה מותנה בכך שתהיה לה אגרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת רענן כהן, השר מבקש להסיר את הצעת החוק. אתה יכול להשיב. השר אמר שאילו זו היתה הצעה לסדר-היום, הוא לא היה מתנגד שהנושא יועבר לוועדה. רק אתה יכול להחליט על כך.

רענן כהן (המערך):

זו הצעת חוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זו הצעת חוק, והשר מוכן להפוך אותה להצעה לסדר-היום.

חבר הכנסת רענן כהן, השר הציע להסיר את הצעת החוק שלך מסדר-היום. אין שום בעיה להעמיד את ההצעה להצבעה, ומה שיוחלט — יוחלט. אבל, בשל חשיבות הנושא הוא מסכים להעבירו לוועדה, אם הוא יידון בצורת הצעה לסדר-היום. השאלה היא אם אתה מסכים או לא.

רענן כהן (המערך):

זו הצעת חוק. אני משאיר אותה כפי שהגשתי אותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק. חבר הכנסת רענן כהן, לאיזו ועדה אתה רוצה להעביר את הנושא, לוועדת החינוך והתרבות?

רענן כהן (המערך):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הצעה של שר החינוך והתרבות להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

קריאה:

להעביר אותה לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

נעביר אותה לוועדת הכנסת, שתקבע איזו ועדה תדון בה.

חברי הכנסת, יש שתי הצעות: להעביר לוועדה או להסיר מסדר-היום. נא להצביע. זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 23

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 30

נמנעים — 1

ההצעה להסיר מסדר-היום הצעת חוק רשות

השידור (הוראת שעה — התליית אגרות),

התש"ן — 1990, נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של 30 נגד 23, עם הימנעות אחת, הוסרה ההצעה מסדר-היום.

יח. שאלות ותשובות

אוריאל לין (הליכוד):

מי קבע את זה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

שב בבקשה, אני אתן לך אפשרות לשאול. חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני כמובן לא מאשים אותך. ידך לא היתה כמעל, אבל הדחייה הזו איננה דחייה תמימה. אין שום

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים עכשיו לשמוע את תשובותיו של שר החינוך והתרבות על שאלות של חברי הכנסת.

חברי הכנסת, כדי שלא תהיה תרעומת, אני רוצה להודיע, שהצעת החוק של חבר הכנסת קליינר, שאני מניח שהרכבה אנשים מחכים לבואה, נדחתה לסוף הרשימה. לא אני קבעתי זאת. קיבלתי הנחיה כזאת, ואני מודיע לכם כדי שתדעו שזה המצב.

החינוך והתרבות כבר עומד מוכן להשיב על שאלות אשר שאלנו, אני מציע שנמשיך בסדר-היום. אני אברר את זה עם יושב-ראש הכנסת. אני הודעתי לכם את זה די מוקדם, כדי לשמוע את התגובות.

שבח וייס (המערך):

שאלה ראשונה: מהי, לדעתך, הסיבה לכך שיושב-ראש הכנסת דחה את הנושא?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
והאם זה חינוכי ותרבותי?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לשר להשיב על שאלות. אדוני השר, בבקשה.

2217. חילול שבת בפסטיבל ישראל

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ט בתמוז התש"ן (22 ביולי 1990):

במסגרת פסטיבל ישראל, הנערך בחסות משרדי החינוך והתרבות, החוץ והתיירות ועיריית ירושלים, מתקיימים מופעים מספר שבועות.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו דבר חילולי השבת הממומנים עליידי משרדי הממשלה הנ"ל?

2. האם עריכת המופעים בשבת נעשתה על דעת משרדי הממשלה הללו?

3. האם קיומם עולה בקנה אחד עם חוק שעות עבודה ומנוחה?

4. מה היא מדיניות ממשלת ישראל בנושא זה?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. כבר השבתי בהרחבה בנושא זה ביום י"ח בתמוז התש"ן, 11 ביולי 1990, על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

2308. חילול שבת בפסטיבל בין-לאומי בתל-אביב

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ט בתמוז התש"ן (22 ביולי 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום ט"ו בסיוון התש"ן (8 ביוני 1990) פורסם, כי הפסטיבל הבין-לאומי השלישי לסרטי סטודנטים נערך תוך חילולי שבת, וזאת בחסות משרדי החינוך והתרבות, התעשייה והמסחר והתיירות ועיריית תל-אביב. טקס הפתיחה התקיים באוניברסיטת תל-אביב בהשתתפות קהל רב, תוך חילולי שבת גדולים.

ברצוני לשאול:

1. האם מודעים לחילולי השבת בפסטיבל?

2. מה בדעתך לעשות בנדון?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. פסטיבל סרטי הסטודנטים לא קיבל את חסות משרד החינוך והתרבות. משרדנו סייע למפעל זה בסכום מצומצם.

סיבה לדחות את זה. כולם כאן, חבר הכנסת קליינר פה, החוק פה, אנחנו פה — כולם פה.

יש פה דבר חמור ביותר, משום שמי שיכול לדחות את זה, לפי מיטב ידיעתי — אלא אם כן עשה את זה מזכיר הכנסת, שלא בהסמכה — הוא אף ורק יושב-ראש הכנסת. אני מסרב בתוקף להאמין שיושב-ראש הכנסת נותן ידו לטריקים מאוד לא מקובלים, הייתי אומר אפילו טריקים נחותים, כדי להביא את החוק בשעה כזאת, שאולי מביאי החוק חושבים שהתוצאה תהיה יותר נוחה להם. לכן אני מבקש, שיושב-ראש הישיבה ימצא דרך לומר ליושב-ראש הכנסת, שאנחנו רואים את זה כחומרה רבה. אין לכך שום סיבה בעולם, אלא אם כן יביאו לנו סיבה סבירה, שקרה משהו, חס וחלילה. אם לא, אנחנו רואים את זה כמניפולציה שלא תיעשה, וטריק זול. ונחות של פרלמנטרים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להודיע, שאעביר את העניין הזה מייד ליושב-ראש, שנית, אני רוצה להבהיר, מפני שאולי הזעם קצת גדול מדי, שהנושא לא נדחה לסוף סדר-היום, אלא לאחר שלוש הצעות לסדר-היום המופיעות ברשימה.

אוריאל לין (הליכוד):
למה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אשר ל"למה", אני אברר את זה. אבל אני רוצה להבהיר, שזה לא נדחה וידון בנושא אחרון בסדר-היום, אלא במקום שזה יעלה, נניח אחרי הצעה אחת, הוא יעלה אחרי שלוש הצעות. זה הכול.

חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להצטרף לפנייתו של חבר הכנסת יוסי שריד ולבקש מיושב-ראש הכנסת, שאם הוא מחליף סעיף בסדר-היום, שידוע היטב לכולנו שקיימת הערכות ונכונות כאשר להצבעה בו, שיינתן הסבר סביר מדוע זה נעשה, שאם לא כן ייווצר בכנסת הזו הרושם, שנעשות מניפולציות שלא על-פי שיקולים אובייקטיביים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה לך. אני אבקש מייד להעביר את הדבר הזה ליושב-ראש הכנסת. ידי בוודאי — כפי שאמר חבר הכנסת יוסי שריד — לא במעל הזה.

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

הדברים שנאמרו, אפשר להצטרף אליהם. אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע לך הצעה — מוכן שתחליט מה שתחליט. אנחנו באמת תחת הרגשה של פעלול, של טריק, כדי למנוע כל ספק, וכדי שלא תהיה לנו הרגשה שיושב-ראש הכנסת משתף פעולה עם איזה ניסיון לעוות את רצונה של הכנסת עליידי מעשה, לא אמכוש, אני מבקש, אם תוכל להפסיק את הישיבה, כדי לברר אתו את העניין הזה ולומר שיש כאן תביעה נחרצת לחזור לסדר-היום, כי אנחנו חוששים שיש כאן מעשה שלא יעלה על הדעת, שבאיזה פרלמנט בעולם, יושב-ראש ישתף פעולה בקונניה כזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מייד אברר את זה עם יושב-ראש הכנסת. אבל מכיוון ששר

2. משרד החינוך אינו עוסק בגמילה. הטיפול בגמילה נתון בידי המוסדות המטפלים של משרדי הרווחה והבריאות, ובעת הצורך יש הפניות לגורמים אלו.

3. במשרד החינוך והתרבות הטיפול בנושא הוא בידי השירות הפסיכולוגי-הייעוצי, נתמנתה מפקחת לכך, ולידה צוות מדריכים, מפקחים ומנחים מחוזיים שהוכשרו לנושא, ומתפקידם להכשיר צוותי מורים בחוכניות מניעתיות המועברות בכיתות בתי-הספר. נעשית עבודה משותפת עם הרשות למלחמה בסמים וגורמים נוספים העוסקים בנושא בארץ.

4. טיפול והדרכה ראשוניים לילד ולמשפחתו על-ידי עובדי השירות הפסיכולוגי-הייעוצי בכתב-ספר והפניה לגורמים המטפלים מחוץ למערכת.

2549. דמי בחינות בגרות

חבר הכנסת נ' מסאלחה שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בתמוז התש"ן (22 ביולי 1990):

פנו אלי עשרות תלמידים מבית-הספר תיכון "שעור" במגיד-אל-כרום ומחו על גובה דמי בחינות הבגרות.

ברצוני לשאול:

1. האם דמי הבחינות שווים לכל התלמידים ולכל בתי-הספר?

2. מה הוא שיעור דמי הבחינה?

3. האם שוקל השר לבטל את דמי הבחינה, או לפטור מהם חלק מהתלמידים מהשכבות החלשות?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר: (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. יישובים המוגדרים כיישובי עימות ופיתוח וכן יישובים חדשים, שהוגדרו ונקבעו על-ידי הממשלה, זכאים להנחה של 85% בדמי הבחינות.

2. שקל לכל יחידת לימוד, ללא הנחה.

3. התשובה שלילית, שכן כתיבת שאלונים והדפסתם, משלוחם, הפקדתם בבנקים — כל אלה עולים כסף רב. דמי הבחינות מכסים רק חלק מהעלות.

לצערנו, אין במשרד מנגנון הנחות לדמי בחינות. מפעל הטיפפנדיות מעביר סכומים למלגות לרשויות המקומיות או לבעלויות על-פי מדר טיפוח. הרשויות חופשיות להשתמש בסכומים אלה לפי שיקול דעתן: הנחה בדמי בחינות, רכישת ספרי לימוד, הנחה בטיולים וכיוצא בזה.

2560. כיתות לימוד במכנים דליקים

חבר הכנסת מ' בריזהר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בתמוז התש"ן (22 ביולי 1990):

בשנת 1987 נתקבלה החלטת ממשלה בדבר החלפת 392 כיתות שנמצאו במכנים פסולים ודליקים, בכיתות ובמכנים אחרים. החלטת ממשלה זו הוקפאה, וכיום לומדים כ-12,000 תלמידים בארץ במכנים פסולים, והבעיה אף מחריפה.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע השר לנתונים הנ"ל?

2. האם קיימים במשרד נתונים מעודכנים לגבי מבנים פסולים ודליקים המשמשים כמוסדות לימוד?

אני מצר על שהפסטיבל נערך תוך חילול שבת, ולהבא אבקש ממשרדי לשים לב לכך.

2423. השתלמויות בחינוך הממלכתי-דתי

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ב בתמוז התש"ן (5 ביולי 1990):

ממידע שהגיע לידי עולה, כי על המשתתפים בהשתלמויות מורים של החינוך הממלכתי-דתי חלות מגבלות הנוגעות לדת.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת הוראה או מדיניות בחינוך הממלכתי-דתי שלא לקיים השתלמויות מעורבות של מורים ומורות?

2. האם מוטלת חובה על מורות בזרם הממלכתי-דתי לבוא להשתלמויות בכיסוי ראש?

3. האם קיים איסור על מורות לבוא להשתלמויות לבושות במכנסים?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר: (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין הוראה שלא לקיים השתלמויות מעורבות של מורים ומורות בחינוך הממלכתי-דתי.

2 — 3. אין חובה על המורות לבוא בכיסוי ראש. האגף לחינוך ממלכתי-דתי מעודד הופעה בכיסוי ראש של מורות: ב. אין הוראה כתובה האוסרת על המורות לבוא להשתלמויות כשהן לבושות במכנסים, אולם הדבר מוכן מאליו על-ידי המורות.

2522. שימוש בסמים בכתב-ספר

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בתמוז התש"ן (15 ביולי 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מתאריך 6 ביולי 1990 התפרסמה ידיעה, ש-24,000 בני נוער צרכו סמים השנה.

מכת הסמים מקיפה תלמידים מהחינוך הדתי-מאוד, מהחינוך המסורתי ומהחינוך החילוני כאחד — הסקר שנערך על-ידי חברת "פור" מעלה ממצאים מדאיגים מאוד והרגל צריכת סמים קשים.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרד החינוך במסגרת חינוך מונע לגבי אותם תלמידים שאינם צרכני סמים?

2. אילו תוכניות קיימות במשרד החינוך לגמילה מסמים?

3. כיצד נערך משרד החינוך למלחמה בנגע הסמים?

4. מה הם הכלים העומדים לרשותם של בתי-הספר לטיפול בתופעה?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר: (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תפקיד משרד החינוך והתרבות הוא בתחום המניעה הראשונית, ובשעת הצורך גם מתן ייעוץ וטיפול ראשוני בלבד. במסגרת זו, ובאמצעות המורים היועצים והפסיכולוגים החינוכיים, מופעלות תוכניות מניעתיות במערכת, לפי הצרכים של אוכלוסיות יעד שונות, ובכללן המגזר הערבי. בשלב ראשון, הפעולות מתמקדות במסגרות על-יסודיות.

3. מה כדעת השר לעשות כדי לפתור במהירות האפשרית את הבעיה וליישם את החלטת הממשלה?

שר החינוך והתרבות ז' המר:
1. התשובה חיובית.

2. התשובה חיובית. הנתונים נבחנו בשעתם על-ידי משרדנו יחד עם משרד האוצר ונציגי השלטון המקומי. בסקר שנערך בשעתו נמצאו 392 מבנים לא-כשירים, מהם יש להחליף 210 חדרי לימוד, וב-182 יש לבצע שיפוצים יסודיים.

מאז החלטת הממשלה מ-1987, שבוטלה ב-1988, פעל משרדנו במידת היכולת להקציב להחלפת חדרים פסולים כרשויות מסוימות כמו באר-שבע, רכסים ועוד, ובד בבד ביצעו רשויות מספר פעולות מיוחדות להחלפת המבנים — חלוקן קריית-אזנו וכד'. תקציב הפיתוח של משרדנו מיועד לקליטת הגידול הטבעי ולמניעת משמרת שנייה, גם זה לא בהיקף הנדרש.

עם זאת, איננו סבורים שהבעיה מחריפה, שכן בתהליך אטי מסלקים מן השטח את המבנים הפסולים, או משתמשים בהם יותר לחדרי ספח ולא לחדרי לימוד.

3. יש בדעתנו לעדכן את הנתונים שבידינו ולהעלות את הנושא פעם נוספת בהצעת התקציב הקרובה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בריזהר, בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני השר, בסוירים שלי, ואני מניח שגם בסוירך כמערכת החינוך אנחנו עדיין נתקלים בהרבה מאוד מבנים שעשויים מאסבסט או שתקריתיהם מאסבסט. כולנו מודעים לסכנה הבריאותית החמורה הנובעת מאסבסט. רציתי לשמוע ממך, האם יש איוז דחיפות, או עדיפות מצדך לחסל את מבני האסבסט הללו, שכבר מזמן נעלמו מהנוף במדינות אחרות?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אני לא יודע לענות על כך מבחינת כוונתי הקונקרטית. אני רוצה לומר, שטוב שהפנית את תשומת לבי לכך, ועכשיו, במסגרת ההיערכות שלנו לכנייה של בתי-ספר, נביא בחשבון גם את הנתון הזה, כדי לנסות לחסל אותו ככל הניתן מהר יותר.

מכל מקום, לאחר השאלה שלך, אשים לב יותר למצב ולמה שניתן לעשות ואולי אחר כך, יחד עם ועדת החינוך וגורמים אחרים, נטפל בזה באופן יותר יחודי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה לשר החינוך והתרבות.

יט. הצעה לסדר-היום

חישוב הפנסיה לפנסיונרים של "מבטחים"

אין זה סוד, חברי הכנסת, כי העיתונות בישראל, הקרויה מסחרית וחופשית, תלויה במידה רבה במפרסמים. אשר לטלוויזיה החינוכית, יש לזכור כי היא זרוע ממלכתית הכפופה למשרד החינוך והתרבות, אשר השר האחראי לו או היה חבר הכנסת יצחק נבון. אוסיף עוד שההסתדרות, שיש לה שליטה מלאה ב"מבטחים", יודעת על הגדול ההמוני ונותנת לקרן גיבוי מלא. עובדות אלה מסבירות כיצד היה אפשר לחנוק את המידע המדהים על מעלליה של קרן "מבטחים".

אדוני היושב-ראש, היבט חמור לא פחות של פרשה זו הוא התנהגות אגף שוק ההון באוצר, שתפקידו לפקח על תקינות פעולתן של קרנות הפנסיה. גם אגף שוק ההון יודע על העושה ואינו מתערב, וכך הוא מאפשר ל"מבטחים" לגזול מהפנסיונרים עשרות אחוזים מהכנסתם.

באותה ידיעה בעיתון הובאה דוגמה של פנסיונרית אשר קיבלה פנסיה של 200 שקל בלבד, ו"מבטחים" נאלצה להכפיל אותה ל-400 שקל. פנסיונר אחר קיבל 500 שקל לחודש, בעוד הסכום ששולם לו לאחר התיקון הגדל ל-800 שקל. והובאו שם דוגמאות של קיפוח בסכומים גדולים יותר.

כאן עלי לציין, ש"מבטחים" אומנם מתקנת לפעמים את הקיפוח, אך מתי היא עושה כך? כשהפנסיונר שמר את תלושי המשכורת שלו לאורך כל שנות עבודתו, ובידי הוכחה לעושה. אך אלה מעטים הם מאוד; רוב רובם של הנעשקים לא שמרו את תלושי משכורתם, והדרך היחידה הפתוחה לפניהם לתיקון המעוות היא השימוש בנתונים הרשומים בחשבונות הצבייה שלהם בפנקסי הקרן, אך "מבטחים" מסרבת למסור להם אותם.

אדוני היושב-ראש, אגף שוק ההון באוצר מוסמך להורות ל"מבטחים" לספק לפנסיונרים את הנתונים האלה, אך אינו נוקט צעד כדי לאלץ אותה לכך. יתירה מזו, "מבטחים" נקטה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: חישוב הפנסיה לפנסיונרים של "מבטחים" — הצעה לסדר-היום מס' 3608, של חבר הכנסת יאיר שפרינצק, בבקשה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שמונה חודשים פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה מאת העיתונאי דן עופרי, ונכללה בה ידיעה אשר לפיה אלפי פנסיונרים של "מבטחים", שהיא הגדולה בקרנות הפנסיה של ההסתדרות, מקבלים פנסיות הנמוכות במאות שקלים לחודש מהפנסיות המגיעות להם על-פי התקנות.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההצעה הזאת במקומה ובשעתה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

הידיעה המדהימה הזאת הודחקה על-ידי עורכי העיתון לאחר מעמדיו המוצנעים, תחת כותרת "חלבית".

עליכם לדעת, חברי הכנסת, כי בשנה האחרונה הוציאה "מבטחים" הון עתק על מודעות פרסומת בעיתונות, ועובדה זו הקטינה את הסיכוי לפרסום רחב ומאיר עיניים של דברים שאינם מחמיאים ל"מבטחים". ואומנם, ניסיונות חוזרים ונשנים להפיץ ברכים את דבר העושה של "מבטחים" עלו בתוהו. אפילו התוכנית "ערב חדש" של הטלוויזיה החינוכית, שהתעניינה בנושא ואף הקדישה לו חודשים של תחקיר, ירדה ממנו לפתע לאחר שהוכרר לה כי הטענות נגד "מבטחים" נכונות כנכון היום.

ייתכן, כי השקעה זוהי של עובד במפעל תעשייה של התאחדות התעשייתיים ושל עובד תעשייה אחר וילידו פנסיות שונות.

חברי הכנסת, לפני שבעה חודשים, כימים שהתנהל מסע הסתה נגד קרנות הפנסיה, שנטלו בו חלק אגף שוק ההון, אקטואר האוצר, חברות הביטוח והעיתונות, העלית מעל כימה זו הצעה שהכנסת תבדוק את מצבן האקטוארי של הקרנות, וזאת כדי להרגיע את מאות אלפי המבוטחים שנתפסו לבהלה ולדאגה כאשר לגורל הצפוי להם לעת זיקנה. טענתי, כי תמונת מצב הקרנות המוצגת לפני הציבור, בדבר גירעון של קרנות הפנסיה, מבוססת על נתונים שלא נבדקו מעולם בצורה אמينة, וכי יש סוד סביר להניח, כי אם תיערך בדיקה נכונה של מצב הקרנות יתגלה שהן מאוזנות, ואולי אפילו בעלות עודף אקטוארי.

רוב חברי הכנסת, הטורדים תמיד בעניינים חשובים יותר, לא נכחו באולם בשעה שהעליתי את הצעתי, ואילו אותם 11 חברים שכיבדו אותי בנוכחותם, רובם התגייסו, ככל הנראה, כדי להסיר אותה מסדר-היום, כבקשת סגן שר האוצר דאז. להפתעתי ולאכזבתי הייתי היחיד שתמך בהצעתי, ונגדה הצביעו תשעה, בתוכם חברות כנסת וחברי כנסת המתבלטים תמיד בנאומים חוצבים להכות להגנת החלשים. אני מקווה שהפעם הזאת ישפר מזלי, ומולם של נפגעי הקרנות, והצעתי תובא לדיון.

מפאת מורכבות הנושא אינני מציע דיון במליאה, ואסתפק בהעברת הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שפרינצק, ידוע לך שאתה יכול להציע אך ורק להביא את הנושא לדיון במליאה. אתה לא יכול להציע להעביר את הנושא לוועדה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אם כן, אני מציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' דיין:

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11), שהחזירה ועדת הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

לפני שישב סגן שר האוצר על ההצעה לסדר-היום, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

בא. הצעה לסדר

אוריאל לין (הליכוד):

ארדני היושב-ראש, הצעה לסדר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת יוסי שריד, נשמע אחד אחד. חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

קודם הודיע היושב-ראש שדחו לזמן בלתי ידוע את הדיון

בהצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת קליינר לביטול החוק שקיבלה הכנסת לפני חודשיים, בעניין סיוג פעילות מפלגתית. אני מבקש לדעת למה נדחה הדיון ולמתי נבקע.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת יוסי שריד, אולי התשובה שקיבלתי מיושב-ראש הכנסת תמנע את שאלתך.

היושבראש וכמוני — גם את זה אנחנו יודעים, זה חלק מהנוף הפרלמנטרי — אני מבקש להחזיר את הנושא למקומו בסדר-היום.

היו"ר ש' דיין:

אעביר שוב את הדברים ליושבראש. דברך יועברו ליושבראש, חבר הכנסת יוסי שריד.

בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה לקוות שיושבראש הכנסת שומע אותי עכשיו, כי אני יודע שיש לו רמקול. לכן אני פונה אליך, ובאמצעותך — גם אליו.

היה פטנט שקראו לו "פטנט שרגא נצר", ואני מדבר מניסיון מפלגתי. כל החלטה בעייתית בוועידות ובישיבות מרכז מפא"י היו דוחים לשעה האחרונה של הוועידה, בהנחה שהחסינים כבר התעייפו ונסעו, והבאר-שבעים נסעו, והירושלמים עוד לא הגיעו בכלל, וכך היו גומרים עניין. זה חלק מהפולקלור הפוליטי, שכל מי שמכיר את הדקדוק הפוליטי של ישראל מודע לו, ויושבראש הכנסת יודע אותו. לכן הוא היה צריך להיות מודע לחשד שלנו, ואיני רוצה לחשוש בו.

שנית, מתי אנחנו דוחים בדרך כלל? כאשר שר מבקש. ההנחה היא, שלשר יש ישיבות ממשלה וכן הלאה, ואז נעתיים, ובקושי. לחברי הכנסת לא נעתיים אלא אם יש באמת סיבה בלתי שגרתית לחלוטין.

אני בטוח שיושבראש הכנסת עשה את זה בתום-לב. כיוון שזה יכול להתפרש, חלילה, כשיחוף פעולה — אדוני היושבראש, אני רוצה שתשמע אותי.

היו"ר ש' דיין:

שמעתי אותך. אני פשוט מעביר את דברך כדי שימסרו אותם ליושבראש הכנסת.

שבח וייס (המערך):

אני מדבר כדי לשכנע, ואני גם אוכל להשתכנע. בשבוע שעבר, למשל, עלה לכאן שר המשפטים, והוא שכנע אותי ששתי הצעות חוק שלו ראויות, ואני הסכמתי אתו וויתרתי על הצבעה. לכן אני באמת מדבר אל אנשים.

כדי שלא יתפרש, חלילה, שהיה פה שיחוף פעולה בין שני חברי כנסת מכובדים של הליכוד, בעיקר כשהבית מלא בחברי מרכז הליכוד; לטובת העניין ולטובת היושבראש שאני ידירו — דרכך אני פונה אליו, שיחזור בו מהחלטתו התמה, שעלולה להתפרש כבלתי תמה, ונקיים את הדיון עכשיו ונגמור סוף-סוף עם המטרד הזה, של ניסיון לשבש חוק שהתקבל כאן ברוב עצום, חוק מוסרי מדרגה ראשונה, שעורבים ושועלים רוצים לחבל בו.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, הרי אתה גם סגן יושבראש הכנסת. הייתי מציע וממליץ בפניך להיכנס ללשכת יושבראש הכנסת ולהעביר לו את הדברים ישירות, ואז אולי תצליח לשכנע אותו יותר מכפי שאני אצליח לעשות זאת כאן.

שבח וייס (המערך):

אתה תסכים — — —

היו"ר ש' דיין:

מה שהוא יחליט מקובל עלי.

יושבראש הכנסת מודיע, שהוא לא הודיע שהוא דחה את הנושא הזה לזמן בלתי ידוע. בדרך כלל הוא נענה לבקשות לדחות את הנושאים באותה ישיבה. בסך הכול הוא דחה את הנושא לסוף סדר-היום. זה הכול.

חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ההסבר הזה מאוד בלתי מניח את הדעת. כבר שמעתי את ההסבר הזה מפי מזכיר הכנסת לפני כמה דקות. אני מניח שיושבראש הכנסת יודע שזה חוק המעורר עניין בכנסת. יש אנשים רבים המחכים במיוחד לדיון בחוק הזה. הוא גם יכול להניח שהבקשה אולי איננה תמימה. הוא צריך היה לפחות לשאול את הפונה ולבקש הסברים למה הוא מבקש דחייה. חברי הכנסת מקבלים את סדר-היום, הם מכינים את עצמם על-פי סדר-היום.

אני לא רוצה לחשוש ביושבראש, אבל גם היושבראש יודע מה טיבו של החוק, מה אופיו של החוק הזה. אומנם היושבראש מורס מעם, אבל גם הוא נבחר על-ידי מפלגה, על-ידי מרכז מפלגה. אני לא רוצה לחשוש בכשרים.

אני מבקש, כדי שבאמת לא יהיה שום חשד, שכבוד היושבראש — בשמנו, בשם הנוכחים כאן — יפנה אל יושבראש הכנסת ויבקש ממנו, אם הוא אדם נדיב כל כך, ואני מכיר אותו כתור אדם נדיב לב, והוא נענה לבקשה של חבר כנסת אחד, אז בוודאי ייענה לבקשה של חברי כנסת רבים להחזיר את הנושא למקומו. יקראו לחבר הכנסת קליינר, יעלה את הצעת החוק שלו, ונוכל להצביע.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסי שריד, אני רוצה להשיב. ראשית, אני מניח ואני בטוח בכך שיושבראש הכנסת נענה, בסך הכול, לבקשה ודחה את הנושא לסוף סדר-היום.

עניינית, אני לא בטוח שיש לו שיקולים אחרים או שונים. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת יוסי שריד, קרו מקרים שהיו הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת — אולי אתה בכללם — והיושבראש נענה לבקשתם לדחות את הדיון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בתנאי שמסכימים, אבל אנחנו לא מסכימים.

היו"ר ש' דיין:

נוסף על כך, חברי הכנסת חייבים להישאר כאן במליאה עד תום סדר-היום. זה לא משנה אם כל חבר כנסת מתאם את נוכחותו לפי סדר-היום. חבר הכנסת חייב להישאר במליאה עד סוף סדר-היום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושבראש, אני חבר הכנסת כבר שנים רבות, ואתה יודע שבעניין הזה אני מקפיד. אני מקווה — — —

היו"ר ש' דיין:

אני יודע. אפילו בזמן הקצר שאני בכנסת אני יודע שאתה אחד המתמידים הגדולים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מקווה שלא תתפוס, חלילה, את היושבראש יוצא לפני גמר הישיבה. היושבראש מחכה עד סוף הישיבה. אף-על-פי-כן, אנחנו יודעים שיש חוקים שמעוררים עניין רב יותר ויש חוקים שמעוררים עניין מועט יותר, ויש חוקים המרכזים תשומת לב רבה יותר וחוקים המרכזים תשומת לב פחותה. מאחר שיש חברי כנסת שאינם חרוצים כל-כך כמו

כב. הצעה לסדר-היום

חישוב הפנסיה לפנסיונרים של "מבטחים"

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת ישראל קיסר, יש לך הצעה אחרת?

ישראל קיסר (המערך):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

לא הכחשתם את זה. העובדות הן עובדות.

ישראל קיסר (המערך):

— — —

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני רואה שאחד התפקידים של הסגנים של שרי האוצר, נוסף על יתור תפקידיהם, הוא לזרות חול בעיני חברי הכנסת. הדברים שאמר סגן השר אינם מבוססים. אני בטוח שלא היתה לו כוונת זדון. הוא הוטעה.

לכן, אני מבקש לדחות את הצעת סגן השר להסיר את הנושא מסדר-היום. אני מציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו מעמידים את הנושא להצבעה מהירה. מי שתומך בהצעתו של חבר הכנסת שפרינצק יצביע בעד, ומי שתומך בהצעת סגן השר האוצר יצביע נגד. זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 4

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 20

נמנעים — 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

ובכן, בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום — 4.

נגד — 20, נמנע אחד. פירוש הדבר שהנושא יורד מסדר-היום.

היו"ר ש' דיין:

סגן שר האוצר ישיב על ההצעה לסדר-היום מס' 3608 של חבר הכנסת יאיר שפרינצק.

סגן שר האוצר י' עוזרן:

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, א. בשנת 1980 שינתה קרן הפנסיה "מבטחים" את תקנותיה בעניין דרך החישוב של השכר הקובע לצורכי פנסיה ועברה לשיטה הידועה כ"שיטת הממוצעים", שהומלצה שנה קודם לכן על-ידי ועדה משותפת לממשלה ולהסתדרות.

ב. ציבורי עובדים גדולים שהיו מבוטחים באותה עת ב"מבטחים" הודיעו על התנגדותם הנחרצת למעבר לשיטה החדשה. בהעדר יכולת משפטית לכפות הפעלת השיטה החדשה וכשל ההתנגדויות האמורות, נאלצה "מבטחים" להמשיך ולפעול על-פי השיטה הישנה, כל זאת בדיעה מלאה של חברי "מבטחים".

ג. לאור פסיקה תקדימית של בית-הדין הארצי לעבודה בשנת 1985, החליטה "מבטחים" בשנת 1986 לשנות שנית את תקנותיה ולחזור לשיטה הקודמת, שיטת "שלוש השנים", הווי אומר חישוב השכר לפי שלוש השנים האחרונות.

"מבטחים" קיבלה את אישור האוצר למהלך זה, ולא כפי שהוצהר כאן.

ד. ציבור מבין עמיתי "מבטחים" — חברי התאחדות התעשיינים, זה נכון — נשאר מאז 1980 בשיטת הממוצעים, וזאת על-פי הסכם ספציפי בין התאחדות התעשיינים לבין "מבטחים", שהוא הסכם כולל, האומר שכל שינוי יובא בהסכמתם. אם כן, זה קשור בהסכם כוללני, ולא דווקא לקורה של החישוב.

ה. "מבטחים" מאפשרת לכל חבר המבקש זאת לעיין בתקנותיה המאושרות והמעודכנות, ואף נוהגת להעביר לחברים דיווח שנתי על מצב חשבונם וזכויותיהם בקרן. האוצר מתכוון להחקיק בימים הקרובים תקנות שיעגנו עניינים אלה כתובה חוקית.

אילוכלך אני מבקש להוריד מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת שפרינצק. תודה.

כג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11)*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' דיין:

להצעת החוק יש הסתייגות של חברי הכנסת מר גז'נסקי, יאיר צבן, אמנון רובינשטיין ויוסי שריד. הם מציעים להוסיף סעיף לחוק אשר יסייג את סעיף 3, מתחולה על סעיף 2 של חוק מימון מפלגות, הכולל הוראה רטרואקטיבית לתשלום גם עבור מימון הבחירות לכנסת השתיים-עשרה ולא רק עבור המימון השוטף.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לאפשר למסתייגים לנמק את הסתייגותם ולהצביע על הצעת החוק.

אנחנו עוברים להצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11). יביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית יושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קיבלה את חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11) להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. הוועדה הכניסה כמה שינויים קטנים, לשוניים, וקיבלה את שלושת הסעיפים שנקבעו בחוק.

היו"ר ש' דיין:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא כבר נדון היום בקריאה הראשונה. הסתכר שהבית מעוניין בעצם לשנות את הצד העקרוני של העניין. כלומר, את הפרצה בחוק, שהתייחסה לקריאה הטורומית בגלל בג"ץ, שקבע שהתוספת לחוק מימון מפלגות היתה, בדיעבד, שגויה.

בדיונים שהיו בוועדת הכנסת החברה, שהיה ידוע, במשך שנים מספר, שיש פרצה כזאת בחוק ושיש לתקן אותה, כדי לא לייחס לקריאה הטורומית חשיבות שהיא אינה ראויה לה, ולהתייחס אליה כמו להצעה לסדר-היום.

על רקע ההסכמה הכללית הזאת נותרה בעינה השאלה, שניסו להתחמק ממנה ולעטוף אותה באותה הצבעה כללית. זאת השאלה המתייחסת למימון הוצאות הבחירות, תוספת שנקבעה בעקבות ההוצאות המוגזמות של שתי המפלגות הגדולות. מכאן נולדה ההצעה להפריד בין העניין העקרוני, המקובל על רוב או אפילו כל סיעות הבית, לבין העניין הייחודי הזה, המתייחס לאותו תיקון לחוק מימון מפלגות.

ההפרדה הזאת תיתן לעניין את המשמעות הציבורית הנחוצה. אנחנו נתונים למתקפה רצינית מאוד על מעמדה של הכנסת. בין היתר יש טענה חריפה מאוד, שהכנסת והמפלגות הפעילות בה דואגות למימון עצמן, להאדרת שמן, בזמן שאין אמצעים למטרות חיוניות ביותר, אם זה מעונות לילדים, אם זה טיפול בקשישים ואם זה סובסידיות ללחם ושאר הוצאות חשוכות. כרגע שרדע קהל כזאת קיימת, אני חושבת שהכנסת איננה יכולה להיות אטומה ולהניח שאנחנו רשאים לזלזל כתביעה הצודקת של דעת הקהל, של הציבור.

לכן ההצעה, כפי שהובאה לפניכם, היא להפריד בהצבעה, מתוך הנחה שעל הצד העקרוני יתאחרו סיעות הבית ותעמוד למבחן ההתייחסות הישירה למימון העודף, הרטוריקטיבי והבלתי מוצדק שהציעו וקיבלו המפלגות, ביוזמת שתי המפלגות הגדולות, הליכוד והמערך.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת דן חיצון, אבקש ממך לשבת במקום. תאר לך שהיית יושב במקומי.

חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

אבקש שיהיה שקט באולם. אולי אתחיל לקרוא לכל חבר כנסת בנפרד — לשבת או לצאת החוצה. אדוני סגן השר, חבר הכנסת כיבי, חבר הכנסת הלפרט, אבקשן לשבת. הרב פרוש, יש כאן יותר מדי רעש, אי אפשר לדבר. כל זמן שמרעישם, חבר הכנסת יאיר צבן אינו יכול להתחיל לדבר. אם יימשך הרעש, אפסיק את הנאומים והישיבה תתארך עד אחרי חצות הלילה.

רבתי חברי הכנסת, אבקש להתייחס לפנייתי. אני מבקש ככל לשון של בקשה. אנא, חבר הכנסת דוד צוקר, לא ייתכן כך. אני אפסיק את הישיבה. אני אפסיק את הישיבה.

רבתי, אני מכריז על הפסקה של עשר דקות. מצב זה לא ייתכן. אינני מוכן לנהל את ישיבת הכנסת בצורה כזאת. אני מבקש שקט, שקט, ואף אחד אינו מתייחס. מה זה, האם אני מדבר אל הקירות? קצת כבוד.

הכרזתי על הפסקה למשך עשר דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:47 ונתחדשה בשעה 19:53).

היו"ר ש' דיין:

רבתי, חברי הכנסת, אני מחדש את הישיבה, ואני מבקש שיהיה שקט באולם.

חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

ההפסקה הבאה תהיה של שעה, רבתי. זה לא ייתכן, כאמת לא ייתכן. פשוט אינני רוצה לפגוע ואינני רוצה להתחיל להוציא מהאולם חברי הכנסת. בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המשותף לכל המסתייגים, מגישי ההסתייגות הזאת, הוא בכך, שהם מחייבים את מעשה החקיקה כשלעצמו, המאפשר העברת תיקון בחוק-יסוד: הכנסת על-ידי חבר הכנסת בהצעת חוק פרטית בקריאה טורומית ללא הזדקקות לרוב מיוחס של 61 חברי הכנסת, ומשאיר את חובת הרוב המיוחס לקריאה הראשונה ולקריאה השנייה ולקריאה השלישית. ואף-על-פי-כן, איננו יכולים, שלא להתייחס להקשר שבו החוק הזה מועלה, ההקשר של מימון המפלגות, ולרקע של פסיקת הבג"ץ.

אני חושב שראשי שתי הסיעות הגדולות עושים כאן מעשה של טעות, גם בדרך, גם כעיתוי וגם באופן שבו הם מגישים את הצעת החוק. אנחנו דנים בהצעת חוק זו לא בימים רגילים, אלא אחרי כמה חודשים של התבזות המערכת הפוליטית והמערכת הפרלמנטרית. ואני שואל אתכם, האם למען מעמדה של הכנסת, למען מעמדן של המפלגות, למען מעמדה של המערכת הפוליטית, למען חוקה של הדמוקרטיה, אנחנו צריכים היום גם את הדיון הזה?

חוק מימון מפלגות, בעיני, הוא חוק בעל משמעות דמוקרטית עמוקה.

היו"ר ש' דיין:

רבתי, אני מבקש. לכולם יש מרץ לקראת הפגרה.

אברהם בורג (המערך):

עוד הפסקה.

היו"ר ש' דיין:

לא, אני אתחיל להוציא חברי הכנסת מהאולם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חוק מימון מפלגות הוא חוק בעל משמעות דמוקרטית עמוקה, אבל מי שעושה בו את השימושים האלה, הופך אותו לרועץ לדמוקרטיה. יוצר ציניות כציבור, מבזה שוב ושוב את המערכת הפוליטית.

העובדה שאין שני צעדים נלווים להצעת חוק זו, לא הצעת החוק המינימליסטית, ממש המינימליסטית, של חברי הכנסת אמנון רובינשטיין ורן כהן, ולא חקיקה המגבילה את ההוצאות

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, יש חבר כנסת שנואם, נא להתייחס בכבוד. ואהבת לרעך כמוך. תארו לכם שכל אחד מכם עומד ונואם ואיש אינו שומע.

בבקשה, חבר הכנסת צבן.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

העובדה היא, שלא ננקטו הצעדים שדובר עליהם בבית הזה, ולכאורה היתה הסכמה עליהם, שאנחנו נביל את הוצאות הבחירות ונשים תקרה, ונאפשר מערכת בחירות יותר צנועה, באופן שווה לכל המפלגות. העובדה ששני הצעדים האלה לא נעשו אינה מאפשרת לתמוך במהלך הזה. אם יש טעם לקריאה מעל הדוכן הזה, אני קורא לכם שלא לגלות קהות-חושים, ולא לחשוב שמכיוון ששתי המפלגות הגדולות תצבענה בעד, יד רוחצת יד, ולא יהיה נזק אלקטורלי — יכול להיות שלא יהיה נזק אלקטורלי: יש נזקים חמורים מזה, שהם נזקים משותפים לכולנו, והם לא יפסחו על אלה שיצביעו כך או אחרת. זאת המציאות בימים אלה בארץ. עם הקשיים, עם העלייה, עם חסרי הדיור, ולאחר ההתכווץ של החודשים האחרונים, תשקלו את מעשיכם, ואל תעבירו את הצעת החוק הזאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מי שילם את כל המודעות שלך — — —

אברהם בורג (המערך):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' דיין:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת — — —

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת הרב פרוש — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש שתי שאלות נפרדות לגמרי, שעלו בהקשר הזה של תיקון החוק. חברי המליכוד, אני מבקש שתשמעו את הדברים, גם אם אינכם מסכימים להם.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' דיין:

רבותי, אם יש לכם יוכות, תנהלו אותו בחוק.

חבר הכנסת מיכאל איתן, כמה פעמים אני צריך לפנות אליך? חבר הכנסת ריבלין, כמה פעמים אני צריך לפנות אליך?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות שלנו מבהירה, שיש שתי שאלות נפרדות לגמרי בהצבעה על הצעת החוק הזאת, ואני מבקש מחברי בליכוד שישמעו את העניין גם אם הם אינם מסכימים לו. השאלה האחת היא, האם הכנסת מקבלת את פרשנות בית-המשפט העליון — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת ביטון — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת ביטון, סיעת הליכוד משום-מה — — —

היו"ר ש' דיין:

יש בעיה כללית.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

עם כל הכבוד, סיעת הליכוד, במשך שלוש שעות, לא מאפשרת לשום נואם לדבר, משום שיש תסיסה פנימית.

היו"ר ש' דיין:

למען הצדק, חבר הכנסת רובינשטיין, עלי לציין כי גם מהצד האחר של האולם יש הפרעות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

זה ממש בלתי אפשרי. אני מבקש שתשמעו על העניין, ותחליטו אחר כך אם להצביע נגד.

חיים רמון (המערך):

למען האיוון, אבל לא למען הצדק.

היו"ר ש' דיין:

גם חברי הכנסת שישבו מאחוריכם דיברו והרעישו.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

יש כאן שני עניינים נפרדים לגמרי. השאלה הראשונה היא, האם הכנסת מקבלת את פרשנות בית-המשפט העליון לסעיף 46 לחוק-יסוד: הכנסת? כאן העניין בהחלט לגיטימי מצד הכנסת לומר: לא, אנחנו לא מקבלים את הפרשנות הזאת, אנחנו רוצים שהחובה של רוב מיוחס לפי סעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת, תחול רק בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית. זאת שאלה אחת.

יש שאלה שנייה, שונה לחלוטין, לא קשורה בזה — האם הכנסת מוכנה בהזדמנות זאת לאשרר למפרע חוק שהוא גם רטרואקטיבי וגם מנוגד לעקרונות השוויון? זאת השאלה, ואל תערכו בין שני הדברים. אתם אומרים לנו: יש לנו עסקת חבילה: אתם אומרים: אם אתם רוצים לפרש את סעיף 46, בניגוד לפרשנות בית-המשפט העליון, בבקשה. בעסקת החבילה הזאת, בסנדרוויץ' הזה, תאכלו גם את הבשר המורעל של אישור רטרואקטיביות, והרי החוק הזה הוא חוק שהכנסת קיבלה. גם אלה שתמכו בו, שהצביעו בעדו, אמרו שהוא חוק איום ונורא. אני זוכר כיצד חבר הכנסת שבח וייס, איש המערך, אמר שאין צידוק ואין תקדים לחוק מסוג זה, והוא מצביע עכברו רק משום שחזקה עליו מצוות מפלגתו. בא כית-המשפט העליון — — —

שבח וייס (המערך):

זאת איננה בושה לתמוך במפלגה שאני נמנה עם חבריה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

בסדר. זה גם לא כבוד לתמוך בכל דבר.

אתם אומרים לנו — — —

קריאות:

— — —

הזה של העלאת המימון השוטף. אנחנו מדברים בהסתייגות שלנו רק על המימון הרטרואקטיבי של הבחירות.

לכן, מצווה לקבל את ההסתייגות שלנו, כדי לשמור על כבודה של הכנסת ועל כבודה של הדמוקרטיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריר להנמקת הסתייגותו.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, מהבוקר מנסים לשווא לחוק המוצע לנו אופי קונסטיטוציוני, כאילו מדובר בשאלה קונסטיטוציונית. מוכן שהניסיון הזה הוא ניסיון שווא, הוא ניסיון נואל. בסך הכול מדובר פה בעניין פשוט הרבה יותר, וזאת הכוונה שבוודאי תתממש עוד מעט — לעקוף את פסיקת בג"ץ.

אני מודה ומתוודה, שהבג"ץ יכול לשאת אופי טכני או פרוצדורלי. זה נכון. ההסברים בעניין זה נשמעו. לכן אינני רוצה להיכנס לעניין הבג"ץ, אני רוצה להיכנס לעניין המריטורי כפי שאני רואה אותו.

בכלל, איך בא החוק הזה לעולם? ולמה שתי המפלגות הגדולות מעוניינות בו כל-כך? משום ששתי המפלגות הגדולות שלנו אינן יודעות שובעה, והססמה שלהן היא ססמה של "הב, הב". הרי כאן קרה מקרה של שערורייה ציבורית מאין כמוה. החוכות, הגירעונות הגדולים של המפלגות הגדולות, נובעים מן העובדה שהם ניהלו מערכת בחירות פורזנית, חסרת כל פיקוח, חסרת כל בקרה, מערכת בחירות מושחתת מכל בחינה אפשרית. ועכשיו הם מפעילים את מכונית החקיקה כאילו היא מכונית דפוס שמדפיסה שטרות. כדי להוסיף עוול על עוול ועיוות על עיוות. ואני שואל: ריכונו של עולם, איזו חוצפה צריכה להיות לכם כאשר אתם מוציאים מה שאין לכם? הרי יש אנשים רבים מאוד בארץ, גורמים ומוסדות, מוסדות חשובים מאוד — האם הם היו מעלים על דעתם אפשרות להוציא כסף שאין להם? מאיפה החוצפה הזאת, ריכונו של עולם? האם אני יכול להוציא כסף שאין לי?

מיכאל איתן (הליכוד):

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): מה אתה מדבר שטויות? להוציא אגורה אחת שאין לה? הרי כשאנחנו צריכים להוציא כסף, אנחנו צריכים לחתום על התחייבויות אישיות. אבל אתם יודעים שהכול מותר והכול אפשרי, ואתם תחזרו לכנסת, ובאופן כאמת שערורייתי ושרירותי מבחינה ציבורית, מבחינה מוסרית, אתם תמלאו מחדש את אסמיכם בר.

זה העניין העומד עכשיו על הפרק. לא זו בלבד שאתם פושטי רגל, אתם גם מעוותים את שיעורי הכוח היחסיים בבחירות. במלים אחרות, כאשר אנחנו צריכים להתמודד, אנחנו יכולים להתמודד אך ורק על-פי כוחנו, לא יותר ולא פחות. על-פי מה שמגיע לנו. אתם, לא זו בלבד שאתם גדולים יותר מלכתחילה — אתם מנפחים את התקציבים שלכם באותה חוצפה ועזות מצח, כאילו הייתם אדוני הארץ. אתם מנפחים אותם פי שניים ופי שלושה. ועל-פי התקציבים האלה, שאנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו, לא באופן מוחלט ולא באופן יחסי, אתם מנהלים את מערכות הבחירות שלכם ויוצרים עיוות כפול ומכופל. זאת אומרת, אתם מפירים גם מניה וביה את כל האיזונים הפנימיים בין המפלגות על-פי שיעור כוחן האמיתי. הרי זו שערורייה כפולה ומכופלת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

— — — אתם אומרים לנו: רבותי, מי שמתנגד לעמדת בית-המשפט העליון ורוצה לפרש את החוק, צריך לאכול גם את הטרפה והנבלה הזאת, וההסתייגות שלנו אומרת: לא, בואו נפריד בין שני הדברים. לא נאשר בהזדמנות זאת את הדבר שלא ניתן להכשיר אותו.

רבותי, אנחנו לא מיתממים ולא מתעלמים מהמשבר הכספי של המפלגות הגדולות, ואולי גם של כמה מפלגות אחרות.

קריאתו:

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, ודאי כולכם רוצים לשמוע את דבריו של חבר הכנסת רובינשטיין. אם כך, תואילו לשבת. חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך להואיל לשבת. אני מבקש גם מכל הגלריה בצד ימין לאפשר לי להמשיך לנהל את הישיבה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, הרי איננו מיתממים ואומרים שאנחנו לא יודעים על קיומו של משבר כספי עמוק אצל שתי המפלגות הגדולות, וגם אולי אצל כמה מפלגות אחרות, שנגרם על-ידי הפקרות ועל-ידי מחשבה שאפשר יהיה להגיע את הכנסת לכסות כל גירעון. אינני מתעלם מכך. אבל קודם לכן שאל חבר הכנסת קורפו, יושב-ראש הוועדה, מדוע החזרנו רק 100,000 שקלים? האמת פשוטה: ברגע שהגישו חבר כנסת צידון ולא"ר את הבג"ץ, הבאנו בחשבון, כתנועה, שבהחלט ייתכן שהחקיקה הזאת תיפסל. השאנו קרן שמורה למטרת החזרת הסכומים האלה. אנחנו לא החזרנו את כל הסכום אך ורק בגלל סיבה אחת, שחלק ממנו היה בחיסכון שלא רצינו לשכור אותו. אבל אנחנו מוכנים לשכור אותו, והוא ניתן לתשלום כבר בעוד שבועיים, כולו.

דן תיכון (הליכוד):

מה עם הריבית על החיסכון? אתה מחזיר אותה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני מחזיר מה שמבקר המדינה אומר לי להחזיר. מה פירוש? איזו שאלה היא זאת? מה שאומרים לי להחזיר, אני מחזיר.

מיכאל איתן (הליכוד):

שאלה קשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא, שאלה שמצביעה על אי — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אעזור לך בנקודה זו. חברי הכנסת, אני רוצה לענות על השאלות שלכם. לידעת כל הסיעות: אם יתברר שיש לי סמכות לגבות את הכסף מחשבון מימון מפלגות, בהתאם לחוק אני אגבה עם ריבית ועם הצמדה. הנה יש לך תשובה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

רבותי, אנחנו נקבל על עצמנו כל תשלום בכל מועד שיקבע יושב-ראש הכנסת, לפי הנחיות מבקר המדינה. ואני רוצה לומר דבר אחד: העובדה שהמפלגות מניחות מראש, שלא משנה מה תהיה תוצאת בג"ץ, יש איזה דוד עשיר בכנסת, שהוא הם עצמם, שיכסה על גירעון — זה הדבר החמור ביותר.

כעת אומרים: ממה יחזירו המפלגות את הכספים? אני אומר לכם דבר פשוט מאוד: לדאבוני הרב, השארתם את הפתח

אצלי עדיין מופיע פה יושב-ראש הישיבה הקודם, חבר הכנסת דיין, ולכן הצבעתי במקום חבר הכנסת דיין והצבעתו לא מופיעה. אני מוסיף אפוא גם את ההצבעה שלי למספר שמופיע בלוח.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אצלי לא נדלק האור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין שאצל שניכם לא נדלק, ולכן אוסיף שניים על המספר המופיע בלוח.

ה צ ב ע	
בעד סעיפים 1-3	— 82
נגד	— 5
נמנעים	— אין
סעיפים 1-3 נחקבלו.	

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שלמה דיין, אני מאפס עכשיו את השמות שלנו ותצביע לפי הסדר שלך.

אחרי סעיף 3 יש הסתייגות של חברי הכנסת חמר גווינסקי, יאיר צבן, אמנון רובינשטיין ויוסי שריד. מי נגד? זוהי הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע	
בעד ההצעה של חברי הכנסת	
ח' גווינסקי, י' צבן, א' רובינשטיין	
ר' שריד אחרי סעיף 3	— 13
נגד	— 75
נמנעים	— אין
ההצעה של חברי הכנסת ח' גווינסקי, י' צבן, א' רובינשטיין ור' שריד אחרי סעיף 3 לא נתקבלה.	

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11), כפי שנחקבל בקריאה שנייה? מי נגד? זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע	
בעד החוק	— 76
נגד	— 13
נמנעים	— אין
חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11) נתקבל.	

כד. שאליות ותשובות

בכלי התקשורת פורסם על התערבות אישית של ראש הממשלה למתן היתרי עבודה בשבת למפעל "זייקור" בכרמיאל.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

מה שקורה היום בכנסת הוא, שאחרי שאתם פושטים הרגל, אתם פושטים גם על הקופה הציבורית. אתם בדרך כלל עושים את זה גם כיום האחרון או כלילה האחרון לפני שיוצאים לפגרת הכנסת, מין פשיטה לילית כזאת. בפשיטות הליליות האלה אנחנו איננו משתתפים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יושב-ראש ועדת הכנסת מבקש להבהיר כמה נקודות. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה להאריך, אני רק רוצה לציין דבר שאולי כמה חברי הכנסת אינם מודעים לו. חוק-יסוד: הכנסת מחייב את חבר הכנסת לקבל את המשכורת שלו. חוק מימון מפלגות איננו מחייב לקבל את הכסף. כך שאם משהו גורם שהכסף הוא כסף לא נאה, מה שהוא צריך לעשות זה פשוט לא לקחת אותו. אין דבר פשוט יותר מזה. אולי זה שווה גם מבחינת דעת הקהל. הרי גם בהסברה משקיעים כסף. אולי כדאי להשקיע את זה במסגרת ההסברה.

כל הטענות שהועלו כאן הן טענות סרק. חבר הכנסת רובינשטיין הציע כוועדה שנלך לדיון נוסף. בשביל מה ללכת לדיון נוסף? בשביל לזכות במשפט, זאת אומרת לקבל את הכסף גם עבור הבחירות. בשביל מה הצעת דיון נוסף? האם הצעת דיון נוסף כדי שנפסיד בו? הרי הצעת דיון נוסף כדי שנוכה בו ונוכיח שהכנסת צדקה. פירוש הדבר, שנישאר עם הכסף הטמא. מה ההיגיון בזה? איך זה מתיישב? לא מובן לגמרי.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לדחות את כל ההסתייגויות ולקבל את הצעת החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, לפני שניגש להצבעה אני רוצה להבהיר, כשהפורום עדיין מלא, לאור כמה פניות שקיבלתי, בקשר להצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת קליינר, ובכן, חבר הכנסת קליינר ביקש לאחר את הבאת החוק. בדחתי ומצאתי, שכל בקשה כזאת בדרך כלל נענית. לא תמיד נענית בקשה להקדים, כי את זה כולם מבקשים תמיד. הפרקטיקה בכנסת היא שמקבלים את הבקשה, ולא חשוב למה היא הוגשה, כל אחד יכול לפרש איך שהוא מבין. אינני נכנס לוויכוח, אני רק מבהיר. אין כל סיבה — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אין כל סיבה שנעשה דין אחר לגבי חבר הכנסת קליינר. עכשיו, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11). לסעיפים 1-3 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים האלה — נא להצביע, הצבעה מס' 15.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את השר דוד מגן להשיב על שאלות. השאלות הופנו לשר העבודה והרווחה.

1980. היתרי עבודה כשבת

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר העבודה והרווחה כיום ט"ו באדר התש"ן (13 במרס 1990):

3. הממונה האזורי על יחסי העבודה בירושלים והדרום מלווה את הסכסוך זה זמן רב. כיום המפעל סגור, ומתנהל משא-ומתן על אפשרות רכישתו על-ידי העובדים. אנו מלווים את הדיונים, ונתערב אם יתברר שתהיה בהתערבות משום תועלת.

2266. המצפים נטופה ומסד

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ד בסיוון התש"ן (7 ביוני 1990):

יישובים המצויים באזור פיתוח, המצפים נטופה ומסד, שתושביהם הגיעו למקום בעקבות הקריאה לאכלוס הגליל ולהקמת מצפים בשנת 1984. לא זכו עד היום להכרה כיישובי פיתוח.

ברצוני לשאול:

1. ההכרזה על יישוב כיישוב פיתוח היא כולה באחריותך — מדוע לא תכריזו לאלתר על היישובים כיישובי פיתוח?
2. האם יש הקלות שנותן משרדך ליישובי פיתוח, מה הן והאם זוכים להן היישובים הנ"ל?

3. האם נשקלה הכללת היישובים במסגרת הזכויות שלהן זוכים יישובי פיתוח אחרים?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אכן, משרד העבודה והרווחה העביר את המלצתו לאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. רק לאחרונה השלימה הוועדה את דיוניה, וכך הוכרו היישובים כיישובי פיתוח.

2. השירותים הניתנים על-ידי משרדנו כוללים פטור ממס רכישה, דמי העברה לעוברים ליישוב, מידע והכוונה לתושבים וליישובים.

3. כאמור בתשובה על שאלה מס' 1, משהוכרו היישובים כיישובי פיתוח חלות עליהם כל הזכויות.

2290. מעון נעול לקטינים בני מיעוטים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

מפקדין ת"נ 1490/88 — 1493 עולה, כי לא קיים בארץ מעון נעול לבני מיעוטים קטינים, למרות הצורך הברור במעון כזה לדעת שופטי הנוער. כנגד זה, יש שני מעונות כאלו לקטינים יהודים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת הנחיה או מגמה שלא להחזיק במעון לקטינים יהודים גם בני מיעוטים, ואם כן — מדוע?

2. מה הן ההשלכות של החזקת נוער יהודי וערכי יחד באותו מעון מבחינת שלומו של הנוער המוחזק במעון?

3. איזה פתרון מוצע כיום לנוער מיעוטים עבריין שדרוש לו מעון נעול?

4. מדוע לא הוקם מעון כזה עד היום?

5. האם יש תכנון עתידי כלשהו להקמת מעון נעול לבני מיעוטים?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2. אם כן — מדוע ראית לנכון להתערב בנושא זה?

3. האם התחייבת בפני ראשי המפעל שיקבלו היתרי עבודה בשבת?

4. האם ידוע לכבודו אם המפעל יקבל היתרי עבודה, ומה היה הנימוק לקבלת ההיתר?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להשיב על שאלתא מס' 1980 של חבר הכנסת שלמה דיין.

1 — 3. התשובה היא: לא.

4. נאמר לראשי המפעל כי עליהם להגיש בקשה לקבלת היתרי עבודה כמקובל לגבי כל מפעל אחר, והמשרד ידון בבקשה ויפעל בדרכים המקובלות.

2257. העדפת סידור מוסדי למפגרים מקרב העולים

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר העבודה והרווחה ביום ה' בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 16 במאי 1990 טוען מנכ"ל אק"ם, כי משרד העבודה והרווחה מעדיף לסדר במוסדות למפגרים את העולים החדשים על פני הישראלים. אשר 900 מהם מחכים לסידור בפנימיות זה תקופה ארוכה. ההעדפה נוצרה עקב העובדה שהמיון לקליטת מפגרים מקרב העולים במוסדות כשנה הראשונה בא מתקציב הסוכנות היהודית.

ברצוני לשאול:

1. האם האמור בכתבה נכון?

2. מה בדעת השר לעשות בעניין הערפות שכאלה?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. האמור בכתבה אינו מדויק. משרד העבודה והרווחה אינו מעדיף סידור מפגרים עולים על פני מפגרים ישראלים המחכים לסידור פנימייתי זמן רב.

2258. מפעל "אלישרא" באופקים

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר העבודה והרווחה ביום ה' בסיוון התש"ן (29 במאי 1990):

בעקבות פרסומים על תוכנית פיטורים של מחצית עובדי מפעל "אלישרא" באופקים, ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים נכונים?

2. אם כן — האם משרד העבודה והרווחה ערוך לחוספת כמה מאות מובטלים באזור אופקים?

3. האם נעשים מירב המאמצים כדי להגיע להסדר ולמנוע את פיטורי העובדים מאופקים?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
תשובה על שאלתא מס' 2258 של חבר הכנסת אריה אליאב:

1. התשובה היא: כן.

2. באזור זה אין כמעט הזמנות לעובדים, אולם, כידוע לך, משרד העבודה והרווחה אינו מופקד על יצירת מקורות תעסוקה במשק. הפתרון מצוי במישור המקרו-כלכלי.

המשפחות והעדר מקום במסגרות חינוכיות טיפוליות הם נשארים בבתי-חולים לחולי נפש.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה התופעה לשר? מה הוא היקפה?
2. מדוע לא מועברים אותם לידים למסדות המתאימים?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להשיב על שאלתך מס' 2379 של חבר הכנסת שאול עמור.

1. לראשונה הועלה הנושא בתוכנית הטלוויזיה "ערב חדש", ובה צוין כי על-פי דוח שערך ד"ר קדמן — אחוז גבוה מבין הילדים השוהים בבתי-החולים בנס-ציונה אינם חולי נפש, והסיבה היחידה לשהותם במסגרת זו היא, שאין להם מסגרת ביתית, ואילו שירותי הרווחה אינם יכולים להעניק לילדים אלו מקומות במסגרת פנימית. בית-החולים בנס-ציונה לא פנה אלינו בדרישה להוצאת ילדים אלו מבין כתליו.

2. נוכל לבחון באופן אינדיבידואלי כל מקרה על רקע פנייה מפורטת של בית-החולים הנ"ל.

2380. קצבאות פיצויים מגרמניה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר העבודה והרווחה ביום ד' בתמוז התש"ן (27 ביוני 1990):

לאחרונה הורחבה זכאותם של נפגעי רדיפות הנאצים לקבלת קצבת פיצויים מגרמניה. זכאים אשר מסיבות שונות אינם מממשים את זכאותם לפיצויים מגרמניה מקבלים קצבה מהמוסד לביטוח לאומי בישראל. אלו הבוחרים לקבל קצבה גרמנית, גם אם סכומה נמוך, מאבדים לחלוטין את זכאותם בישראל. עקב כך רבים מעדיפים שלא לפתוח כלל בהליכים לתביעת קצבה מגרמניה ומסתפקים בקצבת המוסד לביטוח לאומי; עלות הקצבאות שאותן משלם המוסד גבוהה והמדינה מפסידה מטבע-חוץ אשר היה משתלם לזכאים מגרמניה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים דלעיל נכונים?
2. אם כן — האם נשקלות דרכים לעודד תביעות פיצויים מגרמניה על-מנת לחסוך עלותן למוסד לביטוח לאומי? אם כן — מה הן הדרכים הנשקלות?
3. האם נשקלת אפשרות להנהיג השלמת קצבה לזכאים לקצבה גרמנית אשר סכומה נמוך מקצבת המוסד לביטוח לאומי?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אם מתכוון השואל לאזרחים שנרשמו לביטוח הסוציאלי בגרמניה לקבלת רנטה חודשית, הריני להסביר שהרנטה המתקבלת מהביטוח הסוציאלי הגרמני אינה משפיעה על הזכאות לקצבת זיקנה לפי חוק הביטוח הלאומי.

2. ההרשמה לביטוח הסוציאלי בגרמניה נסגרה ביוני 1983, כך שממילא אין מקום לעודד הגשת תביעות כאלה.

3. אם המבוטח זכאי לתוספת השלמת הכנסה, על-פי חוק הבטחת הכנסה, הרנטה משפיעה על הזכאות ועלולת לשלול אותה, דהיינו, אם הרנטה נמוכה (סכום הרצפה הוא 372 ש"ח לזוג), אין בה כדי להשפיע על הזכאות לגמלת הבטחת הכנסה, אולם אם סכום הרנטה גבוה יותר מהסכום הנ"ל, אזי היא משפיעה בצורה הדרגתית על הזכאות עד כדי מחיקתה.

1 — 2. קיימת הנחיה שלא להחזיק יהודים ובני מיעוטים יחדיו משני טעמים: א. הטעם החינוכי. מספר החוסים במעון קטן יחסית (40 נערים) כדי לאפשר חינוך וטיפול. עירוב אוכלוסייה אינו מאפשר חינוך על-פי המסורת והערכים הקשורים במורשתו של כל אחד מהלאומים; ב. הטעם הביטחוני. כל עלייה במתח הביטחוני יוצרת סיכון פסיכי לבני המיעוטים החוסים במעון. צוות המעון, על-פי הגדרתו וייעודו, כולל מחנכים ומטפלים, ואין באפשרותו להתמודד עם אלימות הנובעת ממצב כנ"ל.

3. כיום מוצע פתרון חלקי בלבד למעון נעול לנוער מיעוטים, ואוכלוסייה המיועדת לחינוך ולשיקום במסגרת זו נשלחת בחלקה למעונות פתוחים.

4. הטיפול בהקמת מעון נעול לבני מיעוטים נמשך זמן רב מחוסר תקציב ומקום זמין.

5. לאחרונה החלט כי מעון "אחוזה" כעכו ישמש מעון נעול. תקציב בסיסי אושר והוכנו התוכניות הארכיטקטוניות. כיום מתנהל משאומתן בין מנכ"ל משרדנו ובין מינהל מקרקעי ישראל במטרה לממש את הפרויקט.

2331. סכסוד צהרונים לילדי אמהות עובדות

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בסיון התש"ן (21 ביוני 1990):

נודע לי, כי משרד העבודה והרווחה מתכוון להפסיק את השתתפותו בסכסוד צהרונים לילדי אמהות עובדות, עקב לחצים ממשרד האוצר.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לך הדבר?
2. מה הם הלחצים שבהם עומד משרד העבודה והרווחה?
3. אם לא יונהג יום לימודים ארוך, האם יסייע משרד האוצר לאמהות עובדות ויאפשר להן להמשיך לשלוח את ילדיהן לצהרונים?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. מדובר בהפסקת ההשתתפות בהחזקתם של 1,100 ילדים גילאי 3+ בצהרונים. למשרד החינוך האחריות למתן פתרונות לילדים מגיל 3 ומעלה.

2. המשך מימון החזקתם של ילדים אלו היה מחייב את משרד העבודה והרווחה לפגוע באוכלוסיית הילדים גילאי 0 — 3, שלהם אין סידורים חלופיים והם באחריות ישירה של משרדנו.

3. כידוע, אישרה הממשלה רק לאחרונה הנהגת יום לימודים ארוך בשנת התשנ"א.

2379. אשפוז ילדים בבתי-חולים לחולי נפש

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר העבודה והרווחה ביום ד' בתמוז התש"ן (27 ביוני 1990):

פורסם כי אחוז מסוים מהילדים השוהים בבתי-החולים לחולי נפש אינם חולי נפש. אלו ילדים שנשלחו לאבחון, סימו אותם, אך בתי-החולים אינם יכולים לשחררם, כי אין שום מסגרת המוכנה לקלוט אותם.

יש ילדים שאחרי בירור וטיפול קצר לא היו צריכים להישאר במחלקות פסיכיאטריות, ורק בגלל חוסר יכולת של

1990) פורסם, כי חילול שבת בממדים שכמותם לא ידעה מדינת ישראל אירע בשבת בקיבוץ געש, שם הוכשרו 40,000 מקומות לפתיחת ענף מירוצי הסוסים בישראל והאירועים שסביבו.

ברצוני לשאול:

1. האם הוצאו היתרי עבודה בשבת לעבודות הקשורות באירוע זה? אם כן — מאיזו סיבה?

2. אם לא — מה בדעתך לעשות?

3. לאור הכוונה לקיים מירוצים נוספים בשבת, מה בדעת משרדך לעשות כדי לשמור על החוק?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. ביום כ"ה בתמוז, 18 ביולי 1990, הושלמה חקירת חלק מהאירועים בקיבוץ געש, והמשרד ערוך היה להגיש בו ביום את כתב האישום. בינתיים הסתבר כי יש צורך בהשלמת חקירה נוספת הכרוכה בעכירה לכאורה של אדם נוסף. אני מחבד לעדכן כי חקירה זאת הושלמה היום בשעה 15:00, וביום ב', ט"ז באב, 6 באוגוסט 1990, יוגש כתב האישום בכית'הדין לעבודה בתל אביב.

3. משרד העבודה והרווחה ימשיך במדיניות שתמנע הפרות בוטות של חוק שעות עבודה ומנוחה.

2435. אפליית מבוסחים עליידי המוסד לביטוח לאומי
חבר ח' רמון שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בתמוז
התשנ"ן (5 ביולי 1990):

הובא לידיעתי כי מחשב המוסד לביטוח לאומי מפלה בין מבוסחים החייבים למוסד לביטוח לאומי לבין מבוסחים שלהם יתרת זכות: הראשונים מקבלים דרישות לתשלום מידי של החוב, ואילו הזכאים מקבלים הודעה על זכותם ונדרשים ליצור קשר עם המוסד למימוש הזכות.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע דלעיל נכון?

2. מדוע לא תישקל אפשרות לשלוח מן המוסד לביטוח לאומי המחאה ישירות לכתובתו של מבוסח הנמצא ביתרת זכות ללא כל בירור נוסף?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. מחשב המשרד לביטוח לאומי אינו מפלה בין מי שלזכותם תשלום דמי ביטוח יתירים לבין אלה החייבים בדמי ביטוח.

לקראת הוצאת הפנקסים לתשלום דמי הביטוח נבדקות היתרות במחשב המוסד. כשמחבר כי למבוסח חוב או יתרה לזכותו, נשלחת למבוסח הודעה על כך. מי שעומדים לזכותו סכומים ביתרה, מודיע לו המוסד על כך. במקרה כזה מבקש המוסד מהמבוסח לתת לו פרטים על חשבון הבנק שאליו מבקש המבוסח להעביר הכספים שלזכותו, וזאת לאחר שלמדנו כי במקרים רבים מעדיף המבוסח כי הויכוי יעשה בחשבון בנק אחר מזה שבאמצעותו משולמים דמי הביטוח. לא נדרש המבוסח לבוא למוסד אלא די במשלוח ההודעה המצורפת לצורך ביצוע התשלום.

ברור שאם אדם מקבל הכנסה ממקור כלשהו, אין הוא יכול להיות זכאי לגמלה שנועדה להבטיח קיום מינימלי.

2432. התנהגות אנשי ההוצאה לפועל בכפר ערערה

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בתמוז התשנ"ן (5 ביולי 1990):

נודע לי שביום חמישי, 21 ביוני 1990, פרצו אנשי ההוצאה לפועל של הביטוח הלאומי לביתו של מר סא"ע (שמו המלא מופיע במקור) מהכפר ערערה.

פרטי המקרה שנודעו לי הם: בהגיע אנשי ההוצאה לפועל לביתו של הנ"ל נעדרו שני בני הזוג מהבית. אנשי ההוצאה לפועל, בעזרת שוטרים, התחילו ליידות אבנים למרפסת ושברו את התריסים והזוגיות ובעזרת חוט חשמל שתלשו מהמקום חדרו אל הבית. בבית היתה הילדה של הנ"ל, והיא התעלפה ולאחר מכן נזקקה לטיפול רפואי. מאחר שחשבה שגנבים חדרו אל הבית. בעל הבית הגיש תלונה במשטרה.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן השר לחקור את המקרה הנ"ל? האם הפרטים האלה נכונים?

2. אם כן — האם אין בהתנהגותם של אנשי מחלקת הגבייה משום הפרת חוק לכאורה ופגיעה בצנעת הפרט?

3. האם מוכן השר לפעול למתן פיצויים למר סא"ע בגין הנזק שנגרם לו?

4. מה הם הצעדים שינקוט השר בעתיד?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ביום 21 ביולי 1990 הגיעה חוליה של יחידת ההוצאה לפועל של המוסד לביטוח לאומי לכפר ערערה לביצוע עיקולים ופעולות הוצאה לפועל על-פי פקודת המסים (גבייה). בגין דמי ביטוח שלא שולמו על-ידי מבוסחים תושבי הכפר.

בין היתר פנתה החוליה לביתו של מר סמיר אברהם עיד. לחוליית ההוצאה לפועל של המוסד לביטוח לאומי נלוותה חוליית שוטרים של משטרת ישראל, המסייעת בדרך כלל בביצוע פעולות הוצאה לפועל.

משהגיעה יחידת ההוצאה לפועל והשוטרים שנלוו אליה לבית החייב היתה אשת החייב בבית. אך היא סירבה לפתוח את הדלת. שוטר מיחידת היס"ם — יחידת סיור מיוחדת — אומנם נכנס לבית דרך החלון, אך לאחר מכן מסרה אשת המבוסח את מפתחות הבית לאחיו של המבוסח שעמד בפתח. לצד עובדי המוסד לביטוח לאומי והשוטרים. עובדי המוסד והשוטרים נכנסו לבית דרך הדלת הראשית שנפתחה עבורם על-ידי אחיו של המבוסח. בבית פנימה ניסתה אשת המבוסח למנוע הוצאת מעוקלים שעוקלו כדין, ובעקבות האירוע הגיש הממונה על יחידת השוטרים תלונה.

אף שעובדי המוסד לביטוח לאומי לא היו מעורבים בכניסה הראשונה לבית דרך החלון, ביקשנו מהמשטרה להימנע בעתיד מכניסה לבתים בדרך זו בכל הקשור לפעולות מעין אלו.

2434. מירוצי סוסים בשבת בקיבוץ געש

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בתמוז התשנ"ן (5 ביולי 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ט בסיוון התשנ"ן (22 ביוני

2482. פיתורי ישראלים לצורך קליטת עולים בעבודה

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ט בתמוז התש"ן (12 ביולי 1990):

בעיתונות פורסמו בימים אלה חלונות שהגיעו אל מנכ"ל שירות התעסוקה, ולפיהן פוטרו עובדים ישראלים כדי לפנות מקומות עבודה לעולים חדשים. זאת, מכיוון שהמעסיקים מקבלים תמריצים כספיים מהממשלה על העסקת עולים.

ברצוני לשאול:

1. האם בדק משרדך חלונות אלו, ובכמה מקרים מדובר?
2. מה בדעתך לעשות כדי למנוע המשך קליטת עולים חדשים בעבודה על חשבון עובדים ישראלים ותיקים?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרדנו הגיעו חלונות מספר, והן נבדקות. יש לציין כי מעסיקים טוענים שהפיתורים הם עקב אי-התאמת עובדים ולא עקב רצונם לקבל תמריץ כספי בגין קליטת עולים.

2. בימים הקרובים יכנס לתוקף נוהל שלפיו מעסיק אשר יבקש סיוע מסוג כלשהו: הכשרה פנים-מפעלית, השתתפות בהסעת מובטלים, השתתפות בעלויות הכשרת עובד — יוחתם על התחייבות כתנאי לקבלת הסיוע, שלפיה לא יפוטרו עובד ותיק בגין קבלת עולה.

עובדי שירות התעסוקה נתבקשו להבהיר למעסיקים את חומרת ההשלכות של פיתורים בלתי מוצדקים של עובדים ישראלים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לשר הכלכלה והתכנון גם על התשובות על השאלות וגם על כי טרח להעביר לפרוטוקול את יתר השאלות.

2436. אחזקת כיתות טיפוליות במוסד בנצרת

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בתמוז התש"ן (5 ביולי 1990):

במוסד של בית-הספר "המשפחה הקדושה" בנצרת נקלטו 24 ילדים מפגרים בכיתות טיפוליות, שהן היחידות בסקטור הערבי במדינה.

משרד העבודה והרווחה הבטיח לשלם את חלקו באחזקת הכיתות הנ"ל החל מיום 1 בפברואר 1989. מאז לא הועבר כסום כלשהו למוסד.

מנהל המוסד מאיים לסגור את הכיתות הטיפוליות בגלל המצוקה הכספית הקשה. קיים חשש שהילדים ייזרקו לרחוב ויצטרפו לילדים ערבים אחרים, שאינם מוצאים מסגרת שתקלוט אותם.

ברצוני לשאול:

1. למה לא שילם משרדכם את חלקו באחזקת הכיתות הטיפוליות?

2. מתי יקיים המשרד את התחייבותו למוסד וכיצד?

תשובת שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשנה למנכ"ל משרד העבודה והרווחה הודיע למנהל בית-הספר "המשפחה הקדושה" בנצרת, כי יאושרו לו דמי אחזקה עבור 24 מפגרים הנמצאים אצלו בכיתות טיפוליות. משרדנו אכן לא שילם עד עתה את חלקו באחזקתם לאור העובדה שלא הועברו לו כספים לשם כך ממשרד האוצר.

2. בימים אלה, לאחר שאושרה התוספת של 14 מיליון שקל למשרדנו, שמהם מיועדים 4 מיליוני שקל לקליטת מפגרים במסגרות השונות, יועברו הכספים לבית-הספר "המשפחה הקדושה" בנצרת.

כה. הצעת חוק עבודת זרים, התש"ן — 1990*

(הצעת חבר הכנסת "שמאי")

הקשים בנושא התעסוקה — ואנחנו נוהגים כאילו עולם כמנהגו נוהג. ואיך? אנחנו מאפשרים לעובדים זרים להיכנס ללא רשיון לגבולות המדינה, לתפוס את מקומות העבודה, ואנחנו גם לא נוקפים אצבע כדי למנוע זאת. כאשר ראיתי שהתופעה מתרחבת והולכת, והגיעה לממדים מפחידים, למעלה מ-12,000 עובדים זרים תופסים מקומות עבודה של עובדים חושבי מדינת ישראל, האם יעלה על הדעת שמדינה כמצב כזה, מדינה שבה אבטלה עמוקה כזאת, מדינה שקולטת עליית המונים, יכולה להרשות לעצמה לוקסוס כזה, לאפשר ל-12,000 עובדים, שהם לא מורשים, כי אינם מקצועיים ולא הוכיחו למשרד העבודה את הצורך והחיוניות והמקצועיות המיוחדת שלהם, לעבוד כאן? ואנחנו יושבים ונוהגים כאילו דבר לא קרה.

שמעתי שהממשלה החליטה להסיר את ההצעה שלי. אני חושב, אדוני השר מגן, שאין טעות גדולה יותר מאשר ההחלטה הזאת של שרים, שאני חושב שהם אינם מבינים את הרגישות החברתית. אנחנו נמצאים בתקופה קשה גם בנושא

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תר"ס, הצעת חוק עבודת זרים, התש"ן — 1990, מאת חבר הכנסת יעקב שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להציע הצעת חוק שעניינה העסקת עובדים זרים, ובמסגרת הצעת החוק אני רוצה להזכיר דווקא את הימים האלה שבהם נמצאת המדינה. כ-150,000 מובטלים נמצאים במדינת ישראל.

אורה נמיר (המערך):

בלתי מועסקים.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מכיר את ההגדרה.

כ-200,000 עולים עשויים להגיע כבר השנה. מהנתונים שנמסרים עלי-ידי משרד הקליטה אנחנו יודעים שהמחזור הראשון של העולים, כ-10,000, כבר יוצאים מן האולפנים ונכנסים למעגל העבודה. מדינה שהיא אולי באחד מימיה

המלצות חוקתיות וארגוניות כדי להסדיר ולמזער את תופעת עבודת הזרים, תוך כדי יצירת מערכות אכיפה וענישה של עובדים המועסקים בניגוד לחוק.

אנו נמשיך לחתור להבטחת מקומות העבודה במשק לדורשי העבודה הישראלים, באמצעים מתאימים לכך.

אדוני היושב-ראש, יורשה לי להוסיף בשולי הדברים, כי חבר הכנסת שמאי הודיע לי שגם חבר הכנסת קיסר, שבעבר פנה ונענה כשליה, בהצעה שהוא ניסה ליזום יחד עם חבר הכנסת שמאי — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה עושה איוון ביני ובין חבר הכנסת קיסר ולכן אתה מציע להוריד?

אורה גמיר (המערך):

אין לו רוב, הוא לא יכול להוריד.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת שמאי, ההוראות הכתובות בנייר שאני מחזיק אומרות להציע להסיר את ההצעה. למרות השעה המאוחרת, כשאני רואה שהלובי החברתי התגייס כאן — חבר הכנסת שמאי, חבר הכנסת שאול עמור, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה וחברים נוספים — ומכיוון והממשלה רשמה לעצמה היום הצלחות רבות מאוד בהצבעות, לא הייתי רוצה שהיא תיפול דווקא בנושא הזה בהצבעה. לכן אני, כמובן, אקבל כל החלטה שהכנסת תקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יש לנו שתי הצעות: אחת להעביר את ההצעה לדיון בוועדת העבודה והרווחה — — —

גרשון שפט (התחיה):

אין הצעה אחרת.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

להעביר לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד העברת ההצעה לדיון בוועדה? זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 9

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק עבודת זרים,

התש"ן — 1990, לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תשעה בעד, אין מתנגדים, אחד נמנע. הוחלט להעביר את הצעת החוק שהביא לפנינו חבר הכנסת שמאי לוועדת העבודה והרווחה.

הכנייה, גם בנושא הדיר, גם בנושא הסיוע, גם בנושא השכר, וכמובן בנושא התעסוקה.

מי לא שמע היום את שר האוצר, שמדבר על הצורך בקיצוץ בתקציב, הפוגע בנושאים החברתיים, ועל הצורך להעמיק את הגירעון? כאשר הוא מדבר על העמקת הגירעון ועל הצורך בקיצוץ התקציב בנושאים חברתיים, אין בתקציב שקל אחד, אדוני השר מגן, בשביל תעסוקה, ואילו כאן אנחנו יכולים בקלות לקבל 12,000 מקומות עבודה.

לכן אני מציע, אדוני השר, לקבל את ההצעה אף שאתה מחויב לוועדת השרים, מכיוון שהנושא חשוב מאוד, ואם תתקבל ההחלטה, אני בטוח שבלי השקעה של שקל אחד, אדוני השר, נמצא פתרון ל-12,000 מועסקים במדינה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עומדת לפניכם לדיון הצעת חוק של חבר הכנסת יעקב שמאי, הדנה באמצעי ענישה למעסיקים של עובדים זרים המועסקים בישראל ללא רשיון והיתר עבודה.

חבר הכנסת שמאי מציע, בסעיף הראשון בהצעת החוק, כי המוסד לביטוח לאומי לא יכטח עובדים זרים המועסקים בארץ ללא רשיון.

אין ספק, כי בתקופת האבטלה הקשה שבה אנו מצויים, העסקת עובדים זרים ללא רשיון היא תופעה חמורה וקשה, שיש לקבוע לה ענישה הולמת בחוק. למרות חומרת התופעה סבור אני כי אין טעם בחוק מיוחד, שבעינינו הוא מיותר.

ביטוחם של עובדים זרים על-פי חוק הביטוח הלאומי הוא בשלושה ענפי ביטוח, והם: ביטוח נפגעי עבודה, ביטוח אמהות וביטוח זכויות עובדים בפשיטת רגל או בפירוק.

ספק בעיני אם איסור ביטוחם של עובדים אלה בביטוח הלאומי הוא הדרך הנאותה לענישה מרתיעה בתחום זה, ואם יש מקום לעשות את חקיקת הביטוח הסוציאלי בישראל למכשיר ענישה.

ביטול ביטוחם של עובדים זרים בישראל בביטוח הלאומי יעמוד בסתירה להתחייבותה הכין-לאומית של מדינת ישראל, ובעיקר בסתירה להוראות האמנה (מס' 19) בדבר שוויון דין לעובדים אזרחיים ולעובדים זרים בנוגע לפיצוי עובדים בגין תאונות.

האיסור המוצע על-ידי חבר הכנסת שמאי עלול להותיר בני אדם שנפגעו בתאונת עבודה ללא טיפול רפואי הכרחי.

כסוגיית העבירות והעונשים המוטלים על עובדים זרים ללא היתר ועל מעסיקיהם, הרשו לי להבהיר. בהתאם לחוק העבירות המינהליות ותקנותיו, כל מעסיק צפוי לקנס של 500 שקל על העסקת עובד בניגוד לחוק. משרד העבודה והרווחה מטפל כיום בהגדלת הקנס ל-1,000 שקל.

ועדת השרים לתיאום ולמינהל הקימה צוות, שיכין בהקדם

כו. הצעת חוק שירות לאומי (תיקון), התש"ן — 1990*

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תפ"ה, הצעת חוק שירות לאומי (תיקון), התש"ן — 1990, של חבר הכנסת אלי דיין. בבקשה.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונחת בפניכם הצעת חוק הבאה לשנות את המצב הקיים היום, ושבעצם היה קיים שנים רבות. הווי אומר, צעירה המצהירה, מטעמי אמונה דתית, שאינה יכולה להתגייס לצה"ל — תחול עליה החובה לשרת שירות לאומי.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
שינוי סדרי בראשית.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה ראש עיר ויהודי דתי. למה לא תשמור על סטוס-קוו בנושאים אלה?

אלי דיין (המערך):

זה לא עניין של סטוס-קוו. זה היה מקובל לפני שנים רבות. צעירה שמתחתנת פטורה גם מחובת שירות צבאי —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אתה לא תהיה בעל-בית של כתי ולא של שום כת בישראל שרוצה להיות במסורת אמהותיה. זה לא יעזור לך. זה לא יעזור לאיש. אצלנו זה ייהרג וכל יעבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן השר, נא לאפשר לו להמשיך. תודה רבה.

אלי דיין (המערך):

אני לא רוצה להיות בעל-בית, אבל לא יכול להיות —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אתה רוצה להיות בעל-בית של כתי. תראה את החינוך שלכם. זה לא יעזור לכם. זה לא יעזור. זה ייהרג וכל יעבור. בעל-ביתים חדשים על כנות בישראל.

אלי דיין (המערך):

לא יכול להיות מצב שתהיינה — — —

קריאה:

בושה וחרפה.

אלי דיין (המערך):

לא ייתכן שתהיינה שתי כנות, שתיהן דתיות, האחת תשרת את הקהילה שלה בכית-חולים, בגן-ילדים, במרכז קהילתי, בבית-אבות, וזאת ללא תמורה, ובת אחרת תעשה אותה מלאכה תמורת משכורת — תמורת משכורת, אני מדגיש.

אברהם רביץ (דגל התורה):

זה לא יעזור. אל תדאג ל — — —

אלי דיין (המערך):

יכול להיות שלפני 40 שנה אולי היתה איזו הצדקה לעניין הזה. אבל היום — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

כתי תתחנך כמו לפני 2,000 שנה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה פוגע ברגשות הדתיים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, אדוני סגן השר רביץ, אדוני סגן השר רביץ, זכותך שלא להסכים לשום מלה של חבר הכנסת אלי דיין, אבל זכותו להשמיע את מה שהוא רוצה להשמיע. אני חושב שיהיה מעשי יותר ויעיל יותר אם נאפשר לו לדבר ברצף, כי אחרת הוא יעמוד זמן רב על הבמה, כי אנחנו מוסיפים לו את הזמן שמפריעים לו. אולי הוא יתעייף מלעמוד, אבל לא מלדבר.

אלי דיין (המערך):

אני לא מתכוון לדרת לרמה האישית של סגן השר רביץ. לדעתי, ואני אומר את זה כיהודי דתי, דבריו של הרכ רביץ מהווים חילול השם, חילול השם ממש.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

קריאות:

— — —

אלי דיין (המערך):

שבחורה דתית תעשה אותה מלאכה תמורת תשלום, זה מותר? זה דבר חמור ביותר.

אברהם רביץ (דגל התורה):

— — —

אלי דיין (המערך):

בימים אלה של קליטת עלייה, של קיצוצים בחינוך, בגני-ילדים, מן הראוי שדווקא אותה בחורה דתית שאינה משרתת בצבא תעשה את המלאכה הקדושה ותעזור לילדים, תעזור בבתי-חולים, תעזור בבתי-אבות, ותעשה עבודת קודש ללא תמורה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

זה לא יעזור לכם. לדעתי, מי שמונע — — —

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

— — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אנחנו נהיה כאן. לא צריכים אותך כאן.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רביץ, אני מבקש ממך. דברי חכמים בנחת נשמעים. האין לי בבקשה.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אברהם פורו, אל תוסיף כאן שמן על המדורה.
חבר הכנסת רביץ, ראשית כול שמור על הבריאות שלך
ועל קור-רוח. אנחנו נראה אם זה יעבור או לא, הכנסת תחליט
כפי שהיא תחליט. לכן הבריאות חשובה.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל הוא סיים כבר, אדוני היושב-ראש.

אלי דיין (המערך):

לא סיימתי, מפריעים לי כל הזמן. עדיין לא נימקתי את
הצעת החוק.

היו"ר ש' דיין:

זה מובן, מה שאתה רוצה להגיד.

אלי דיין (המערך):

זה לא כל כך מובן. אני רוצה להסביר בלי שיפריעו לי. אני
חמה על דתיים הרוצים שוויון זכויות במדינה הזאת, שדווקא
מתקוממים נגד שוויון זכויות.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני מוותר על שוויון זכויות. מוכנים לוותר על זה.

אלי דיין (המערך):

גם שוויון חובות.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני מוותר על זה. אל תיתן להם בית-ספר ואל תיקח גם את
המסים שלי.

אלי דיין (המערך):

הרב רביץ, אתה לא מייצג את כל הבנות הדתיות. אל
תתימר לייצג את כל הבנות הדתיות.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני אחנך את הבת שלי כמו שאני רוצה.

אלי דיין (המערך):

הבנות הדתיות תשמחנה לשרת — — —

היו"ר ש' דיין:

זה מובן, אבל "ונשמרתם מאד לנפשתיכם".

אלי דיין (המערך):

אתה גורם לחילול השם בכך שאתה לא מאפשר לבנות
הדתיות לשרת בכתי-חולים. האם מותר לעבוד תמורת כסף?
אני מכיר שתי בחורות העובדות באותו מקום, שתיהן דתיות.
אחת משרתת שנתיים ימים ללא תמורה — זה קידוש השם,
והאחרת דורשת תשלום — זה חילול השם. לא יעזור לכם
כלום בעניין הזה. אתם לא מייצגים את הדת, אתם לא מייצגים
את היהדות, אתם מחללים את היהדות, אתם גורמים נזק
ליהדות.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אתה מחלל — — —

אלי דיין (המערך):

זאת טפילות.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

תשתוק, תתכייש לך. אתה משתמש בכיפה שלך — — —

אלי דיין (המערך):

עמדתכם היא עמדה של טפילות שמחללת את השם. אתה
סגן השר, אתה מחלל שם השם עליידי כך שאתה לא מצביע
נגד קיצוץ בקצבאות הילדים ונגד קיצוץ בסוכסדייה ללחם. זה
חילול השם.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זאת עזות-פנים. אתה מחלל — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, זכותך להביע את דעותיך, אבל — — —

אלי דיין (המערך):

אתם התקלקלתם. חבר הכנסת עזרן, אתה התקלקלת.
כישיוכות האשכנזיות התקלקלת. תחזור למסורת של אבותיך.
תתרום בקהילה. זאת בושה וחרפה.

היו"ר ש' דיין:

לסגור את המיקרופון. לא אתן לך להמשיך לדבר.

משה גפני (דגל התורה):

המפלגה שלך — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת גפני. סגן השר גפני, אני קורא אותך לסדר
כפעם הראשונה. אני קורא אותך לסדר כפעם השנייה.

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר ש' דיין:

סגן השר גפני, קראתי אותך פעמיים לסדר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אלי דיין, תוריד את הכיפה שלך.

היו"ר ש' דיין:

הרב פרוש, אני מבקש ממך.

אלי דיין (המערך):

אתה תגיד לי להוריד את הכובע? מי שמך? אני גא בערכי,
אני גא ביהדותי. תתכייש לך, חבר הכנסת פרוש. אתה תאמר לי
להוריד את הכובע? תחזור כך מהדברים.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, תשמע אותי רגע.

אלי דיין (המערך):

הוא יגיד לי להוריד את הכובע?

היו"ר ש' דיין:

אני שמעתי את דבריך ושמעתי את דבריהם.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

חוצפה כזאת. אתה בא לכאן להגיד דבר כזה?

היו"ר ש' דיין:

אני רוצה להיות אובייקטיבי, ואני מודיע לך שבכיסא הזה
אני אובייקטיבי. חברי הכנסת אשר העירו לך את הערותיהם
העירו אותן בצורה כללית ולא אישית.

אלי דיין (המערך):

תמחק את הדברים מהפרוטוקול.

היו"ר ש' דיין:

אני מורה למחוק את דבריך מהפרוטוקול.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ן

— הצעת חוק שירות לאומי (תיקון):

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — עבירות בעלות מניע לאומני) —

הכנסת א' דיין, אני אומר כי הצעת חבר הכנסת אליהו דיין, שהוא גם ראש עיריית אשקלון, מתעלמת מכמה היבטים מהותיים וארגוניים:

א. ייעור מוגבל של סוגי עבודות שבהן ניתן להעסיק צעירות תוך הקפדה על מסגרות התואמות את הדרישות של אורח חייהן. מדובר בעבודות בתחומי הסיעוד, שירותי רווחה, בריאות, תינוך וכיוצא באלה.

ב. רמתה המקצועית של האוכלוסייה שתגויס מכוח החוק המוצע והתאמתה לעיסוקים הנדרשים בתחומים שהוזכרו; גם פה יש להדגיש שמדובר בחוק ולא בהתנדבות, כפי שהדבר כיום.

ג. הצעת החוק מחייבת הקמת מערך ארגוני סבוכה ביותר הכולל מדריכים, מפקחים, מנהלי עבודה, מתקני הדרכה, מגורים, מערכות הזנה, ביטוח וכיוצא באלה, בעלות של עשרות מיליוני שקלים.

ד. היקף האבטלה השוררת היום במשק.

אלו הם מקצת מהטענות אשר בעטיות יש להתנגד להצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין. התועלת שבקבלת ההצעה מזערית בהשוואה לקשיים הכרוכים בהפעלתה.

אדוני היושב-ראש, נוכח מה שהתרחש כאולם המליאה והמחח הרב השורר בדיון בהצעה זאת, אמנע מלפרט את הנימוקים האחרים והנוספים שיש למשרד העבודה והרווחה, המציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין. יש לנו שתי הצעות, הצעתו של המציע והמלצתו של השר להסיר את הנושא מסדר-היום. מי שמצביע בעד, פירושו — בעד החוק, מי שמצביע נגד, פירושו — בעד הצעתו של השר דוד מגן, להסיר מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 12

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 25

נמנעים — 1

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק

שירות לאומי (תיקון), התש"ן—1990.

נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 12, נגד — 25, נמנע — 1. ובכן, ההצעה לא נתקבלה. אגב, 25 זה "כה תבורכו".

כז. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — עבירות בעלות מניע לאומני, התש"ן—1990*

(הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו)

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אסירים ביטחוניים שנמצאים אשמים ומושלכים לכלא מקבלים מארגוני טרור תמיכה. הם ומשפחותיהם מקבלים קצבאות. כאשר הם

אלי דיין (המערך):

תורה להם למחוק את הדברים מהפרוטוקול.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לסיים דווקא בזה.

אורה נמיר (המערך):

נאמרו דברים לא מכובדים גם מהצד השני.

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש ממך לסיים את דבריך בצורה — — —

קריאה:

— — —

היו"ר ש' דיין:

זה לא יימחק, בסדר. אני מחפלא עליך. אני מקווה שאתה חסיים את דבריך בכי טוב. בצורה טובה, נאה, יפה. אם אתה מביא לכאן חוק כזה, שלפי דעתך הוא חוק נאור, תתייחס אליו בדבריך בהתאם. אני מבקש שלא להפריע.

אלי דיין (המערך):

אני נימקתי את דברי, ואני חוזר ואומר: רבותי, מטרת החוק היא לעשות צדק ולאפשר גם לבנות הדתיות לתרום את תרומתן החברתית דווקא בימים אלה של קליטת עלייה, של צרכים חברתיים וחינוכיים גדלים והולכים, וזו תהיה זכות גדולה לאותה כת אם נאפשר לה למלא את חובתה הלאומית. תודה.

היו"ר ש' דיין:

השר דוד מגן, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הצעת החוק של חבר הכנסת דיין מתעלמת — — —

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש להזכיר: אלי דיין, שלא תהיה כאן טעות עם חבר הכנסת שלמה דיין. אני לא רוצה ששמי ייזכר — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ש' דיין:

אני הערתי הערה עניינית.

אלי דיין (המערך):

אני גא בהצעת החוק שלי.

היו"ר ש' דיין:

בבקשה, אתה יכול להיות גא בהצעת החוק שלך. אני יושב כאן ולא רוצה להביע דעה אישית. רק מצאתי לנכון לומר, שכאשר השר יזכיר את שמך, שיאמר אלי דיין.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, אף שעל הצעת החוק כתוב "חבר

לפי הוראת החוק כיום, לא זכאי האסיר עצמו לגמלה ממילא, אם הוא כמאסר לחקופה העולה על שלושה חודשים. כך מורה סעיף 147 לחוק הביטוח הלאומי.

אך אין החוק שולל תשלום גמלאות המשתלמות מכוחו של העברין לבני משפחתו, כגון קצבת ילדים או מענק לידה, או גמלה להבטחת הכנסה, שהזכות לה כפופה למבחן הכנסה, והיא משולמת רק לבני משפחתו ולא לאסיר עצמו.

כאמור, העברין עצמו עומד לדין, ומשהורשע, הוא ירצה את עונשו. אך האם יש הצדקה או מקום למנוע תשלום גמלה ממי שלא עבר עבירה ולא נמצא אשם על-פי דין?

תחום הענישה על עבירות לסוגיהן נתון לדין הפלילי, וכמסגרת הוראות דין זה נתונה סמכות הענישה לבתי-המשפט.

אני סבור שאין זה ראוי להפוך את חוק הביטוח הלאומי לחוק עונשי ולשלול תשלום גמלאות לאנשים חפים מחטא.

זאת עמדת הממשלה, חבר הכנסת עוזי לנדאו, ולאור עמדת הממשלה, אני מציע לכנסת להסיר את ההצעה.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אנחנו מצביעים על הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — עבירות בעלות מניע לאומני, תש"ן — 1990. נא להצביע. הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — 7

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 31

נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — עבירות בעלות מניע לאומני, תש"ן — 1990, נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, 31 נגד, שבעה בעד, ללא נמנעים, ואני קובע כי הצעת חוק זו לא נתקבלה.

מכאן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הכי חשוב בסדר-היום, והוא בקשתי לשמור על הסדר ועל השקט.

עוזי לנדאו (הליכוד):

משהו השתבש בראשה של הממשלה.

חיים רמון (המערך):

אילו הצעת את זה, היינו תומכים בך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי אתה מציע שאשתו תתגרש ממנו? יש זכות אנושית אלמנטרית.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת לנדאו, יש לי בקשה אישית אליך. מכל העברים מטווחים עליך. אם תואיל לשבת ולא להגיב, אני אשיג שקט במליאה.

משתחררים הם מקבלים סיוע ללימוד באוניברסיטאות. אם נהרס ביתם הם מקבלים כספים כדי שהבית שהם יכנו במקומו יהיה, בדרך כלל, בית גדול יותר, יפה יותר.

הדבר המוזר, המתמיה — כי עד לכאן לא היה דבר תמוה מדי — הוא, שחלק מן האסירים האלה מקבל מהמוסד לביטוח לאומי קצבת הבטחת הכנסה, כאשר העילה המזכה בקצבה היא עצם מעצרו של המחבל, אבי המשפחה, השולל ממנו את היכולת לעבוד.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שהדבר הזה הוא מטופש, הוא אווילי. מדינה מסודרת איננה יכולה לסייע מקופתה למי שקמים עליה להורסה. למדינה מערכת ציבורית מפוחתת, שתומכת ברכים מאזרחיה הנאמנים בשעה של מצוקה חומרית, אבל התנאי לסיוע הזה הוא שהאזרחים הם נאמנים, מקבלים אותה, את ריבונותה, ונאמנים לה. אך מי שהם אויביה ופועלים להביא להריסתה מבפנים, אי-אפשר שהקופה הציבורית תעמוד לימינם גם בשעה של מצוקה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

החוק מתייחס למחתרת היהודית?

עוזי לנדאו (הליכוד):

החוק אומר: "הורשע אדם בעבירה פלילית, וקבע בית-המשפט בפסק-דינו כי העבירה נעברה בשל מניע לאומני של שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי, — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני שואל אותך, האם המחתרת היהודית במקרה הזה — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת ראובן ריבלין, החוק איננו עוסק בשאלה, אם אדם הוא ערבי או יהודי, הוא איננו עוסק כלל ברקע של האדם, אלא אך ורק במניע שבגללו הוא יושב. אם המניע הוא שלילת קיומה של מדינת ישראל, הפיכתה על פיה, במקרה כזה לא תעמוד הקופה הציבורית לימינו. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב השר דוד מגן, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו, או על משקל הפתיחה של הנאום הקודם, שבו אילצני היושב-ראש לזהות את חבר הכנסת במלוא תוארו, אומר: הצעתו של חבר הכנסת ידידי, עוזי לנדאו, שוללת זכויות לגמלאות המשולמות על-ידי המוסד לביטוח לאומי מכל מי שהורשע על-ידי בית-המשפט בעבירה שנעברה בשל מניע לאומני.

צודק חבר הכנסת עוזי לנדאו באומרו, כי לעבירות בעלות מניע לאומני, שמהותן היא שלילת קיומה של מדינת ישראל, יש להתחייס בחומרה. מי שעובר עבירות מסוג זה ראוי לענישה הולמת. אני מסכים ומזדהה עם דברי חבר הכנסת לנדאו.

עם זאת יש ליכור, כי חוק הביטוח הלאומי הוא חוק סוציאלי כמהותו. ככזה הוא אינו מהווה חלק מן הדין הפלילי, ואין הוא עוסק בענישה על עבירות.

— הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך):
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30)

כח. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך) התש"ן — 1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ג' גדות: אני מביא את הצעת החוק ללא שום הסתייגויות, ואני מבקש מהכנסת להצביע בעדה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה ליושב-ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, חבר הכנסת כר-זהר, ועתה, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך) בקריאה שנייה, זו הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע

13 —	בעד סעיפים 1 — 3
1 —	נגד
1 —	נמנעים

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית. זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע

16 —	בעד החוק
1 —	נגד
2 —	נמנעים

חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום
(אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן — 1990.
נתקבל.

כט. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

השני — לגבי זכאי לגמלאות-כפל שהאחת היא קצבת שאיר עקב פטירת בן-זוגו והשנייה היא קצבת פרישה מעבודה. בשני המקרים האמורים מוגבלת הקצבה שהזכאי מקבל ל-90% מהמשכורת הקובעת.

ועדת העבודה והרווחה הגיעה למסקנה, כי אין כל הצדקה להגביל במקרים האמורים את שיעור הקצבה שהזכאי מקבל, מאחר שמדובר בשתי עילות נפרדות ובשתי זכויות שאין האחת נוגעת בחברתה.

לפי החוק המוצע תבטל ההגבלה האמורה, ומעתה — מי שזכאי לשתי קצבות, כמפורט לעיל, יקבל אח שתי הקצבות במלואן, ללא כל הגבלת תקרה.

החוק יחול גם על מי שהיו זכאים לקצבה לפני תחילתו של החוק. אולם לא ישולם תשלום למפרע בעד תקופה שלפני תחילתו.

אני מבקשת, אדוני היושב-ראש, להורות ליומים, לחברי הכנסת נאווה ארד ויאיר צבן, הן על היוזמה והן על התרומה, הרבה בדיוני הוועדה לגיבושו הסופי של החוק.

היו"ר ג' גדות: חברי הכנסת, הנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את הצעת החוק יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות. בבקשה.

מיכאל כר-זהר (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בצער רב וכיגון קודר אני מביא את הצעת החוק הזאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. זהו החוק המפורסם של "מסגרות נגד קלצניקובים", החוק בדבר שמירת הורים בכתיספר, שכולנו יודעים שאין לה ערך. זהו חוק אומלל, שכולנו יודעים שאין לו ערך ואין בו תועלת להגנת הילדים.

ועדת החינוך והתרבות החליטה להתנגד להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום עור בשנה אחת, מה גם שביתתים הוכן רוח-גבעולי, שקבע שבעתיד תימסר השמירה בידי אנשי מקצוע בתשלום מצומצם על-ידי ההורים. הרוח התקבל על דעת ועדי ההורים, על דעת משרד החינוך והתרבות, השלטון המקומי, המשטרה, צה"ל וכל שאר הגורמים.

אולם, מאחר שההכנות לא הסתיימו ועדיין יש כמה נושאים תלויים ועומדים בין השלטון המקומי לבין משרד החינוך, החלטנו להיענות לבקשתו של שר החינוך והתרבות להאריך את תוקפן של תקנות שעת-חירום בחצי שנה בלבד. בעוד חצי שנה יהיה צורך להכניס חוק חדש, שישים קץ, אחת ולתמיד, לשמירת ההורים.

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים להצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תביא את החוק יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. בבקשה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להגיש בזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990. החוק המוצע מקורו בשתי הצעות חוק פטיות של חברת הכנסת נאווה ארד ושל חבר הכנסת יאיר צבן. הקריאה הראשונה בהצעת החוק התקיימה בתאריך 10 ביולי 1990, והצעת החוק הועברה לוועדת העבודה והרווחה.

לפי המצב המשפטי היום יש הגבלה על גמלאות-כפל לפי חוק שירות המדינה, בין היתר בשני מקרים. המקרה האחר — לגבי מי שזכאי לגמלאות-כפל שהאחת היא קצבת פרישה מעבודה או קצבת שאיר עקב פטירת בן-זוג, והשנייה היא קצבה בשל פגיעה בעבודה לפי חוק הביטוח הלאומי. המקרה

* "דברי הכנסת", חוברת ל"ד, עמ' 4488; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוברת ל"ד, עמ' 4517; נספחות.

ה' באב התש"ן (1 באוגוסט 1990)
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30);
— הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11) —

היו"ר ג' גדות:
ועתה להצבעה בקריאה שלישית על אותו חוק. נא
להצביע, הצבעה מס' 24.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 16
נגד — אין
נמנעים — אין

חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30).
התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:
אני מבין את יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות ואת
יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה על הצעות החוק
החשובות שהביאו לפנינו.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 2 — 15
נגד — אין
נמנעים — אין

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

ל. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11), התש"ן — 1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת להודות לחבר הכנסת
ישראל קיסר הן על יוזמתו בחקיקת החוק והן על השתתפותו
הפעילה בדיוני הוועדה ובהכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה
שלישית.

אדוני היושב-ראש, לחוק יש הסתייגויות של חברי הכנסת.
אני חוסכת את עלייתי הנוספת לכמה להשיב, ואני מבקשת כבר
עכשיו לדחות את ההסתייגויות ולקבל את החוק בקריאה שנייה
ובקריאה שלישית.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה מאוד ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה,
חברת הכנסת אורה נמיר.

מכאן אנחנו עוברים, חברי הכנסת, לדיון בהצעת חוק זו
בקריאה שנייה. אני מזמין את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי,
שהיא ראשונת המסתייגים, לנמק את ההסתייגותה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק המובא כאן לדיון
הוא תיקון חשוב מאוד, עקרונית ומעשית. חברת הכנסת אורה
נמיר הסבירה את חשיבות הנושא הזה, ואני לא אחזור על
הדברים שלה.

בתנאים שבהם הנשים מופלות הלכה למעשה בעבודה,
מכוחם של הרגלים, אבל גם מכוחם של חוקים או של העד
חוקים, טוב שיש חוק המשווה למעשה את מעמדה של האשה
למעמדו של הגבר לצורך התשלום להבטחת פנסיה, כאשר
תקופת חופשת הלידה תוכר מעכשיו כרצף עבודה לצורך
תשלום הפנסיה. ללא ספק התקופה הזאת יכולה לעתים
להסתכם אצל נשים עובדות בחצי שנה, ולעתים אף בשנה
חמימה של תשלומי פנסיה.

ההסתייגות שלי נוגעת לפסקה (2), שבה מדובר על
ההתניה לגבי מימוש הזכות הזאת לגבי פרק הזמן שבו
צריכים לחול יחסי עובד-מעביד כאשר לאותה עובדת
שזכאית לדמי לידה וגם לפנסיה. בתיקון המונח לפניכם
בשם הוועדה נאמר, שיחסי עובד ומעביד צריכים להתקיים,

אדוני היושב-ראש, לחוק אין הסתייגויות. אבקש
להעמידו להצבעה ולאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.
תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת
הכנסת אורה נמיר. חברי הכנסת אנחנו עוברים להצבעה
בקריאה שנייה על הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון
מס' 30). נא להצביע, הצבעה מס' 23.

היו"ר ג' גדות:
אנחנו עוברים להצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11).
התש"ן — 1990. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תביא את
החוק ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת
להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת
חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11), התש"ן — 1990. את הצעת
החוק יזם חבר הכנסת ישראל קיסר והיא אושרה בדיון טרומי
ביום 2 בינואר 1990. ביום 24 ביולי 1990 נתקבלה הצעת החוק
בקריאה ראשונה והועברה לוועדת העבודה והרווחה להכנה
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לפי המצב המשפטי היום, עובדת הנמצאת בחופשת לידה
ומקבלת דמי לידה לפי חוק הביטוח הלאומי, אין המעסיק חייב
לשלם עבורה בעד תקופה זו תשלומים להבטחת הפנסיה שלה.
דמי הלידה משולמים על-ידי המוסד לביטוח לאומי בדרך כלל
לתקופה של 12 שבועות, דהיינו 84 ימים. יוצא אפוא, שאם
אשה בישראל יולדת בממוצע שלוש עד ארבע לידות במהלך
חייה, העובדת מפסידה שנה שלמה של זכויות פנסיה. הצעת
החוק באה לתת פתרון לכביה זו על-ידי הטלת חובה על
המעביד להמשיך ולשלם עבור העובדת את התשלומים
להבטחת זכויותיה הפנסיוניות גם בעד התקופה שבעדה שולמו
דמי הלידה על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

הצעת החוק מתנה את חובת התשלום של המעביד בשני
תנאים: הראשון — שהעובדת עצמה שילמה גם היא את חלקה
בתשלומי הפנסיה, והשני — שהעובדת עבדה אצל אותו
מעביד ששה חודשים לפחות בתוכו לפני תחילת ההיריון,
ובמשך כל תקופת ההיריון התקיימו קשרי עובד ומעביד
ביניהם.

רצוני לציין, שהסדר דומה קיים בסעיף 127 פ"א לחוק
הביטוח הלאומי, המחייב מעביד להמשיך ולשלם את
התשלומים להבטחת הזכויות הסוציאליות של העובד בעד פרק
הזמן שהעובד שירת במילואים.

אני מבקשת מכס, חברי הכנסת, לתמוך בהסתייגות שלי.
תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת גווינסקי.

אנחנו עוברים עכשיו להסתייגותו של חבר הכנסת עמיר פרץ, ובהיעדרו — אנחנו עוברים להסתייגותו של חבר הכנסת רן כהן. בהיעדרו של חבר הכנסת רן כהן, אנחנו עוברים להצבעה.

יש שלוש הסתייגויות לסעיף 1, ואני אעמיד כל אחת מהן להצבעה בנפרד. מי שהוא בעד ההסתייגות — יצביע בעד, ומי שהוא נגדה — יצביע נגד. תחילה נצביע על ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גווינסקי. זו הצבעה מס' 25.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברת הכנסת

ת' גווינסקי לסעיף 1 — 3

נגד — 13

נמנעים — אין

התיקון של חברת הכנסת ת' גווינסקי לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

בעד ההסתייגות — 3, נגד — 13, נמנעים — אין. אני קובע כי ההסתייגות לא נתקבלה. מכאן אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת עמיר פרץ, הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חבר הכנסת

ע' פרץ לסעיף 1 — 1

נגד — 16

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת ע' פרץ לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

בעד — 1, נגד — 16, נמנע אחד. אני קובע שגם ההסתייגות זו לא נתקבלה.

מכאן להצבעה על ההסתייגות של חבר הכנסת רן כהן. נא להצביע. זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חבר הכנסת

רן כהן לסעיף 1 — 1

נגד — 17

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת רן כהן לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

בעד — 1, נגד — 17, נמנע אחד. אני קובע שגם ההסתייגות של חבר הכנסת רן כהן לא נתקבלה.

ראשית, כל תקופת ההיריון, כלומר, לצורך העניין תשעה חודשים, ושנית, שישה חודשים בתכופ לפני תחילת ההיריון, יחד — 15 חודשים.

נשאלת השאלה, מדוע כאשר גבר עובד יוצא למילואים איש אינו דורש ממנו שיעבוד לא תשעה חודשים, אלא אפילו לא שישה חודשים לפחות בתכופ לציאה למילואים. לא דורשים זאת ממנו. זה מובן שגבר מתחיל לעבוד, מקבל על מילואים, והחוק חל מייד עליו, אבל כאשר מדובר על אשה, מוכרחים להעמיס עליה לא רק את תשעת חודשי ההיריון, אלא גם עוד שישה חודשים ליחר ביטחון. יחד 15 חודשים.

אני חושבת שזו אפליה לרעה של האשה, הפוגמת בחוק הזה, שהוא בכללותו חוק טוב.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

תמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, אם אנחנו מדברים על כל תקופת ההיריון, פלוס שישה חודשים, אנחנו מגיעים ל-15 חודש.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
למה?

תמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כי כך כתוב: לפני תחילת ההיריון.

היו"ר ג' גדות:
חברת הכנסת גווינסקי, אני מציע שלא תקבלי הסתייגויות על ההסתייגות שלך.

תמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לכן בחשבון פשוט מדובר ב-15 חודש. אני גם דיברתי על זה בוועדה, ובוועדה אישרו שאכן מדובר ב-15 חודש.

עכשיו אני רוצה להוסיף על זה. יש פה מושג, שנראה לי כי יהיה זה מוזר מאוד אם הכנסת תקבל אותו, וזה המושג "תחילת ההיריון". אני מתקשה להאמין שהכנסת תקבל חוק ששום רופא לא יחתום עליו. האם אינכם יודעים שרופאים חלוקים ברעותיהם מתי אשה נכנסה להיריון? ואשה אינה חייבת לנהל יומן, מתי היא נכנסת או לא נכנסת להיריון. ומה זה בכלל התאריך הזה של כניסה להיריון? יש שני תאריכים ברורים: הראשון הוא תאריך הלידה, והשני הוא תאריך היציאה לחופשת הלידה. אלה שני תאריכים ברורים, שעליהם אין חילוקי רעות.

התאריך הזה, שנקרא "תחילת ההיריון", הוא תאריך שגוי מלכתחילה. תבוא העובדת ותגיד: זה שישה חודשים לפני תחילת ההיריון. יגיד המעביד: לא, זה רק חמישה חודשים וחצי, ולכן את לא זכאית לתשלום לקרן פנסיה. איך אפשר בכלל להביא דבר כזה? לכן כל העניין הזה פסול מעיקרו, לדעתי. זה חיטוט בלתי נסבל בחייה הפרטיים של האשה, ומדוע מחטטים בחייה בחוק שבא להגן עליה? ואם מישיר לידה בחודש השביעי או בחודש השמיני או בחודש התשיעי, מי בכלל יקבע את תחילת ההיריון? איזה מין דבר הוא זה? בגלל שני הנימוקים האלה: אפליית האשה לרעה משום שזה 15 חודש, והדבר המשפיל הזה ששמו "תחילת ההיריון", אני מציעה ניסוח אחר: שיתקיימו יחסי עובד ומעביד שישה חודשים לפחות בתכופ לציאתה לחופשת הלידה. כלומר, לפני שיצאה לחופשת הלידה היא עבדה לפחות שישה חודשים, ואז היא ראויה לכל הזכויות של עובד קבוע, ולכן היא גם ראויה לתשלום קרן פנסיה.

— הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11):
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31) —

מכאן, אנחנו עוברים לסעיף 1. הצעת הוועדה. נא להצביע, הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע

בעד החוק — 18
נגד — אין
נמנעים — אין
חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11),
התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, כי חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11),
התש"ן — 1990, נתקבל בקריאה שלישית. אני מברך שוב את
העושים במלאכה.

ה צ ב ע

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 19
נגד — אין
נמנעים — אין
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

כ-19 קולות בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובע
כי הצעת החוק נתקבלה בקריאה שנייה.

לא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990*
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אני מבקשת, אדוני היושב-ראש, להודות לחבר הכנסת
יאיר צבן הן על היוזמה והן על הסיוע בעבודת החקיקה.
לחוק אין הסתייגויות. אדוני היושב-ראש, אבקש מהכנסת
לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ג' גדות:

אנחנו אכן ניכנע לבקשתך זו. חברי הכנסת, אנחנו עוברים
להצבעה בקריאה שנייה. זו הצבעה מס' 30.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 2 — 15
נגד — אין
נמנעים — 1

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני קובע כי הצעת חוק שירות המדינה
(גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990, נתקבלה בקריאה
שנייה.

עכשיו, חברי הכנסת, נעבור להצבעה בקריאה שלישית. זו
הצבעה מס' 31.

ה צ ב ע

בעד החוק — 15
נגד — אין
נמנעים — 1
חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31),
התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני קובע כי חוק שירות המדינה (גמלאות)
(תיקון מס' 31), התש"ן — 1990, נתקבל גם בקריאה שלישית.
אני מברך את העושים במלאכה.

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים להצעת החוק הבאה: הצעת חוק שירות
המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990. תביא את
החוק יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת
להביא בפני הכנסת לאישור בקריאה שנייה ובקריאה שלישית
את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31),
התש"ן — 1990.

חברי הכנסת, כנסת האחת-עשרה קיבלה הכנסת חוק
שיזמה חברת הכנסת חייקה גרוסמן, שמשמעותו הבטחת
קצבה מינימלית של 35% לעולה שפרש לגמלאות ושירת
בשירות המדינה עשר שנים לפחות.

חוק כדי ביצוע החוק התכבד, שעולה המקבל קצבה
בשיעור של 35%, לפי התיקון האמור, אינו זכאי לקבל גם
הגדלת קצבה מכוח סעיף 100(ב) לחוק שירות המדינה
(גמלאות), המאפשר הגדלת קצבה במקרים מיוחדים כגון:
טעמים רפואיים ומשפחתיים; היות הגמלאי אסיר ציון לשעבר,
ניצול רדיפות הנאצים ודוגמאות נוספות.

חבר הכנסת יאיר צבן הציע לחקן עיוות זה על-ידי ביטול
ההגבלה האמורה.

הצעת החוק נתקבלה בקריאה ראשונה בכנסת ביום 17
ביוני 1990 והועברה לוועדת העבודה והרווחה.

לפי החוק המוצע, עולה שפרש לגמלאות וקצבתו הוגדלה
לפי סעיף 20(ד) לחוק — "תיקון חייקה גרוסמן" — והוא
זכאי גם להגדלת קצבה מכוח סעיף 100(ב) כגלל אחת הסיבות
המפורטות בחוק המוצע עתה, יהיה זכאי לשתי ההגדרות גם
יחד, ובלבד שלא יקבל קצבה לגבי תקופה העולה על פי שניים
משנות שירותו בפועל.

החוק יחול גם על עולים שפרשו לגמלאות לפני תחילתו,
אולם לא ישולם תשלום למפרע בעד התקופה שלפני
תחילתו.

לב. הצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן — 1990* (קריאה ראשונה)

היו"ר ג' גדות:

במידה רבה לפעולתם של המבקרים הפנימיים, ובכך יתרום גם לשיפור פני המינהל הציבורי במדינת ישראל ולהגברת אמון הציבור בגופים העושים בכספו ובכוחו.

חברי הכנסת: אנחנו עוברים להצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן — 1990, בקריאה ראשונה. יציג את החוק השר דוד מגן. כבוד השר, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מבקש לנצל הזדמנות זו של הגשת ההצעה לקריאה ראשונה כדי להודות לחברי בהנהלת משרד הכלכלה והתכנון — למנכ"ל יחזקאל הרמלך, ליועצת המשפטית עורכת-הדין מיה קוק, למפקח הכללי במשרד הכלכלה והתכנון עוזי ברלינסקי, ולחברי הצוות הבין-משרדי ששקרו על הכנת הצעה זו.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפני הכנסת בקריאה ראשונה הצעת חוק בנושא מרכזי בתחום המינהל הציבורי במדינת ישראל: הביקורת הפנימית. זה זמן רב עולה הקריאה לחיזוק מעמדם ופעילותם של מבקרים פנימיים בגופים שלציבור יש עניין בהם.

אני מציע אפוא כי הכנסת תאשר את ההצעה בקריאה ראשונה ותעביר את הצעת החוק לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה כדי להכניס לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר.

משרד הכלכלה והתכנון, בשיתוף עם משרד המשפטים, רשות ניירות ערך, משרד האוצר ולשכת המבקרים הפנימיים, גיבש את הצעת החוק המונחת לפניכם. כהתאם להצעת החוק יחריבו גופים שלציבור יש עניין בהם לקיים ביקורת פנימית. הכוונה היא לגופים המבוקרים על-ידי מבקר המדינה, לגופים הנחמכים כספית על-ידי המדינה, לתאגידים בנקאיים, לחברות ביטוח ולחברות שמניותיהן נסחרות בבורסה. כל אלה יחויבו לקיים ביקורת פנימית באמצעות מבקר פנימי.

חברי הכנסת, אני מודיע כי הרשימה נעולה. הזמן שיינתן לכל נואם: חמש דקות. מי שלא ימצא באולם, הפסיד. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם כורג — איננו נוכח. חבר הכנסת יאיר צבן — איננו נוכח. חבר הכנסת חיים אורון — איננו נוכח. חבר הכנסת אליקים העזני — איננו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום — איננו נוכח. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אדבר מהמקום, דקה.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה. אני ממליץ שכל היתר יעשו כן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני רוצה לקדם בכרעה חוק זה. אני חושב שהוא חשוב, והואיל והוא יועבר לוועדה, לא כדאי להיכנס לפירוט הסעיפים ולהערות להם.

הייתי מבקש להעיר שתי הערות בקשר לביקורת הפנימית:

הערה ראשונה — צריך למצוא תיאום בין המבקר הפנימי ובין הסמכויות הקיימות היום לגבי המבקרים ברשויות המקומיות. החוק הזה יכול ליצור סתירה מסוימת, וצריך לדאוג ליישב את הסתירה בין שני הדברים. זו הערה אחת.

הערה שנייה, אדוני השר, צריך לדאוג, שבחקיקה שחיעשה ימצא גם פתרון להגנה חזקה יותר על חושפי השחיתות, מפני שאם יש מבקר פנימי זה טוב, אבל צריכה להיות גם הגנה על מי שחושפים דברים, יש הרבה אנשים שהיו מגלים הרבה דברים והיו מעוררים הרבה דברים, אבל הם מפחדים שלא יוכלו אחר כך לקבל הגנה וההנהלות יוכלו להתעמר בהם.

נכון שיש בידי מבקר המדינה סמכויות להגן על אנשים בגופים מבוקרים. אבל בגופים אחרים, שאינם מבוקרים על-ידי מבקר המדינה, או ששם הביקורת מוגבלת, אין אפשרות לתת הגנה כזאת, וזה מונע אנשים רבים מלבוא ולספר על שחיתויות, כי הם חוששים לתפוסם לעבודתם, ולפעמים

החוק המוצע מהווה חוק מסגרת, הקובע עקרונות בסיסיים בנושא הביקורת הפנימית בגופים השונים שמנתי. לדוגמה: תנאי כשירותו של המבקר הפנימי אינם מפורטים בהצעת החוק. ההצעה קובעת עיקרון, שלפיו לתפקיד מבקר פנימי ימונה אדם המתאים לתפקיד באותו גוף ציבורי, כשים לב להשכלתו, לכישוריו ולניסיונו. דוגמה אחרת: סדרי הביקורת ודרכי הטיפול בדוחות הביקורת אף הם אינם מפורטים. הסתפקנו בקביעת החובה להסדירם על-ידי הגוף המבוקר עצמו.

חברי הכנסת, החוק המוצע כולל הוראות בעניין עקרונות הדיווח של המבקר הפנימי, תוך הדגשה כי הוא מהווה זרוע של הנהלה בגוף המבוקר על-ידי. יומי החוק כללו בו כמה הוראות המחזקות את מעמדו של המבקר הפנימי, ואלה העיקריות:

א. תפקידי המבקר הפנימי כוללים, בין היתר, בדיקת תקינות פעולות הגוף הציבורי, מבחינת השמירה על החוק, השמירה על טוהר המידות, השמירה על חיסכון ויעילות והשמירה על נוהל עסקים תקין ותהליך נכון בקבלת ההחלטות של הנהלת הגוף המבוקר.

ב. כהתאם לחוק המוצע יחויב כל אדם בגוף המבוקר להמציא למבקר הפנימי מסמכים ולמסור לו כל מידע שידרוש המבקר.

ג. חיזוק מעמדו של המבקר הפנימי מודגש על-ידי קיום הוראה האוסרת הפסקת כהונתו של מבקר פנימי, אלא אם כן הדבר אושר על-ידי נציב שירות המדינה והיועץ המשפטי לממשלה, אם מדובר במבקר במשרד ממשלתי, או על-ידי דירקטוריון או גוף הדומה לו, אם מדובר בגופים אחרים. כלומר, כהונתו של מבקר פנימי לא תופסק אלא בנסיבות ובתנאים מיוחדים.

אדוני היושב-ראש, אני תקווה כי החוק החדש יסייע

המבקר, כי ניתנות לו כאן די הרבה סמכויות. ואני מציע לשקול את זה שיקול נוסף. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז. רשות הדיבור עוברת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלינו.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה לברך על הצעת החוק המובאת היום לכנסת עליידי שר הכלכלה והתכנון. אני מברכת אותו. אני חושבת שהכנתה של הצעת החוק התחילה עוד בתקופת קודמו של השר, ואני מברכת אותו, אדוני שר הכלכלה והתכנון, על שהשלמת את המלאכה והבאת את הצעת החוק. יש להצטרע על שהיא מובאת בשעה כל כך מאוחרת, כאשר לחברי הכנסת אין הסבלנות אפילו לשמוע את הדיון ולחת לחברי הכנסת את האפשרות להתבטא בנושא זה.

זה חוק חשוב מאוד, שבא לתת מעמד למבקר הפנים בכל משרד ממשלתי ובמשרדים מבוקרים אחרים. כמי שכינה בתפקיד שרת הבריאות, ראיתי מקרוב איזה מעמד נחות היה למבקר הפנים במשרד, ועשיתי כמיטב יכולתי כדי לחזק את מעמדו ולחת לו סמכויות. אבל לא היה אז חוק שיעמוד לימינו ויאפשר לו לעשות מלאכתו נאמנה.

לגבי מינוי המבקר הפנימי, לדעתי, המינוי צריך להיות עליידי השר עצמו, והכפיפות של המבקר הפנימי צריכה להיות לשר, ולא לאיזה סגן שר, ואפילו לא למנהל הכללי ולא לסגנו או לראש אגף. זה דבר אחד.

דבר שני, יש כאן הפרדה מוחלטת מבחינת הביקורת, שנעשית בחלקה עליידי מבקר המדינה ובחלקה צריכה להיעשות עליידי מבקר הפנים. התוכנית השנתית הנקבעת עליידי המשרד צריכה להיקבע או עליידי השר, או עליידי המינהל הכללי של המשרד. ובתוכנית זו צריך לקבוע אילו נושאים מבוקרים באותה שנה מבחינת החשיבות שלהם, כדי שהמבקר הפנימי ידע לארגן לו תוכנית עבודה כזאת, שיוכל לבצע את התוכנית שנקבעה.

דבר נוסף, טוב שבאים וקובעים לו את התפקידים שלו ולא משאירים אותם בצורה שאינה מוגדרת, כאשר אין יודעים מהו למעשה התפקיד של מבקר הפנים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ברעם, אני יודע שאתה מתייחס לדבריה של חברת הכנסת ארכלי-אלמזלינו, ואני מבקש שבתום דבריה תעיר את הערותיך כדי שכולנו נשמע אותן.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המערך):

היחידות שהוא היה צריך לבקר אותן, שהן בשטח, בשדה, לא כל כך רצו לשחק פעולה עם מבקר הפנים. לא כל כך נעים לבקר ולגלות את הדברים הטובים והלא-טובים שנעשים בשטח. טוב שכן מוגדר התפקיד ומוגדרות הסמכויות של המבקר, כדי שהוא יוכל לבוא לכל מקום, הכול יהיה פתוח לפניו, ויהיה שיתוף פעולה אתו, כדי שהוא יוכל למלא את תפקידו כהלכה.

אני רוצה להעיר בקשר להרכב המועצה. לא כל כך נראית לי — — —

היו"ר ג' גדות:

אני מפנה את תשומת לבך, גברתי, לכך שעמדו לרשותך חמש דקות.

לדברים חמורים יותר. וזה דבר שצריך להסדירו בחקיקה. אני מעלה את הנקודה הזאת תוך כדי הדיון בחוק המוצע.

אני מציע שיתר הפרטים הנוגעים להצעת חוק זו, ידברו בהם וידונו בהם בוועדה שאליה תועבר הצעת החוק. ואני מברך על עצם הגשת הצעת החוק.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך, חבר הכנסת וירשובסקי. חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להתייחס לשלוש נקודות בהצעת חוק זו. על-פי זיכרוני, גם אני הייתי שותף חלקי להצעת חוק זו בעבר. אני מבקש להדגיש שלוש נקודות, שנדמה לי שלא באו לידי פתרון בכל המסכת של האי-בהירות לגבי עבודתם של מבקרים פנימיים.

הנקודה הראשונה היא — מי ממנה את מבקר הפנים? אומנם בסעיף 2(ב) נאמר, ששר הממונה על משרד יכול למנות מבקר נוסף. אבל השאלה היא, מי ממנה את המבקר הקבוע? מאחר שהמבקר הקבוע הוא בעצם חלק מהממסד, שלו אחראי המנכ"ל, קיים חשש במקרה הזה, שהמנכ"ל במשרד, או בעלי דרגות בכירות במשרד, יכולים לגרום לכך, שהמבקר הפנימי לא יעשה את מלאכתו בהעמקה ובנמרצות הנדרשת; ביריעה שהמערכת הפוליטית מתחלפת מעת לעת ומעמדו של מבקר הפנים כעובד במשרד תלוי בעצם במנכ"ל ובאנשים שנמצאים מעליו אדמיניסטרטיבית.

אני חושב ששאלה זו לא באה לידי פתרון, אדוני השר. בהצעת חוק זו. ואני ממליץ מאוד שיינתן לה הפתרון בהצעת חוק זו. אף שנאמר למי הוא צריך למסור את ממצאי הביקורת, שאלת מינויו היא חשובה מאוד, שכן עתידו בתוך המשרד תלוי בכך. ומהניסיון בנופים מבוקרים עליידי מבקרים פנימיים — תמיד עמדה השאלה של החיכוך בין מנכ"ל שמניא את המבקר לבין המבקר. והדברים האלה באו לידי ביטוי בשעתם בנומל-חיפה ובמקומות אחרים, בעקבות קונפליקט שנוצר בין מבקר הפנים הרוצה לחשוף, אבל נכנס לקונפליקט עם המנכ"ל, ובין המנכ"ל האוכף עליו אי-העברת אינפורמציה, לעתים אפילו לשר או לדרג הממונה.

הנקודה השנייה היא הפסקת כהונה של מבקר פנים. בסעיף 12 להצעת החוק נאמר, שלא תופסק כהונתו של מבקר פנימי בגוף ציבורי אחר, לא במשרד ממשלתי, אלא אם כן החליט על כך הגוף הממלא תפקיד הדומה לתפקיד דירקטוריון בחברה. לפי מיטב הערכתי, גם כאשר לפיטורין, צריך שתהיה סמכות מעל לסמכות של הדרג המנהל הקבוע, כי הציפייה היא, שמבקר הפנים יעביר תמיד את ממצאי הביקורת לדרג שמעל מי שהסמיך אותו לבקר, זאת אומרת מעל למנכ"ל. במקרה הזה לשר, או לדירקטוריון, והדבר לא בא לידי ביטוי.

וההערה השלישית מתייחסת לסעיף 13, בעניין הקמת מועצת המבקרים הפנימיים. כל עוד המבקרים הפנימיים הם גורם המסייע לשר האחראי, לשר הכלכלה והתכנון היום, ולמערכת הביקורת, אם לוועדה לענייני ביקורת של הכנסת, אם למבקר המדינה, זה טוב מאוד. אבל כאן אני חושש, שמועצת המבקרים הפנימיים — וכאן מקימים גוף חדש — עלולה להפוך למעין ארגון מקצועי של מבקרים פנימיים, וזה לא טוב.

לכן אני חושב שסעיף 13, אף שאני מניח שרוצים לתת תמיכה למבקר הפנימי, בעצם יכול להפוך לרועץ לגורם שמעל

הברכות וגם על זה שהיא חרמה מניסיונה כשרת הבריות בעבר. סביר להניח שכל מבקר יפעל על בסיס תוכנית שנתית ובקשר למחשבה לגוון את הרכב מועצת המבקרים, אני מניח שהדברים האלה יגיעו לדין בשלבים הבאים של החקיקה, כך שאפשר יהיה להעלות גם את ההצעה הזאת.

אדוני היושב ראש, אני מבקש שוב להעביר את הצעת החוק, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר ג' גדות:

אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן — 1990, בקריאה ראשונה. זו הצבעה מס' 32.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הצעת החוק לוועדה	— 20
נגד	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן — 1990, לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע כי כרוך של 20 בעד, בלי נגד, בלי נמנעים, הצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן — 1990, נתקבלה בקריאה ראשונה.

יעקב שמאי (הליכוד):

נכון שהחוק עבר, אבל אני לא הספקתי ללחוץ על הכפתור.

היו"ר ג' גדות:

כבוד חבר הכנסת שמאי, ידידי הטוב, אני מבקש ממך להקשיב היטב למה שאני אומר. בימים וכשעות שאני אשכ כאן אני לא אקבל כל תוספת שהיא, לא להוסיף ולא לגרוע מההצבעה. אני סבור שזה נוהל לא-תקין. יכול אדם להיכנס ולהצביע פעמיים, או לשנות את הצבעתו. בסופו של דבר, הנוהל הזה נקבע כדי לקיים הצבעה מסודרת — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

היו"ר ג' גדות:

אני שמח שהעניין הזה קרה לי דווקא אתך, כי אתה ידיד ותיק מאוד שלי, ואני יכול לומר לך דברים כאלה. אני חוזר ואומר, שכיושבי כאן אני לא אוסיף ולא אגרע מההצבעה. חזרה על ההזמנות שניתנה לי.

חברי הכנסת, הצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן — 1990, שעברה בקריאה ראשונה, עוברת לטיפול ולהכנה לקראת קריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

ההערה האחרונה שלי מתייחסת למועצת המבקרים הפנימיים. אני יודעת משום מה בחרו שבמועצה הזאת יהיו נציגי המשרדים המוזכרים בהצעת החוק, הנושא הזה, לדעתי, צריך להיבדק. ייתכן שבמועצה הזאת צריכים להיות אנשי מקצוע שאינם מבין המבקרים הפנימיים עצמם. יכול להיות שחלק מהם כן, אבל העניין הזה טעון, בהחלט, בירור יסודי.

אני מברכת שנית על הצעת החוק, וכמובן תומכת בהעברתה לוועדה לענייני ביקורת המדינה לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מודיע שבזה חס סדר הנואמים. זכות התשובה והתגובה לכבוד שר הכלכלה והתכנון, בכקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת הנכבדים, כשל השעה המאוחרת והעומס בסדר-היום אסתפק בהשמעת הערות קצרות

היו"ר ג' גדות:

אין הרכה נושאים כך שאם אתה רוצה להאריך, אתה יכול.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

כדי לגייס גם את חמיכתו של חבר הכנסת שבח וייס אני אסתפק בהערות קצרות.

על שאלתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי ברצוני להשיב, שברור שהחוק כולל גם את הרשויות המקומיות; וכפי שהוא ראה בכמה וכמה סעיפים של החוק — יש, בהחלט, הגנה טובה וסבירה על המבקר הפנימי, אשר בפוטנציה עלול גם לפרסם דינים-וחשבונות שלא תמיד ימצאו תן בעיני ההנהלה ובעיני הממונים.

אגב, בסוגיה הזאת, במסגרת הדיונים ותהליכי החקיקה בממשלה נתנו את הדעת על עומקה של הסוגיה הן שר המשפטים, הן היועץ המשפטי לממשלה, והן הצוות הבכיר של משרד המשפטים, ואנחנו חושבים שהמוצר שהונח על שולחן הכנסת נותן בהחלט תשובה על השאלות ששאל חבר הכנסת וירשובסקי.

חבר הכנסת כ"ץ-עוז צודק באומר, כי תהליך המינוי של המבקר לא מפורט לפרטיו, ובמידה שהוועדה לענייני ביקורת המדינה תרצה לעבד את התהליך המפורט של העניין, אף שכתוב מי הממנה, נראה זאת בכרכה ונשתף פעולה.

הבקשה לחשוב על ניסוח שונה לגבי סעיף 12 היא בקשה שאפשר לעיין בה, אם כי אני חושב שהסעיף מקיף ומנוסח כיאות. איננו סבורים שמועצת המבקרים הפנימיים תפעל כארגון מקצועי, משום שהארגון, כארגון מקצועי, כבר קיים היום, ואנחנו רואים במועצת המבקרים הפנימיים יותר מועצה תורתית-הדרכתית ולא דווקא ארגונית, או בראייה של איגוד מקצועי.

אני מודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו על

לג. הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3).

התש"ן — 1990*

(הצעת חבר הכנסת מ' קליינר)

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים להצעת חוק תרפ"א. הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3). התש"ן — 1990 — —

אברהם בורג (המעריך):

אולי ניגש ישר להצבעה?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שביא בפנינו את הצעת החוק הוא חבר הכנסת מיכאל קליינר. בבקשה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

כבוד היושב ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק המונחת בפניכם הפכה להיות אחת מאותן הצעות המושמצות ומנואצות, שכל מי שרוצה להיחשב, או להצטייר כדואג לתקנת הציבור ירחק מהן ת"ק פרסה.

מה שמוצע לכם, חברי הכנסת, הוא לבטל חוק פופולרי, שהתקשורת לא רק שגומרת עליו את ההלל, אלא אף צירפה אותו לרשימת החוקים האירוסוליים. קרי: החוקים המטהרים את האווירה הציבורית, המתקנים את המדינה, את העולם, ואת הפוליטיקה.

קריאות:

— — —

אוריאל לין (הליכוד):

תנו לו לדבר; אל תפריעו לו.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני חומק נלהב בהצעתו של חבר הכנסת לין, שביקש מכולכם לשמוע את דבריו של חבר הכנסת קליינר בשקט ולאפשר לו לסיים את דבריו בניחותא. עמיתי לנשיאות חבר הכנסת וייס, כוודאי יש לך איזה רעיון חכם להביא בפנינו. אז אנא, רשות הדיבור לך. בבקשה.

שבח וייס (המעריך):

בשעה כזאת קשה להבין, חבר הכנסת קליינר, לכן תקצר.

היו"ר ג' גדות:

אכן רעיון נאה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

כולנו רק שוכחים שכאשר הציבור עובר לדום מתוח בעת נגינת המרסלייז, זו שעת הכושר לכייסים לעסוק במלאכתם.

חברי הכנסת, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין העביר בקריאה ראשונה הצעת חוק שבאה לטפל בתופעה ששר ממנה אנשים, ואלה אחר כך משתתפים בבחירות — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יאיר לוי, כזה הרגע קיבל חבר הכנסת קליינר עוד דקה, בגללך.

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת רובינשטיין העביר בקריאה ראשונה הצעת חוק, שבאה לטפל בתופעה ששר ממנה אנשים, ואלה אחר כך

* נספחות.

משתתפים בבחירות שבהן השר הממונה הוא המועמד. הצעת החוק קבעה שבמקרה כזה — אותו עובד לא ישתתף בהצבעה. במתכונת הזאת, שעברה בקריאה ראשונה בכנסת, חל החוק על כמה עשרות אנשים בכל מפלגה, שהם הם — ולא האחרים — הם המינויים הפוליטיים. עד כאן, למעט בעיית הרטרואקטיביות, היתה זו הצעת חוק סבירה. ווגם הסיבה לכך שהיא עברה להכנה לקריאה שנייה ושלישית ללא התנגדות ובלי לעורר התעניינות וגלים.

ומכאן, לצלילי המרסלייז, עבה החוק תהליך מוטציוני מטמורפוזי משוכל ומופלא. ללא — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה זה? בשעה עשר בלילה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אברהם בורג (המעריך):

אתה כבר נשמע כמו אבא אבן. לא מבינים כלום.

מיכאל קליינר (הליכוד):

— — — ללא דיון ציבורי ראוי, ללא הזמנת אנשים שעלולים להיפגע מהחוק, בלילה, במחשכים, ורק את הפינצטה והאיזמל שהיו בהצעה המקורית של רובינשטיין, ובמקומם גויסו הקורנס והנובט, לייצר מפלצת — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

התקיימו דיונים רציניים. אתה לא תדבר אלינו כך — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ריבלין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ריבלין: קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה.

אברהם בורג (המעריך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בורג, אתה אצלי על הכוונת לפעם הראשונה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ריבלין, אתה עומד לקבל כרטיס צהוב שני. זה ייגמר בגולים, לא בפנדלים. אני מבקש שיהיה פה שקט. בבקשה, חבר הכנסת קליינר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת ריבלין, הדיון הרציני בכנסת, כפי שאתה יודע היטב, מתקיים בקריאה הראשונה. בקריאה הראשונה הובא

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אבל הוא לא יגמור. יש לו עוד כמה עמודים.

היו"ר ג' גדות:
לא. אתם אל תעירו לו והוא לא ינהל את הישיבה. יגמור לקרוא מן הכתובים.

מיכאל קליינר (הליכוד):
אם החוק שנתקבל מציב בפני אדם שעובד ברפ"ל זה 40 שנה את הברירה לעזוב את מקום עבודתו או לוותר על השפעה פוליטית, שאותה בנה במשך שנים רבות, זה חוק בלתי הוגן, וצריך קודם לטלול ואחר כך לטפל בבעיית המינויים בצורה שקולה ושפויה.

נוצר מצב, שעד לרגע זה משוכנעים חלק מחברי הכנסת והתקשורת והציבור שהחוק חל אך ורק על ארבע הדרגות העליונות בשירות הציבורי. זו הוכחה לכך שמתנהלת מערכת של הסוואה סביב החוק הזה. לומר לעיתונאי לפני הקריאה השנייה והשלישית: אל תכתוב על החוק הזה, שמא יכולע לו, לחוק — זה כמו לבקש שבעת נגינת המרסליז גם יכבו את האור כדי להקל על עבודת הכייסים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איוו רוח של מהפכה מפעמת כך!

מיכאל קליינר (הליכוד):
יש ניסיון למקד את הפוקס התקשורתי-הציבורי בעובדה שמאחורי החוק עומדות מטרות צודקות וכוונה טובה, יחד עם ניסיון להטיל צל על העובדה שהתוצאה, דהיינו החוק, קלוקלת מבחינה משפטית. ראשית, צריך לדעת שהחוק במתכונתו החדשה חל על כל — אני חוזר, על כל — עובדי המדינה והגופים הקשורים, חברות ממשליות וכדומה. אומנם לא כולם צריכים להתפטר, אבל מה ההבדל בין שלילת כוח ההצבעה שלהם בהצבעות פרסונליות לבין התפטרות?

בכל אופן, איש מכין אותם חברים, אותם אנשים שנשלל מהם המעמד הפוליטי המאפשר השתתפות בבחירת שרים וחברי כנסת, לא הוזמן לוועדת החוקה, חוק ומשפט להשמיע את עמדתו, כפי שמקובל כשציבור עומד להיפגע. אפילו את רקדניות הבטן הזמינו, והן הרי ציבור מצומצם הרבה יותר. אני שואל את עצמי: חברי מרכז המפלגות, ששלחו אותנו, מכובדים פחות מרקדניות בטן? אותם לא צריך היה לשמוע? אני גם שואל: מה הוא אותו צדק מוסרי העומד מאחורי הרטרואקטיביות של החוק הזה? אדם עמל שנים לבסס מעמד פוליטי במפלגתו ונבחר סוף-סוף לחבר מרכז. לפני חצי שנה היתה לו הבחירה — לעבוד כמוסד ממשלתי או כעיריית חדרה, נאמר. אילו היה יודע שיהיה חוק כזה והוא יחול עליו, היה בוחר לעבוד כעיריית חדרה כפקיד, ולא כתשלמי תחנות הכוח.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

היו"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, לא יעזור, הוא יסיים את כל הנאום הכתוב אצלו, באחריות שלי. מדוע אתם מאריכים את העניין?

חיים רמון (המערך):
אנחנו נהנים מזה.

היו"ר ג' גדות:
אתם נהנים? נעשה הפסקה, ניתן לכם קריאות ביניים.

לכנסת דבר שונה לחלוטין ממה שהובא לקריאה שנייה ושלישית. אני אינני חבר בוועדת החוקה, חוק ומשפט. מה שקרה הוא, שכדי לטפל בבעיית המינויים הפוליטיים זרקתם את הפניצטה והאיזמל שהיו בהצעה המקורית של חבר הכנסת רובינשטיין, והחלפתם אותם בקורנס ונכוס, ויצרתם מפלצת שקובעת שמאות אלפים — — —

אברהם בורג (המערך):

ראובן ריכלין (הליכוד):

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, הודעתי קודם לכן, אני מודיע בשנית עכשיו, זה יהיה עונש קולקטיבי. בזה הרגע הוא קיבל דקה נוספת. אתם תשבו בשקט ותאפשרו לו לסיים את נאומו. גם אם אתם לא מבינים חלק מהנאום, תאפשרו לו לסיים את נאומו בשקט. הוא קיבל שתי דקות נוספות. בבקשה, חבר הכנסת קליינר.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ג' גדות:

כסוף יהיה מקום לשאלות, אדוני.

מיכאל קליינר (הליכוד):

לפי החוק שנתקבל, מדובר בהרחקה של מאות אלפי עובדי המגזר הציבורי גם ממעורבות פסיבית בחיים המפלגתיים, בין שמונו בהקשר פוליטי ובין שלא, בין שהשר הממונה הוא איש מפלגתם או איש של מפלגה יריבה, בין שהממנה הוא מועמד ובין שאיננו מועמד, בין שמדובר במנכ"ל משרד או בכיר אחר ובין שמדובר במורה, רופא, גיאולוג או חשמלאי, שאיחרע מזלו לעבוד במוסד ממשלתי.

לאחרונה אמרה מבקרת המדינה, שגם מטרות צודקות אין להשיג באמצעים פסולים.

מיכאל איתן (הליכוד):

היא אמרה משהו גם על החוק הזה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אם כדי לטפל בכמה עשרות מינויים פוליטיים שוללים זכות מוקנית ממאות אחרים, ללא סיבה מוצדקת, זו איננה חקיקה הגיונית, זו ענישה סביבתית.

מיכאל איתן (הליכוד):

היא אמרה משהו גם על החוק הזה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, מפריעים לי כל הזמן. במתכוון כתבתי את הנאום הזה, דבר שאינני נוהג לעשות בדרך כלל. לקח לי שבוע דקות לקרוא אותו. אני רוצה להספיק לומר את מה שיש לי, ברשותך, תן לי לגמור. אם יהיה זמן, אענה על שאלות.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש לשאול שאלה, שאלה חכמה.

היו"ר ג' גדות:

לא, חבר הכנסת וייס, שאלה חכמה כבר שאלת בהתחלה. אני מבקש. חבר הכנסת קליינר, אם אתה חקרא מן הכתוב, אתן לך לסיים את כל מה שכתוב. בבקשה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

תודה רבה.

אברהם בורג (המערך):
לא צריך להיסתפק.

מיכאל קליינר (הליכוד):
תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

ואם כבר מדברים על עיריות: כמו אותה גופייה המבצעת מתחת לחליפה מהודרת של מתחזה, כך נושא הבחירות לעיריות ולסוכנות מצביע על האופי המרושל והחפז של החיקוק הזה.

אברהם בורג (המערך):
מה עם הציצית?

מיכאל קליינר (הליכוד):

כשמועצת המפלגה בהרצלייה, חבר הכנסת בורג, תבחר במועמד לראש עיר, הרי כל המינויים הפוליטיים של ראש העיר, החברים בגוף הבחור, המועצה, זכאים יהיו להצביע: מנכ"ל העירייה, עוזר ראש העירייה, עובדי העירייה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

מיכאל קליינר (הליכוד):

אבל חברנו החשמלאי, או הפקידה בחברה הממשלתית לפיתוח לוד ורמלה, המתגוררת במקרה בהרצלייה, הם לא יוכלו להשתתף בהצבעה, אף שנבחרו כדת וכדין. זה החוק הגאוני הזה. הרי זה מצב אבסורדי.

אני רוצה להזכיר: מטרת החוק היא לטפל במינויים פוליטיים, לא להעניש עובדי מדינה או עובדי חברות ממשלתיות.

אפשר כמובן להוסיף עוד כנהנה וכנהנה, כמו מדוע לא חל הסעיף של התפטרות הבכירים גם על חברות ממשלתיות, ארבע הדרגות הבכירות, המנכ"לים, בכלל זה דוגמת "בזק", למשל. מדוע אין החוק עוסק בפקידי הוועד הפועל ובמינויי חברת העובדים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
נכון, גם את זה צריך לכלול.

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת רובינשטיין אמר בריאיון ברדיו וגם בהזדמנויות אחרות, שהחוק הסוחף, כפי שאושר, יש בו עיוותים חמורים ופגיעות לא מוצדקות באנשים, שזכותם נפגמה רטרואקטיבית על לא עוול בכפם וללא כל הצדקה. אם זה כך, אני מציע שנקבל את הצעתו, שתעבור לוועדה, ושם נחזור לאפשרונות את המגרפה — —

קריאה:

את הקורנס.

חיים רמון (המערך):
את הנבוט.

מיכאל קליינר (הליכוד):

— ואת הקורנס ונחזור לפיניצה ולאיומל, ונוציא חוק שמשגי אותה מטרה בלי רטרואקטיביות וכלי פגיעה במי שהם עובדי מדינה ולא מינויים פוליטיים, ויש כאלה.

ובהנחה לעתיד אני מציע לעצמנו, שלא נהפוך את הרשות המחוקקת לספק חוקי כוונות-טובות, שהופכים קרדום לאלה שנמאס להם ללכת ל"בר-מצוות" ולדאוג לציבור שכחר בהם.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת קליינר. רשות התגובה לסגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסף עזרן, יעלה ויבוא.

חיים רמון (המערך):

הדבר מדבר בעד עצמו, כל המוסיף גורע.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם חבר הכנסת המלומד ידידי מר קליינר — — —

יהושע מצא (הליכוד):

מי זה חבר הכנסת המלומד?

סגן שר האוצר י' עזרן:

הייתי מרשה לעצמי לומר, ברשותך, שנמצאנו למדים ו'בר' ברור מהנאום המאלף שלך: שחברי מרכז חייבים לו 'בר' לטינית. האם היית מסכים?

כיום ד' בסיוון התש"ן קיבלה הכנסת את חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מי 2), התש"ן — 1990. חוק זה, שהוא פרי יוזמתו של חבר ד' כנסת אמנון רובינשטיין, משלב בתוכו הצעת חוק ממשלתית ונושא זה, המבוססת על המלצות ועדה ציבורית בראשונו של פרופסור יחזקאל דרור, מטרתו להגביר את טוהר ד'שירות ולמנוע את יחסי הגומלין הפסולים בין חברי פרכו, שהם עובדי מדינה, ובין שרים ובעלי תפקידים אחרים התלויים בהם במישור הפוליטי. על תופעה פסולה זו עמדו פעמים רבות מבקר המדינה, היועץ המשפטי לממשלה וגורמים ציבוריים אחרים. כל מי שמצוי אצל השירות הציבורי יודע 'עד כמה חמור הגנע הזה שפשה בשירות, ועד כנזה דחוף' לבכרו מקרבנו.

בעניין זה נאמר בדות ועדת פרופסור דרור, בין היתר, כדלקמן: "דרוש לסייג פעילות פוליטית של עובדי מדינה שיש בה משום הפיצלת לחץ פוליטי-מפלגתי על השרים. בעיה זו הוחמרה על-ידי שינויים בדרך בחירות של מועמדים לתפקידים פוליטיים במפלגות העיקריות".

הצעת החוק של חבר הכנסת קליינר מבקשת לבטל את החיקוק לחוק, שהושג בעמל רב, ואשר יש בו כדי לשפר את טוהר החיים הציבוריים ואת איכותו של שירות המדינה כשירות מוגלגתי, שפקידיו פועלים על-פי שיקולים מקצועיים וענייניים גרידא, ולא על-פי זיקתם הפוליטית. אם תתקבל הצעת החוק, תוגבר הפוליטיזציה בשירות המדינה, ודבר כזה אינו רצוי. אשר אל כן, מוצע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, עתה להצבעה. מי בעד הצעת החוק תרפ"א, הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3), התש"ן — 1990. נא להצביע, הצבעה מס' 313.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה 14 —

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום 32 —

נמנעים אין —

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ו

— הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3):
— הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9) (תיקון) —

היו"ר ג' גדות:

ב־32 קולות נגד, 14 בעד, ללא נמנעים, אני קובע כי הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3), התש"ן—1990, לא נתקבלה.

ההצעה להסיר מסדר-היום הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3), התש"ן—1990, נתקבלה.

לד. הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9) (תיקון), התש"ן—1990* (קריאה ראשונה)

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון — איננו. חבר הכנסת אברהם בורג — איננו. חבר הכנסת יאיר צבן — איננו. חבר הכנסת חגי מירום — איננו. חבר הכנסת אליקים העזני — איננו. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, נמצא.

ומכאן, חברי הכנסת, אני עובר להצעת חוק ההוצאה לפועל (מס' 9) (תיקון), התש"ן—1990, בקריאה ראשונה. יציג את החוק כבוד שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אודני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דברי יהיו קצרים.

מרבדי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסכים שהחוק יעבור לוועדה. לא ארבה עכשיו בדיבורים. יש לי כמה הערות ואברר אותן בוועדה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך.

מרבדי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש רק שירשם כפרוטוקול שהייתי נוכח.

היו"ר ג' גדות:

אכן זה יירשם, וגם הדברים שאמרת.

אני מודיע שסדר הנואמים תם בזה הרגע. השר מודיע שהוא מוותר על זכות התשובה. אני מודיע שאני לא מוותר על זכות ההצבעה. אם כן, אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9) (תיקון), התש"ן—1990, בקריאה ראשונה. זו הצבעה מס' 34.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה

— 4

נגד

— אין

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9) (תיקון).

התש"ן—1990, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

כרוב של ארבעה קולות, ללא מתנגדים וללא נמנעים — אני קובע שהצעת חוק זו עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת החוקה. חוק ומשפט של הכנסת. אני מודה לעושים במלאכה.

חברי הכנסת, אני מודיע כי תם סדר-היום. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום חמישי, י"א באב התש"ן, 2 באוגוסט 1990, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

בתיקון מס' 9 לחוק ההוצאה לפועל, התש"ן—1990, שנתקבל כאן בבית לפני חודשים ספורים נקבע, בין היתר, כי ביום 6 באוקטובר 1990 יתבטל האמור בפסקה (8) שבסעיף 88 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז—1967. משמעות הדברים היא, שמאותו יום ואילך לא תהיה עוד סמכות לקבוע הסדר של איחוד תיקים, ונשללת משר המשפטים סמכות להתקין תקנות בקשר — כאמור בחוק — ל"דרכי איחוד תיקים והצטרפותו של זוכה להליכים שננקטו לפי בקשת זוכה אחר". במלים אחרות, הכנסת רצתה שהממשלה תציע הצעה אחרת במקום הסדר איחוד תיקים, והיא גם קבעה מראש יום לכיטול החוק — 6 באוקטובר המתקרב.

אכן, אנחנו דנו בתוכנו בעניין הסדר אלטרנטיבי לאיחוד תיקים, ולאחרונה הושלמה במשרד המשפטים הצעה לתיקון החוק. אבל לאור הפגרה הבאה עלינו לטובה מחר קשה להניח שהצעת החוק תוכא לכנסת ותתקבל עד מחר. לכן נעמוד במצב שכועד כחודשיים לא ניתן יהיה לצוות על איחוד תיקים.

כל אחד יודע, שגם אם נוצל ההסדר של איחוד תיקים לעתים לרעה, זה הסדר חיוני להגנה על חייבים שחובם מתפרס בין תיקי הוצאה לפועל שונים ורבים. אין היום מנגנון אחר.

לכן בקשת הממשלה מן הכנסת היא לקבוע בסעיף 12(א) לחוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9), התש"ן—1990, שבמקום המלים "שישה חודשים" יבוא "שנים-עשר חודשים", וכן — פקיעת תוקפו של הסעיף האמור תהיה רק ביום 6 באפריל 1991. זה ייתן לנו די זמן כדי לעשות את התיקונים הדרושים.

אודה לכנסת אם תואיל להעביר את ההצעה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. חברי הכנסת, אני מודיע שרשימת הדוברים נעולה. אני מודיע שלכל נואם יש חמש דקות. מי שלא יתייצב לנאום יאבד את זכותו לדבר.

הישיבה ננעלה בשעה 22:17.